

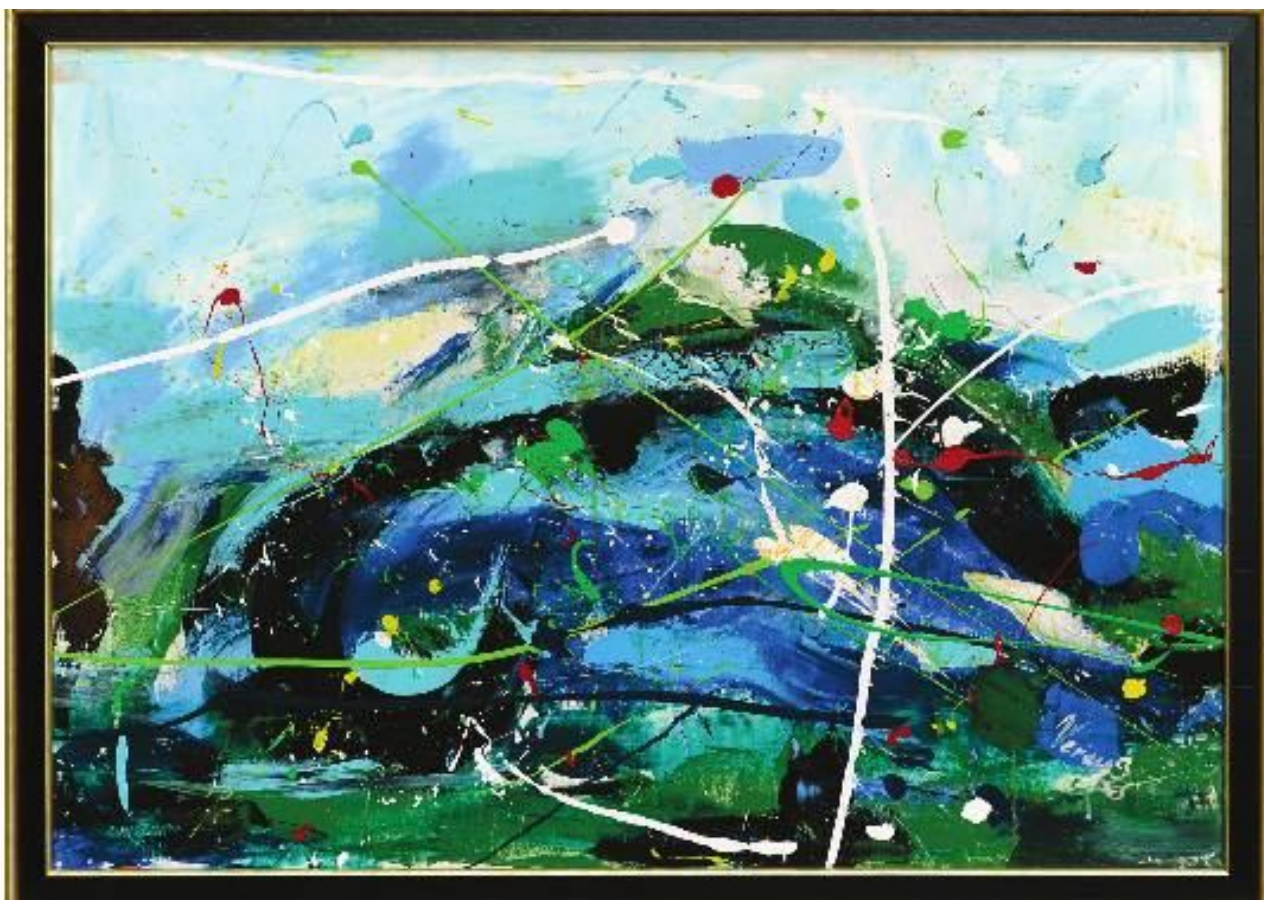
Vatra veche

Vatra veche

1

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 1(85), ianuarie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

„La început, a fost iubirea” • Ilustrația numărului Veress Zsuzsa

Antologie VATRA VECHE

O, plecările, plecările...

O plecările, plecările, plecările
din toate porturile și din toate gările,
pe toate mările, spre toate depărtările,
spre toate țințele și așteptările,
spre marginile lumilor și ale gândului
spre marginile sufletului meu – flământului...

M-or înghiți în murmure-necate valurile?
m-or aștepta în depărtări sărbătorește malurile?

m-or înălța pe creste încă nevisate visurile?
ce-mi pasă mie unde mă vor duce trenurile, navele?
și dorințele-mi de foc, bolnavele?...

Ieie-și, încotro le place, zborurile
ca un stol neobosit de paseri albe dorurile...
cruțe-și ceasurile cine-o vrea și de primejdii scape-le,
ale mele-s drumurile lumii toate, munții, apele...
moartea umbrelor-i în preajma-mi înfripere-le
suflete, deschideți pentru-nalturi, pentru depărtări și
vecinii, aripele!...

ARON COTRUȘ

Vatra veche dialog cu Dan Puric

SUMAR

Antologie *Vatra veche*. O, plecările, plecările, de Aron Cotruș/1
Vatra veche dialog cu Dan Puric, de Cristina Mihai/3
Poeme de Veronica Pavel Lerner/6
Ileana Vulpescu, „Arta conversației”, de Ben Todică/7
Aniversări. Aron Cotruș, Un poet al exilului, de Marin Iancu/9
Vatra veche dialog cu Mihai Bandac, de Cristian Radu Nema/11
Poeme de Constantin Stancu/12
Eminescu, de Dumitru Velea/13
Eminescu și Transilvania, dialog cu Ilie Șandru, de Elena Condrei/14
Coșbuc 150. Poezia de inspirație istorică, de Mariana Iancu/16
Coman Șova, un poet apolinic, de Mihai Merticaru/17
Nicolae Băciuț – Premiul Eminescu. Poeme de Nicolae Băciuț/19
Dumitru Ichim – Marele Premiu „Mitropolit Bartolomeu Valeriu Anania”, de Aurel Sasu/20
Poeme de Dumitru Ichim/20
Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/21
Cronica literară. La taclale cu Dumnezeu (Nicolae Băciuț), de Răzvan Ducan/22
Alb de Ierusalim (Nicolae Băciuț), de Constantin Stancu/23
Poeme legănate-n palmă (George Baciu), de Daniel Dejanu/25
Atracția transcendentului (Lidia Grosu), de Mihaela Oancea/26
O urcare în Maramureș (George Petrovai), de A.I. Brumaru/27
Miron Manega – „poeta faber” ineputabil, de Mircea Coloșenco/28
O antologie necesară, de Nicolae Băciuț/29
Poemele cetății, de Sorina Bloj/29
Barcașul iubirii (Leonid Iacob), de Cornel Galben/30
Din ceaslovul Lambrettei (Nicolae Dan Frunteletă), de Lina Codreanu/31
Rugăciunea mamei, poem de Nicolae Nicoară-Horia/32
Insulele din Oceanul amirilor (Radu Ciobanu), de Livia Fumurescu/33
Historia hemografică (Ilie Șandru), de Mariana Cristescu/35
Despre romanul „Celor iubii” (Iuliu Ionaș), de Gheorghe Cutieru/36
Geomăt, poem de Traina Vasilcău/37
Prețul singurătății (Iustin Moraru), de Nicolae Dan Frunteletă/38
Dragul meu turnător (Gabriel Liiceanu), de Geo Constantinescu/38
Sub semnul lecturii (Mircea Moț), de Alina Camelia Stanciu/40
Receptarea poeziei (Victoria Huiban), de Lăcrămioara Solomon/41
O expediție română în Africa (Dimitrie Ghica – Comănești), de Claudia Fitcovschi/42
În liturgia ierbii (Valentin Marica), de Doina Dubreanu/43
Profesiștii noștri. Valentin Marica – 65, de Maria Daniela Pănăzan/44
Poeme de Valentin Marica/44
Blocat în lift, spre cer (Marin Ifrim), de Comeliu Vasile/45
Puterea cuvântului (Matei Popovici), de Victor Constantin Măruțoiu/46
Poeme de Mihaela Oancea/47
Correspondență Aurel Dumitrașcu, Emilia Amariei/48
Despre cetitul cărților, de Cristina Aivăneșei/48
Documentele continuității. Romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/49
Convorbiri duhovnicești. ÎPS Ioan al Banatului, de Luminița Cornea/52
Amvon. Măi, ce face dracul, de Gheorghe Nicolae Șincan/53
Bătăi în ușa tindei (Gheorghe Nicolae Șincan), de Nicolae Băciuț/53
Profesiștii noștri – 17. Ion Ciurea-Weidner la 75 de ani, de Ioan Lăcătușu/54
Exodul musulman, dialog cu Dan Dungaciu, de Stelian Gomboș/56
Ancheta *Vatra veche*. Exilul românesc: Milena Munteanu, de Nicolae Băciuț/58
Întâlniri în spațiul virtual, de Veronica Pavel Lerner/59
Picături de *Vatră veche*. Împreună, cerul și pământul, de Traian Dinorel Stănculescu/60
Opinii. Cum nu se face o traducere, de Dorin N. Urutescu/61
Poeme de Magda Hărăbor/62
Biblioteca Babel. Alejandro Drewes, prezentare și traducere de Flavia Cosma/63
Hermen Hesse și Mihail Diaconescu, de Tanța Rotărescu/64
Poeme de Mihaela Aionesei/65
Lauda limbii române, la Melbourne, de Vasile Andru/66
Poeme de Adrian Botez/68
Starea prozei. Străinul din oglindă, de Doina Cherecheș/69
Poeme de Dumitru D. Silitră/70
Poeme de Elisabeta Boțan/71
Pagini de jurnal, de Suzana Fântânariu/72
Poeme de Corina Moldovan/73
Revista revistelor. Dacia literară, de Luminița Cornea/74
Concursul Național de Creație Literară „Jon Creangă”/75
Theodor Danetti, de Marin Ifrim/76
Scriitorul în cetate. Agendă/76
Cartea de teatru. Cehov, personajul lui Troyat, de Bogdan Ulmu/77
Personajul principal, poem de George Terziu/77
Din istoria Teatrului „George Ciprian”, de Marin Ifrim/78
Literatură și film. Auto-interviu, cu usturoi/, de Alexandru Jurcan/78
Curier/79
Amândoi în aburul pâinii/84
George Coșbuc, interpretări sau noua lectură/84
Festival Național de Epigrame „Căt e Buzăul de mare”/84
Viața la o sută de ani – Vasile Soporan, de Mariana Soporan/85
Poeme de Elena Balog/85
Lumea lui Larco/86
De la Păstorel citire/86
Veress Zsuzsa, de Nicolae Băciuț/87
Starea prozei. Mâna, de Gheorghe Răducanu/88

Veress Zsuzsa, „Umilință fără sfârșit”

Veress Zsuzsa, „Suferință tăcută”

Veress Zsuzsa, „Ochiul ascuns”

Veress Zsuzsa, „Apus”

Ilustrația numărului Veress Zsuzsa

Vatra veche dialog

DAN PURIC

“Există o anumită
sacralitate a istoriei”

**Suflet românesc - convorbire cu
Dan Puric, un cavaler al Luminii**

*Întâlnirea cu un artist complex, de talia lui Dan Puric, este mai mult decât un regal. Este ca o pătrundere într-un basm, în care binele învinge, întotdeauna, răul. Sau ca o privire în oglindă a sufletului nostru românesc, care se vede așa cum ne văd îngerii și nu răsfrângerile, ca sa-l parafrarez pe Apollinaire. Ne-am întâlnit cu puțin înainte de începerea spectacolului **Suflet românesc**, care urma să fie prezentat pe scena Pavillion de L'Entrepôt, din Montréal. Din momentul în care a intrat, aerul a devenit destins și distins. Pesemne, oamenii care au idealuri mărețe și ochi inocenți știu să fie calzi și prietenoși. I-am dat, întâi de toate, cărțile sale la semnăt.*

Dan Puric: Prima mea carte am scris-o acum 7 ani, când biata mama mea trăgea să moară. Dacă cineva mi-ar fi spus, acum 8 ani, că voi publica niște cărți, nici nu m-aș fi gândit. Le-am scris dintr-o nevoie, dintr-o disperare, dintr-o durere, dintr-o dorința de-a repara. Nu sunt scriitor.

Cristina Mihai: Vă voi conțrazece puțin. Am citit toate povestirile, cum ar fi *Puiul, Iarbă* și așa spune că deja ați început să aveți o alură de scriitor.

D.P.: Da? Dar n-ați citit-o pe cea cu *Dulci*... Lăsați că v-o trimit prin poștă. Se pare că am început ca pantomim și s-ar putea s-o termin ca scriitor.

Râde cu poftă.

D.P.: Mi-a zis mie unul, un moldovean, “Mai baiete, matale ești genial, da’ mățăluță mai și vorbești,

nu? “. Eh, uite că mai și scriu...

Îi mărturisesc că, fiind pe fugă, va trebui să trecem rapid prin câteva teme mari.

D.P.: Ah, nu vă faceți probleme, că pe fugă se spun marile probleme.

Atmosfera se degajează.

Mă leg de rezistența anticomunistă de la noi, prea puțin cunoscută de către marele public și, încă, prea puțin studiată de către specialiști.

“Comoara trecutului nostru, comoară martirică, nu e a unor mandadari, ci a poporului român”.

C.M.: După '90, trecutul nostru a fost atacat, sub masca curățirii lui de intruziunile comunismului și, când colo, ne-am trezit că sunt puși la zid Mihai Viteazul, Ștefan cel Mare...

D.P.: Constantin Brâncoveanu ...

C.M.: Dar nu s-au apucat să ne zică prea multe despre rezistență anticomunistă...

D.P.: Acuma s-au ridicat împotriva lor, prin legea dată de Parlament și semnată de președinte. Oportuniști, lași și inconștienți. Este o lege antiromânească (legea nr 217/2015, n.r.). Știți, există un blestem dacic, anume: să nu te atingi de comoara care ți s-a dat. Comoara trecutului nostru, comoară martirică, nu e a unor mandadari, ci a poporului român. Este o lege provocatoare și plină de ură, cu acuzații total aiurea, total aiurea de antisemitism... Este o lege provocatoare. Cui prodest? Vor să bage frica în poporul român și copilașii aceștia să crească într-un fel complexat, să aibă o culpă în spate. Nuuu, vinovați sunt cei care au adus comunismul în țară și după aceea

DAN PURIC
Suflet românesc

vorbim de efecte. Dacă vii la mine în casă și faci prăpăd, normal că eu mă apăr cu tot ce pot, iar tu mă acuzi că m-am apărat? Despre asta e vorba... Și, în final, Parlamentul României a votat împotriva României, în frunte cu președintele!

Am să vă spun o povestioară, cică unul s-a dus la doctor cu băiețelul, pentru că-l durea capul. Și, când au ajuns la spital, pesemne văzând totul în alb, copilul s-a speriat și a zis:” Gata, nu mă mai doare nimic”. “Dar totuși, a insistat doctorul, unde te-a durut?” “Păi, spune cel mic, o dată în sufragerie și o dată în dormitor”. Așa sunt și eu: m-a durut o dată capul la Parlament și o dată la Președinție. Dar acum...gata!”

C.M.: Nu vă mai doare...

D. P.: Nuuu....

Zâmbim... albastru.

C.M.: Revin la rezistența aceasta anticomunistă, pe care dumneavoastră ați adus-o în fața conștiințelor noastre. Ați repus-o pe tapet. Ați vorbit despre bărbații de atunci, dar și despre femeile martire din închisori.

“Scopul este ca fetele din ziua de azi să nu mai aibă modele”

D.P.: Eu mă gândeam și la cele care au rămas acasă. Ele tot martire sunt! Vă dați seama! Ele au așteptat fără să aibă nicio perspectivă. Mi-au spus mie cei care au rezistat și au reușit să scape din pușcării: “Domnu’ Dan, pe noi ne-au bătut, ne-au schingiuit, dar ele? Ele nu știau unde suntem...” E îngrozitor! Li s-a distrus viața... Au așteptat, nu au mai făcut copii sau Securitatea a făcut ceva și mai îngrozitor: le-a spus că au murit, după un an se măritau, la presiunea familiei și apoi, după un alt an, de exemplu, apăreau logodnicii lor. Așa a fost cazul surorii lui Valeriu Gafencu, care l-a așteptat pe Ion Ianolide 18 ani, după care Securitatea i-a spus că a murit, iar ea, la voința familiei, a trebuit să se mărite. După un an, el a ieșit. S-au văzut față în față și ea era deja căsătorită... Cu asta se ocupa Securitatea din România și se ocupa în continuare.... Cu distrugerea familiei... Câtă vreme avem Can-Can Tv și alte emisiuni și reviste de acest gen, asta se întâmplă... Scopul este ca fetele din ziua de azi să nu mai aibă modele. Ei nu vor să se afle despre femeia româncă, ci despre →

CRISTINA MIHAI

prostituete. Ei vor să le transforme pe fetele de astăzi în Madonna, în ceva marginal... Nu să prezinte mama, femeia de caracter, femeia autentică.

C.M.: Femeia a fost cea mai lovită în ultimii ani. De la anumite bancuri ordinare și vulgare de tip "averea României sunt fetele, că sunt ...de vânzare", până la aceste personaje băgate cu obstinație pe gât.

D.P.: Păi, femeia ține neamul. Mama este cea care îl ține!

C.M.: Dar vedeți, sunt unii care găsească și aici o pricină de poticnire vis-a-vis de noi, ca popor. Adică, spun că, oricum, noi românii avem o mentalitate de tip feminin, de genul "Descoperă-mă!" și că ar fi ceva rău în asta.

Chipurile, nu am fi destul de virili.

D.P.: Cei care zic așa, sunt intelectuali de tip dilematic. Cei de la revista *Dilema* s-au născut în șpagat. Ei ne fac că nu suntem virili, pentru că ei sunt impotenți.

Pentru ei, ciobanul din Miorița este fatalist. Ei n-au aflat că tristețea și sila lui erau determinate de durerea că ai lui voiau să-l omoare.

Și, la toate acestea, se adaugă și o resemnare dădăcă și, nu în ultima instanță, o așteptare cristică. Așteptarea ca ceilalți doi să se îndrepte... El zice "și de-o fi să mor"...

Cristos a spus în Joia Mare "unul dintre voi mă va trăda". N-a zis "TU!"... Păcatul lui Iuda, cel mai mare, a fost acela că nu a avut încredere că Hristos îl mai poate ierta.

Gândesc și eu cu voce tare.

C.M.: E foarte greu să mai crezi că mai poți fi iertat, mai ales după cele întâmplate, după ce păcătuiești astfel.

D.P.: Dar Isus este Atoateiertător și Atoateștiutor! L-a iertat și pe apostolul Petru. Când l-a întâlnit, nu i-a spus: "Măi, ticălosule, de ce m-ai trădat?", ci l-a întrebat, de trei ori, "Mă iubești tu, Petre?", deși Petru se lepădase de trei ori de El.

Petru s-a întristat și i-a zis: "Tu toate le știi..."

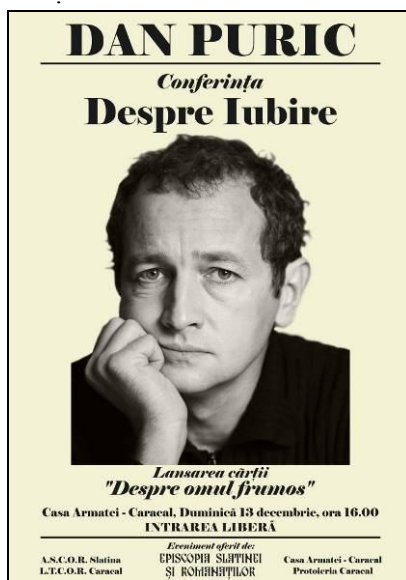
C.M.: Isus a văzut nu numai în interiorul lui Petru, dar și viitorul lui, potențialul său. Ce se întâmplă însă, cu bărbaii din România? Mulți par neinteresați în a apăra femeia, familia, neamul, pământul...

D.P.: S-au mitocănit, mare parte dintre ei.

Îi remarc tristețea.

"Se urmărește să se schimbe profilul moral al românului"

D.P.: Sunt o populație de mall. Eforturile care se fac astăzi și de peste douăzeci de ani încoace, sunt ca să se schimbe profilul moral al românului. Se încearcă să ni se taie rădăcinile, să ni se spună că suntem veniți din neant, să fim descurajați. Au fost istorici care au scris despre demitizarea și desacralizarea istoriei

Ei au confundat, voit, fetișizarea comunistă cu mitizarea. Există o anu-mită sacralitate a istoriei. Să vă spun, bunica mea era o legendă... Și mama la fel... Nu era un CNP.

Subiectul e unul care îl trăiește adânc pe maestru. La fel ca tot ce ține de demnitatea noastră rănită.

D.P.: Un manual de strategie chinezească spune astfel: dacă vrei să cucerești un popor, fără armată, taie-i rădăcinile și privirea spre cer. Adică să-i rezezi trecutul, rădăcinile, credința și nădejdea. Asta se face cu poporul român, de peste 20 de ani. Este un proces de reeducare, de tip Pitești, în care fetele sunt îndemnate să se prostitueze și bărbaii să le consume. Și așa, orice legătură spirituală, orice taină a iubirii este călcată în picioare. Poporul român este un popor eminent creștin. Noi, așa ne-am născut... Dorul este o intraductibilă. Este o iubire nemărginită, o intraductibilă, pe care cei de la Bruxelles n-o pot înțelege...

C.M.: Dar tocmai această tăiere, deconectare de rădăcini și de cer, o consider mult mai diabolică, mai parșivă decât vechiul *divide et impera*.

D.P.: Da, desigur! *Divide et impera* se pe baza pe conflict. Cum s-a întâmplat în Siria. Oamenii aceia disperați au plecat de-acolo și au fost direcționați, cei mai mulți, spre Germania. Se numește bombă etnică. Am auzit că vor să-i aducă și pe la noi (interviul a avut loc în 20 septembrie 2015, înaintea deciziilor UE referitoare la cotele obligatorii de preluare a refugiaților, n.r.). Dar stați să vă spun o poveste, cum că ai noștri au geniu și când fac prostii. Am auzit că unii dintre țiganii noștri au început să se deghizeze în sirieni și să plece în Suedia, da' pe bani.

C.M.: Nu ducem lipsă de genii, deși e mai bine să fie în ceva constructiv. Și, legat de talent și inteligență, cum se face că din toată lumea teatrului românesc de astăzi, numai dumneavoastră ați avut curajul să ieșiți la rampă, nu cu un rol de divertisment, ci ca să apărați noțiunea de popor, de țară, de valori naționale, de valori creștine...

D.P.: Pentru că sunt un Puric, ha, ha, ha...

Îmi spun păsul legat și de limbajul vulgar și redus la câteva cuvinte, limbaj pe care îl auzim la televiziuni, în filmele românești, în teatrul contemporan, chiar și în presa scrisă.

"Oriunde în lume, românii pot duce dragostea cristică"

C.M.: Cum și de unde ați răsărit, așa, ca să ne încântați și cu o limbă română autentică?

D.P.: E meritul bunului Dumnezeu. Giovanni Papini avea o lucrare în care zicea: "Dă-mi, Doamne, un castel cu infirmi, ca să-ți mulțumesc zilnic că nu sunt ca ei." Se referea la infirmitățile sufletești, nu la oamenii cu necazuri fizice. Nu, Doamne ferește! Îmi mulțumesc lui Dumnezeu că sunt așa și că nu fac parte din majoritatea dresată, care intră în țarcul actual de gândire. Se zice că pe vremea împăratului Teodosie, Simion Stălpnicul l-ar fi întrebat pe Dumnezeu cine ar fi fost mai desărvășit decât el. Și Domnul l-a îndreptat spre clovnul Pandur. Acuma nu vreau să mă ridic pe mine, nu, nu, Doamne ferește! E vorba de ideea că Dumnezeu scoate, ridică oameni de unde nu te aștepti...

Dar, vedeți, încercătura aceasta creștină e atât de puternică în neamul nostru, că ea răsare unde nu te gândești. Să vă spun o istorioară →

adevărată. Eram în vara asta în Toscana și acolo, la un mic restaurant, am dat de patroana italiancă, o femeie mai solidă, cu voce groasă, ca din filmele vechi din Peninsula, și încă de-o doamnă, așa, ca o lumină. M-a recunoscut. Era o româncă de-a noastră. Am rămas impresionat eu de povestea ei. Fusesse angajată italienei, acum avea propria ei gospodărie, cu de toate, în nordul Moldovei, dar venea 5 luni pe an ca să lucreze la italiancă, pentru că această femeie, patroana, nu mai avea pe nimeni. Îi murise soțul, tatăl, îi murise și câinele, și a noastră, româncă, nu o putea lăsa singură. O luase și la ea, în Bucovina și, peste toate, se întretesuse o legătură de adevărată prietenie, de surori de suflet. 5 luni stăteau împreună în Italia, alte câteva în România, pentru că a noastră zicea: ”Mi-e milă de ea, că nu mai are pe nimeni. Nu pot s-o las singură!”. Și acum întreb și eu: cine e mai mare, cel care servește sau cel care este servit? Vă dați seama, și-a asumat-o ca pe o soră! Nimeni nu mi-a vorbit atât de frumos despre Bucovina, cum a făcut-o italianca respectivă. I-au plăcut mănăstirile, oamenii, locurile... vedeți, asta puteți duce și dumneavoastră aici, în Canada, sau oriunde în lume, dragoste aceasta cristică.

Dau din cap a încuviințare.

C.M.: Credința practică, aceea care se vede, nu numai cea pe care o porți în sân.

“Ei ne dau civilizație, noi le dăm spiritualitate”

C.M.: Povestea aceasta mă duce cu gândul la rolul nostru în lume, așa, ca popor. L-am simțit și eu cumva, chiar înainte de a afla că Eminescu ne vedea rostul printre alții și față de alții, ca fiind tămăduitor și civilizator. Dar, îndrăznesc să întreb, nu poate părea puțin arogant sau prea îndrăzneț, să ne gândim că noi, ca națiune, putem avea un rol civilizator în lume? E mai normal, poate, să-i considerăm pe nemți, pe francezi, pe englezi, ca fiind civilizatori.

D.P.: Ei ne dau civilizație, e drept. Uite, blocuri, șosele, aparatură de înaltă performanță și noi le dăm spiritualitate.

C.M.: Troc.

Schițez un zâmbet.

D.P.: Gandhi, când a fost în vizită în Occident, le-a zis: “De la voi n-am nevoie decât decât de Isus

Cristos!”. Dar vedeți că acum l-au scos din Consituția Uniunii Europene.

C.M.: E luptă mare, știu...

D.P.: Nu e luptă, că ei nu știu să lupte! E zbatere, zvârcolire...

“Pune cărămidă creștină în sufletul fiecărui român și așteaptă că vine Dumnezeu cu mortarul”

C.M.: Dar zvârcolirile lor și ale noastre, că suntem atacați din toate părțile, nu ar trebui să ne ajute să facem o mișcare de tipul Școlii Ardelene? Adică o mișcare de renaștere națională, având ca stâlpi de bază credința și cultura? Dumneavoastră, care sunteți un om foarte iubit de către marele public, împreună cu alții, ați putea începe o astfel de mișcare.

D.P.: Ah, nu, că oculta abia așteaptă să ne organizăm, ca să ne dezorganizeze. Am fost, în urmă cu vreo 10 ani, la părintele Arsenie Papacioc și i-am adresat și eu întrebarea, pe care o aveam și alții, aceea de-a face o societate civilă, ca să ne revenim. Și machedonul, cu privirea lui de acvilă, mi-a răspuns: ”Mă, de ce vorbești limbi străine cu mine? Tu să faci ceea ce ai făcut și până acum, adică să pui cărămidă creștină în sufletul fiecărui român și așteaptă că vine Dumnezeu cu mortarul”.

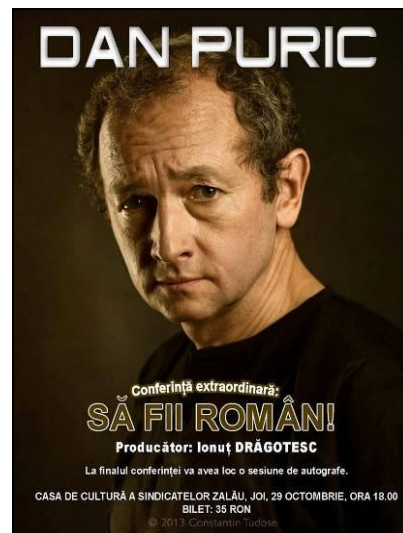
Insist.

C.M.: Înțeleg poziția lui față de o organizație civilă, dar mă refeream la ceva mai mult.

D.P.: La români, nu prind ideologiile. Lasă că se adună ei. La români le trebuie un suflu, o stare de spirit și se refac. Școala Ardeleană a avut vremea ei. Dacă spui Școală Ardeleană, Școală Românească, atunci sunt împotriva și distrug tot. Dacă eu, că sunt un singur om, sunt atacat în fel și chip... M-au făcut de toate: de la legionar la mason și mai rămâne să mă facă homosexual și pedofil. Ei cu asta se ocupă. Te insultă, ca să te complexeze. Și așteaptă ca să le răspunzi la fel. Dar eu nu o fac. Isus nu a făcut nicio școală. A redat un suflu și pe acesta s-a refăcut o lume întreagă.

Nu mă las, totuși, de ideea unei posibile reinnoiri, de data aceasta, referitoare la teatrul și la întreaga noastră cultură actuală. De exemplu, de ce nu, un teatru creștin?

D.P.: A apărut! Stați de vorbă cu curentul Și spectacolul din seara aceasta, *Suflet românesc*, se termină în cruce. Teatrul creștin nu e teatru religios. Acela este de tip ilustrativ.

De exemplu: *Nașterea Mântuitorului*, *Fuga în Egipt* și alte scene biblice. Teatrul creștin te duce ușor, ușor, spre taină. Atât cât să-l scoți pe puștanul de 18 ani de la calculator. Și-apoi, îl lași în seama lui Dumnezeu. Și apostolul Pavel i-a luat pe atenieni cu “e foarte bine ce faceți, dar...”, și de acolo i-a îndrumat spre Cristos. Să știți că și celelate spectacole ale mele, *Don Quijote*, *Visul*, sunt tot creștine.

“În clipa în care ne vom cunoaște poporul român în adâncime, ne vom reîndragosti de el și vom renaște!”

C.M.: Creștinism înseamnă dragoste în forma ei cea mai pură, dar care poate fi pusă în vase diferite. Adică în cel al iubirii familiei, al țării, între oameni... Oare mai avem în noi această iubire ca să ne revenim? Să renaștem?

D.P.: Cea mai frumoasă definiție a iubirii este cea dată de o fetiță, care spunea că dragoste este atunci când bunicuței i-au căzut ochelarii, iar bunicul, deși e bolnav de reumatism, s-a aplecat că să-i ia. E jertfă! În clipa în care ne vom cunoaște poporul român în adâncime, ne vom reîndragosti de el și vom renaște! Dragostea repară totul, dragostea iartă, dragostea îndură! Isus ne-a dat și un amendament de urgență, în Joia Mare,” să vă iubiți așa cum v-am iubit Eu”.

“Eu am credința că acest popor va fi izbăvit și va avea forța ca să-i ajute și pe alții.”

C.M.: Printre atâtea negativisme, printre atâtea pietre, printre atâtea care văd numai răul, cum ar arăta viitorul nostru ca națiune, ca țară?→

Atunci, acum

Când valuri de albastru
Se lasă-n câmp din ape,
Își drumuiesc izvorul
Departele – aproape.

Când cerul din lumină
Pe flori împarte bruma,
Se-ascunde-n joc amarul
De timp: *atunci – acuma.*

De unde vii, străine,
Și-n ce cuvânt de carte
Preschimbi tu din nesomnuri
Aproapele-n departe?

Când cerul pârguiește,
Felii de soare-n pâine,
Departele-i aproape
Și-*atunci e-acum* sau mâine?...

copilul-prieten-poet

in memoriam M.

zi de toamnă
o tânără privește cu ardoare
spre soare

sub cerul deschis

se naște-un copil
bucurie și vis

crește
cu răsfăț dojeneli și iubiri
mama îl poartă
spre țări de cuvinte străine
eu-tu-cu-mine-cu-tine

cărți filme poeme
vârtej galopant
prin visatul neant

îmi ești prieten mamă
citește fiule și scrie
talentul fi-va-ți bogăție

*

în altă zi
dintr-o altă toamnă
semnul de carte
a coborât fulgerător în moarte

atunci
pe mormânt
cerul a chirchit
în bătătorita mână
lumânarea bătrână

și din mereul plumb

de-an-cu-an-și-zi-cu-zi
își plânge o mamă încet
copilul-prieten-poet

dacă aș fi știut...

dacă aș fi știut să scriu,
aș fi depănat povestea a trei muguri
născuți din vremuri
pe celălalt mal.

dacă aș fi știut să cânt,
le-aș fi îngânat melodia
dintre o memorie și alta,
o nuntă o școală un spital.

dacă aș fi știut să desenez,
aș fi pictat
izvor de culoare
din trei răsărituri.

dacă aș fi știut să tac,
aș fi mimat cu suflarea
imaginea
de dincolo de timp.

dacă aș fi știut... dar nu le știu,
pot doar să mă scald în sângeriul lor,
trei sâmburi
dintr-un miez de viață.

VERONICA PAVEL LERNER

→Pentru cei de acasă și pentru cei
risipiți peste tot în lume?

D.P.: Sunt două exiluri. Dumneavoastră aici și în țară mai e unul, pentru că există enclave de popor românesc în mijlocul unei populații terminate, turmentate, înnebunite, îndobitocite de securitatea autohtonă și de oculta internațională... Dar, omul în genunchi în fața lui Dumnezeu e cu mult mai mare în fața lumii, spunea părintele Arsenie Boca. Atâta vreme cât ne vom păstra poziția sufletească față de Dumnezeu și vom mărturisi public acest lucru, nimic nu i se poate întâmpla poporului român.

Eu am credința, nu părerea, că nu sunt părerolog, că acest popor va fi izbăvit și va avea forța ca să ajute și alte popoare. Toate acestea, în contextul în care la noi sunt munți de corăuțenie și de inocență sufletească.

Istoria e oribilă. Hristos a coborât la noi, nu ca să se întovărășească cu noi, ci ca să ne înalțe. Așa că, lăsați-i să ne insulte. Noi să nu-l insultăm pe Dumnezeu! Aduceți-vă aminte că cei din anii '40, '50, '60, au transformat închisorile în mănăstiri!

Discuția noastră s-a apropiat de final. Înainte de-a îi ura succes pe scenă, am tras cu ochiul în cabină, să văd ce "arme" are acest cavaler al luminii. Drept paloș, niște pantofi de dans. Drept poziune magică, o butelie cu apă plată. Drept platoșă, o privire de primăvară. Drept conștiință, o taină, bine potrivită în palmele Mântuitorului.

După spectacol, aveam să aflu rețeta de dinaintea fiecărei reprezentății. Uimirea e un cuvânt prea convențional în fața acestei formule de-a răpi aplauzele. Și inimile. "Țin post negru în ziua în care am întâlnirea cu publicul. Altfel, nu pot să-mi pun sufletul pe tavă", mărturisise, cu simplitate, maestrul.

Cristina Bălaj Mihai

Vicepreședintă, din 2010, a Asociației Canadiene a Scriitorilor Români (ACSR). Am publicat în diferite reviste literare, poezii, eseuri, interviuri și alte articole.

Cărți apărute: *Aeropagus*, (în colaborare cu Veronica Bălaj), un volum de interviuri cu feluriti scriitori români aflați în diferite colțuri ale lumii și

Prințese legănate de curcubeu, o carte pentru copii...

Ca jurnalistă, are peste 20 de ani de experiență, în special în domeniul radioului public (Timișoara, București), dar și în cel al televiziunii publice (Timișoara și București), în presa scrisă (din România, Canada, SUA, Germania și Australia) și în cea din mediul electronic (RGNpress). Pentru Radio Timișoara, a realizat emisiunile sociale: *Eva în mileniul III*, *Români de peste mări și țări*, *Civica și Vârsta a III-a*, iar pentru secția de actualități: *Miez de zi*, *Curierul de seară*, *Bloc-Notes* și *Buletinele de știri*.

Actualmente, locuiește la Ottawa și e analist politic, fiind absolventă a unui master în Politici Publice și Administrative (Universitatea Carleton, Ottawa).

Arta conversației

Ileana Vulpescu

„Eu consider că omenirea e condusă de o ipocrizie fără margini și fără leac”

Dialogul a existat, pentru că-n "Arta conversației" e nevoie de doi interlocutori. Dar întrebările-s ușor de ghicit, atâta vreme cât doamna Ileana Vulpescu vorbește tot atât de bine și de ușor pe cât scrie...

"Chestia cu postul public de televiziune care ne recomandă să "trecem din modul full în modul squeeze sau size" mi se pare o bătaie de joc, absolut. Soțul meu, care e cinefil, mi-a explicat despre anamorfoză-dezanamorfozare – un procedeu tehnic optic, în care imaginie din filmele făcute pe ecran lat, semilat sau panoramic apar alungite, ca niște picturi de El Greco. Pictor care, se pare, avea un defect de vedere. Dar asta nu-nseamnă că dacă unii, cu posibilități, au aparate performante cu tastă de nu-știu-care, trebuie să-i avem și noi... Asta se întâmplă pentru că HD-ul poate avea loc doar pe televizoarele cu cristale lichide, de obicei cu ecrane imense, pe care, dacă stai într-o casă mică, nici n-ai unde să le bagi... Ce să facă lumea care are aparate care nu-s, totuși, de 100 de ani? Să le arunce pe geam, doar pentru că n-are bani de aparate performante, pe care ei ne obligă să le cumpărăm, deși n-avem bani de ele? E o treabă incorectă. La noi în bloc sînt 19 apartamente și n-are nimeni așa ceva. Iarăși, foarte enervant este faptul că în timp ce rulează un film, apare o bandă care anunță ce va urma. Probabil că cineva face o afacere pe banii noștri, din care-și ia și comision. "Vrei, nu vrei, bea Grigore aghiazmă!", cam așa sună asta. Tot de la bărbatul meu, care a lucrat la CNA, știu că acestea sunt încălcări flagrante ale drepturilor internaționale ale audiovizualului. Altă problemă: de ce nu mai prindem, din țară, TVR Internațional? E un post care emite de pe teritoriul meu și am dreptul să mă uit la el. Cred că toate astea reprezintă tip de abuz la care suntem supuși de televiziunea publică”.

Abordăm alt subiect. Despre cât de rău suntem percepuți noi, româ-

nii, în afară. A cui e vina? "Vina este a noastră. Avem niște diplomati trimiși în afară, care nu-și fac datoria. Nu fac nici un fel de propagandă pentru poporul român, pentru a se ști că româna e o limbă de origine latină. Eu am întâlnit o profesoară de franceză, care absolvise la Sorbona și care nu știa că româna e o limbă romanică! M-am oferit să-i spun eu care sunt cele 10 limbi romanice, dacă la Sorbona tot nu învățase... S-a mirat, spunându-mi: "Da, dar e atât de înrudită cu slava!". I-am spus: "Știți cât e de înrudită cu slava? Tot atât cât o să fie și franceza cu chineza, când vă vor ocupa chinezii!". Alt caz: o fostă colegă de-a mea, eminentă cunoscătoare a limbilor clasice, Lia Lupaș, avea un post într-o bibliotecă din New York. Trebuia să fie avansată și a completat un formular, în care spunea ce limbi cunoaște: printre altele, franceza, engleza, rusa... Doamna care o examina a întrebato de ce a trecut și rusa, doar limba ei maternă nu e slava? Ea a zis că nu, că româna e o limbă romanică. Motiv pentru care n-a mai fost avansată... Alt om cu multă carte, Dan Grigorescu, aflat la New York într-un post oficial, se duce la Biblioteca Municipală și găsește o singură carte în română, care era trecută la sectorul de limbi slave. I-a explicat directorului că româna e, totuși, o limbă romanică, s-o mute unde-i e locul. A doua zi, tot la secțiunea "Slave" a găsit cartea... Deci, vina nu e numai a noastră, ci și a încăpățînării lor cretine, chiar dacă-s filologi...

O întâmplare văzută de mine la televizor: un ambasador al Germaniei la București povestea cum vin gazetari din Germania, cu articole gata făcute despre România, de obicei denigratoare la adresa popoului român. I le dădeau să le citească și el le spunea: "Nu e adevărat ce spuneți! Eu trăiesc aici și știu că nu e așa!". Iar ei se duceau în Germania și publicau articolele exact așa cum le scriseseră. Deducem că e o reavoință

internațională manifestă față de această țară, cu sprijin și din România. Nu trebuie să suferi de scenarită ca să-ți dai seama de asta. Înțeleptul chinez Sun Tzu a spus, cu mult înainte de Hristos, "Nicio țară nu poate fi cucerită fără o complicitate din interior". Or, la noi, complicitatea e mai mult decât binevoitoare față de tot ce se-ntâmplă din exterior. Nu ne pune nimeni în capul mesei și nici alături de marile puteri, chiar dacă ne-am zbatut să intrăm în NATO, în Shengen. Probabil că nu suntem decât o țară consumatoare, așa cum spunea primul trimis al FMI la noi, domnul Paul Thomson. Măntreb cu ce? Producătoare nu mai suntem, e limpede...

Cu ce să ne mai laudăm noi, românii? Cu copiii care iau Olimpiade prin străinătate, cu oameni care fac o carieră strălucită tot în afară, pentru că dacă ar face-o aici, ar fi șanse foarte puține să se știe despre ei. Avem foarte buni specialiști în toate domeniile, dar la televizor apar doar știri cum că românii au furat, au omorât, au escrocat... Oare numai românii fac asta? Vuiesc agențiile de presă când un român face o nelegiuire, când nelegiuiri se-ntâmplă în toată lumea, făcute de oricine. Dar sunt scoase în evidență cele făcute de țiganii plecați din România, ca și când n-ai putea să deosebești un țigan de un român. Cine le-a dat voie să treacă în țările lor? Îmi spunea cineva avizat, de la granița Poloniei cu Germania, că din satelit îți vede și culoarea șireturilor de la pantofi... De ce li s-a dat voie să treacă granița? Ca apoi să-i poată expulza, spunând: "Uite ce-au făcut ticăloșii de români!". E o demagogie de mult pornită. Așa cum demagogia internațională se practică și în alte domenii, în funcție de interes. Exită campanie anti-drog, dar nu există una similară anti-tutun, în nicio țară. Pentru că de pe urma comerțului cu tutun se scot averi imense. Ipocrizia e că pe pachetele de țigări ți se spune cât e tutunul de dăunător sănătății, dar nu e scos în afara legii! Eu sunt absolut convinsă că și comerțul ilicit cu drogurile e dirijat de foarte sus. Să nu-mi spună mie cineva că nu se poate stopa comerțul cu drogurile! N-au nici un interes, pentru că aduce beneficii uriașe. Doar China face excepție. Acolo, dacă ești prins →

BEN TODICĂ

cu droguri, te împuşcă și familia mai plătește și glonțul! Eu consider că omenirea e condusă de o ipocrizie fără margini și fără leac. De când și cu această mai nou introdusă noțiune de "corectitudine politică", s-au găsit unii în SUA care să scoată din Mark Twain cuvintele "negru, negrotei, cioroi", pentru că nu mai e "politic corect". E posibil? Omul ăla a trăit într-o epocă... Cum să iei un clasic al literaturii mondiale și să intervii în textul lui? Ne întorcem la "1984", al lui Orwell? La ministerul de refacere a trecutului? Cel puțin existența mea s-a petrecut numai sub Orwell... Speram ca la bătrânețe s-apuc alte vremuri. Acum e și Orwell, e și Kafka. Suntem în plin... "Proces"...

Țîmpenia din America, cu "ciorroii" lui Mark Twain, transportată în România, mutatis mutandis, ar deveni... "Romiađa", în loc de "Țiganiada"? "Cânticele țigănești" ale lui Miron Radu Paraschivescu sunt "Cântice rome"? Ce-o zice și săracu' Garcia Lorca, cu ale sale "Cântece țigănești", de unde a plecat și MRP-ul? Eu nu-nțeleg: dacă te duci la un bordel și scrii deasupra "mănăstire", stabilimentul devine mănăstire? Cu ce se schimbă? Ce are insultător cuvântul "țigan"? E numele unei nații. Care e deosebirea între rom și țigan? Gitan, bohemian, tzigian, tsigan..."

Degradarea morală e direct proporțională cu cea lingvistică? Îi povestesc doamnei Vulpescu că, mai deunăzi, la televizor, am auzit o cititoare de prompter spunând ceva de genul "În liceu se aflau doisprezece fete".

"Se învață foarte prost româna-n școli, dacă nu reușești să-i înveți pe copii că "doi" și doisprezece au feminin. E singura limbă romanică în care se-ntâmplă acest lucru. Doisprezece femei, doisprezece ceasuri... Ferească Dumnezeu! E o epidemie, o avalanșă de incultură... Nimeni nu mai zice azi "loc", zice "locație", fără să-i treacă prin cap să se uite într-un dicționar francez sau englez să vadă ce înseamnă. Am citit într-un ziar acum câteva luni ceva referitor la Camilla Parker Bowles, care la a nu știu câta aniversare a căsătoriei cu Prințul Charles, și-a fracturat perineul de la piciorul stâng... Altcineva, la televizor, spunea, dorind să se refere la perigeu, tot perineu! Dacă nu știi, nu vorbești! Ce să mai spunem de "am luat decât două bom-

boane"... E o "furculisionare" a limbii române. Am mari dubii în privința absolvirii unor școli. După părerea mea, îmi pare rău c-o spun, dar nu ești neapărat intelectual dacă ai o diplomă universitară. Mi-aduc aminte de răposatul meu profesor, Iorgu Iordan, care-mi spunea, cu accentul lui moldovenesc și puțin nazal: "Ai să vezi dumneata c-or să fie mai mulți doctori decât milițieni!"... Se merge pe linia minimei rezistențe... Nu le mai pasă nici profesorilor, nici elevilor, nici studenților! E un dezinteres din partea ambelor părți. Primii zic: ce să ne mai batem capul cu ăștia, că tot nu-s buni de nimic!?, ceilalți: ce să mai învățăm toate prostiile atea, dacă poți deveni miliardar doar știind să te iscălești?

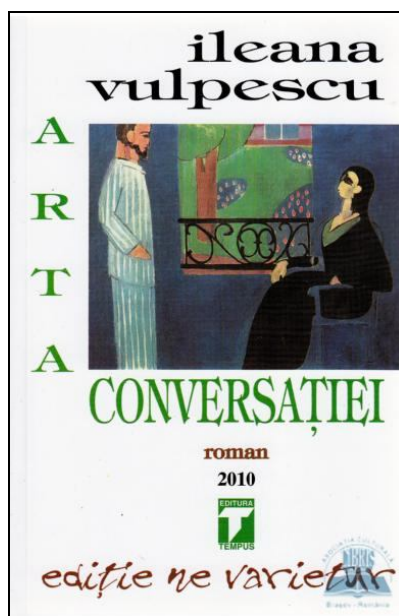
Nu pot să nu fac comparație între ce se auzea înainte de 89 la tv și la radio și ce se aude acum. Tu, ca angajat al unui post de televiziune, ai niște obligații. În ceea ce spune cel pe care-l inviți nu poți să intervii, treaba lui, mai ales dacă e-n direct. Pretenția mea către angajat vine. Dacă ar căuta într-un dicționar sau pe internet, ar afla cum se pronunță toate numele proprii. Am fost uimită s-aud la un post de radio: Azi se împlinesc nu știu câți ani de la nașterea lui Gai de Mopezan. El fiind Guy de Maupassant! Sau Riceard Uagnăr în loc de Rihard Vagner (Richard Wagner, desigur!). A dat telefon o doamnă și le-a atras atenția în direct: Este totuși un compozitor neamț, cum puteți să-i pociți

numele? Răspuns: da, doamnă, dar e moda anglizantă!...". E moda Țîmpeniei și a inculturii, aș spune eu... N-o să mai auziți pe nimeni să spună Alfred Jari (Alfred Jarry), ci Elfred Geri! Ca Tom și Geri (Gerry)... Situația limbii este deplorabilă! Chestia asta cu limbile străine poate pot s-o înțeleg, dar e mai puțin gravă decât batjocorirea propriei limbi! De la asta încep toate. În Franța, posturile radio și tv sunt sancționate cu amenzi grase atunci când folosesc cuvinte străine, în loc să folosească cuvinte franceze. Mi-a povestit soțul meu, că, pe când era membru al CNA, a fost în Franța și a văzut că sistemul lor de monitorizare audiovizual era atât de performant și de drastic, încât atunci când detectau ceva în neregulă, îi tăiau pe loc".

Și-atunci ce ne facem? La noi care ar fi soluția ieșirii din această criză?

"La noi, în afară de pile, proptele și o piesă de mobilier prin care se trece, se ajunge și în mod cinstit, printr-un concurs, într-un asemenea post? Asta e problema: dacă din 20 de candidați înscriși la concurs, câștigă al 21-lea, care nici nu s-a înscris, unde ajungem? Dacă așa se obțin posturile, n-avem de ce să ne mirăm că pe unele produse cărora li se face reclamă, apar aberații de genul "brânză bunăcioasă", "piersică gustăcioasă", "marea ieșeală" etc. Niște analfabeți care cred că inventează ceva... Sau, când a murit, acum un an, președintele Poloniei, am auzit la televizor: "E un spațiu în fața catedralei, care comprimă nu știu câtă lume...". Poate cuprinde, pur și simplu... Ce să mai vorbim despre expresia greșită "fără doar și poate", care e de fapt "fără dar și poate"? Adică adversativ și dubitativ. Lucruri analizate logic, ca de →

exemplu ”mai exact și mai corect”. Le-am întâlnit la persoane foarte cultivate. Ce e aia? Ne întoarce la ”unșpe trecute fix”?”

S-a gândit, oare, Ileana Vulpescu să pună toate astea-ntr-un roman?

”Nu m-am gândit... Încă scriu despre niște oameni care mai știu carte... Deocamdată nu lucrez la nimic, îmi acord o pauză...”

Am mai constatat ceva. Acum nimeni nu se duce să-și depună un curriculum vitae, ci un ”sivi” (CV) și pariez că majoritatea lumii nici nu știe ce-nseamnă. Nimeni nu se mai duce să-și ducă undeva o autobiografie, ca să fie angajat: aplică. Aplică pentru un job! Aplică era ceva ce se pune pe perete... Mă indispuie profund când aud de ”brandul de țară”. Bine că ne-am procopsit cu o frunză, care este ”brandul de țară”. Măcar dacă era și Eva pe-acolo...

Eu nu pot să dau explicația pentru apariția acestor aberații decât că, poate, la început a spus cineva ceva în glumă și pe urmă s-a luat în serios. Eu i-aș sfătui, ca să nu mai facă greșeli, să pună mâna pe o gramatică a limbii române și să nu se sfiască să umble în dicționare. Astfel, poate n-o să mai auzim, chiar și printre persoanele care au absolvit Filologia, expresii de genul ”cărțile care le-am cumpărat”, ”m-am dus la servici”. Eu le tot spun, când am ocazia, că-s niște cuvinte în limba română, ca viciu, oficiu, ospiciu, serviciu etc. care au această formă. Nu zici ”m-am dus la ofici”, nici ”am fost la ospici”, nici ”mi-am luat un servici de masă”. Pe mine mă surprinde câtă încredere au în ei acești oameni și câtă lipsă de dubiu în ceea ce privește limba română. Aș retipări ”Gramatica greșelilor”, de Iorgu Iordan. O carte de consultat, nu de ținut în casă, pe post de mobilă.

Văd un dispreț față de cine mai vorbește corect. O nepăsare de genul ”lasă-i p-ăștia să vorbească... ne uităm în gura lor? Niște babalăci depășiiți, o generație expirată. Poate așa și e. Dar până să expire ei, îi inspiră pe alții...

Ce modele să mai aibă cei tineri? Când bordelul e o mănăstire față de politică... Și când la televizor și prin gazete sunt aproape numai obscenități, când se cultivă doar incultura.

Sâmbătă, 7 noiembrie 2015

ANIVERSĂRI ARON COTRUȘ

UN POET AL EXILULUI

Caz singular al poeziei românești, împărțind destinul unui adevărat mesia-poet, mândru la chip, cu un „fizic uriaș de Dac”, cum ar fi spus G. Călinescu, Aron Cotruș a devenit, prin rostirea lui oraculară, emblema unui masiv și răscolitor protest față de o ideologie absurdă care i-a bulversat țara și neamul. Născut pe pământ transilvan, acum 115 ani, la 2 ianuarie 1881, în familia preotului din satul Hașag, între dealurile și apele Târnavelor, proaspătul absolvent al liceelor „Sfântul Vasile” din Blaj și „Șaguna” din Brașov a luptat în războiul pentru întregirea Neamului 1916-1918, pe frontul italian, în rândurile armatei austro-ungare, în Legiuni și în Corpul voluntarilor ardeleni-bucovineni, după cum o atestă și *Decretul regal*, dat în 11 mai, prin care i se conferea sublocotenentului Aron Cotruș o medalie. Stăpânit de o vizibilă stare de efervescență și inițiative de altă natură decât cea a creației literare, în 1923, anul căsătoriei cu pianista Elisabeta Irina Szántó, poetul și publicistul Aron Cotruș i se adresează lui Nicolae Titulescu, ministru al Afacerilor Străine, solicitând numirea sa ca atașat de presă. „Domnul Aron Cotruș se numește pe ziua de 1 ianuarie 1929, atașat de presă pe lângă Direcțiunea Presei și este însărcinat provizoriu a ține contact cu presa italiană în nordul Italiei, având ca centru Milano. D-sa va lucra sub ordinele și supravegherea Legației Române din Roma, iar diurna va fi cea prevăzută în buget pentru atașatul de presă la Belgrad, adică de 2500 lei lunar.” Activitatea diplomatică exercitată de acum încolo la Milano, Roma, Varșovia, Madrid sau Lisabona în sprijinul promovării țării

sale pe meridianele lumii este însă dur întreruptă printr-un decret regal, cu începere de la 1 noiembrie 1944. Între 1929 și 1937, el funcționează la Varșovia, continuând în Polonia activitatea începută de Lucian Blaga, care, după ce rămâne un an în țară, în mai 1938 este numit atașat de presă în Spania și Portugalia, la Lisabona, în 1 aprilie 1938, începându-și misiunea de ministru plenipotențiar al României. Din 1940 și până în 1944, Aron Cotruș se află la Legația din Madrid, desfășurând aici o impresionantă activitate în favoarea răspândirii culturii și literaturii românești peste hotare. După lovitura de stat din 6 septembrie 1940, poetul trece peste un incident, refuzând guvernului legionar rechemarea în țară de la post, acesta fiind însă reconfirmat la scurt timp pe postul din capitala Spaniei. Se pare că din acest moment încep adevăratele probleme pentru Aron Cotruș, dacă avem în vedere că în toamna anului 1944 noul guvern instaurat la București a început răfuiala cu membrii partidelor și grupurilor politice aflate pe alte poziții ideologice decât ale regimului comunist, conform Legii nr. 1837/1944, aceștia fiind considerați „dușmani ai poporului”. „Vor fi licențiați din serviciu fără nicio indemnizație, indiferent de data la care au fost numiți, încadrați sau angajați funcționarii care: a) În executarea serviciului au avut o atitudine abuzivă sau o ținută nedemnă; b) S-au pus sub orice formă în slujba unor interese străine de acele ale nației române; c) Au militat sub orice formă în vreo organizație politică sau paramilitară: legionară, fascistă sau hitleristă, sau au servit prin orice mijloace scopurile unor organizații dictatoriale.” *Decretul Regal* nr. 2134/1944, publicat în Monitorul Oficial nr. 258 din 6 nov. 1944, emis pe temeiul Legii nr. 1837, cuprindea lista personalului diplomatic scos din posturi în conformitate cu cele trei litere ale articolului al II-lea, numele lui Aron Cotruș aflându-se sub incidența literei c). De la București, Eugen Filotti, aflat încă în funcție, trimite legației din Madrid telegrama nr. 818, cu următorul mesaj pentru Aron Cotruș: „Binevoiiți a comunica Domnului că în baza nouilor dispozițiuni legale și prin Înaltul Decret Regal nr. 2134, D-sa a ieșit din→

MARIN IANCU

cadrele Ministerului Afacerilor Străine pe data de 1 nov. 1944.”

Rămas fără slujbă și fără mijloace de trai, Aron Cotruș își începe de acum adevărata aventură a disperării. La 9 august 1945, îi expediază din Palmmallorca o telegramă lui Petru Groza, care, fără să se fi concretizat în vreo rezolvare, a stârnit totuși în cercurile politice românești anumite ecouri. Telegrama lui Cotruș este trimisă Ministerului Afacerilor Străine la 11 august, însoțită de adresa nr. 306470: „Conform dispozițiunii d-lui Secretar General Emil Bod-năraș, avem onoarea a vă trimite ală-turat telegrama nr. 513 din 9 august, înregistrată la nr. 306470/1945, expediată din străinătate de d-l Aron Cotruș, prin care roagă să fie repus în drepturi, rugându-vă să binevoiți a dispune.” Se pare că, deși fără rezultate notabile, unii dintre cei aflați în fruntea guvernului, precum Emil Bodnăraș și Petru Groza, au mai încercat să atenueze într-o oarece formă măsurile represive dictate de ocupanți. Din acest moment, dorința de a veni în țară pentru a clarifica lucrurile au rămas fără nicio cale de rezolvare pentru cel rătăcit printre străini, acesta alegând sărăcia exilului ca formă de luptă pentru cunoașterea românilor în lume, formele sale de manifestare tot mai sincere și tumultoase, prin poezie și publicistică, atrăgându-i aprecierile scriitorilor din întreaga lume. Textul *Program del Acto de Homenaje al poeta Aron Cotruș* ilustrează participarea scriitorilor și oamenilor de știință spanioli, la Madrid, când, la 14 iunie 1952, în Aula Institutului de Cultură Hispanică, autorul *Rapsodiei Iberice* este sărbătorit la atingerea vârstei de 60 ani, Academia Regală Spaniolă și Academia Regală „de Buenas Letras” din Barcelona acordându-i titlul de membru corespondent. În 1957 Aron Cotruș se autoexilează în Canada și de acolo în Statele Unite ale Americii, în California, unde, în lipsa unei locuințe proprii, va peregrina prin mai multe localități (Cleveland, La Canada, Long Beach, Hot Springs), sfârșind în cele din urmă într-o toamnă târzie, la 1 noiembrie 1961, în Long Beach, într-o cruntă mizerie, ca atâția alți scriitori români trecuți prin experiența dură a exilului, în spitalul *County Harbor Hospital* din Los Angeles (Califor-nia), fiind

înmormântat în pământul cimitirului *Crucea Sfântă* din Cleveland (Ohio), sub o simplă placă, fără cruce, pe care, în afara numelui, pot fi citite cuvintele românești *În veci pomenirea lui*. Descins din Coșbuc sau din *Rugăciunea* lui O. Goga, cu ”viziuni colosale” în linia unor Walt Whitman sau Verhaeren, dar și a poezilor ruși Esenin și Block, poetul Aron Cotruș este un mesianic dar și un revoltat, Vladimir Streinu intuind în glasul său profetic expresia unui temperament vulcanic, denunțând în versuri precum cele din poemul *Între Volga și Missisipi*, publicat la Madrid în 1956, cumplita detenție în care se afla neamul său: „Vatra, năprasic în două se despică, / între mamă și fiică... / Beat de roșă votcă, fiul încrunțat e gata / șă-și înhațe și să-și gătuie tata... / în văzul și răsul tuturor, / fratele își dezgolește sora...” Tot în aceste momente ale exilului, în 1939, Cotruș scrie poemul *Eminescu*, reluat în formă definitivă în 1950, ca un omagiu adus centenarului poetului, „Măriei Sale, Dantelui Valah”, despre care un alt sibian din exil, Emil Cioran, spusese că și un Budha ar fi gelos pe apariția sa între stelele de pe fir-mamentul cugetării și ale ascezei de neam. Declarat *poet al latiniții*, la Montellier, cu o distincție, pe care, primul din neamul său o primise V. Alecsandri, Cotruș va pătrunde în universalitate tocmai printr-o atât de strânsă legătură față de valorile țării sale: „Ah, dezțărare: pâine amară, / pernă de ghimpi și de piatră, / viscol ce somnul ni-l latră, / gând ostenit ce se-nsară, / în singurătatea pustie; / apă moartă, apă sălcie, / ce sete nicicând nu ni-o omoară!...”

*

OPERA:

"Poezii". Orăștie, 1911, "Sărbătoarea morții". Editura "Concordia", Arad, 1915. Ediția a II-a București, 1922, "Neguri albe". Alba-Iulia, 1920, "România" (poemă). Brașov, 1920. Ediția a II-a Arad, 1922, "Versuri". Biblioteca "Sămănătorul", Arad, 1925, "În robia lor". Arad, 1926, "Mâine". Editura "Scrisul Românesc", Craiova, 1928. A II-a ediție sub auspiciile "Societății de Mâine", Cluj, 1928, "Holnap" (Mâine), în maghiară, apărută la Arad, 1929. Traducere efectuată de Pal Bado, "Strigăt pentru depărtări".

Editura "Ienci", Timișoara, 1927, "Printre oameni în mers". Sosnowiec, Polonia, 1933 (volum nepublicat în librării, devenit raritate bibliografică). Ediția a II-a în traducere spaniolă de Gaetano Aparicio, Madrid, 1945, "Horia". Ediția I, Varșovia, Polonia, 1935, ediția a II-a, Brad, 1936 (în numai doi ani apar 18 ediții ale volumului. Numai la București, în cursul anului 1938, apar edițiile III, IV, V, VI). În traducere maghiară de A. Kibedi, Cluj, 1938, "Versek" (volum de versuri în lb. maghiară). Cluj, 1935 (multe din versurile poetului au fost publicate și în revista săsească "Klingsor" din Brașov, unele în traducerea lui Alfred Margul-Sperber. La fel, Zoltán Frányo a tradus unele versuri ale poetului în limba germană, publicându-le în revistele literare destinate comunității germane din România), "Culegere de versuri". Traducere în poloneză de Wladimir Lewic. Lwow, 1936, "Țara". Editura "Rânduiala", București, 1937. Ediția a II-a Lisabona, 1940, "Minerii". Tipografia "Universul", București, 1937, "Peste prăpastii de potrivnicie". Editura "Tiparul Universitar", București, 1938. Ediția a II-a în traducere spaniolă de Gaetano Aparicio, Madrid, 1941, "Maria Doamna" (poem). Tipografia "Lucaefărul", București, 1938 (ediție de lux), "Aron Cotruș: Maria Doamna". Recenzii publicate în revistele literare din țară la timpul respectiv, strânse în buchet și publicate ca semn de omagiu poetului, București, 1939, "Rapsodie Valahă". Madrid, 1940. ediția a II-a București, Editura "Lucaefărul", 1941. Ediția a III-a Madrid, Editura "Carpații", 1954. Apare și în traducere spaniolă, Madrid, 1941 (traducere realizată de Gaetano Aparicio), "Rapsodie Dacă". Editura "Fundațiile Regale", București, 1942, "Poema de Montserrat" (în revista "Escorial"), Spania, 1949; Aron Cotruș este recunoscut drept un mare poet. Ediția a II-a Madrid, 1951, "Poemas". Madrid, 1951, "Drumuri prin furtună". Madrid, 1951, "Canto a ramon Llull". Mallorca, Spania, 1952, "Rapsodia Iberică". Editura "Carpații", Madrid, 1954, "Între Volga și Missisipi". Editura "Carpații", Madrid, 1956, "Aron Cotruș - Opere complete". Editura "Dacia", Madrid, 1978 (ediție îngrijită de Nicolae Roșca).

(sursa Wikipedia)

- **Ne-ați vorbit cândva, maestre Mihai Bandac, despre un proiect fabulos și care n-a mai fost posibil niciodată după 4 martie 1977.**

- Plănuisem împreună, la inițiativa lui și în colaborare cu Tudor Vornicu de la televiziune, să realizăm în acel an 1977 un film despre pictură. Însoțiți de o echipă de filmare urma să străbatem ținuturile Transilvaniei, Oașului, Maramureșului, Deltei, continuând acolo „în peisaj” acele discuții memorabile, purtate în timp, așa cum îi plăceau, dimineața la el acasă sau uneori seara, noaptea, la mine la atelier. Ne-am fi plimbat neîndoielnic prin *Marele Muzeu Imaginar al Picturii Universale*, ne-am fi bucurat încă o dată la întâlnirea cu acele comori ale Universului și ale civilizației umane semnate în răstimpuri de Giotto, Massaccio, Fra Angelico, Botticelli, Van Eyck, Leonardo, Michelangelo, Tițian, Tintoretto, Cranach, Bruegel. Apoi El Greco, Velasquez, Vermeer și Rembrandt. Millet, Corot și Courbet ar fi marcat pe semne ultimul popas înainte de a intra în luminoasa sală a Impresioniștilor. Și apoi ne-am fi recales în sală Van Gogh cu sorii săi imenși.

La sfârșitul aventurii noastre, urma să ne plimbăm pe dealurile lui Andreescu, prin câmpiile și deltele lui Ciucurencu și în mod categoric ne-am fi întâlnit cu Nicolae Labiș care ne-ar fi recitat din *Primele iubiri*: „Am iubit de când mă știu/ cerul verii străvezii / despletitele răchite / curcubeiele pe stânci / ori pădurile adânci/ sub ger alb încremenite/.../ mi-a fost drag pe bărăgane/ să văd fetele morgane/ ori pe crestele de munte/ joc de trăsnete rotunde/ scurgerea cocorilor/ pacea înălțimilor/ semeția pinilor/ plini de scama norilor.../ toată-această măreție, ne-a fost dată pe vecie.../

-**Contemporanul nostru de mare ținută și calitate, Radu Beligan, o adevărată legendă a Teatrului românesc, de câte ori i se ivește prilejul, vă îmbrățișează cu tandrețe și, după caz, intermediat eventual de o cameră de filmare, vă adresează mesaje emoționante.**

- Pe domnul Beligan îl admir de când mă știu. Și culmea, atenție, întâi de la Teatrul de la microfon, apoi de la cel de la sală și apoi din filme. Ne-am întâlnit de mai multe ori, cu precădere în mediile școlare, adică la Institutul de Teatru și Film, invitat fiind domnia sa în calitatea arhicunoscută

de Director al Teatrului de Comedie și apoi al Teatrului Național. Octavian Cotescu, marele actor, profesor dăruit și cum spun eu de fiecare dată, cel mai minunat Rector cunoscut pe atunci în România și cu atât mai mult în Universitatea noastră, avea mare grijă de fiecare dată să fiu în preajmă la asemenea scene și să mă prezinte invariabil domnului Radu Beligan cu precădere în calitatea de pictor... talentat... Și răspunsul distinsului oaspete, mare cunoscător și iubitor de pictură, rafinat colecționar, era de fiecare dată același: - *Știu, știu cine este domnul Bandac, dar e foarte scump și o să mă mărginesc în continuare să vorbim doar despre impresionism, Luchian și Alexandru Ciucurencu.*

- **Cam așa s-a întâmplat și acum câțiva ani, la noi la Școală, pe coridorul A, unde viziona Expoziția de afișe de film donată de către mine UNATC-ului și unde v-am surprins cu aparatul de pozat?**

-Exact. M-a îmbrățișat, în văzul tuturor, respectiv Gheorghe Dinică, Mircea Albulescu, Marin Moraru, Victor Rebenciuc și mulți alții, onorându-mă peste poate și spre satisfacția celor cu umor sau indignarea celor lipsiți de această funcție vitală, ma întreb: - *S-au mai ieșinit tablourile alea, domnule Bandac?*

- **Se repetau într-un fel scenele din anii '70, când Marin Preda, de câte ori vă întâlneți la inițiativa lui Toma Caragiu, fie la Mogoșoia, fie la căsuța lui de la Periș, fie la dumneavoastră la atelier, ca să puneți la cale, pentru un bun prieten cineast, transpunerea *Moromeților*, formula aceeași întrebare: - S-au mai ieșinit peisajele dumneavoastră?**

- Exact așa se întâmpla, mai ales la Casa de Creație de la Mogoșoia, unde cei prezenți, cu precădere scrii-

În atelier

Vatra veche dialog

Mihai Bandac

tori, aveau cunoștință despre posibilitățile sale materiale. Cel care mă înghiontea întotdeauna, în ideia să... *ieftinesc prețurile...* era Toma Caragiu. Mai ales cu ocazia unui Paște petrecut la căsuța lui de la Periș, într-o întâmplare pe care merită să o relatez cândva cu multe amănunte și nuanțe și să încerc să evoc pe cât voi fi în stare scenele cu pregătirea celor 4 berbeci, timp de două zile, într-o groapă de un metru, pe un sistem ancestral aromân, de către tatăl și rudele prietenului regizor. Desigur în vederea... *sensibilizării...* regretatului scriitor.

- **Gheorghe Dinică, marele actor, v-a fost și el foarte apropiat, a frecventat cu consecvență *Banda-ciadele* în special cele de după '90, spre încântarea și bucuria distinșilor oaspeți. În arhiva dumneavoastră video, o adevărată comoară, alături de alți importanți actori, scriitori, cântăreți și rapsozi populari, la loc de cinste se află momente unice avându-l ca protagonist.**

- M-am bucurat de prietenia și prezența acestui fabulos actor și personaj bucureștean. Îi ducem cu toții dorul. A lăsat un gol imens. Se simțea foarte bine și mai ales îi plăcea să cânte fie cu Tariful Balada, fie acompaniat de Dumitru Rucăreanu, fie, cu stângăcie, desigur, doar de chitara mea. Surpriză de proporții ne-a făcut, într-o noapte de pomină, când în forma lui cea mai plăcută, ne-a recitat și cântat impecabil pe melodia celebră a lui Nicu Alifantis compusă pentru o poezie de început a lui Nichita Stănescu ce începea cu versurile „*Ploua infernal și noi ne iubeam prin mansarde*”. Și al cărei titlu spre rușinea mea l-am uitat. →

**Dialog telefonic și electronic realizat și consemnat de
CRISTIAN RADU NEMA**

Memoria luminii

Lumina își păstrează memoria,
nimic nu se pierde în valul ei,
nimic nu se câștigă în laptele ei.
E lumina care își aduce aminte de
începuturile lumii și de obsesiile tale
oranj sau mov,
de insomniile galbene în care se
odihnesc gutui.

Lumina este aceeași ieri, azi și mâine,
în prezența ei lumea se face
încăpătoare,
cuvintele dau rădăcini subțiri și
vocale discrete de clorofilă.

Lumina cuprinde totul,
prinde în coroana ei soarele miriapod
și
piatra pe care s-au scris cele zece
porunci.

Lumina are degete delicate de brumă,
ne atinge trupurile imperfecte și
ne prefacem în sfinți,
dar nu vedem asta.

Lumina înfloreste în brațele lui
Dumnezeu
ca un buchet de floarea soarelui
imens...

Prin timp lasă urme: urechea lui van
Gogh,
căpățâna lui Caravaggio, oul din care
a fugit Brâncuși,

formulele neînțelese în care s-au
pierdut
oamenii de știință într-o eternitate
relativă,
sau vitraliul pictat din marile
catedrale
în care se zbat vrăbii cu aripi de
diamant...

Zăpezile perfecte

Sa privim zăpezile perfecte, elastice,
ele cad spre aceste piramide
subpământene,
când ating pământul se-ntorc în cer
după o traiectorie invizibilă,

care desenează-n aer chipuri de frig
absolut...

Câteva cuvinte

Dumnezeu este cel mai accesibil,
poți sta cu El de vorbă oricând,
oamenii nu se mai cunosc între ei
demult,
o specie dispărută sub ochii
porumbeilor,
una care n-a rezistat cutremurului din
cuvinte...

El continuă să fie accesibil,
fiecare vorbește în felul său,
celălalt nu-l înțelege,

El are răbdare,
eu am câteva cuvinte care
puse cap la cap ar putea forma un trup
de carne...

Gura ierbii

Brusc, Dumnezeu trimite iarba
să acopere nimicurile zilei:
piroanele, trestia subțire, picăturile de
sânge,
ștergarul alb,
lemnul din care se fac mereu cruci și
juguri pentru animale...

...și iarba este atât de fragedă
pentru că nu-i pasă de noi,
suntem muritori în uniforme de aer,

ea se înalță spre cer nemuritoare și
duce ficatul nostru în gura ei verde...

Singurătatea codului genetic

Individul acela e surprins,
cineva i-a luat locul în mormânt,
pe bucățica aceea de pământ
pe care era atât de sigur și de
singur...

Cu rapiditate aproapele i-a luat locul,
apoi altul a fost pus peste el,
încontinuu este pus cineva deasupra,
vecinul, aproapele, fratele, dușmanul,
formează un popor, deja, în
mormântul flămând...

A înțeles greu că era mort de multă
vreme,
îngropat în trupul său până la umeri,
până la ochi, până la gând...
Așteaptă ca cineva să-i scrie
Apocalipsa pe frunte...
Nimic în plus, nimic în minus,
doar singurătatea codului genetic...

Încearca să strige la stele, la arbori și
vecini,
dar nu mai erau oameni, nu mai avea
vecini,
nici dușmani nu avea...

Înțelesese că venise vremea să fie
vecin cu Dumnezeu...

CONSTANTIN STANCU

Vatra veche dialog cu Mihai Bandac

(Urmare din p.10)

**- Ați fost implicat în organiza-
rea unor memorabile manifestări
dedicate lui Mihai Eminescu - cum
este cea din 15 Iunie 1983, la Mu-
zeul de Artă al României, sau din
15 Iunie 1993 de la Ipotești, a-ți
stabilit vernisajul unor expoziții
personale în 15 Ianuarie, sau ați
alăturat expoziții de ale dumnea-
voastră, de câte ori a fost posibil,
unor manifestări dedicate marelui
poet. De ce?**

- Despre Mihai Eminescu am
început să aflu câte ceva în anii de
liceu, la orele de limbă română, de la
minutul profesor și diriginte de la
Mediaș, Horia Lupu. De fiecare dată
era foarte emoționat.

Mai multe și mai nuanțate lucruri
aveam să aflu apoi la Cenaclul Labiș,
în acele memorabile și din păcate
irepetabile seri de luni, când tinerii
poeți și prozatori – mulți plecați la
Sediul din Rai al Cenaclului – îl
evocau, îl invocau și îl citau la modul
cel mai natural pe marele poet.

Mișu, cum îl apela Nichita Stă-
nescu, patrona de fiecare dată seriile
de melancolie, cântec și poezie de la
atelierul meu.

Mihai Eminescu, a fost, este și va
fi cel mai *vânat* dintre români și res-
pectiv dintre romanticii Planetei.

De ce? Pur și simplu din cauza
operei sale lirice, epice și publicistice,
adică a *Integralei Eminescu*.

Eminescu –

„Este muntele, tată al râurilor și al poporului românesc”

3. „Tranzițiuni în drepturi naționali nu se încap”. Eminescu a trăit *ideea națională* în toată amplitudinea sa, cu întregul set de determinări, care fac din aceasta o forță implicată într-o realitate social-istorică determinată. Dar pentru aceasta, Eminescu știa și cunoștea ca nimeni altul nu numai evenimentele istorice, ci „*rațiunea lor de a fi*”, cauzațitatea apărându-i ca fiind una din legile fundamentale în istorie. Această putere de penetrare a conștiinței sale a fost confirmată, mai târziu, de desfășurarea istoriei. Ajuns la studii în Viena, tânărul poet ia imediat atitudine împotriva iluzionarului dualism austro-ungar, încheiat în 1867, pe deasupra și împotriva intereselor națunilor, între burghezia și aristocrația austriacă și moșierimea și burghezia maghiară. Ca urmarea pactului dualist, împăratul semnează două *Rescripte* cu consecințe dureroase pentru românii din Transilvania (și pentru celelalte naționalități ale imperiului): *Legea pentru unirea Transilvaniei cu Ungaria și Legea de naționalități*. Printr-o falsă pretențiune – în numele a două națiuni –, se caută ștergerea românilor, sârbilor, croaților, slovacilor și chiar a germanilor. Împotriva „*monstrului cu două capete*”, românii bănățeni, în februarie 1869, țin o Conferință prin care înființează *Partidul național al românilor din Banat și Ungaria*, iar în martie, românii transilvăneni țin o asemenea conferință, la Miercurea Sibiului, prin care înființează *Partidul național din Transilvania*. Primii adoptă ca tactică de luptă, privind participarea la alegeri și la viața parlamentară, *activismul*, ceilalți, *pasivismul*. Tânărul poet trimite o serie de articole ziarului *Federațiunea*, din Pesta, organul de presă al românilor din Imperiu, pledând pentru federalizarea națională a popoarelor de sub stăpânirea austro-ungară și pentru o tactică unitară de luptă a românilor. Primul articol, *Să facem un Congres*, din 5 aprilie 1870, e un adevărat manifest politic. (Deși semnate cu pseudonimul Varro, poetul, care a fost găsit și pe lista subscripțiilor în sprijinul tolfănenilor izgoșiți de pe pământul lor de către Carol Apor, a trebuit, câtva timp, să se ascundă printre zidurile Vienei.)

Eminescu pune în evidență ideea fundamentală: dreptul la autodeterminare a tuturor națunilor: „*Suveranitatea și legislațiunea trebuie să porcea-*

Lucrare de Lazăr Dubinovski

dă de la toate popoarele ca atari, și puterea executivă trebuie redusă la simplul rol de mașină fără voință proprie în mecanismul cel mare, al statului. Nimeni nu trebuie să fie aicea stăpân decât popoarele însele, și a trece suveranitatea în alte brațe decât în acelea ale popoarelor e o crimă contra lor”. În condițiile în care Adunarea de la Miercurea Sibiului a fost interzisă; alegerile din Năsăud viciate, și un insolent ministru (Kalman Tisza) afirma în Cameră că „*națiune română nu există*”, Eminescu spune că trebuie „*o energie eroică*” din partea românilor, să se provoace un *Congres general*, la care să fie aleși oameni „*energici și de caracter*”, fiindcă „*tranzițiuni în drepturi naționali nu se încap*”. Cauza națională a românilor să fie adusă înaintea Europei. Totul sub ideea „*Națiunea română trebuie să se pună pre terenul de drept pre care stau toate celelalte națiuni ale Austriei, nimica mai mult și neci o iotă mai puțin*”. De la acest înalt principiu, al drepturilor tuturor națunilor la autodeterminare, Eminescu conchide: „*Suntem români, vrem să rămânem români și cerem egala îndreptățire a națiunii noastre*”.

4. *Practic și radical*. Conștiința națională nu este un element general și abstract, ci particular și concret; ea nu privește omul luat în genere, ci omul individual, determinat social-istoric, în care și prin care se instituie caracteristicile unei totalități umane.

Numai prin particular individualul capătă strălucirea universalului. Această dialectică este bine luminată de Eminescu în *Mss. 2285, fila 179*: „*După cum e știut, scrie acesta, baza materială sau mai bine materialul în care se realizează atât economia cât și administrațiunea este o totalitate de indivizi, care subiectiv se numără pe ei înșiși că sunt uns trebuie ca o sumă oarecare de note caracteristice să le fie comune: limbă (...), trăsături caracteristice fundamentale etc. etc., obiceiurile. Cu cât aceste note sunt mai risipite, mai*

puțin sau mai șters în conștiința singularilor indivizi, cu atât simțământul apartenenței unul de altul e mai slab, cu cât însă aceste note în totalitatea lor sunt mai vie în conștiința fiecăruia, cu atât simțământul subiectiv al națiunii, va să zică al solidarității naționale, e mai intensiv și mai înrădăcinat”.

Fără să intrăm în cercetarea modalității în care elementele constitutive ale conștiinței naționale se focalizează, să subliniem că, din perspectiva individului, aceasta nu poate fi decât practică și istorică.

A avea simț istoric înseamnă pentru Eminescu a te înscrie în modul în care această conștiință națională se întrupează, generând, ceea ce poetul sugestiv a numit, geniul național al poporului.

Mișcarea individualului a se supra-punea cu cea a universalului, a individualului cu cea a națiunii este, după Eminescu, un axiom al istoriei.

Și, după cum am văzut, această mișcare „*e dată de rasa pământului, care-a avut respectul dreptului, respectul adevărului, respectul în fine pentru ceea ce este esența cea mai înaltă a vieții*” (*Mss. 2255, fila 393*).

Punctul de origine al acestei mișcări, se știe, Eminescu l-a situat, geografic, în inima Carpaților, în Ardeal, iar istoric, l-a urcat în protocivilizația indoeuropeană.

Nu este nimic întâmplător în ordinea spirituală și națională. „*Fugile*” de acasă ale lui Eminescu nu au urmat cărările altor locuri, ci ale Ardealului, iar aici, ale Blajului, acea „*Romă mică*”, pe care o salută el, ca fiind locul de unde s-a înălțat „*soarele românismului*”. În *Mss 2292, fila 11*, Eminescu și-a subliniat cu șase linii: „*Tot ceea ce voi afla în Ardeal știu cu legături sanscrite*”.

Teza că în structură se deconspiră originea și originea devine luminătoare pentru structură și structurare este absorbită în notarea eminesciană.

Istoric, punctul de origine, în care consistă o determinare națională, se află în protocivilizația indoeuropeană, așezată chiar sub stratul iliro-tracic. Acest indoeuropeanism își aruncă reflexul determinant și determinant pentru ceea ce poetul va afla în Ardeal.

De la această altitudine, afirmația eminesciană (de profundă tensiunea dialectică) devine strălucitoare, împingând în ridicol unele documente cu semne încalcite, sau, mai rău, stalcite prin interpretări. Ridicându-se la rădăcina lucrurilor, Eminescu devine *practic și radical*.

DUMITRU VELEA

EMINESCU ȘI TRANSILVANIA

Dialog cu Ilie Șandru

(II)

- *Eminescu a străbătut ținutul Transilvaniei în câteva rânduri. Care sunt popasurile recunoscute cu documente și mărturii ale călătoriilor sale?*

I.Ș. – Din câte se pare, Eminescu a făcut trei călătorii în Transilvania. Prima, făcută cu trupa de teatru a doamnei Ștefania Tardini este mai puțin relevantă, fiindcă adolescentul, aproape un copil pe vremea aceea, respectiv în 1864 sau 1965, a ajuns doar până la Brașov și la Sibiu. Oricum trupa doamnei Tardini a părăsit Cernăuțiul la sfârșitul lunii mai 1864. Odată cu ea a părăsit Cernăuțiul și Mihai Eminovici. Sunt semne de întrebare asupra acestei perioade. Se pare totuși că el a ajuns la Sibiu, unde fratele său, Nicolae, era student la științe juridice. Acolo si-ar fi dat examenele pentru clasa a III-a gimnazială. Ceea ce este sigur e faptul că în toamna lui 1865 Mihai Eminovici se afla din nou la Cernăuți, ca elev privatist, găzduit de profesorul Aron Pumnul, care-l socotea un fel de copil de suflet.

Cea de a doua călătorie în Transilvania a fost cea făcută între Cernăuți și Blaj. Este sigur că Eminescu – îi apăruseră în *Familia* cel puțin două poezii semnate cu acest nume! – a făcut această călătorie dornic să cunoască locurile natale ale lui Aron Pumnul, să cunoscă Blajul de care Pumnul i-a vorbit desigur de atâtea ori, orașul în care a răsărit soarele românismului, orașul din care, după unii cercetători, s-ar fi tras străbunii săi. Discuții contradictorii sunt și în privința perioadei în care Eminescu a făcut această călătorie și asupra itinerarului pe care l-a urmat. Ilie Dăianu susține că ea a fost primăvara. Un fragment din romanul autobiografic „Geniul pustiu” ne lămurește însă definitiv: „*Holdele miroseau și se coceau de arșița soarelui*”. Este absolut sigur deci că Eminescu a călătorit spre Blaj aproximativ la începutul verii, prin iunie, fiindcă numai atunci holdele se coc la arșița soarelui.

În ce privește itinerarul se află și acum sub semnul întrebării. Unii cercetători (D. Vatamaniuc) susțin așa-zisul itinerar nordic, prin Vatra

Dornei „refăcând în sens invers drumul străbunilor săi spre Bucovina, la sfârșitul sec. XVIII”. Alții (Vasile Netea) susțin itinerarul sudic, pe Valea Bistriței, apoi pe cea a Bistricioarei (pe care a venit și Vasile Alecsandri la Borsec, în 1844), de unde a coborât pe Valea Mureșului, spre Reghin, Târgu-Mureș și Blaj. De la Târgu-Mureș a călătorit în căruța a doi „studenți”, Ioan Cotta și Teodor Cojocariu, unul din Corbu, celălalt din Bicaz. Sunt multe documente care atestă prezența lui Eminescu la Blaj, timp de aproximativ trei sau patru luni, până în toamna anului 1866 (contemporanii săi: Ștefan Cacoveanu, Georgiu Bucșa, Teodod Totu, Filimon Ilia). Cât a stat la Blaj, Eminescu a mai publicat câteva poezii în *Familia* (*Din străinătate, La Bucovina, Speranța*). Ce studii a făcut el la Blaj este greu de știut. Unii vorbesc de clasa VII-a, dar mai verosimilă ar fi clasa a IV-a. Dacă o fi făcut-o și pe aceea. Mai trebuie să amintesc că în zilele de 27-28 august Eminescu a participat la adunarea generală a Astrei la Alba-Iulia, unde l-a ascultat pe Timotei Cipariu. A doua zi se pare că s-a abătut pe la Bucurdea Grânoasă, satul din care se trăgea Titu Maiorescu.

La puțin timp, Eminescu a părăsit Blajul, îndreptându-se spre Sibiu, unde l-a descoperit profesorul Nicolae Densușianu, cuprins de „*un fior rece (...) când l-am văzut pe acest tânăr scriitor îmbrăcat într-un costum cu totul singular (...) o jachetă ruptă în toate părțile, zdrențuită de la mâneci până la coate...*”. L-a luat acasă și l-a îmbrăcat, l-a găzduit vreo câteva zile, după care, cu ajutorul părintelui Bratu, bunicul dinspre mamă al lui Octavian Goga, l-a ajutat să treacă munții, în România.

Cea de a treia călătorie în Transilvania și Banat a făcut-o Eminescu în calitate de sufleur în trupa de teatru a lui Pasali. Marele turneu al lui Pasali a început la Brașov, pe la începutul lunii mai 1867, apoi a continuat la Sibiu, în iunie, de unde a ajuns la Lugoj, la începutul lunii iulie, la Timișoara, la Arad, unde la unul dintre spectacole a participat și Iosif Vulcan. Ultima localitate a fost Oravița, „unde românii așteptau, nebuni de entuziasm, pe actori, la gară cu 12 trăsuri”. Acolo a luat sfârșit „*acest turneu glorios în Transilvania și Banat, care a fost întâia mare propa-*

Manifestare la bustul lui Eminescu din Reghin (sculptură în bronz de Ion Vlasiu) – în dreapta, Sorina Bloj și Nicolae Băciuț

*gandă artistică și națională prin Ardealul amorțit*¹.

- *La Blaj, funcționa Societatea de lectură „Inochentie Micu Clain”, a studenților teologi. Eminescu a avut contacte cu membrii acestei societăți?*

I.Ș. – La Blaj existau chiar două societăți de lectură. Una cea din cadrul Seminarului teologic greco-catolic, numită „Inochentie Micu Clain”, cealaltă în cadrul gimnaziului (liceului) din Blaj, constituită numai din elevii claselor din ciclul superior (clasele a VII-a și a VIII-a). Participarea activă a lui Eminescu la vreuna din acestea este pusă sub semnul întrebării. Iar dacă a participat, totuși, aceasta nu putea fi decât cea din cadrul gimnaziului. Însă documentele și mărturiile legate de aceasta sunt foarte sărace. Elena Stan, în „*Poezia lui Eminescu în Transilvania*”², amintește de o însemnarea a fostului elev al Blajului, Nicolae Brânzeu, ajuns profesor la Pitești, autor al unei monografii despre școlile Blajului, care susține că a descoperit, chiar în anul morții poetului, 1889, când el a absolvit gimnaziul, două procese verbale ale ședințelor societății de lectură: unul scris de Eminescu „*ca notar al ședinței*”, iar în cel de al doilea consemnarea că Eminescu ar fi citit „*o poezie sau o novelă*”. Acestea sunt singurele documente care atestă participarea poetului la activitatea Societății de lectură din cadrul gimnaziului din Blaj, însă și acestea sunt puse sub semnul întrebării, fiindcă acel proces verbal în care Eminescu ar fi fost „*notarul ședinței*” nu →

ELENA CONDREI

¹George Călinescu – *Viața lui Mihai Eminescu*, EPLA, București, 1964, p. 116.

²Elena Stan – *Poezia lui Eminescu în Transilvania*, E.P.L.A., București, 1969, p.50

poartă semnătura lui. Aceleași idei sunt reluate și de Ioan Buzași în vol. „*Eminescu și Blajul*”³, dezvoltându-le în sensul că unul din obiectivele societății de lectură era și culegerea de folclor. Se pune întrebarea dacă în vara anului 1866, când Eminescu s-a aflat la Blaj, a participat și el la această activitate, știindu-se că era una dintre principalele sale preocupări. Cu toate că nu există vreun document referitor la această activitate, se presupune că poetul a luat parte la ea, dacă nu împreună cu membrii societății cel puțin de unul singur. Am în vedere că el făcea acest lucru și în timpul călătoriei spre Blaj, când mereu era cu carnetul de însemnări în mână. Iar la întrebarea tovarășilor lui de drum, Ioan Cotta și Teodor Cojocariu, ce tot scrie el acolo?, le-a răspuns cu mândrie: „*domnilor, eu sunt poet și vreau să-mi adun material*”.

Ioan Buzași își exprimă și nedumerirea cum din memorialistica tinerilor gimnaziști blăjeni lipsește cu desăvârșire figura lui Avram Iancu, „Crăișorul”, precum lipsesc și evenimentele petrecute în 1848 la Blaj, unde a fost suflul revoluției române din Transilvania. Oare chiar să nu-i fi povestit ei nimic lui Eminescu despre ceea ce s-a întâmplat acolo, în urmă cu 17-18 ani? „*Cum de nu și-a exprimat Eminescu dorința să-l caute, să-l cunoască și să stea de vorbă cu Avram Iancu care avea la acea dată 42 de ani!*”⁴.

„*Care au fost legăturile lui Eminescu cu Alba Iulia, „Bălgradul lui Mihai Viteazul” și cu ASTRA, care, la 27-28 august 1866, urma să se întrunească în Adunarea Generală la 5 ani de la înființare?*”

I.Ș. – Înființată în 1861, la Sibiu, într-adevăr ASTRA - „Asociațiunea”, cum era numită în mod curent – și-a ținut Adunarea Generală aniversară, cu ocazia împlinirii a 5 ani de la înființare, la Alba Iulia, în zilele de 27 și 28 august 1866. Erau prezenți acolo toți marii corifei ardeleni care au făcut parte din primul consiliu de conducere, în frunte cu mitropolitul Andrei Șaguna. Între aceștia: Vasile Pop, Iacob Bologa, Timotei Cipariu, George Barițiu, Ioan Micu Moldovan ș.a.

Găsindu-se la Blaj în această perioadă (iunie-octombrie?) Mihai Eminescu desigur că nu putea lipsi de la un astfel de eveniment, ținând seama și de distanța mică între cele două orașe. Prezența sa la Alba Iulia, cel puțin în prima zi, respectiv în 27 august, este certă. El a fost văzut în Biserica Maieri I, unde s-a oficiat o slujbă religioasă, la fel ca în toate celelalte biserici românești din oraș. Și tot acolo s-au rostit scurte cuvântări omagiale și predici de către Andrei Șaguna, Timotei Cipariu și Aron Densușianu. Neavând unde să doarmă, seara s-a oprit pe o bacă în parc, probabil dorind să-și petreacă acolo noaptea. A fost găsit însă de Elie Damian Domșa care l-a invitat să doarmă cu el la hanul „La Istrătoia”, de pe str. Parcului. Eminescu a fost de acord și a dormit pe jos, pe o rogojină.

A doua zi, când a avut loc deschiderea festivă a lucrărilor, el nu a mai fost văzut de nimeni prin oraș. Profesorul Ioan Pleșa, într-un articol intitulat „*Gânduri privind itinerarul albaulian a lui Mihai Eminescu în 1866*”, afirmă că el ar fi rămas totuși în oraș, însă a preferat să viziteze orașul, pe jos, pentru a vedea locurile istorice ale vechiului Bălgrad, în primul rând cetatea. Este desigur o simplă supoziție, din moment ce nimeni nu l-a văzut. Nu este exclusă nici afirmația unora despre faptul că în acea zi de 28 august, după ce a vizitat Alba Iulia, Eminescu să fi ajuns și în satul Bucurdea Grănoasă, în care s-a născut Ion Maiorescu, tatăl lui Titu Maiorescu, localitate aflată la doar 10 km de Blaj.

La statuia lui Eminescu din Târgu-Mureș, participanții la Ziua Limbii, 2014

La statuia lui Eminescu de la Blaj Răzvan Ducan, Lazăr Lădăriu, Nicolae Băciuț, 30 ianuarie 2016

EMINESCULE, ÎN NUMELE TĂU...

Se sărbătorește din nou ziua aceea,
De dinainte cu o săptămână de-a fi botezat,

Aproape că te-ar fi dorit născut în cristelniță

Și nu de ziua Sfântului Ignat.

Primează iarăși funcționarul șters,
Cel cu drept de veto și peste moaște,
Care în sarcofagul registrului te omoară,

Cu-aceiași înscris cu care te naște.

Se vor spune din nou cuvinte borțoase,

Mai ales în agore, unde oamenii mici,
Vor face un desant cu logoree,
Peste auditoriul de servicii.

Va fi considerat moment favorabil,
Oportunitatea de-a te comemora,
Va fi un joc de glezne ipocrite,
Mimarea faptului de-a le păsa.

Vei fi recitat cu emfază, bombastic,
Acoperindu-se cu grijă gândul viclean,

Metaforele vor fi sparte-ntre dinți,
Ca oricare semințe de bostan.

Versurile îți vor fi declamate,
Cu intonația unui bilanț financiar,
Ca pe o dare de seamă prezentată,
La o dată fixă din calendar.

Majoritatea laudelor se vor prelinge,
Ca o dâră grețoasă de mucii,
Amestecate cu glasuri perfide,
De pseudoculturali și politrucii.

Ca să se constate, la dezvoltare,
În poza de final, în care toți vor să fie,
Că în înghesuiala cvasigenerală,
Tu n-ai mai avut loc în fotografie.

RĂZVAN DUCAN

29 decembrie 2015

³ Ioan Buzași – *Eminescu și Blajul*, Editura ASTRA, Blaj, p. 38-39

⁴ Ioan Buzași – *op. cit.*, p. 39

POEZIA DE INSPIRAȚIE ISTORICĂ

Prin ciclicitatea gestului și a sentimentului patriotic, poezia de inspirație istorică a lui George Coșbuc potențează caracterul monografic al întregii sale creații. Poemele de inspirație istorică, baladescul eroic se constituie într-o monografie a dorului de libertate trăit de un întreg popor pe toate etapele de evoluție ale acestuia. În *Moartea lui Gelu*, „sporul de lirism provine în tonalitatea elegiacă, de litanie, deprimată în esență, deși nu lipsește nici suflul mobilizator.” (Petru Poantă). În *Decebal către popor* sau în *Moartea lui Gelu* impresionează solemnitatea baladescă, stilul înălțător, pe când în întregul volum *Cântece de vitejie*, eroismul cotidian este văzut în esența lui populară, cu înscenări dramatice. Războiul de neam de la 1877 se integrează viziunii atotcuprinzătoare asupra existenței neamului românesc, este elementul de continuitate, nu de surpriză, a vieții trăite în demnitate. De data aceasta, „scrisorile” și „rapoartele” trimise de pe câmpul de luptă sunt ale eroilor anonimi care-și exprimă trăirile simplu, fără a forța nota baladescă. Acești eroi anonimi nu sunt aureolați, întrucât ei înșiși consideră că eroismul este o ipostază obișnuită a viețuirii. Evenimentul istoric național este văzut din perspectiva morală a poetului, care însă se armonizează celei colective. În acest sens, poezia *Decebal către popor* nu se remarcă prin individualizarea evenimentului și a profilului moral al conducătorului de neam, ci prin evidența perspectivei morale. Prin tonul ei discursiv, poezia nu supără prin exces, întrucât preceptul moral angajează un neam, expresia devenind aforistică: „Din zei de-am fi scoborâtori,/ C-o moarte tot suntem datori!/ Totuna e dac-ai murit/ Flăcău ori moș îngârbovit;/ Dar nu-i totuna leu să mori/ Ori câne-nlăntuit”. Semnificația gestului eroic este adusă în prezent, clasicizându-se prin repetabilitate. Este măreață „deșteptarea” din mormânt a lui Gelu, ori de câte ori este nevoie. Jertfa pentru neam este proiectată într-un prezent etern: „Și-armaț voi ieși eu afară./ Și veseli vom trece noi iară/ Prin uliți și foc înainte/ Să ție potrivnicii minte/ Că-s vii, când e vorba de țară./ Și morții-n morminte.” Figură de erou legendar, domnitorul Mihai Viteazul în *Pașa Hassan*, întrupare vie a vitejiei

și patriotismului românesc, este asemeni unui fenomen natural devastator: „Sălbatecul Vodă e-n zale și-n fier./ Și zalele-i zuruie crunte,/ Gigantică poartă-o cupolă pe frunte,/ Și vorba-i e tunet, răsufletul ger./ Iar barda-i din stânga-i ajunge la cer./ Și vodă-i un munte.” Măreția domnitorului nu se ncheagă numai prin hiperbolizare, ci prin aliterații („Și zalele-i zuruie crunte”), printr-o vibrantă orchestrație a tonurilor și o ritmică a gesturile ample.

În poeziile de inspirație istorică, sentimentul patriotic se detașează de contingent, devenind permanentă.

Eroismul popular este remarcabil prin firescul său în poeziile inspirate de Războiul de Independență de la 1877. De la tonul sarcastic (*Cântecul redutei*) la cel confesiv-melancolic (*Povestea căpraruului*), secvențele luptei se derulează într-o înscenare realist, cu un optimism robust, al oamenilor care consideră lupta pentru independență un eveniment al vieții în continuitatea ei firească. Scenariul este popular pentru că poetul însuși joacă toate rolurile „eroilor” săi. El este și flăcăul ce tânjește, pe câmpul de luptă, după dragostea de acasă, este și tânărul căsătorit care are în minte toate grijile familiei, și bătrânul care-și pierde-n luptă toți copiii (*Trei, Doamne, și toți trei*).

Multe dintre poezii iau forma unor scrisori-monolog remarcabile prin firescul expresiei artistice și al trăirilor. Soldatul rănit de moarte din *O scrisoare de la Muselim-Selo* își alină suferința, având nostalgia satului natal cu toate evenimentele lui cotidiene și „personajele” reprezentative: „Nevestei mele să-i mai spui / Să-mi cumpere o coasă./ Cea veche nu știu: este ori nu-i, / Și-o fi acum și roasă / De când rugina scurmă-n ea./ Să-mi văd, o dare-ar sfântul, / Cum cade iarba-n fața mea / Și-mi bate-n plete vântul.” Într-o evocare dramatică, scenele din infernul războiului („Să vezi pe-aici și ciungi, și-ologi!/ Cristos să-i miluiască”) alternează cu lumina de-acasă, a satului cu îndeletnicirile, cu grijile și bucuriile lui. Tonul cursiv, cu implicații orale, dă o notă șăgalnică, de viziune optimistă, chiar dacă este înfățișat infernul războiului: „Păi, ne ținea pesemne proști./ Să-și joace hopa-tropa,/ Că nu putem să batem oști.”

O liniște sufletească plutește peste visul din urmă al soldatului căzut pe câmpul de luptă, viața continuându-și cursul firesc, fiindcă omul rămâne în conștiința colectivității. Nu viziunea romanticului care simte că odată cu el

piere o lume întreagă, ci a omului care are sentimentul că viața se continuă prin gestul său eroic. Întreaga lume a satului se petrece, în gesturile ei cotidiene, printr-o ultimă străfulgerare de conștiință. Este exprimată astfel conștiința omului comun, care știe că este doar o „rămurea” în existența colectivă.

Cu toate că este vorba de moarte, întreaga poezie a lui G. Coșbuc este o expresie a vieții colective, văzută monografic. Scene din viața satului se derulează prin fața cititorului așa încât, înaintea sentimentului morții, poezia aduce mireasma tare a trăirilor plene. Într-un fel, prin viziunea din urmă a soldatului-țăran se pefigurează satul-idee din poezia lui Lucian Blaga, cu manifestările lui de permanență etno-psihologică. La o simplă comparare a poeziilor din volumul *Cântece de vitejie* cu poeziile lui V. Alecsandri din *Ostașii noștri*, se observă că viziunea populară asupra evenimentului istoric, relatarea umoristică a scenelor de război, firescul gesturilor și al trăirilor, expresia poetică în ordine populară dau o notă aparte ciclului coșbucian. Forma epistolară a poeziei *O scrisoare de la Muselim-Selo*, cu accente de oralitate (adesări directe, versuri interogative și exclamative, interjecții) dă fluentă relatării, potențând stări de spirit, epicul fiind numai un pretext pentru poet de a evidenția psihologia complexă a țăranului-erou într-un moment de demnitate omenească. Ca și în *Războiul nostru pentru neam*, carte de proză între document și literatură, Coșbuc scrie în *Cântece de vitejie* o poezie de mare sinceritate, fiind un act de participare sufletească la eveniment.

Printr-un limbaj popular, el însuși deseori metaforic, printr-o sintaxă poetică fermecătoare prin simplitate, printr-un fond sufletesc autentic, poezia de inspirație istorică a lui Coșbuc se constituie într-o monografie a patriotismului, de la dorul de pământul natal până la sentimentul jertfei pentru glia străbună.

MARIANA IANCU

COMAN ȘOVA – UN POET APOLINIC

Născut la 18 octombrie 1933, în București, unde locuiește de 60 de ani, poetul COMAN ȘOVA și-a petrecut primii 18 ani din viață în județul Neamț, la Humulești Neamț, apoi în satul Suha, unde era o fabrică de cherestea, la Bicz, Tarcău, Roznov și, în sfârșit, la Piatra - Neamț, localități prin care Ioan Șova, tatăl său, maistru forestier, se tot muta cu serviciul. Între anii 1941-1947 urmează clasele primare la Școala nr.2 din Piatra Neamț, apoi se înscrie la Liceul „Petru Rareș”, de unde se transferă la Liceul Tehnic de Silvicultură din Roznov, pentru a-i face pe plac tatălui său, liceu pe care îl absolvă în 1952. În vara aceluiași an, pleacă la București pentru a se înscrie la Facultatea de Silvicultură, cum dorea autoritarul părinte, vocația dovedindu-se mai puternică, se înscrie și reușește la Institutul de Teatru, iar după 3 ani se transferă la Școala de literatură „Mihai Eminescu”, care în același an devine Secția de Literatură și critică literară „Mihai Eminescu”, în cadrul Facultății de Filologie a Universității din București, facultate pe care o absolvă în anul 1960, așa cum visa încă de pe băncile liceului, când scria poezii și frecventa cenaclul literar condus de profesorul și poetul Constantin Borș.

Între 1962-1964, funcționează ca secretar literar la Teatrul „Barbu Delavrancea” din București, perioadă în care debutează în dramaturgie cu piesa *Iubesc pe-al șaptelea*, urmată de altele, precum și de scenariul filmului *Ora zero*, toate bucurându-se de un real succes. Între 1965-1972, este secretar general de redacție al revistei studențești *Amfiteatru*. În anii următori a fost secretar general de redacție al ziarului *România liberă* (1972-1974), redactorul-șef adjunct la revista *Magazin* (1974-1986), publicist comentator la *România liberă* (1986-1990), iar în anul 2011 fondează, împreună cu scriitorul Florentin Popescu, revista lunară *Bucureștiul literar și artistic*, îndeplinind aici funcția de director.

În anul 1970, debutează cu un volum de versuri intitulat *Astrul nimănu*, la Editura Eminescu, fiind întâmpinat elogios cu cronici și

recenzii semnate de Ilie Constantin, M.N.Rusu, Ion Butnaru, Damian Ureche, Magda Ursache, Nicolae Baltag, Constantin Pricop ș.a. Drept urmare, în 1971 devine membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Tot la Editura Eminescu îi apar și următoarele volume: *Marival* (1974), *Cuvinte de reazem* (1977), *Poeme* (1980), *Unul cu altul* (1983), *Cădere fructului* (1989), *Nevoia de alb* (1996). Urmează *Die liebe ist mein alltangskleid* (*Iubirea este haina mea de fiecare zi*), traducere în limba germană de Ioana Crăciun, Editura Neue Literatur, 2010, Jena; *Cuvinte de reazem*, col. Opera Omnia, Editura Tipomoldova, 2012; *101 poeme*, Editura Biodova, 2012; *Frig/Cold*, ediție bilingvă româno-engleză, Editura Semne, 2013.

În același an și la aceeași editură, în condiții grafice demne de invidiat, îi apare volumul *Paharul cu îngeri*, o voluminoasă antologie, într-o formulă originală, în care nu mai apar titlurile volumelor princeps, poemele fiind structurate tematic. Titlul acesteia semnifică diversele ipostazieri ale îngerului: mască a revoltei, semn al nostalgiei vremurilor arcadice, emblema a purității eului liric și a harului creator. Volumul se bucură de o amplă și pertinentă prefață semnată de Nicolae Balotă, iar în final îi sunt alăturate peste 30 de cronici literare aparținând celor mai strălucite condeie din București și din țară, începând cu Alex Ștefănescu, Dan C. Mihăilescu, Florentin Popescu, Daniela Zeca, Tia Șerbănescu, Ion Roșioru, M.N.Rusu, Dumitru Radu Popa, Dorin Tudoran și terminând cu Ioan Mazilu Crângașu, Fănuș Băileșteanu,

Marian Popa, Constantin Sorescu, Mircea M. Pop, Rodica Florea, Ion Cristofor și mulți, mulți alții, toate bucurându-se de formulări elogioase.

În viziunea acestora, Coman Șova e *un poet excepțional, un spirit de esență clasică, un poet pe cât de discret, pe atât de înzestrat și de profund, un însetat de puritate și visare, un poet reechilibrat, ocolit de tentațiile originalității cu orice preț, un poet apolinic trăind în idei sublimate, pe care le studiază din toate unghiurile, un poet care refuză fraza goală și vidul exprimării plate, fără sens, un talent ponderat și mai ales de sine stătător, evitând pasta și imitația sterilă, un poet care trăiește nostalgia copilăriei și a pădurilor, ca zonă a purității, posesorul unei voci lirice cxare a căpătat originalitate și profunzime în exprimare, fiind capabilă să transmită emoții adânci și durabile, un condei remarcabil, un poet ce atinge altitudinii lirice nebănuite, un liric ce își exprimă tot mai responsabil suferința universală provocată de lăcomia omului modern etc.*

Referindu-se la poemele sale, aceiași autori afirmă că poezia lui Coman Șova este *senină, echilibrată, plină de bijuterii și de aforisme, de metafore și construcții surprinzătoare, o poezie care aspiră spre clasicitate și reconciliere cu lumea, esențialmente una elegiacă și a smaimelor de cenușiu, o rugă și o nostalgie către un spațiu imaculat, o armonizare superioară la nivelul versului, o poezie de notabilă consistență, care pune în lumină o formulă inconfundabilă, o poezie meditativă, spontană și elegiacă, un îndreptar pentru a înflori planeta încă o mie de ani.*

Un spațiu considerabil al liricii șoviene e rezervat poeziei de dragoste, care ne dezvăluie o sensibilitate autentică, aptă să prelucreze și să potențeze acest sentiment ce reprezintă singura modalitate de a accede la absolut. Metaforic vorbind, el afirmă că “iubirea este haina mea de fiecare zi”, metaforă pe care o găsim și în titlul volumului apărut în limba germană.

Poemele erotice excelează prin propețimea și simplitatea expresiei, prin schimbarea cu naturalețe a registrului stilistic, prin voluptatea privirii și uimirea în fața miracolului lumii, prin cantonarea într-un univers al purității. Poetul percepe iubirea ca pe un miraj, ca pe o stare mereu dorită, mereu →

MIHAI MERTICARU

pierdută, fiind preocupat de elucidarea misterului ascuns dincolo de imaginea aparentei, erosul declanșând stări reale de reverie. Ca principiu constitutiv al lumii, femeia iubită e o permanentă în poezia sa, reprezentând eterna aspirație spre ideal.

Pentru Coman Șova, femeia, simbol al suavității, este o *sărbătoare dulce, o rană, țipăt, trup de vis și aer care colorează cerul cu insomnii și forme, este albastră mireasă care înflorează pământul cu pași calzi și umezi, aducând lumină și ploi curate, mămunchi de raze, e vis și fruct, alcool și pâine și tot ce se poate, fugă, mister, neființă, pământ, apă și soare, pădure subțire de făget.*

Pentru a gusta din plin frumusețea emoțională a fluidului poetic, cităm un poem în integralitatea lui: *O femeie mi-a ieșit în drum/ cu toți pruncii ei nenăscuți/ în priviri/ cu toate trădările ei/ în priviri./ Își așază ochii în ochii mei/ și-i lasă acolo./ O femeie mi-a ieșit în drum,/ sub pleoapele ei/ respiram fantome/ ce-au bătuit apoi/ vorbele noastre/ săpând adânc izvoare/ de proaspete erori.* (Întâlnire)

Funciar duios, absolventului de liceu silvic îi repugnă îndepărtarea insului de natură, de universul silvestru cu atâtea oaze de seninătate, în care a hălăduit în cei mai frumoși ani ai vieții, univers devenit un topos al statorniciei și fericirii depline. Elementele naturii încep să concerteze pentru a deveni metafore, simboluri și sugestii într-o lirică ce dispune de o mare doză de inefabil. El pune în prim-plan fenomenele naturii, ipostaziindu-se simpatetic în fiecare lucru, pentru a-i decela esența. Pădurea devine un spațiu securizant, intim și protector: *“Trec prin munții mei/ pe un cal învățat să zboare;/ nu am arme,/ nu am decât cuvântul omului de aici/ și aerul tare al stâncii”*(*Prin munții mei*).

Un lamento sfâșietor, dar și un adevarat rechizitoriu conțin unele poeme la adresa celor ce nesocotesc legile echilibrului natural: *Tăierea unei păduri este cel mai trist abator* (Medalie fără revers) sau *“Când tăiem o pădure,/ omorăm și aerul ei/ și ceva din plămâni noștri./ Când doborâm o pasăre,/ doborâm un vis care rămâne/ și după ce ne trezim/ când vânăm un cerb,/ o stea de pe fruntea omului se carbonizează”* (Carbonizare).

Anotimpurile („iarna e haina mea

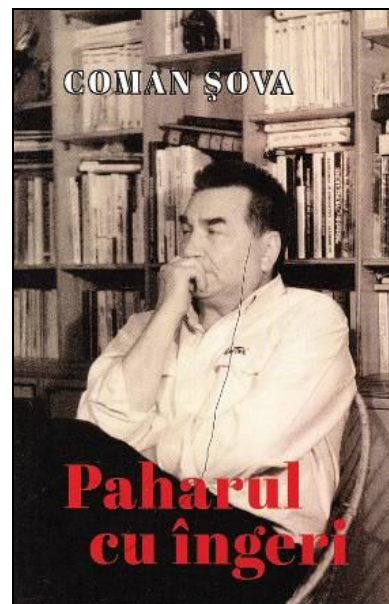
de duminică”), ninsorile și pădurea cu toate vietățile ei, pământul care îl cheamă irezistibil reprezintă obsesiile majore ale poetului. În peisajele sale predomină, cu mici excepții, o singură culoare: albul, albul cireșilor în floare, al ierbii brumate, al tinereții, al purității, al stării de grație, al transfigurării. Nu o dată, asistăm la un spectacol feeric al naturii care invadează orașul, salvându-l de cenușiu și sordid: *O pădure de foioase și conifere/ cu galerii nesfârșite de păsări/ invadase orașul./ Un fâguș silvatic/ își rezema coatele de Intercontinental./ Păsările dirijau autobuzele.../ Din cinematografe ieșeau/ păduri tinere de mesteceni,/ alimentarele erau pline/ de fructe sălbătice/ și ouă de dropii/ ... iar pe covoarele fermecate/ ale poienilor plutitoare/ iepurii albi/ făceau tumbete* (Vis și tumbete).

Apelând la simbolistică, putem afirma că arborii fac legătura între cer și pământ, semnificând aspirația spre o ascensiune luminoasă. Binomul om-natură oferă cadrul ideal pentru apropierea omului de esența sa sacră, precum și modalitatea de a ajunge la conștiința spirituală a unei lumi mai înalte.

Cuvinte nodale mai mult decât simple teme, sângele și lumina, simboluri ale vieții, ale dăinuirii, cu darul de a reinstaura coerența, armonia, aspirația spre ideal, foamea de real: *s-a făcut lumină, vin fiii ... văd lumini aprinse de sfinții mei tineri ... e-o albă tăcere pe văile ninse/ o albă tăcere coboară în noi ... lumină neizbucnită încă, luminând ... o oază de lumină grea ... aleşii bărbați pentru înalt destin/ purtând virtutea pământului în sânge.*

Tehnica sugestiei, pe cât de simplă, pe atât de eficientă, este stăpânită magistral de Coman Șova, care reușește astfel să strecoare destule aluzii la ticăloșiile din anii comunismului: *E noapte peste tot și-n zi,/ e noapte înăuntru și-n afară/ e noapte adâncă în a fi/ și noapte încă se mai cară* (Noapte peste tot) și *niciun fulg curat nu cade-n iarna asta Pe nevăzute, ning noroaie peste noi* (Pe nevăzute).

În viziunea sa, îndeletnicirea scrișului are un rol exorcizator în fața spaimei de extincție. O seninătate mioritică plutește peste poemele cu o asemenea tematică, poetul fiind încredințat că moartea este cea care dă sens vieții: *Nașterea nu este un înce-*

put,/ moartea nu este un capăt (Labirint) sau *să fii, să fiu, să fiu în nefiind”* (Albastrul de deasupra).

Fără să-și împodobească versurile cu artificii stilistice, poetul își rostește discursul limpede, fără stridențe, preferând să-și exprime ideile prin sintagme care să declanșeze șiruri de interogații și răspunsuri din partea cititorului.

Nu putem să nu remarcăm și muzicalitatea care se naște din ritmul rostirii, din tonul ușor elegiac, din armonia intrinsecă a asocierii cuvintelor.

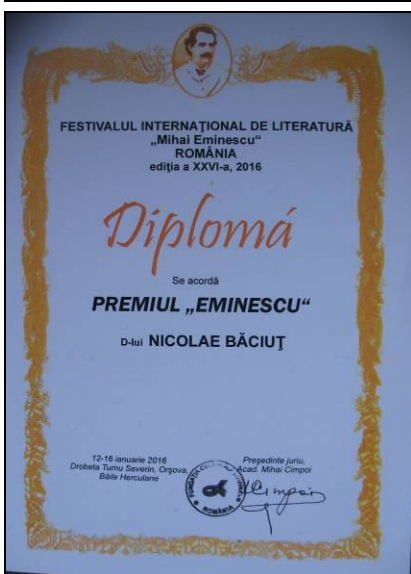
O listă lungă putem alcătui doar din temele sale consacrate: dragostea, curgerea ireversibilă a timpului, faptul divers, jubilația, reveria, nostalgia copilăriei, legătura dintre generații, familia și singurătatea, raportul cu divinitatea, criza mondială, problemele ecologice ale planetei, moartea, memoria, uitarea etc.

Lumea autorului e o sumă de fragmente de realitate și irealitate, de cotidian și de viață interioară, condensând metaforic durerile unui neam și credința în temeinicia lumii.

Printre rânduri, transpare crezul său de o viață în puterea regeneratoare și în taina cuvântului întrupat.

Personalitate polivalentă și proteică, poet cu mari disponibilități lirice, Coman Șova scrie o poezie plină de substanță și idee, firească precum respirația, emoționantă prin autenticitatea trăirii, prin sinceritatea neafectată.

Nicolae Băciuț Premiul „Eminescu”

La Festivalul Internațional de Literatură „Mihai Eminescu”, ediția a 26-a, care s-a desfășurat în perioada 12-14 ianuarie la Drobeta Turnu-Severin, i s-a acordat Premiul „Eminescu” poetului Nicolae Băciuț.

Diploma și medalia i-au fost înmânate de academicianul Mihai Cimpoi, Președintele Festivalului.

La manifestările Festivalului, care au avut loc Drobeta Turnu Severin, Cerneți, Orșova (Mănăstirea Sf. Ana), au participat scriitori din țară, de la Chișinău, din Serbia, Italia și Turcia.

GRĂDINAR, ÎN RAI

Maestrului Mihai Bandac

Nu-ți cer nimic,
de ce ți-aș cere,
când, Doamne,
singur știi ce vrem –
zăpezii cum să-i ceri
să fie albă
și sforii, cum să-i ceri
să fie ghem?

Nu-ți cer nimic –
mi-ajunge viața
din care-mi iei
câte puțin –
nici strugurilor
nu le ceri să fie vin,
nici soarelui
să uite dimineața!

Nu-ți cer nimic –
la Judecata de Apoi,
din mine
dacă mă ridic,
nu voi fi singur,
suntem doi.

Nu-ți cer nimic –
Dar dacă, totuși,
Vrei ceva să-mi dai,
să mă faci, Doamne,
grădinar –
în Rai!

ALTĂ PRIMĂVARĂ

Nu e niciun fel de ninsoare,
deși totul e alb,
nu-i niciun fel de noapte,
dar nu pot să te văd
și umbra dintre noi
dispare –
e vreme bună,
dar parcă e prăpăd
și parcă vine seara
după seară
și după primăvară,
primăvară-i iară!

POEM INVIZIBIL

Cu degete de aer cânți
la un pian de aer,
cu gură de aer cânți
melodii de aer.

Stau și te privesc
cu ochi de aer
și scriu despre trecutul tău de aer

și despre-un viitor de aer.

Tu ții apoi o carte de aer
în mâini
și citești
de parcă chiar tu ai scris
acest poem
de aer.

PE DE ROST

E ca și cum aș scrie o comedie
despre arta de-a muri,
e ca și cum aș scrie despre vânt,
când vântul tocmai amuți,

e ca și cum aș scrie despre ziuă,
când ziua nu va mai veni
sau cum ai scrie despre noapte,
doar cu lumina din chindii;

e ca și cum ai scrie despre tine,
când tocmai nu mai poți să fii,
e ca și cum ai scrie cu cuvinte,
când doar cuvinte
nu mai poți rosti.

E ca și cum ai fost
poemul ce se-nvață singur
pe de rost.

DUPĂ CE VOI MURI

O, dac-aș avea destule cuvinte,
cu Tine ca să pot vorbi,
Ți-aș spune ceva
despre somnul din vise,
cel dinainte de a fi,
Ți-aș spune ceva despre noapte
ori aș tăcea ceva despre zi,
Ți-aș spune ceva despre mine,
dar abia după ce voi muri.

ÎN GARDĂ DE ZI

Ați intrat în gardă de zi
pentru inima mea –
o inimă de cârpe,
dintr-un joc de copil,
o inimă rămasă dintr-un cântec,
când n-a mai vrut să fie tril,
o inimă dintr-o poveste
ce nu s-a putut termina,
o inimă albastră,
în care se-nsera,
o inimă dintr-o altă viață,
soră geamănă cu viața mea –
o inimă fără stăpân;
nu trageți,
e inima
ce tocmai mă vâna.

NICOLAE BĂCIUȚ

(Din ciclul “Raport de gardă”)

Dumitru Ichim (Canada)

Marele Premiu:
„Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania”

Foto: Preot, poet Dumitru Ichim, Mirela Banică – președintă ARTA, și poeta Flavia Cosma

Stimați participanți la Simpozion,

Îmi face o deosebită plăcere să vă anunț că, începând cu această ediție a Simpozionului Național cu tema „Valori naționale în creația Mitropolitului Bartolomeu Valeriu Anania”, Asociația Școlară pentru Educație și Dezvoltare din Suceava, împreună cu Fundația „Mitropolitul Bartolomeu” din Cluj, instituie „Marele Premiu: Mitropolitul Bartolomeu Valeriu Anania”, care se va acorda unor personalități reprezentative ale culturii române din țară și din străinătate, pentru excelența operei lor și pentru efortul creator pus în slujba neamului și a identității noastre naționale. Același premiu se va acorda și unor autori de sinteze critice dedicate vieții, marilor proiecte teologice și literare sau modelului de slujire ortodoxă a Înalțului Ierarh.

Fericitul câștigător de anul acesta al Premiului este părintele și poetul Dumitru Ichim, un discipol sensibil și admirator al Mitropolitului, pentru excepționala lui integrală lirică și pentru remarcabila activitate de zidire sufletească în comunitatea românilor din Kitchener, Ontario, Canada. Este ctitorul unei sfinte biserici înălțate din temelii în același oraș, al unui Centru cultural și organizatorul de decenii al săptămânii de spiritualitate românească de la Hamilton (Canada). Ultimele două volume monumentale ca abordare mistic-filosofică a unor paradigme de istorie biblică sunt chiar cele prezentate astăzi: *Psaltirea apocrifă a dreptului Iov*, ediția II-a, revizuită și adăugită (Editura Școala Ardeleană, Cluj, 2015) și *Așa-i cânta îndrăgostitul din Sumer. Poeme de dragoste* (Editura Școala Ardeleană, 2016). Fac precizarea că singurele criterii de acordare a Premiului vor fi cele de valoare și de reprezentativitate, în încercarea de a provoca colegial și responsabil o competiție a dialogului, a comuniunii și a dragostei între toți cei care se regăsesc în bucuria și în revelația jertfei creatoare.

Vă mulțumesc!

AUREL SASU

Suceava, 22 ianuarie 2016

PSALMUL SUSPINULUI DE HERUVIM

Vorbeau despre nirvana, cărți roase în cotoare,
C-ar fi un stins a toate, supremul întuneric,
La tot ce-i suferință - suflat în luminare!
Și strop și mare - una, un cerc plinit în sferic.

Perversă cugetare! De ce-ați ascuns sărutul?
Nu foc vrea hrană focul? Nu-i setea-n ars de sete?
Nămol a fost și-i sacru, cântând din lotus - lutul,
Schimbând în vin de nuntă oțetul din burete.

N-ai dat îmbrățișării să poarte chip luminii
Și cântecului tânăr, zbuclnire de chitară?
Iubirea nu greșește să-și poarte pe dos spinii,
Și-și prinde-n cuie moartea bătând-o până-n floare.

Din cerul Tău mi-e roua, de parcă heruvimul
Mi-ar fi cusut prin suflet din psalmu-i doar sublimul.

PSALM PENTRU CUTIA LUI CHARON

Mi-ai strâns, cutie veche, de-a valma-s aruncate,
Semne de cărți și poze, mai stăruie parfumul,
Brățări cu ora spartă, ranchiun, sidef, păcate
Lucind bijuteriei. Cum se cojește fumul!

Și cheile acestea?! De morți, numai de bine...
O, cât de multe strâns-am, nici una nu-i luminii.
Pandora, nu deschide, nicum, nicidecum sau cine!
Nedăruit mi-i darul, cutremura-m-ar pinii!

Tu mi-ai rămas, Iubireo, ce nu-mi băuși cucuta.
Cutia-i pentru Charon, să-i păcălească Styxul.
N-am îngropat cu morții inelul Tău - lăuta,
Torcând la nemuirea-Ți cu clapa și cu pixul.

Nici limbile de înger înaltul zbor n-ajutu-l,
De n-ai fi pus urcușul genunilor - sărutul!

PSALMUL NECÂNTAT AL PERLEI

Cum puiul urs învață cu talpa-n jar citirea,
Tortura e-n amestec de răs cu darabana,
Asemeni jucai prada, felin, cu-nlănțuirea,
Mătasea și ciorapul acoperind capcana.

Cumplito, carne albă cu nopti de rai în nadă!
Vistierii regale-n blestemul tors a vrajă.
Eu te-am văzut, ca flutur, și lampă și livadă.
Azi, ce bătrâni muzeul ți-l mai râvnesc la coajă?

Pe-argintării, coclitul le pângărește-n faimă,
Cu duh verzui ruginii, mai fin decât e sperla.
N-ai să găsești în stihu-mi ridul sau zbârc ce-nspaimă,
Că te-am cules în cântec așa cum face perla.

Pentru inel Iubirii mereu rămâne vie,
Cât stropul de secundă, dar bob de veșnicie.

DUMITRU ICHIM

Kitchener, Ontario

AMURGUL IUBIRII

(XXIX)

GELOZIA

Gelozia nu poate funcționa într-o economie efectivă a darului; ea este inversul escaladării darului, fiind mai degrabă un fel de meschinărie: o scădere, o diminuare a darului. Explicația apariției ei e triplă ca posibilitate. Mai întâi că iubirea tinde să evolueze fie amplificându-se și împlinindu-se, fie scăzând, reducându-se. În acest context, gelozia ar putea fi interpretată ca un fel de presentiment și de protest, și el oarecum contractual, pentru scăderea iubirii. Este cea mai simplă dintre cele trei posibilități, pentru că transformă darul în contract. Cea de a doua provine dintr-o simetrizare în oglindă a interpretării comportamentelor. Atunci când unul dintre cei doi trișează, adică recurge la economia furtului, el se teme că va fi la rândul lui "furat" și coboară economia darului, care este cea a iubirii, la economia schimbului, eficientizându-și comportamentul după principiul "ce-ți dau și ce-mi dai". Gelozia, în această a doua variantă, înseamnă a suspecta în oglindă pe celălalt că, la rândul lui, trișează.

Dar forma cea mai subtilă este totuși cea pe care psihanaliza post-freudiană o sugerează, cea a complexului de inferioritate și, în general, a masochismului: masochistul, cel care suferă de complexe de inferioritate, va crede mereu că el nu poate, nu este demn să primească un dar și că urmează să fie înlocuit de altcineva mai bun decât el (pe câtă vreme cel care suferă de complexe de superioritate, cel care se poartă ca un sadic în relațiile sentimental-erotic-apetitive, se va crede de neînlocuit, nu-și va pune niciodată problema că ar putea fi înlocuit de altcineva).

Desigur, aceste categorii aparțin în iubire mai degrabă interpretării

decât patologiei. Una din cele mai bune formule pentru a defini acest gen de interpretare este cea a lui Umberto Eco: semioză hermetică.

Aceasta este un fel de suprainterpretare, un fel de excrescență canceroasă a interpretării. Iubirea este o interpretare care creditează, similară credinței; chiar dacă este un interogatoriu neîntrerupt, el este diferit, așa cum crede Kundera, de curiozitatea polițienească.¹⁾

În gelozie apare un tip de semioză hermetică, un exces de interpretare care crede că în spatele a ceea ce se spune se ascunde un secret de sens invers: atunci când cineva spune ceva, el gândește cu totul altceva și sub ceea ce spune trebuie mereu să căutăm exact inversul. Acest delir al interpretării poate fi declanșat însă, cum spuneam mai sus, și de o relație speculară, în oglindă, care pornește de la un fapt real. De obicei, individul devine gelos atunci când el a trișat deja. Are tendința să cadă într-un fel de delir de interpretare, să interpreteze excesiv ceea ce face celălalt și să încerce să descopere ceva ce s-ar ascunde dedesubt. Pentru că el a greșit mai întâi, în interpretarea geloasă, încearcă să atribuie celui alt aceeași greșală, conform expresiei: hoțul de păgubaș.

E adevărat că nu se poate nega geloziei orice temei real. Dacă este să invocăm unul, atunci acesta ar avea o dublă față: nu numai propria noastră ambiguitate sau instabilitate, ci și o anumită opacitate funcțională a tuturor relațiilor interumane. Chiar comunități reputate transparente, cum sunt familia sau mănăstirea, comportă o anumită treaptă de disimulare sau opacitate socială, care permite o anumită toleranță în aplicarea normelor. În consecință, opacitatea este necesară bunei funcționări a unei relații, a unui grup sau a unei instituții.

Dacă șeful ar ști tot ce se petrece în instituția sa, el nu ar mai putea-o conduce și dacă părinții ar cunoaște toate "năzbâțiile" copiilor, viața de familie ar fi imposibilă.²⁾ În lumea în care trăim există foarte multe lucruri pe care nu le știm și care nu ne-ar conveni deloc dacă le-am ști; ceilalți se ferec să ni le comunice, dacă nu cumva ni le ascund cu totul și în chip intenționat.

Oricum, niciodată nu vom putea ști totul despre ceilalți, apropiați

nouă, datorită faptului că ei se metamorfozează mereu, chiar și în relație cu noi. Aceasta este de acceptat chiar și în privința ființei iubite.

Soluția aici este: ceea ce nu poți controla, creditează; dacă nu poți controla totul, creditează totul, cel puțin până la evidenta probă contrarie...

Dacă e adevărat că gelozia înseamnă suprainterpretare, semioză hermetică, nu e mai puțin adevărat că viața își are ambiguitățile ei, înscrise în inima instituțiilor care constituie societatea noastră, că nu ne străduim întotdeauna să le înlăturăm și că delirul acesta de interpretare nu este întotdeauna doar un pur delir de interpretare; ca de obicei, în cele mai îndepărtate fantezii ale noastre există un sămbure de realitate.

Dar ce este de făcut împotriva acestei gelozii care vine din delir de interpretare! Ne putem mai întâi servi de ceea ce este celebrul brici logic al lui Occam: "nu trebuie să punem mai multe lucruri fără necesitate" sau "în zadar se face prin mai multe ceea ce se poate face prin mai puține"; explicați comportamentul celui alt prin cea mai simplă soluție logică posibilă, adoptați întotdeauna simplitatea în explicarea a orice și, o dată adoptată această perspectivă, nu cereți explicații, creditați pur și simplu.

Altfel, celălalt se va afunda în polisemia și ambiguitatea cuvintelor și orice explicație veți primi va complica și mai mult lucrurile: explicațiile nu fac decât să obscurizeze totul. Apoi, oricum, dacă cineva te iubește, nimic din ceea ce face nu are importanță și, tot așa, dacă cineva nu te iubește, nimic din ce face n-are importanță.

Adică puteți credita pe celălalt știind prea bine că ceea ce face nu are importanță, pentru că legea nu este excesul, ci penuria de semnificație (excesul este mereu numai al interpretării): nimic nu înseamnă nimic, abia dacă totul începe să însemne ceva!

Dar tema geloziei se întilnește foarte bine cu tema postmodernă a pluralității eurilor.

AUREL CODOBAN

1. Milan Kundera, *Cartea tisului și a uitării*, ed. cit., p. 154. 82

2. Vezi H. Mendras, *Elemente de sociologie*, Paris, Armand Colin, 1967, p. 111.

La taclale cu Dumnezeu

sau poezia ca o curea de transmisie către Înalt

Religiozitatea lui Nicolae Băciuț nu este una spectaculoasă, nu este una pusă sub lumina reflectoarelor și nici nu este una gălăgioasă, plină de clopoței și mireme înșelătoare, menită să atragă cu orice preț. El nu sărută mâna slujitorilor bisericii, cu o prefăcută supușenie, nu face danii spectaculoase pe la mănăstiri (nici nu are de unde), nu merge în genunchi și în coate, înconjurând biserici, nu construiește lăcașuri de cult pentru a-și nemuri numele și nici nu este în fruntea vrunei obști ce revendică sau cere canonizări sau privilegii fețelor bisericești. Este un mirean onest, ce-și poartă cu modestie, dar și cu distincție, credința în suflet și unde, raportarea lui la Dumnezeu este una a trăirii personale și a faptelor culturale.

În cuantumul celor peste 80 de cărți (!) de autor, acesta a scris cu cerbicie și câteva cărți despre Țara Sfântă, despre Muntele Athos, despre viața monahului Nicolae Steinhardt, evreu convertit la ortodoxism, despre biserici noi sau vechi, de lemn sau de piatră, etc., dar și sute de articole despre credința ortodoxă, biserici, parohii, preoți etc., toate dintr-o viziune creștin-ortodoxă, tămăduitoare, dătătoare de speranță și din perspective filosofico-culturale. Chiar el însuși va spune că „*scrisul înseamnă să stai de vorbă cu Dumnezeu*”.

Nicolae Băciuț a stat și stă de vorbă cu Dumnezeu în felul său. Ba mai mult, el este hotărât să se „*despartă de înger*” său și să-și lase viața „*direct în mâinile lui Dumnezeu*”. Cum își lasă Nicolae Băciuț viața în mâinile lui Dumnezeu? Cu curățenie sufletească și bucurie, crezând în lumina diriguitoare a acestuia. Nu este o “probă oarbă”, ci una asumată, cu o senină conștientă.

Poezia sa este o ofrandă, o altfel de ofrandă, adusă lui Dumnezeu, dar și o deversare de preaplin de iubire față de acesta. Câtă iubire, atâta poezie. Chiar el spune în prefața cărții: „*În viața mea, poezia își are locul ei și mi-am îngăduit despre ea și prin ea să-i spun Dumnezeului meu ce mi se întâmplă, ce gândesc, ce nădăjduiesc.*”

Îi spun ceea ce mi se întâmplă, atunci când mi se întâmplă, pe limba mea, fiindcă știu că El toate limbile le pricepe, iar ne-nțeleșurile mele sunt înțelesuri pentru El.”

Noua carte, **La taclale cu Dumnezeu**, Ed. Vatra Veche, Tg. Mureș, 2016, este o astfel de carte, confesivă și reflexivă, plină de mireme plăcute, de putere de sugestie și dinamism static, unde Dumnezeu este (devine) un laitmotiv. Sunt 82 de poezii scrise între decembrie 2013 și decembrie 2015, scrise acasă, în marea lor majoritate, dar și în diverse locuri (Năsăud, Ploiești, Satu-Mare, Sighișoara, Iași, Mizil, Mănăstirea Nicula, pe autostrada Câmpia Turzii - Cluj-Napoca, Catedrala St. Peter an der Sperr, Wiener Neustadt, etc.) acolo unde a avut pe Dumnezeu mai aproape de el. Spun mai aproape, fiindcă, altfel, l-a avut cu el pe Dumnezeu, peste tot, tot timpul.

Autorul acestui nou este consecvent credinței: „*...Rămân bătut în cuie, / scară ce coboară / când suie*” (**Scara**) și conștient: „*...Pe aici trec și eu, / ca o secundă uitată, / ca lacrima lui Dumnezeu*” (**Și eu**) și implicat: „*...Știu, acesta e ultimul desen / al meu, / știu, / îl voi desena pe Dumnezeu*” (**Dumnezeu**). La el „*... Și lemnul crucii-nmugurește, între lumină și păcat!*” (**Înviere**). Fantezia și forța credinței fac casă bună, conlucrând la realizarea unor versuri, adevărate arte poetice: „*...Dar lasă-mi, Doamne, o clipire, / s-opresc sub pleoape-ntrega Ta iubire*” (**Iubirea de sub pleoape**).

Poezia lui Nicolae Băciuț este una a fondului profund și atent conca-tenat, dar care nu neglijează nici forma, și ca extensie a acesteia din urmă, muzicalitatea.

Dumnezeul autorului este peste tot și în toate. Covârșit de această constatare, autorul se dorește în fiecare din lucruri și stări și soluții, câte un pic: „*Aș vrea să fiu / pretutendeni, / deodată, / aș vrea să fiu frunză – / amintirea unui copac / uitat în sămânță / ca o floare vinovată. // Aș vrea să fiu / în fiecare loc – / acolo unde sunt urme / de lumină, / acolo unde / n-ai fost niciodată / rădăcină. // Aș vrea să fim / eu frunză – tu copac, / să-nvăț de la tine / să fim floare / și de la fructe / să tac.*” (**Arborele vieții**).

Credința în Înviere, deloc ostentativă, rezidă și din sfâșitoare semne de întrebare, luate „la pachet” cu „răspunsuri”, nu din motive personal-orgolioase, ci pentru a arăta frumusețea lumii cognoscibile și, prin asta, frumusețea lui Dumnezeu: „*Mă-ntorc în visul tău, / tiptil, / ca un copil / ce-ar vrea să se ascundă / ca ora / după o secundă, / ca Nilul / într-un crocodil, / ca valul mării / într-o undă. // Mă-ntorc în visul tău / de dimineață, / dar visul nu e / decât ceață / ce vine / dintr-o altă viață – // Mă-ntorc copil, / de parcă ți-aș fi fiu, / e prea devreme, / prea târziu?*” (**Vis întors**).

Marea majoritate a poemelor poartă titluri concludente: **Alb de Ierusalim, Pământ întru Hristos, Homer din cer, Scara, Vămi, Cum să spui, Îngeri fișii, Măine, Îngerire** (excepțională poezie), **Noaptea mea, Așteptare, Întâmpinare, Lemnul crucii, Joia Judecării, Fă-mă, Doamne** (excepțională, de asemenea) etc. Chiar și când vorbește de anotimpuri (în special toamna și iarna) el vorbește tot cu Dumnezeu: prin fructe, prin frunze, prin albul zăpezii.

Chiar și „falia” dintre ani o vede prin prisma aceasta: „*...Anul cel nou / va sta mereu la pândă / să-ți fiu bucurie și osândă*” (**Noul an cel vechi**).

Cu ajutorul unui „...mușuroi de cuvinte din care furnicile au plecat, un mușuroi cât un munte Ararat”, așa cum spune în **Poemul mușuroi**, aduce și un gând de prețuire (și) „de Ziua Limbii Române”, subiect deloc ateu, așa cum s-ar crede: „*...Nu am crezut că o să ai o zi, / când ale tale-s →*”

RĂZVAN DUCAN

toate/...(.).Nu am crezut să ai o zi,/ dar, fie,/ căci ziua ta e cât un an/ și anul tău e cât o veșnicie.” (Întâmpinare).

Ideea morții, cu reînțoarcerea în natură, ca o stare de „stand by” înainte de Sfânta Înviere, este la Nicolae Băciuț de o neliniște întrebătoare, de o revoltă blândă.

Este un instinct de conservare, firesc „trestiei gânditoare” care este și omul Nicolae Băciuț: “Doamne, de ce tocmai eu,/ de ce vrei cu somnul meu să-ți umpli înserarea,/ de ce cu secundele mele sumi/ din cornul ce uită cărarea?// De ce tocmai eu, Doamne,/ de ce frunză să fiu,/ de ce să fiu pentru toamne/ doar fructul târziu,/ din care nimeni nu mușcă/ și niciun păcat/ nu este nici cușcă,/ nu e înserat?// Dar cine, Doamne, în locul meu/ aer în înalt să-ți fie/ pentru îngeri în zbor spre elizeu,/ până când nimeni nu-nvie./ O, Doamne, bun Dumnezeu/ în locul meu o să vin eu.” (Tocmai eu).

Cartea nu trebuie povestită, deși se poate și povesti. Ea trebuie citită. A fi înțeleasă, este o altă poveste care ține de puterea de pătrundere a cititorului dincolo de coaja imediată a aparențelor textelor, de exercițiul și de puterea trăirilor interioare, de exercițiul lecturii, de suma și de nivelul acestor lecturi.

Nicolae Băciuț propune (și este) o curea de transmisie de la sufletul său către Dumnezeu, “curea” de unde poți să culegi frumusețe, înțelepciune și mai ales un alt mod de a vedea și a te raporta la Înalt. Poate fi și locul unui popas benefic și reconfortant și locul unde te poți regăsi.

„Dacă vorbește cineva, să vorbească așa ca și cum ar fi cuvintele lui Dumnezeu”, spune PETRU (I, 2, 11). Acest cuvinte, luate ca motto de autor, nu sunt întâmplătoare. Poate că ar trebui ca această excelentă carte să se citească în această cheie. Deoarece prin ea s-ar putea să ne vorbească însuși Dumnezeu!

Veress Zsuzsa, “Umbră în cer”

Alb de Ierusalim

Nicolae Băciuț este un important scriitor român, poet, preocupat de istoria literară, făcător de reviste, editor, bun organizator de manifestări literare. Cu alte cuvinte, un om al cetății literare!

Prin volumul de versuri *LA TACLALĂ CU DUMNEZEU* (Târgu Mureș: Editura Vatra Veche, 2016), poezia sa a căpătat o dimensiune profundă, acceptarea sinelui într-o lume căzută.

De la început, el stabilește cadrul: întoarcerea la cuvintele încărcate de lumină, la zicerile Scripturii. Are drept motto cuvinte din Apostolul Petru, din Ioan Alexandru.

Direcția este stabilită exact, cu rigoare: Poezia creștină oferă multe dimensiuni de comunicare, Evanghelia are o deschidere universală evidentă. Creștinismul este efectul unei unirii înțelepciunii vechi ebraice, a filozofiei grecești autentice și profunde, a rigorii romane, fixate în modul de gândire al unui mare imperiu preocupat de stabilitate. Învierea lui Iisus, spune Ioan Alexandru, poetul național citat, face toate lucrurile posibile, schimbă paradigma în istorie cu toate componente ei. Vestea bună deschide lumea spre eternitate, spre infinit, dincolo de doctrine. Adevărul este o persoană specială!

În argumentele sale de la începutul cărții de poeme, Nicolae Băciuț arată clar ce înseamnă să vorbești cu Dumnezeu: Cuvintele, omul față de Cuvânt, sunt simple afirmații, narațiuni, mituri, legende. Cuvântul divin are energie necreată și este etern, irepetabil, cu putere de schimbare. Omul vede cuvinte simple, zicerile lui Dumnezeu prin oamenii săi declanșează ineranța, adică exactitatea la modul absolut. El te vrea așa cum ești...

Volumul începe cu un poem pecete: *Alb de Ierusalim*, aparent o ninsoare în Ierusalim. Poetul ne prezintă de fapt Ierusalimul ceresc, ninsoarea este simbolul prezenței lui Dumnezeu. Scopul final al creștinului este Cetatea lui Dumnezeu (Sfântul Augustin), acolo Sus! Cele pământene sunt trecătoare, lumea se va sfârși. Un poem de forță: „A nins și la Ierusalim,/ Și seara asta nu e

Dar cine, Doamne, în locul meu
aer în înalt să-ți fie
pentru îngeri în zbor spre elizeu,
până când nimeni nu-nvie.

O, Doamne, bun Dumnezeu,
în locul meu o să vin eu.
NICOLAE BĂCIUȚ

seară,/ E dimineața unei lumi,/ care din nou în noi coboară./ A nins, dar nu pentru-a fi iarnă./ Ci doar lumina n noi s-aștearnă”. (*Alb Ierusalim*). Albul nu e albul oamenilor, este albul absolut, simbolul prezenței divine (Apocalipsa).

Cu alte cuvinte, poetul ne introduce într-o altă dimensiune, atent, discret, cu suflet. Da, există o altă dimensiune a lumii, una spirituală, trebuie să ai ochi spirituali pentru a percepe albul...

Nicolae Băciuț ne prezintă o persoană specială, o face prin mijloacele artistului atins de albul absolut, sub inspirație:

Știu, acesta e ultimul semn,
ultimul desen,
făcut pe o margine de zare,
pe un colț de cer;
cu mâna mea
voi desena din cuvinte
copacul stingher,
copacul acela dintâi,
sub care șezum
și plânsem,
sub care-n păcat
luminii i-am pus vatră,
sub care ierbii
i-am pus nume,
i-am pus piatră
să nu încapă
în nicio clepsidră;
sub lacrimi
am pus lacră
și malurilor
le-am pus apă,
le-am pus corăbii.
Știu, acesta e ultimul desen
al meu,→

CONSTANTIN STANCU

știu,
îl voi desena pe Dumnezeu
(*Dumnezeu*).

Simbolurile sunt relevante, se vede un Creator activ în istorie, preocupat de poporul său, atent să nu se piardă miracolul Genezei! Fiecare poem merită o analiză separată, trimiterile, sensurile, limbajul este unul special, poezia se suprapune peste viziunea corectă. Suntem în prezența unul metalimbaj, poetul creștin are șansa de a exprima nevăzutul prezent prin efecte sale.

Evident, Dumnezeu este o prezență copleșitoare: „Pe-aici a trecut Dumnezeu/ și le-a uitat toate la/ vedere,/ ici-colo câte-o urmă de zbor,/ ici-colo câte-o cădere./ Pe-aici ai trecut și tu/ și n-ai lăsat nicio dimineată –/ ici-colo o urmă de zi,/ ici-colo o Schimbare la Față./ Pe-aici trec și eu,/ ca o secundă/ uitată,/ ca lacrima lui Dumnezeu” (*Și eu*).

Atracția divină este absolută, abia la maturitate omul o înțelege, o acceptă, o dorește. Tânjește după ea, este întoarcerea în Eden, întoarcerea la cele primordiale: „Aș vrea să fiu/ în fiecare loc –/ acolo unde sunt urme/ de lumină,/ acolo unde/ n-ai fost niciodată/ rădăcină” (*Arborele vieții*). Arborele din Rai nu este într-un loc anume, nu trebuie să îngenunchem într-o geografie în mișcare, este în noi, pus acolo de Dumnezeu!

Nicolae Băciuț se întoarce la cele reale, consistente, puse la dispoziția omului limba în care *zice*, adică pune stăpânire pe materia dură, impenetrabilă. Pentru poet limba română este un miracol, exprimă tainele, bucuria, viața. Un imn adus limbii române:

Nu am crezut că o să ai o zi,
când ale tale-s toate,
cuvânt care ne ești în nume
și pentru tine toate ne sunt date.

Tu ești pământ, cum ești și cer,
tu ești izvor, cum ești și mare,
tu, limba-n care m-am născut
ca rugăciune și-nchinare.

E ziua ta în fiecare zi,
te naști în noi, cu fiecare,
noi nu vom fi, dar tu vei fi
mereu o binecuvântare.

Nu am crezut să ai o zi,
dar, fie,
căci ziua ta e cât un an

și anul tău e cât o veșnicie.
(*Întâmpinare*, de Ziua Limbii
Române).

Temele abordate în volum sunt la îndemâna omului: viața, anotimpurile, rugăciunea, marile sărbători care marchează schimbarea vremii și vremurilor, omul legat de creație, integrat în creație, iubirea, speranța, credința, atracția divinului, dinamica spre o lume perfectă, capacitatea de racordare la eternitate. „Toamna mea a rățacit în vii./ lăcrimând sub streășină de brumă –/ își adună frunza-n colivii./ în lumina serilor de humă” (*Toamna, în trecere*). Anotimpul preferat al poetului este toamna, mereu invocată. Semnul roadelor, semnul împlinirii, al maturității în lumină, în alb. De fapt, omul prinde știința înaltă a trăirilor în paradigma divină. „Și niciodată n-o să fie luni/ și nici duminică n-o fi/ și niciodată n-o fi sărbătoare/ decât când viața-i arta de-a muri” (*Niciodată*).

O relație cu Dumnezeu este scopul vieții, una vie, a unui om integrat, atins de ninsori:

Nu voi mai fi când înc-ascuți
prin ierburi greierii cei mulți,
sub tălpile de curcubeie,
ce se înecă-n mări Egee,
ce-și risipesc argintu-n valuri,
ca să te-mbrace iar în șaluri,
măcar așa să mai apară
iarna pierdută într-o vară,
când eram tu, când erai eu,
ținând de mâini pe Dumnezeu
(*Cândva*).

Relația cu femeia iubită este o relație perfectă de întregirea ființei, partea trupească se unește cu dimensiunea spirituală, partea devine întreg prin iubirea aproapelui, femeia este departele aproape, soluția întregirii: „Femeia de zăpadă/ Ah, îngerul meu./ cum ninge, cum mai ninge –/ atunci ai venit tu./ femeie de zăpadă/ prin aerul care sclipea,/ ca Dumnezeu să ne vadă” (*Femeia de zăpadă*).

Poemul este un răspuns dat celor care se rătăcesc în norme inventate de om, în experiențe limitate, orgoliu umane în fața unui Dumnezeu iubitor, întregitor.

Nicolae Băciuț își definește poezia aceasta cu simplitate, cu măreție, cu bucurie. Poezia nu este doar o experiență, o artă a existenței, încercări venind dintr-un nihilism cu diamante, a unui absurd spectaculos,

a trăirilor sub aripa frumosului fabricat. Arta este modul prin care poetul experimentează frumosul lăsat de Dumnezeu oamenilor: „Iată, îmi zic, acesta e poemul./ un mușuroi de cuvinte/ din care furnicile-au plecat –/ un mușuroi/ cât un munte Ararat” (*Poemul mușuroi*).

Arta nu este o gratuitate, este căutarea asiduă, perseverența după reguli speciale, cunoașterea frumosului și redarea lui oamenilor, muntele Ararat.

Din acest punct de vedere, Nicolae Băciuț se alătură poezilor din literatura română care au dat poeme exemplare, poate nu atât de mediatizați, poate nu atât de spectaculoși, dar, evident, poezi ai suferinței... Paul Aretzu, Eugen Dorcescu, Adrian Botez, Nichita Danilov, Adrian Popescu etc., poezi preocupați de a reda frumusețea ascunsă a lumii de azi vizibile, impregnată de adrenalină, și nu de alb de Ierusalim. Albul acela este după aripa îngerului...

Fiecare poem este fixat într-un moment anume, are o dată fixă, e punctul de sprijin pentru saltul în etern.

Starea poetică nu este la îndemâna poetului, ea vine la timpul exact, fixat de Dumnezeu cu Mâna lui diafană. Poetul nu e stăpânul jocului, poetul este doar agentul prin care vin cuvintele în mușuroi, este inspirația specială, ca revelație specială.

Un poem este dedicat lui Nichita Stănescu, o recunoaștere a poetului care scrie sub inspirație, învăluit în mantia de zăpadă!

Nicolae Băciuț ne propune o revenire la poezia cu mesaj, scrisă cu sângele prezenței absolute a divinului. A fost sincer, a stat sub ninsori, s-a spălat în alb. Nimic spectaculos sub raportul literaturii la modă. Ne propune ieșirea în plină ninsoare, sub colinzi:

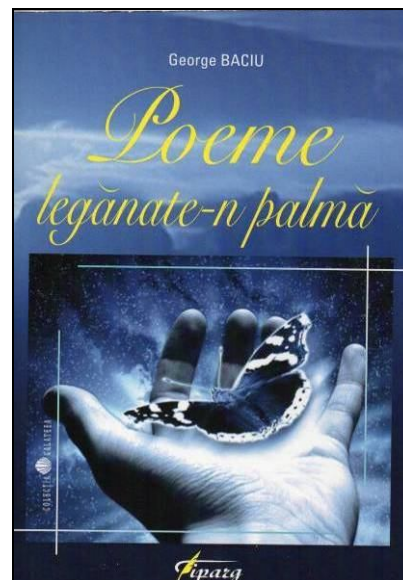
Îți scriu doar cu ninsori,
îți scriu cu iarna,
cu fulgi ușori,
ca un colind,
îți scriu în alb,
să nu-nțelegi ce scriu,
până zăpada la fereastră
o să știu
că-ți bate -
nu să-i deschizi,
ci doar s-ascuți
cum ninge cu colinzi (*Ninge cu colinzi*).

Poeme legănate-n palmă

o cârticică de suflet, cu tainice
încărcături simbolice...

E o bucurie că în pragul sărbătorilor de iarnă, beneficiem și de o sărbătoare a poeziei, prin noua carte de *Poeme legănate-n palmă*, de George Baciu (Editura „Tiparg / Colecția Galateea”, Geamăna, 2015). De la început aflăm că e o carte de suflet, cu tainice încărcături simbolice, pe care autorul, împreună cu editorul, conf. univ. dr. Adrian Sămărescu au lansat-o la un eveniment special, de valoare internațională, Târgul de carte „Gaudemus 2015”. Întâmplător, am urmărit și lansarea acestei bijuterii la „Absolut Tv”, în cadrul emisiunii „Dincolo de limite”, moderată de scriitorul și jurnalistul Cristian Cocea. Invitatul emisiunii, editorul Adrian Sămărescu, spunea despre prof. dr. George Baciu că e „un poet profund, plin de lirism, care emană tot timpul poezie, chiar și când vorbește... Prin vorba-i dulce și-nțeleaptă, leagănă oricând poeme de mare încărcătură emoțională”... Sigur că editorul avea dreptate. Poetul domnișean e un creator de elită, cu un repertoriu foarte bogat. După multe și valoroase cărți de eseuri și de proză artistică, prin care și-a antrenat harnicul condei scriitoricesc (amintesc doar ultimul roman *Apus în derivă*, din 2013), scriitorul George Baciu a reușit performanța de invidiat, ca în ultimii cinci ani să scrie și să editeze aproape în fiecare an câte un volum de versuri de un deosebit succes: *Gânduri de la marginea lumii* (2010), *În vestiarul inimii* (2011), *Cu gânduri-n buzunar* (2012), *Domnește-mă, Doamne!* (2014). Iată că și-n acest an, talentatul poet iese pe piața cărții cu *Poeme legănate-n palmă*, o incursiune lirică prin „altarul viu și tainic al sufletului”, după cum spunea pe vremuri Lucian Blaga. În armonie cu titlul ei, cartea invită la confesiuni lirice și prin imaginea de pe copertă, palma deschisă ospitalier spre misterul poemelor legănate, asemenea unui fluture mesager, viu colorat, cu aripi deschise larg în spații de umbre și lumini... La prima vedere, cârticica aceasta, în miniatură, mi-a amintit de poezia argheziană „Cuvânt” (*Cârticica de seară*, 1935), care poate avea toate virtuțile de a prefăta „Poemele”... poetului George Baciu, precum o punte de comunicare sinceră între

vocea poetului și cititorul contemporan: „*Vrui, cititorule, să-ți fac un dar, / O carte pentru buzunar, / O carte mică, o cârticică. / Din slove am ales micile / Și din înțelesuri furnicile. / Am voit să umplu celule / Cu suflete de molecule*” (T. Arghezi). Într-o plăcută armonie estetică, dintre formă și conținut, autorul domnișean își redactează „cârticica” într-o compoziție profund originală, pe teme diverse de viață, cu „suflete de molecule” (vorba lui Arghezi), idei și trăiri de mare încărcătură emoțională. De altfel, „*gândurile*” poetului, ascunse discret prin „*vestiarul inimii*” sau prin „*buzunare*” tainice, sunt scoase, iată, în lumina tiparului, într-un șirag de 133 de poeme „*picurate*”, sub formă de mesaje lirice și imagini metaforizate, care se „*leagănă simbolic în palmă*”, spre a stârni emoții estetice. De la început, poetul vizează o incursiune interioară, care să reconsidere concretul cotidian, cu aspecte ludice esențiale: „*Pe zilele din mine e-atâta praf / că abia mai tușesc ridurile. / Ca să nu mă plictisesc, / te gust de fiecare dată la prânz / și te mărturisesc / într-un cub de gheață / din ceaiul de-a doua zi*” (1./ p. 3). Dar poetul cu suflet curat, neprăfuit, știe să-și ordoneze gândurile, în relații de profunzime cu natura, prin deschideri de cântări lirice: „*Cântecul dimineții picură / pe geana râului ce curge, / fărămă cu fărămă*” (41./ p. 43). De multe ori își construiește mesajul cu încărcături simbolice, bazat pe un nobil rafinament estetic, spiritualizat, cu valori tradiționale sacre și mitice: „*Dumnezeu are degetul la gură / și stă în genunchi pe scândura de stejar / din biserica desenată în sufletul pârâului / ce picură din pleoapa Anei*” (40./ p. 42). În armonie binevenită cu timpul și cu tainice locuri natale, poetul își imaginează clipe lirice, posibile, „*când falangele toamnei / vor zornăi pe osemintele lunii / plecate să moară / pe buzele răsăritului / adormit sub bărbia sânilor tăi*” (6./ p. 8). Dar clipele de vis stârnite de frumoasa „*cu sufletul alb ca zâmbetul lunii*” sunt trecătoare și demersul liric se transfigurează în spațiul cosmic, cu imagini vizuale și olfactive apropiate de sufletul încărcat de spiritualitate și esență mitologică: „*Stelele miroase a fân cosit, / noaptea și-a zidit pântecul / pe lună, / Vântul leagănă sămânța ta / de Ană cu inima altar / și ochii ferești*

către cer” (34./p. 36). În starea de singurătate care dăunează iubirea, poetul devine tot mai neliniștit: „*Ești singură cu tine, / atât de singură / că dimineața a ucis noaptea / scurtă a iubirii / cu un infarct de rouă / rămasă încă de-aseară / sub streșina gurii*” (26./ p. 28). De aceea, el invocă divinitatea pentru singurătate cu efect terapeutic, gândită-n oglinda: „*Uite, Doamne, câtă singurătate / se odihnește în mâinile mele ! / Pune-mi altă coastă / ca să mă pipăi / și la celălalt capăt*” (71./p. 73). De altfel, starea de neliniște, cu „sufletul viscolit” e o caracteristică fundamentală a poetului domnișean. „*Vântul, luna și toamna*” sunt principalele elemente din natură care au devenit motive fundamentale în lirica sa. De exemplu, „*vântul personificat*”, folosit uneori cu sensul de „viscol”, a devenit motivul principal de transfigurare simbolică a unui suflet bătut de necazurile veștii: „*vântul leagănă sămânța ta de Ană cu inima altar și ochii ferești către cer*” (34.); „*vântul strivindu-și aripile în acoperișul caselor cu buze de șindrila*” (97); „*trece vântul cu cerul în privire*” (4); „*vântul tușea frunze în nasul toamnei*” (13); într-o relație cu „iubiri pasagere”, vântul devine furios și se transformă în „*viscolul care schia pe maidan*” (19); „*basca vântului de după lacrima ploii*” (24); „*vântul înjură copacii*” (79); „*oasele vântului învățau să cânte dimineața*” (102) etc. Poetul sugerează și un îndemn ciudat pentru înfocații îndrăgostiți: „*Hai să ne viscolim sufletele / cu un gând de toamnă ploioasă, / ca să ni se →*

Prof. DANIEL DEJANU

Atracția transcendentului

sau trăirile sublimate de lumină

Metafora luminii, cu multiplele ei conotații, de la cea a genezei la cunoaștere ori la fărâma de dumnezeire picurată în fiecare dintre noi, a reprezentat mereu un element de care artistul, în general, e atras. În cazul de față, tind să cred că lumina e mai degrabă o formă de cunoaștere, un simbol al nemuririi omenești, mai cu seamă dacă privim „suflarea de viață” așa cum consideră prof. univ. George Litarczek drept informatizare, energie ce a trecut în materie.

Poeta Lidia Gonta Grosu alege drept titlu o metaforă ce frapază – *Lumina golului* - suscitând atenția cititorului, îndemnând la pătrunderea nuanțată a conotațiilor ei. Un plus al cărții editate în 2014, la Chișinău, e realizat și de caracterul bilingv (româno-francez) ales de autoare.

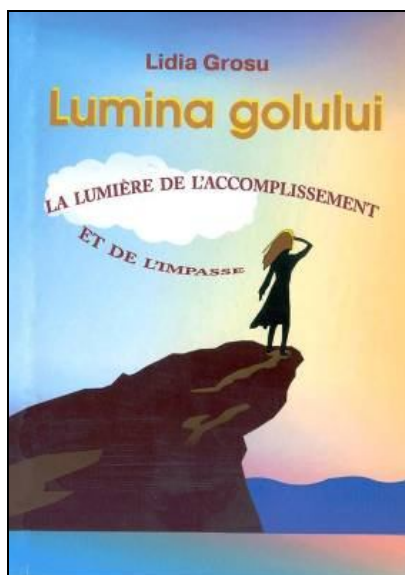
Încă din primele pagini, versurile se mărturisesc a fi scrise cu o liminară sinceritate și oglindesc un lirism proaspăt și de o inepuizabilă diversitate.

Competiția, acea goană furibundă a participantului la „concursuri”, îi e străină autoarei care nu face din cuvânt o armă a duelării: „participarea la competiții/il privește pe fiecare”, „mă declar în afara acestui concurs”. Deși nu există vreodată garanții pentru trecerea în posteritate „e greu să rămâi când vei fi plecat”, poeta se „îndărătnicește” să păstreze, să conserve în creație aromele în care „mai adineauri/citsem glasul mirării”.

Înțelesurile cuvântului sunt însăși lumina creatoare de emoție impersonală și, de ce nu, prin intermediul lui, asemenea „Divinului Foc/în zi de Paști”, poate fi cinstită Nemurirea.

Volumul se constituie și ca o peregrinare prin labirintul situațiilor de viață surprinse de-a lungul acestei perpetue mari treceri. Astfel, regăsim deseori vorbe antologice („ceea ce nu te ucide te face mai puternic”, „scopul scuză mijloacele”, „iubește-ți aproapele ca pe tine însuși” etc.), supuse de poetă dezbaterei lirice, despicării laturilor ascunse privirii.

Într-un poem precum *Act de... caritate* doar a dăru, a împărtăși celuilalt din cunoaștințele, din avutul tău, se dovedește a fi gestul care ne apropie cel mai mult, amintindu-ne

permanent de mesajul divin. Adevăratele comori sunt camuflate în transcendent, astfel că, în poemul *Comorile*, bogăția reală se dovedește a fi „zborul lin a doi cocori/uitați de timp, pe-o margine de nor”, iar gândul lor poate însemna pentru om „un model de pace/și iubire”.

El, gândul, în poemul *După merit* ilustrează o „expresie a Luminii” după care se tânjește, cu speranța de mântuire. Dumnezeirea e invocată smerit, pentru a aduce vindecarea „de o noapte/a Sfântului Bartolomeu”.

Celebrele „zile negre” se doresc a fi albastre (nu întâmplător albastrul reprezintă simbolul veșniciei lui Dumnezeu), cromatică sugestivă, mai cu seamă când este amintită măicuța „pentru superlativul absolut/al însușirilor mamei/și pentru timpul trecut, ce mă doare...”.

Deși prizoniera vrăjii imprimate „în melodii de curcubeie”, Lidia Grosu lansează când și când ideea unei absențe, a golului ce răscolește ființa și se insinuează perfid, în existență.

O anume fragilitate e surprinsă mai cu seamă în poemele dedicate copiilor, Diana și Vadim, poeme ce capturează trăirile sublimate a celei care, înainte de orice, este mamă.

Toate sunt privite și cântărite de Dumnezeu, martorul mut al veacurilor, cel ce nu poate fi mințit: „ai putea să-i minți pe strămoși,/dar nu și pe Dumnezeu”.

Românitatea, credința, dorul, bunul-simț, demnitatea sunt elementele a căror menire e de a uni oamenii, de a-i înălța și, totodată, ele surprind constante ce configurează matricea spirituală definitorie artistei din ale

cărei creații răzbate adesea un optimism triumfător: „în mine crești copacul divin fructifer”, „din Lumină/vom culege Lumina mereu/pentru un veac de apoi.”

Conchid prin a lansa tuturor celor pasionați de literatură și nu numai o invitație la lectură, la (re)descoperirea pe de o parte a melanjului de vremelnicie și minunăție recognoscibil în orice ființă umană și, pe de altă parte, a Luminii din noi.

MIHAELA OANCEA

Poemele legănate-n palmă

→răcorească sărutul / căzut peste pleoapele toride / ale amiezei în care ți-am spus / că încă te mai iubesc”... (32). Prin jocul persoanelor gramaticale (eu, îndrăgostitul; ea, iubita) se încheagă inefabilul întâlnirii imaginare a doi îndrăgostiți, într-un peisaj mioritic, cu vânt, râu neliniștit, copaci și pietre: „*Eu stau pe umărul vântului, / ea suspină pe neliniștea râului, / eu mângâi brațele copacilor, / ea se leagănă/ pe cearcănele pietrelor, / eu îi simt în pleoape/ umbra gândului, / ea mă plânge/ cu lacrima trupului*” (63./p. 65).

Prin *Poemele legănate-n palmă*, se pare că George Baciu a impus o nouă retorică în spațiul literaturii actuale. Farmecul poemelor sale vine din sinceritatea cu care sunt gândite și scrise. Unele prefigurează o poetică a diafanului, a sublimului din univers. Altele exprimă starea erotică transfigurată cu sufletul și inima, în versuri pline de candoare: „*Dragostea mea te ține în dinți / în mansarda inimii. / Sufletul își piaptână părul/ ca o ploaie cu oasele în buzunar*” (93./p.95). Poetul vine chiar cu definiții originale privind anumite elemente de prozodie: „*Un vers e un penel/ cu strănut liric, / o strofă – rochia/ sub care se ascund / conferințele privirii, / poemul e orișicare zi/ ce arată cu degetul / vopsea din vene*” (127./ p. 129). Prin astfel de versuri, George Baciu și-a câștigat „statura unui poet unic”, cum remarca mentorul său, prozatorul Marin Ioniță.

De altfel, gândurile marelui scriitor argeșean, consemnate pe coperta a IV-a, sunt edificatoare: „...*Azi, Baciu provoacă sensibilitatea celui de-al doilea deceniu din mileniul III, ba merge cu câțiva pași mai înainte*”...

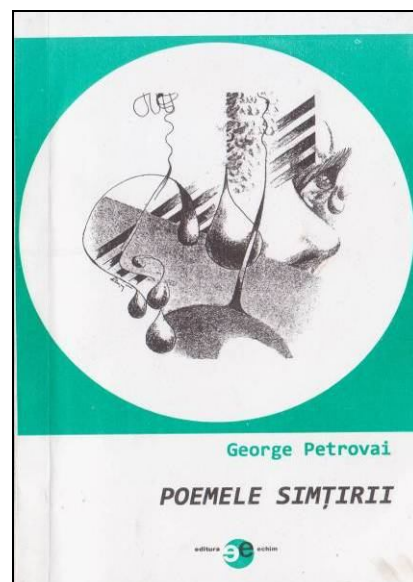
O URCARE ÎN MARAMUREȘ

Un autor impetuos, cu multe cărți în mai toate spețele, de la beletristică la studiul doct și critica de idei (de pildă **Jocurile gândirii**, o carte de eseuri, cu titluri ca **Albert Camus sau ipostaza scriitorului exilat în existență** ori, la alt pol, **Ce mi-s romi, ce mi-s țigani** - o dezbatere totuși necesară - sau, mai departe, un **Decalog spiritual**, eseuri și aci sau mai degrabă, precumpănitor, prelegeri erudite; și vor mai fi fiind, înțeleg, și altele, cărți pe care nu le am acum în vedere, un inventar, însă, de copertă a IV-a mă încredințază, e adevărat, că mai sunt, iată, o **Morfologie a culturii** - o intenție de tratat, dacă pricep bine-, și apoi **Gimnastica spiritului**, reflecții, meditații inteligente, calme și totdeodată comprehensive, în genul, aș zice, al francezului cunoscut, în fine o **Ofensivă a sensurilor**, urmată de încă vreo șapte-opt volume, dacă nu și mai multe) e maramureșeanul, de loc din Sighet, George Petrovai, înrudit, cum aflu, cu bunul meu prieten, stins prea repede, Iancu Ardeleanu, și acela cărturar adâncit în căutări lirice. Prezent des în reviste, la fel și în acest loc cu multiple preocupări - teoretice și literare deopotrivă. Din toate am ales aici, pentru o lectură spornică, versurile, mai toate - trecând peste unele incurii sau inevitabile repeziri - remarcabile (din volumele **Poemele simțirii** - 2009, **Iubiri discrete** - 2010, **Stihuri din lumină** - 2012, tipărite fiecare la Casa de editură a poetului Echim Vancea, maramureșean și acesta de sămânță neschimbată.)

Nepăsător la inovația transmodernă (înjghebări adesea futele, vezi d.p. intertextualitatea, pe urmă jocurile, zbenquieliile - acestea uneori, e drept, seducătoare - necuviințele și truculența etc.), George Petrovai nu e defel impresionat de înfățișările aluzive ori parodice ale limbajului poetic, el e preocupat îndeosebi de, aș spune, ecografiera (căci sunt vizate acum ariile mici, punctele iar nu ansamblul) sentimentelor: moartea, îndurarea, suferința ori decepția și disperarea sunt în această ordine trăite și în același timp discret măsurate, întrebarea pare a-și căuta, la George Petrovai, neconținut răspunsul potrivit - întrebarea dreaptă, se știe, reechi-

librează, reface ruinele, ea ridică lumile aflate în surprare. Precum în această priveliște ispititoare, în care poezia așa-zicând de notație deschide către îngândurare: „Împovărați de dubla taină/a culorii și parfumului/ciorchinii liliacului/se pregătesc/să-și scuture prisosul/de alb, roșu și lila/pe osemintele/din care tufa-și plămădește/eternitatea efemerului.//Apoi, oboșiți/de-atâta sevă și lumină,/ei se retrag în amintire/și-și află/mulțumirea împlinirii/în anotimpul/ce-o să vină -/semn izvodit de timp/că primăvara/s-a-nstăpânit deplin (**Tainele liliacului**). Sau ca în acest pseudoepitalam (o frumoasă poemă de dragoste, cu stihuri memorabile), în care iubita e termenul („*tuitatea*” aceea a filosofului hassidic Martin Buber) fără de care nu ar fi cu puțință eul, insul - numai singurătatea nu produce ființare: „Dă-mi mâna ta, iubito, s-o sărut/cum soarele pe ochi sărută luna, /căci din lumină te-ai născut/și cu nespusul ești totuna.//În palme-arome îți adie/de la livezile în floare;/e leacul ce mă rog să fie/sărutul tâmplei când mă doare.//Dar nu, degeaba m-amăgesc/cu leacuri fermecate./căut ochii tăi nu deslușesc/văpaia cerului de noapte//și buzele-ți nu regăsesc/fiorul dorului de tine -/suntem iar doi, deși mi doresc/eu tu să fii și tu să fii în mine”. (**Mâna iubitei**).

Severitatea, deja înverșunarea teoretică, abia urnite, sunt blocate iute (în poemele de, așa-zicând, cogitație) de câte o slăbiciune, ca să nu spun extenuare, ori pur și simplu învăpăiere moralizatoare. Efectul căutat metafizic nu va fi astfel deloc acela intenționat de către autor („În Cabala ni se spune/că Golemul viețuiește/doar atât cât vrea cuvântul;/căci cuvântul-l nimește/-fără pregătiri anume -/de el însuși pierde sensul/ce-l avuse la-nceput,/când rostind s-a și făcut.../Să luăm Emes, de pildă,/ce-Adevăr se tălmăcește/și - săpat adânc pe frunte -/el Golem-nusflețește./Dar când eu...ul e omis/de rămâne numai Mes/(care moarte ne vestește),/din Golem rămâne-un fâs.//Deci, atenție sporită/la cuvânt și la rostire,/de nu vrem ca-ntr-o treaga fire/ca Golemul să o pată...” - **Golemul și cuvântul**.) Salvată prin lirism și muzicalitate e însă această meditație, un peisaj de idei, în son discret bacovian, **Tablou autumnal**: „Miros de soare ruginiu,/de frunze triste și pierdute,/vestescu-ne că tot ce este viu/se stinge-ncet și trece-ntre

trecute...//Doar Unul e al timpului stăpân,/căci pentru El prezent-u-i veșnicie;/să facem, deci, în anii ce rămân/ca toamna vară să ne fie,,.

O încercare de critică socială versificată, în volumul **Stihuri de lumină** (2012), cu asertări ca acestea: „...Suntem ciocoi și ne mândrim/că misiunea odrăslită/de nepătrunsa Providență/fără cusur a fost plinită.// astfel că țara-i pe butuci/și plină ochi de cerșetori,/cum s-a-ntâmplat și va mai fi/în lume de atâtea ori...,(din **Balada potentailor**), nu trece, după priceperea mea, dincolo de un remake tras din artieria curentă. Ramarcabilă în această ordine e, însă, poema **Și iar vom fi**, redactată într-o autentică și frumoasă cheie patriotică, inspirată cred, cel puțin în titlu și în stihul liminar, după celebra (din păcate, uitată) pânză **Am foș-o-i si** a marelui pictor maramureșean Tr. Bilțiu Dăncuș: „Și iar vom fi ce am mai fost/- ai sortii jucării fragile -/și cu-amăgiri ne-om înfrupta/cum dat ne-a fost de ani de zile.//De ce să fie noul an/mai bun ca cel de dinainte,/când tot român-u-i pregătit/din ne-mpuniri să-și facă ținte//și când aleși cârmuiesc/în balta vechiului Fanar,/ce colcăie de ciocoime/ca viermii grași pe-un hoit varvar.//Ba și mai și, ni se vestește/că-i nepereche România/azi ca și ieri cu-a sale crize/mai silnice ca sărăcia.//Fiind prezentu-ncrâncenat,/ iar viitorul taină-adâncă,/românului i-a mai rămas/să dormiteze și să plângă”.

Cărțile lui George Petrovai îndeamnă la o rodnică urcare în Țara Maramureșului.

A.I.BRUMARU

Miron Manega - „poeta faber” nepuizabil

Scriitura lui Miron Manega este a unui inconformist, așa cum, din plecare, i-a fost viața: personaj al propriului său roman liric, având tentația nativă a primejdiei - experiment artistic al unor aspirații umane fără remunerării anume.

Scriitura sa e o conversație cu sine însuși, în care este prezent dialogul intim cu alter-ego-ul său = pseudonimul. De aici, mecanica literaturii sale (în proză, poezie, dramaturgie), o ziaristică a unui univers peregrin ori, cu alte cuvinte, o expediție ca o narațiune presărată de considerații cvasi-filosofice (la prima vedere) căutătoare de lumini solare, vitaliste, de esență withmaniană, psalmodiind serafic, în mistere creatoare de trubadur post-modern, vorbind disimulat mulțimilor (de cititori), fără a cultiva lozinci vide, ci ca un efeb într-o serenadă translucidă și, totuși, ermetică.

Nu, nu e un versificator imperceptibil sau corect și personal, căci respirația sa lirică este bogată și fără prețiozități, de adversar vehement al gravității filistine. Și asta, din cauză că s-a luat întotdeauna în serios, datorită inteligenței autoironiei. În spațiile vorbăriei, are veleități umoristice cu exaltări baroce, explorând meridianele visului ca pe o călătorie în neant.

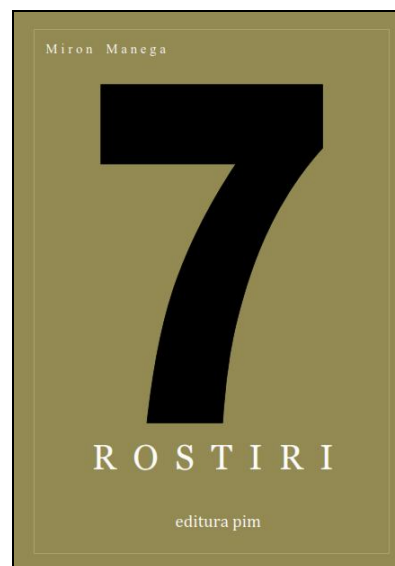
Ce este cartea titrată *De ce urâm femeile?* (Editura Ștefan, 2011), altceva decât o explorare de roman foileton în... cinci capitole și o Addenda, un poem în proză de o tristețe inexplicabilă și savantă: „*Frumusețea, zicea Aristotel, e un dar al zeilor. Socrate o considera o domnie de scurtă durată, Platon o superioritate de la natură, Theofrast - o înșelăciune mută, Theocritos - o pedeapsă de fildeş (ce frumos!), iar Carneade - o domnie fără paznici*”.

Cartea aceasta nu-i antonimul celei datorate lui Mircea Cărtărescu, *De ce iubim femeile* (Humanitas, 2004). Este o compoziție livrescă, exterioară și în niciun caz banală, ci într-o viziune pitorească: o călătorie aventuroasă în universul uman de turnură cinematografică amabilă. Nici prefața („la pătrat”) a d-lui Pavel Șușară, nici moto-ul autorului, dar nici alte „scuze” invocate în *Cuvântul autorului* nu intră în lipsa de încredere în critica română. E un manifest din

care nu lipsește vigoarea, dimpotrivă, pentru că nu-i lipsită de unitate epică, e o interminabilă țesătură de întâmplări și ziceri, care ne desfată spiritual; meditația sa epicuriană se impune ca o reversiune la puritatea miturilor străvechi - motiv fundamental sau implacabil al trecerii timpului... în prezent continuu: „*Femeia, <eterna poveste>, nu are nici început, nici sfârșit. Și este imposibil să separe în ea sublimul de abject, tandrețea de sălbăticiie, iubirea de ură. Iar dacă am dori cu tot dinadinsul să împărțim femeile pe categorii, cea mai complexă și mai subtilă formulă ar fi aceea că femeile sunt de două feluri: femei și... FEMEII*”. Concluzia devine paradox sau o absurditate sublimă, cum singur se explică autorul la o asemenea apreciere.

Așa îi putem înțelege poezia din volumul cu dublul sens, titrat politicește *Salomul refuzaților* (Editura Junimea, 2008, cu o prefață semnată de Laurian Stănculescu), dar și din plachetele recente, *Inscripții pe poarta Infernului* (PIM, 2015) și *7 rostiri* (PIM, 2015), trecute prin labirintul publicisticii sale sau, cu alte cuvinte, prin „paradigma unui optzecist întârziat”, autorul avangardist din umbra operei de artă - creator de artă autentică, nu numai evaluator al produsului în sine făcut de alții, pentru a-i depista contrafacerile, genetica.

Dar nu numai atât. Întreaga viață zbuciumată (rurală, citadină, militară, reportericească, bisericească ș.a.m.d.) i-a dat câștig de cauză celei literar-artistice, ucenicind pe lângă consacra-

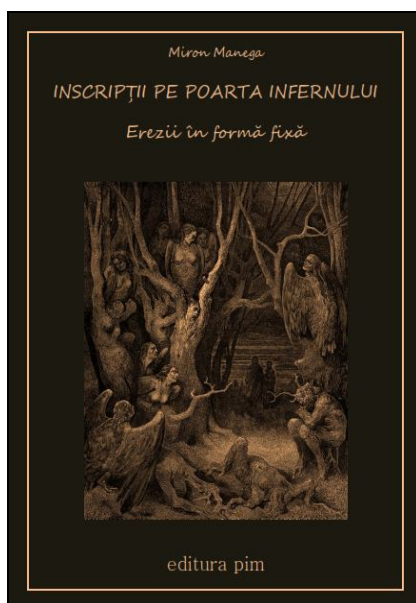
ții în ale artei cuvântului, respectiv Tudor George, alias Ahoe, și Cezar Ivănescu, temerarul (explicații plauzibile se pot găsi în monografia Marinei Cristescu *Miron Manega, rebelul dogmatic*, Editura NICO, 2013, cu o dedicație olografă „*De la Don Quijote de Romani, cu drag, pentru Stela Covaci, în numele aceleiași inocențe 17.03.2013*”).

În amfiteatrul liricii române contemporane, poetica lui Miron Manega are ca temă principală misterele creatoare teist-ateiste, accentuat creștine, serafice, disimulat adresate mulțimii ca poezie cu substrat social pe ton discursiv, cu ingenuități fabricate ingenuu... Este recursul său la trăirile intense, parcurse sub raport artistic, adevărate treceri - credem noi - suprarealiste.

În seria de *Erezii în formă fixă*, cum e subintitulat volumul *Inscripții pe poarta Infernului* (PIM, Iași, 2015), întâlnim, în chiar limitele formulelor consacrate (haiku-uri, sonete, rondeluri, gazeluri, glossă, pantum), invocații poematice rarefiate de imm, elegie, cantilene - cu rezonanțe adânci: „*Sunt scribul ciung ce-ncearcă transcrierea poverii/Din sufletu-i be-cisnic și scund, de arlechin/Cu mâna stângă numai - duhnind a mirt și vin/Căci dreapta-i prăbușită spre stelele puzderii*” (Sonet cu mâna stângă)

Astfel, sugestiile plastice în viziuni de grații preraphaelite, pot atinge grave acorduri elegiace în rondeluri: „*Mă-ndepărtez de toate câte-un pic./Imagini triumfale sunt ruine./Amurg efeminat de trestii, zic/ Și trestiiile se dezic de mine*”. (*Rondel cu trestii*) sau în haiku-uri: „*și lacrimile/ →*

MIRCEA COLOȘENCO

O ANTOLOGIE NECESARĂ

Reghinul cultural are relieful său particular, care l-a remarcat în concertul preocupărilor de a menține vie nevoia de cultură, de a valorifica elanurile și eforturile culturale ale tuturor celor care întrețin o atmosferă benefică pentru promovarea valorilor autentice.

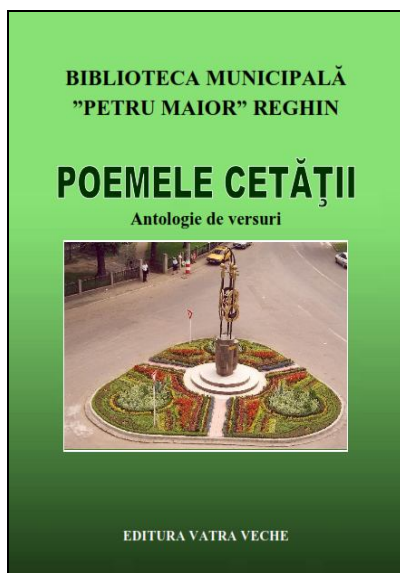
Reghinul își are poezia sa, scrisă de cei care au intrat în rezonanță cu istoria sa, cu aspirațiile sale.

La Reghin, poezia a sunat întotdeauna deosebit, pentru că cei care au ales calea poeziei au crezut în poezie și au avut credință în inima lor. Iar adesea poezia a trecut în cântec, căutându-și loc și acolo unde unii credeau că nu se mai poate ajunge cu nimic.

O antologie din "Poemele Cetății" nu face decât să consacre ceea ce ne place să numim "împreună lucrare", acel sentiment profund al comuniunii și dialogului. Un dialog în prețuire și respect față de celălalt.

Reghinul își știe măsura, dar și locul pe care-l ocupă în fenomenul literar național. Nu vrea să fie mai mult decât e, dar nici mai puțin.

Însă contribuția sa nu poate fi ignorată, iar pe scară ierarhică fiecare își va găsi locul său la momentul convenit. Până însă la "Judecata de apoi" a poeziei, e atmosfera care e întreținută la Reghin, încât cultura să

se simtă la casa și în casa ei. Vegheată și susținută de cei care știu care e prețul culturii, care e rostul ei.

De-aceia voi continua să cred că oameni ca Maria Precup, un primar cu adevărat cultural, rămân în istorie și că nimic din tot urâtul lumii nu le va putea mânji imaginea care nu s-a făcut peste noapte și nici în noaptea unor minți, ci în lumina unor mulți ani de sprijin al culturii, recunoscuți și prin cea mai importantă distincție culturală din județ, placheta Eminescu.

NICOLAE BĂCIUȚ

Biblioteca Municipală „Petru Maior” Reghin, *Poemele cetății*, antologie de Sorin Bloj și Florin Bengean, Editura Vatra veche 2016

POEMELE CETĂȚII

La 80 de ani de la înființarea primei Biblioteci Publice și a 65 de ani de înființarea primei Biblioteci Publice de Stat la Reghin, aducem un omagiu locuitorilor Cetății *Regun* - cei care, alături de colectivul de bibliotecari, întrețin viu focul preocupărilor culturale și intelectuale în *casa cărții* - tipărint o antologie lirică semnată de poeți reghineni și nu numai. De-a lungul vremii, aceștia și-au acordat suflutele în armonia lungimilor de unde ale vibrațiilor paltinilor creți din care lutierii au descătușat viorile fermecate, făcând cuvântul să picure emoție în cadrul serilor de poezie și muzică organizate sub egida Cenaclului *Lucian Blaga* - cerc cultural-artistic care ființează de peste 30 de ani la biblioteca noastră.

Nu avem pretenția că i-am cuprins pe toți creatorii de poezie reghineni în acest mănunchi poetic, nici nu am avut această intenție (alte cărți așteaptă a fi scrise), știm însă că cei care se iscălesc între copertile *Poemelor cetății* s-au dovedit a fi, în timp, prieteni apropiați, susținători ai eforturilor pe care reghinenii talentați le-au depus, decenii de-a rândul, pentru a transforma acest lăcaș de cultură într-un centru efervescent, plurivalent.

SORINA BLOJ

MIRON MANEGA – „POETA FABER”

→care n-au mai fost frunze/ n-au mai fost frunze” (La moartea tatălui), „*Ți-e rugul monarc/ Ioană d'Arc/ Ioana mea d'Arc/ ce a-sfințire* (Amurg).

În cea de-a doua plachetă - *7 rostiri* (PIM, Iași, 2015) -, îi găsim poezia într-o tonalitate de predicție: „*astupă-ți urechile cu ceară/ moartea începe în zori/ odată cu plecarea primului tren*” (A cincea rostire), care are ca punct de declanșare a inspirației rostirea cristică „Mi-e sete” din textul Evangheliei după Ioan, nefiind reprodus integral aici: „*După aceea, Iisus, care știa că acum totul s-a sfârșit, ca să îplinească Scriptura a zis: <Mi-e sete>*” (19, 28), respectiv din capitolul Răstignirea, precedent versetului menționat ca final: „*Și-a dat duhul*”.

Titrat ezoteric, *7 rostiri* - întregul

volum e dedicat vieții Mântuitorului, învățăturilor Lui: „*eu sunt lumina lumii!/ a strigat/ și tăcu/ Întunericul*” (Ultima rostire - „Tată, în mâinile tale îmi încredințez duhul”), îndemnului de a-L urma.

Deosebit de interesantă este și o altă carte a inepuizabilului Miron Manega, *Acești netrebnici care ne conduc - Interviu cu Mihai Eminescu*, piesă de teatru într-un act și 4 scene (Editura Nico, Tg. Mureș, 2014).

Pentru explicitare, chiar la începutul celor „Câteva lămuriri necesare” ce prefațează creația dramaturgică, autorul declară: „*Sensul acestui interviu e acela de a releva halucinantă actualitate a gândirii lui Eminescu și vastitatea preocupărilor sale*”.

Piesa a fost pusă în scenă la Teatrul Elisabeta din București, la 15 ianuarie 2015 (premiera), și la Teatrul

Odeon, la 15 iunie 2015. Ambele reprezentații a fost un succes artistic și de public.

Veress Zsuzsa, „Vijelie”

Barcagiul iubirii

„Rostogol, / tot rostogol, / vieții / dăm mereu ogoal“, pare a fi deviza lui Leonid Iacob, poetul *bântuit de furtuni* și obligat, „Azi, ca și ieri“ să facă slalom printre „porțile-capcană / întinse de nu știm cine și de ce“.

Trăitor *lâng-o margine de lume*, nu departe de albia Trotușului și de Palatul Ghica, singurele repere mai acătării ale orașului în care își caută încă „lecția de supraviețuire“ printre florile „săpate în stânci“, nisipurile „spălate de valuri“ și zâmbetul senin al cerului, trasând „drumuri / spre răstigniri și temeri, / sau spre lumina / ce se cerne / din aura sfinților“ ori construind din „hârtia cuvintelor“ păsări cu „aripi firave“, „căprioare / cu ochi verzui de căprui sau albaștri“ și alte minunății izvorâte din sufletul său „mereu călător“, mereu însetat de-atâta așteptare.

Măcinat de doruri și iubiri ce s-au „pierdut / în aspra încheștare de răstimpuri“, de „cumplitul dor nemângâiat“ și de lupta perpetuă cu timpul care-i dă, oră de oră, „vestirea lui vicleană“, încearcă, „trudit“, să afle misterul „clipelor ce pleacă / rostogol“, însă primele taine aflate sunt dezamăgitoare: *N-are timpul, timpul n-are / nici iubire nici picioare / și nici ochi pentr-o secundă, / că-i secund și-n nori s-afundă. / Și tot trece ostășește / și pe noi ne nime-rește. / Tu secunda cea frumoasă, / viață vie, luminoasă, / eu secundul, / timp uscat / ce-a trecut și s-a secat. // N-are timpul, / timpul n-are / vise, doruri călătoare / și nici ochi / ca să pătrundă-n / frumusețe / de secundă, / stă în colțul de iatac / și tot bate / tic și tac / și privește ziua toată / cu privirea lui / netoată / cum sub umbră de copac / tu faci tic / și eu fac tac.*

Rămas „numai cu dorul“, sufletul său nu dezarmează, ci își croiește, încet-încet, „rădăcini / pentru timpul ce vine“, dar cum nu a scăpat complet de „praful amintirilor grele“, se metamorfozează instantaneu, decis mai mult ca oricând să grăbească procesul (*Cu timpul azi mă fac Ivan / și-l leg să steie în turbincă, / că-l știu că este prea avan / și-n glas e cațacaterincă. // Și chem să-mi vină primăveri / să-mi dea din verdele lor pur: / un timp de ieri, un timp de azi, / pe cel de mâine o să-l fur.*)

Îmbrăcat „cu-odăjdiile firii“, e preotul ce oficiază „din pravila iubirii / același vechi și tânăr ritual“, dăltuind din vis o „altă casă de iubit, / cu zid de piatră diafană / în care iar te voi zidi, femeie-ană“, dar, concomitent, și „soldatul de plumb“ ori „sentinela ultimului cânt“, deposedat de propria cetate, însă gata să aștearnă noi însemne pe răbojul vremii (*Sunt sentinela ultimului cânt, / sub vămile de fum ale tăcerii, / uitat de flori cu trupul frânt, / mai las un ceas pe marginea-nserării. // Cetatea mea de mult e cotropită / și-n turnu-i orologiu grav tot bate, / pe când un murg cu stele sub copită / nechează îndelung cu gluga nopți-n spate. // Și-n golul orb prin turlele visării / pe-o pagină de suflet tot mai scriu / un cânt de plumb pe colțurile zării / când bate iarna codrul a târziu. // Sunt sentinela ultimului cânt, / Cetatea mea de mult e cotropită, / Iar pagina cu vise zboară-n vânt / Prin gluga nopții în păduri pitiță.*)

Convins că numai „iubirile / cad în ispite“, scrie iubitei „peste trup poeme / din cer, din apă și cuvânt“, sfătuind-o, ca și pe noi, de altfel, să asculte muzica vieții și să nu se oprească, întrucât „mai sunt de trăit și de scris idealuri“, dar „Oasele cuvintelor / au început să trosnească“ și literele să strige, obligându-l să se scrie pe sine: *Strigă literele toate / de ieri, azi și mai departe / și măntoarce, / mă desface / într-un fir / țesut de Parce. // Strigă literele toate / de iubiri și de păcate / și s-adună / pe sub lună / și mă pasc fără să-mi spună. // Și când trec prin ochi de stele / mă petrec până la ele / și mă scriu pe filă-n vreme / în poem, între poeme. // Strigă literele iară / și pe umeri pun povară, pun povara scrisului / pe aripa vântului / ochiu-*

Veress Zsuzsa, „Inima din adâncuri“

lui, descântului, / dorului, pământului. // Și le pun în palma ta / să le scrii cu inima / Să le scrii cu inima...

Adunate în cea de-a cincea carte de poezie – **Strajă cuvintelor** (Editura PIM, Iași, 2015), poemele dau seamă de zbaterile sale și ale eului ce „moare / în izvoare / tot ducând cu el caline / vise cu culori de soare“, de singurătăți și tristeți ce-i dau, totuși, șansa să rescrie din „doruri triste alte stanțe“, de sondaje în adâncul ființei și de întrebările chinuitoare, de căutările și agonia sufletului „golit de izvor“, de încercări, speranțe și iluminări, de patimi și iubiri rebele, de sensuri și nonsensuri și de tot amalgamul existențial, pe care, ca un Sisif, îl urcă din greu, pentru a se răstigni, aidoma lui Hristos, pe „crucea dăltuirilor de tihnă“.

Cu degetele „arse / de necântec“ și cu „penița / muiată-n ger“, acest barcagiul al iubirii e ca „apa ce curge prin maluri proscrise“, plutind în „deriva / corăbiei-dor“, de unde, privind în „oglindea apelor / și a cerului“, zărește nu doar propriul chip, ci și imaginea noastră, „suflete firave, / sorbind sufletul cuvintelor / pentru a naște alte cuvinte“. Și cum în fiecare zi „murim printre cuvinte“, nu ne rămâne decât să le așteptăm pe cele viitoare, întrucât, stăpân deplin pe unelele sale, înzestratul poet comăneștean scrie ca în transă (*Și tot scriu / și iarăși scriu / și de mine / nu mai știu... / și de mine nu mai știu.*), așteptând un „tren deștept“, care a pornit deja, „fluierând / cu toamna-n plete“.

CORNEL GALBEN

Din ceaslovul Lambrettei

Terminasem de citit *Lambretta*, cartea cu proze scurte a lui Nicolae Dan Frunteletă, apărută la Editura Semne din București în anul 2015. „Nu ș cine și nu ș ce” (e posibil ca renumele prozatorului, poate titlul – *Totul e vânt*, căci îl auzisem la un simpozion estival '15, pe D.R. Popescu vorbind chiar *Despre vânt* sau, poate, simpla curiozitate) m-au îndboldit să citesc cuvântul de preîntâmpinare, cu fond conclusiv, al reputatului prozator contemporan Dumitru Radu Popescu. Nu obișnuiesc să caut impresiile despre o carte exprimate de către alții înainte de a le exprima sincer, după puterile-mi, pe cele personale. De ce scriu aceasta? Simplu, pentru a motiva că, după citirea textului de escortă, toate opiniile mele năvăleau într-o bulboană, departe de finețea celor din limpezimea oglinzii interpretative a lui D.R. Popescu. Am constatat că dumnealui spusese tot ceea ce eu aveam în gând a însemna aici despre proza scurtă a lui Nicolae Dan Frunteletă. Ce-nseamnă să aibă harul după care atâția tânjesc, gândeam! Scriitura copleșește și ce putere să mai aibă iarba de sub fălnicul stejar?

Și, totuși, interpretarea îmi pare mai lesnicioasă acum, când, impresiile fiindu-mi răsfrate, doar așchiile au mai rămas. Așa că, dacă cititorul ar avea răbdare, le-ar găsi gata adunate și, poate, de folos. Chiar dacă scântele sunt sortite clipei nu duratei, cine știe?, din așchii se poate lucra artisticul miniatural, o sfărâmură ar putea completa un gol minuscul care, altfel, ar știrbi frumusețea unui obiect de patrimoniu, de ex.

Cunoscut îndeosebi ca publicist și poet, Nicolae Dan Frunteletă propune cititorului, de astă dată, povestiri, convins fiind că specia narativă n-a sucombat niciodată în fața romanului, lucrare de amplitudine. Intenția prozatorului de a zăbovi în zona prozei scurte scriind „zvâcromane”, s-a întrupat artistic într-un buchet de optsprezece proze frumoase purtând denumirea exotică – *Lambretta*. Titlul eponim, scrie naratorul, își trage respirația din îngălbenitul ceaslov găsit în casa Lambrettei Vetteringhe. Acele însemnări dintr-„*un fel de jurnal cu litere ciudate*”, provoacă neliniști celor ce le citesc, fie că le pot descifra, fie că rămân tănuite. Doar

naratorul găsește cheia vindecării: „singurul leac e acela al scrisului, al scoaterii în afară a paginilor galbene din apocriful care ne bântuie”. (*Ceaslovul*, p. 49) Motivul literar – manuscrisul unui necunoscut, nu e nou în literatură, dar modul în care-l valorifică autorul e plivit de emoțional, încărcat cu autenticitate și „adus la zi”, adică rupt de modalitățile unor aventuri romantice și ancorat în viața lui și a lumii căreia-i aparține.

Inegale din varii considerente, povestirile propun câteva direcții tematice, unificatoare însă prin abordarea narativă modernă. Dominant este spațiul matriceal – satul Bălăcița din fostul raion Vânu Mare al Mehedinților –, căci fire invizibile îl trag pe povestitor „înapoi în părinți”, cum ar zice Blaga. Înglobarea naratorului ca martor, actant ori povestaș în procesul narării, dislocă faptul din tradițional și-l dispune în linia modernistă a prozei românești. Firul (auto)biografic e sinuos, subțiat, înnodat ca însăși istoria locurilor, dar depănat în ghemul vieții bălăcenilor, al dobnenilor, al țăranilor mehedințeni, în genere.

Fără intenția estetică de redare minuțioasă și greoaie, naratorul face o selecție pe coordonata sentimentală și semnificativă a figurinelor, a întâmplărilor și chiar a emoțiilor. Așa se explică amestecul mitico-legendar al subiectelor narate cu faptele cunoscute „pe viu”, ca, de pildă, vânătoarea din *Mistrețul orb*, cu care se deschide cartea. Alegoric, mistrețul reconstruiește profilul artistului, posesor al altor coordonate de orientare, nebănuite de semeni, prin care învinge moar-

tea. Mai multe straturi compoziționale se disting pe parcursul lecturii: (auto)biograficul, istoria locală și mitico-legendarul, ultima dimensiune angrenând în vraja imaginarului triada narator-diegează-receptor.

Începând cu *Alungarea din Dăsnățuia*, alias din copilăria inocentă, și sfârșind cu *Zvâcromane*, anume trecerea în zona maturității artistice, se pot urmări trepte de inițiere, ascensiuni biografice și spirituale ale naratorului sincrone contorsionărilor istorice din zona nord-dunăreană. Plecarea copilului din satul natal Bălăcița e sinonimă cu „alungarea din rai”, o îndurerare comună cu a lui Nică din *Amintirile* lui Creangă ori cu a copilului care asistă la *Moartea căprioarei* /copilăriei (N. Labiș). Judecată prin prisma adultului, plecarea la școală nu poate fi decât *definiță*, „pentru că a învăța carte însemna a fugi” și întoarcerea „la țară” devine o imposibilitate, fiindcă prilejuiește fiecărui „desțărât” o altă perspectivă asupra „satului de lut” cu biserică, „case de pământ” ori cu fântâni. Pentru narator, nu e decât ocazia de a aduce istoria în fereastră prezentului, precum magazinele „de aur” cu grăul câmpiilor oltene – adevărate „cetăți pentru foamea lumii”, mereu plăitoare către alții. Dincolo de cuvinte, se simte foșnind dorința de cumpănire dreaptă și demnă a faptelor trecute.

Cum nicio lume nu-i perfectă și fiecare generație de români și-a dat obolul ei de sacrificiu întru binele neamului, progresul e lent, insesizabil, ba, dimpotrivă, „istoria satului meu a înghețat între două imagini nebune” (p. 144) iar trecerea e derutantă: dintr-un „veac tulburat” al bunicului Nicu Popescu, „în alt veac, la fel de bezmetic”, al urmașului școlit ajuns scriitor. Sinceritatea naratorului dezintegrează nădejdea, pe alocuri, ori o toarce în firele revoltei și disprețului față de erorile dintotdeauna, dar mai acute în conjunctura social-politică a prezentului: „Vă e rușine că sunteți români? Plecați dracului de-aici, domnilor și doamnelor furnici!” (p. 31) ori: „...mai bine duceți-vă, domnilor, în Occidentul democrat și luptați-vă acolo cu istoricii și literații adevărați care au înțeles că România nu e un vid cultural, ci un orizont de cultură și civilizație!” (p. 31)→

LINA CODREANU

Și dacă istoria cuprinde erate la vedere, ceea ce află dincolo de ambele poate fi aureolat cu legende despre oameni, locuri, întâmplări, în care naratorul preferă note parodice, mucalite, de ironie și burlesc. Redimensionarea pe care o are în vedere prozatorul Nicolae Dan Frunteletă, e înșelătoare, fiindcă nici nu știi dacă *autohtonizează* miturile / livrescul ori *universalizează* autohtonul. Nu e sigur dacă sătenii retrăiesc legendele ori dacă nu cumva mitul se trezește din amorțeală prin întâmplări iterative. Bătăile primitive între „*două mari triburi locale*” – Cletanii și Zdrăfani, amintesc de cele din *Țiganiada* lui Ion Budai-Deleanu (și el originar din acea zonă, n. Cigmău, Hunedoara) ori capătă valori homerice, cum simetrizează prin ridiculizare naratorul. Înarmați „*cu pistoale, cu puști, cu bâte*”, Zdrăfani au pornit asaltul pentru cucerirea Troiei neamului Cleată, care o ascundea pe „*frumoasa Ioana, Elena, tot un drac, de fapt*”, dar și o ispititoare avere, cai, boi, vaci, covoare de Tismana, porți de Hobița, din lemn sculptat... Mai mult, din samarul unui măgar rătăcit la poarta lui Cleată (replică a calului din lemn născocit de Ulise cel șiret) a țâșnit un copil ce le-a deschis poarta zdrăfanilor. Aceste confruntări au la bază o iubire interzisă (între Nelă Cleată și Ioana lui Zdrăfă) și o ură străveche, ale cărei rădăcini le-au uitat chiar rivalii, precum aceea din familiile nobililor Montague și Capulet din tragedia shakespeariană *Romeo și Julieta*. Istoriile se leagă între ele, dintr-o poveste „*intrăm în altă poveste*”, a Murmurinei, rodul iubirii interzise. „*Încolo e numai poveste*”, care s-a transmis oral până când și-a găsit tihna sub condeiul naratorului. Doar în povestiri mai trăiesc bălăcenii. Cimitirul satului, trist și pustiu a devenit „*viu*”, căci oamenii Bălăciței, neamuri întregi, încetul cu încetul, s-au mutat în *Satul Morșilor*. E legea ireversibilă, nescrisă și de nerevizuit, de care nu se poate feri nicio comunitate. Nici atunci, nici mâine...

Pornind de la pilduitoarea legendă a Reginei Tomyris, naratorul găsește căi de explicare a supraviețuirii Lambrettei după o „*sfântă trădare românească, legea care a ucis metodic pe toți brâncovenii acestui neam*” (p. 58) ca, apoi, prin inserție narativă, să povestească despre peregrinii Gabi Solovei - odesita și Iulian spionul.

Secerișul de noapte, Noaptea Valpurgiei la Bălăcița, Pasărea străină, Puțea lui Bălăbără ș.a. sunt tulburătoare povești de viață și iubire, prinse-n crochiuri fermecătoare, răsărind din *Ceaslovul* obosit căci, mărturisirea neliniștită, tanti Lambretta, „*toate poveștile astea [...] se trezesc și întâmplările din ceaslov umblă prin curte, le aud, plâng, se bucură, cer câte ceva*” (p. 49).

Așa cum rugăciunile și cântările dintr-o asemenea carte bisericească sunt înălțate în diferite ceasuri ale zilei, ceaslovul Lambrettei însumează pagini memorialistice, mitico-legendare despre destinul românului, al satelor mehedințene, al neamului aflat în diferite momente ale existenței. *In nuce* el cuprinde esențe narative particulare care, luate împreună, dau valoare întregului: „*În ceaslovul acela erau de toate. Și transcrieri după cărți vechi, și însemnări febrile despre drame contemporane care zguduiseră satul, și povestiri de vise și leacuri de plante, și descântece și chei de vrăji.*” (p. 48)

Cu tot acest larg orizont memorialistic, multe stau nespuse: „*întotdeauna mai rămâne ceva, mai e ceva din povestea asta ori din altă poveste, spune lumea asta care are, poate, legături cu lumile de dincolo...*” (p. 129). E semn că prozatorul Nicolae Dan Frunteletă mai are în desaga mehedințeană alte valori despre *raiul natal* pe care, cum e în firescul lucrurilor, îl așază în centrul lumii. Fără pretenția de a se situa la o distanță oportună de judecare a faptelor, ba, dimpotrivă, doar rememorând, autorul prelungeste strategic, dincolo de bornele spațio-temporale, în sine și-n istoria locurilor, viața satului din inima lui. O confesiune a autorului – *Biografia sufletului* (postată pe net,

Veress Zsuzsa, „Fashion”

Rugăciunea mamei... Duminică, 3 Ianuarie 2016

Am fost la cimitir și era ger,
De ți-am aprins tăcut o lumânare,
Maica mea, te-am auzit din cer
Și glasul rugăciunii tale doare,

Cum dor culorile în curcubeu
Și murmură ecoul din departe-
Ai grijă, Doamne, de tot neamul
meu
Și vindecă-l de somnul cel de
moarte!

Și-așa cum te rugai adeseori
În casa noastră, pururi luminată,
Duminică era și-atunci în zori,
Când ai plecat din lume împăcată.

Am fost la cimitir și era frig,
De ți-am aprins tăcut o lumânare,
Maica mea, din lacrimă te strig
Și glasul rugăciunii tale doare!

Cum freamătă pădurile de brazi
Prin gândurile mele îndurerate!
Îmi înghețase lacrima pe-obraz,
Cuvintele și-acum îmi sunt
sărate...

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

în „*Luceafărul românesc*”) – se deschide cu o definiție comprehensivă a *locului natal*, un *crez artistic* memorabil, care clădește împreună principii și convingeri despre lume și viață, despre *spațiul matriceal*, în mod special: „*Locul natal este ochiul prin care iei cunoștință de țară și de lume și, în același timp, iei cunoștință de tine. Sprijinit de cuvinte și de imagini, căpătând o identitate și o memorie. Este, cred, punctul de origine și, totodată, punctul final al unui crez al scrisului.*”

Întors, prin filtrul artistic, în vatra natală Bălăcița, anume către începutul ființării sale, către părinți, moșneni, pădure, râuri, istorie, legendă, visare, melancolie, de ce nu?, naratorul aude chemarea țăranei plămăditoare, pe care numai agerimea urechii interioare o percepe. Rănit în aripa speranței, artistul își asumă responsabilitatea de a consemna, prin frânturi de compoziție numite „*zvâcromane*”, ceea ce istoria a omis iar contemporanii au uitat.

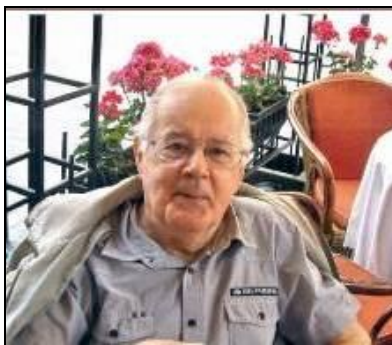
Să fie acesta tâlcul prozelor scurte din *Lambretta* prozatorului Nicolae Dan Frunteletă?

INSULELE DIN OCEANUL AMINTIRILOR

Pe măsură ce anii se înmulțesc în urma noastră, încetinindu-ne alergarea, simțim dorința de a ne întoarce la începuturi, la acei minunați ani ai copilăriei, în care a fost pusă temelia identității noastre, pe care treptat ne-am clădit viața, fie cu entuziasmul tinereții, fie cu înțelepciunea și cu tenacitatea maturității. Poate de aceea, volumele autobiografice formulează răspunsuri la întrebări nerostite despre oameni și locuri în rostogolirile istoriei, aduse la lumină, spre știința urmașilor și înțelegerea dinamicii umane în context social-istoric.

Volumul *Arhipelagul* de Radu Ciobanu (ediția a II-a, Editura Limes, Cluj, 2015), explicitat prin motto-ul din Antoine de Saint-Exupery („De unde sunt? Sunt din copilăria mea. Sunt din copilăria mea ca dintr-o țară”), este o mixtură între romanul memorialistic și pseudojurnal, completând ingenios anii de experiențe și de acumulări ai copilului și ai adolescentului, cu neliniștile și cugetările adultului, preocupat de împlinirea dezideratului vieții sale.

Ca și în alte opere ale scriitorului, remarcăm viziunea sistemică și arhitectura compozițională, sugerată chiar din *titlul derutant*, limpezit prin cuprinsul mozaicat al cărții. Structura originală a acestui volum compune și descompune alternativ „insulițele” memoriei afective, care alcătuiesc „arhipelagul” din oceanul amintirilor, explorat cu crescând interes de presupusul interlocutor, căruia autorul i se destăinuie. Așa cum se desprinde din cuprinsul cărții, nostalgia rememorării vizează *Orașul, Cărțile, Lumea, Întâmplări* (cu aspecte din copilărie, adolescență, tinerețe etc.), alternând cu digresiunile complementare *Excurs 1, 2, 3*, în care epicul și liricul se împletesc în jurul sisificei munci a creatorului de valori spirituale, a scriitorului exigent, conștient de responsabilitatea asumată prin rotunjirea operei sale. Autorul pare a se afla într-un dialog „monologat” cu un cititor imaginar, depănând amintiri, evocând oameni și descriind locuri din Banat, formulând gânduri care i-au marcat copilăria, adolescența, tinerețea și maturitatea, interpretate cu experiența de viață a adultului, confruntat cu schimbările și înnoirile, opozabile timpurilor apuse.

Ceea ce aduce nou acest volum este nu numai inovația structurală, cu capitole complementare fluxului narativ, ci și noutatea însăilării fragmentelor cu început de text scris cu litere boldite („Să mă feresc de stereotipii/ Nu s-a plictisit niciodată/ Arta este singurul teritoriu liber al lumii/ Eroismul scriitorilor/ Stăpânul fluviului” etc.), care delimitează oarecum insulele „arhipelagului”, esențializând conținutul secvenței respective, conducând cititorul prin labirintul ocean al amintirilor, al neliniștilor și al cugetărilor.

Începând cu prezentarea afectivă a Orașului, care „a cucerit câmpia”, volumul continuă cu mărturisirea personajului principal, care „un sfert de veac” a trăit în acel oraș, dar pe care „abia la un oarecare timp, după ce l-a părăsit, a descoperit că-l iubește”. Înțelepciunea maturității l-a făcut pe autor să descopere că „suferința... e una din fețele Vieții” și că aparții „cu adevărat și pentru totdeauna unui loc abia când ai pe cineva în cimitirul său”. Orfan de tată, personajul, a cărui poveste se deapănă pe mosorul vremii, se suprapune autorului, fiind înconjurat de „clanul lor numeros...ca un zid de apărare”. Erau neamuri solidare de altădată, evocate cu nostalgie, mai ales acum, când familiile s-au împrăștiat și s-au înstrăinat, duse de valurile globalizării.

Din negura anilor, de pe fotografiile învechite, se decupează imaginea străbunicilor, a bunicilor, a părinților sau a rudelor, în ținuta specifică acelor vremuri de demult. Cărțile poștale ilustrate păstrau linia tramvaiului cu cai, care pornea înspre cartierul Fabric, „unde s-au întemeiat întâile ateliere și fabrici ale Orașului”. Amintirile se rulează nostalgic, pe o imagină hartă urbană, cu piețele Orașului, în care recunoaștem Timișoara, cu străzile ei, cu biserici, cu Opera, cinematografe, biblioteci, licee, prăvălii, cofetării, librării, frizerii, ceasorni-

cării etc., cu oamenii acelor vremuri (domnul Abediere, doamna Schultz, Onkel Klaus), cu escapadele în Pădurea Verde, împreună cu Tana etc.

După cum mărturisește, „cărțile” au fost „șansa” vieții lui, a personajului, de care autorul ar vrea să se detașeze, pentru ca, având distanța obiectivității, să nu plonjeze în subiectivismul păgubos. „Grație celor din preajmă”, cărțile au devenit „acea forță modelatoare din copilărie și din adolescență, de valoarea căreia abia târziu și-a dat seama”. În derularea „Întâmplării” care i-a deschis fascinantă lume a cărților, autorul descrie „prânzișorul” (sufrageria bunicilor), cu mobilele masive, cu scaune tapitate cu piele, cu ispititoarele prăjituri din bufet, realizând admirabil culoarea locală a acelor vremuri, de al căror zăbucium fusese protejat în copilăria sa. Lucrurile tatălui mort pe front și cărțile din misterioasa debara deschid pasaje de mare sensibilitate, în care recunoaștem reținerile, dar și curiozitatea copilului, care se aventurează în lumea poveștilor, împreună cu eroii interesantelor lecturi. Sunt nominalizate și comentate sumar cărți din literatura universală și din cea autohtonă, care i-au luminat copilăria. Fără a detalia împrejurările social-istorice, prin personajul său, autorul surprinde secvențe de viață, imprimate în memoria sa afectivă, precum cea a risipirii bibliotecilor, dar și deprinderea lui „de a citi asemenea cărți cu atlasul alături”. Formarea unei temeinice culturi-generale a început și s-a amplificat în anii aceia ai începutului, fiindcă nimic trainic nu se poate clădi de pe-o zi pe alta, ci e nevoie de timp, de discernământ și de acumulări succesive.

„Lumea” se deschide cu practica la fermă a studenților la agronomie, cu sentimentalele plecări și sosiri, cu superbe descrieri ale naturii surprinsă în diferitele momente ale zilei („câmpia năvălește...imensă și calmă, cu miresmele ei de depărtări, de mușetel și de rouă”), cu munca încrâncenată sub soarele torid, cu „oboseala... ca o dureroasă binecuvântare”, cu camaraderia și cu prietenii înfiripate cu zvâcnirile tinereții. Interesantele cugetări ale omului matur, intercalate oportun, deosebesc camaraderia, întreținută de solidaritate, de prietenii, bazate pe sinceritate. Obsesia obligațiilor morale față de cei apropiați îi →

LIVIA FUMURESCU

trezește amintirea tatălui vitreg, care niciodată nu putea lua locul tatălui natural, a cărui prezență, chiar es-tompată în amintiri, devenise o dragă permanentă.

Sentimente de tandră relație cu frații mamei, dar mai ales cu Mircea, îl conving de imensele resurse ale adevăratei prietenii, pe care „n-a dezlegat-o decât moartea”.

Capitolul „Întâmplări” evocă cu nostalgie ambianța tradițiilor sănătoase în care a crescut și s-a format personajul (orele de religie, cuminecarea elevilor etc.), vizitarea strămoșilor din Banat („bănățenii aceia curați, cumpăniți și făloși, care erau abonați la „foi”, citeau cărți, cântau în cor, îngrijeau vitele și lucrau pământul cu pricepere și îndârjire, având orgoliul de a se ști „fruncea”), bucuria revederii rudelor de la Lugoj sau Sâlha (cu participarea la slujbe și cu ieșirile la „morminți” în a doua zi de Paști) etc. Pagini antologice, realizate cu viziunea regizorală a „scriitorului profesionist”, surprind panica oamenilor în timpul războiului, când erau „terrorizați de urlul lugubru al sirenelor” și de „rafalele mitralierelor”, de coborârea în adăposturi, de bombardarea Orașului, inclusiv a Catedralei etc.

Exodul disperării este înfățișat într-un crescendo convingător, relaxându-se după cazarea la rude, intercalându-se secvențe grave sau vesele (fiorii răscolitori ai adolescenței, pitoreasca prezență a tușii Mariți, care avusese meritul „de a-i fi ferit de risipirea aducătoare de uitare”). Episoadele sunt relatate, după caz, cu sensibilitate sau cu umor, dar cu ferma convingere că „marile familii alcătuiesc un fel de structuri de rezistență a unui popor”.

Autorul a valorificat cu discernământ „graiul locului”, imprimând savoare narațiunii și descrierilor, iar detaliile, precum prezența lui Camil Petrescu la Lugoj și Timișoara, împreună cu ofițerul francez, imediat după Marea Unire, sau opiniile lui Sextil Pușcariu, preluate de Lovinescu, referitoare la preocupările literare ale mătușii, plasează cititorul în ambianța cultural-istorică a vremii.

Capitolele „Excurs” 1, 2 și 3 comentează profesionist cărțile citite, al căror conținut incită la reflecții obiective, uneori critice, alternând cu audierea unor piese muzicale cu efect sufletesc benefic, dar - mai ales -

contribuind la acumulările livrești, pregătitoare scrierii operei capitale a artistului (*Nemuritorul albastru*). Temeinica documentare în Bucovina, cu vizitarea bisericilor și mănăstirilor, cu discuțiile interesante cu oamenii locului sau cu admirarea peisajului pitoresc al Moldovei a avut o mare importanță pentru „fixarea unor detalii, dar în primul rând pentru că abia acum s-a născut duhul, culoarea, tonalitatea întregii cărți”.

Ceea ce impresionează este sinceritatea cu care autorul introduce cititorul în „laboratorul” creației operelor care să străbată timpul.

Urmău lecturile și fișarea aspectelor adjuvante, neliniștitoare stare de spirit, de îndoieli și de ezitări a artistului-creator de adevăruri și de frumuseți, reținerea unor cuvinte ale vremii și ale unor oportune secvențe descriptive sau narative, susținând complexitatea personajelor, cu temerile omului, în general, și ale artistului, în special, vădind seriozitatea scriitorului, preocupat de realizarea unei cărți despre trecut, dar actualizată prin reflecțiile profunde privind barierele morale ale existenței și sensul vieții.

Oameni cunoscuți devin modele pentru unele personaje (precum mitropolitul Grigore) sau alte portrete dobândesc trăsături profund umanizate.

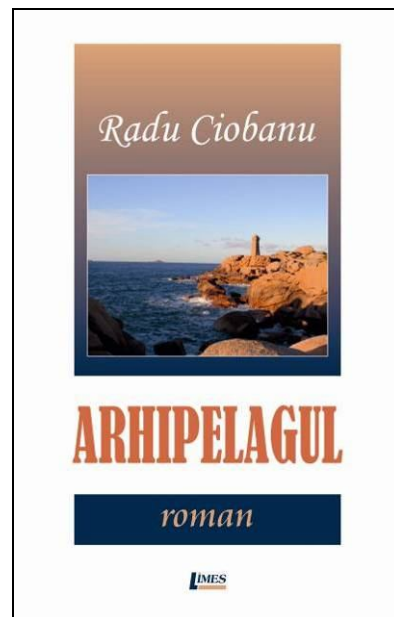
Sunt surprinse aspecte des întâlnite, precum „sentimentul singurătății, devenit obsesie și teamă... un apanaj al omului modern”, regăsindu-l și în condiția artistului sau a conducătorului, ceea ce impunea gestionarea echilibrată a informației și a ficțiunii în economia romanului.

Însemnările telegrafice dau contur personajului („Superstițiile zugrăvului. Jertfa zidirii. Zile faste și nefaste. Conjunția astrilor. Chihilimbarul cu virtuți premonitorii” etc.).

Această epopee a documentării și a schițării cărții dezvăluie cititorului efortul care precedă „ceasul scriului”.

Precum în *Legenda Mănăstirii Argeșului*, realizarea oricărei opere monumentale cere dăruire, trudnicie și sacrificiu. Or, înțelegem că și aici, scriitorul jertfește bucurii și timp, din dorința de a dărui semenilor „informare și desfătare”, care să rămână peste ani.

În contextul secvențelor narative sau reflexive, autorul introduce

maxime memorabile, cu certă valoare educativ-formativă („Orice încercare de a te împotrivi curentului e sortită înfrângerii; ...lumile arhaice, chiar înfrânte rămân să supraviețuiască în spirit; Facem pentru că suntem, nu suntem pentru a face; O iluzie rămâne întotdeauna superioară realizării ei; Plictiseala e consecința unui deficit de imaginație; În clipele cele mai grele, din atmosfera celei mai mari nenorociri, te poate salva numai lucrul” etc.).

Valoarea romanului o dovedește tot o frază din mărturisirile înseilate printre nenumăratele insule ale acestui original arhipelag, în care noi, cititorii, ne-am descoperit gânduri, trăiri și bucurii spirituale, îmbogățindu-ne viețile: „Sunt lucruri pe care tu le intuiești de mult, fără să fi găsit și modalitatea exactă de a le exprima.

E entuziasmant atunci să întâlnești pe neașteptate pe cineva care numește foarte limpede și precis unul dintre acele lucruri, eliberându-te deodată de obsesia căutării”.

Am putea concluziona că volumul, pe de-o parte, completează biografia scriitorului, în contextul social-istoric al copilăriei și tineretii, iar, pe de altă parte, luminează geneza principalelor sale opere.

Poate de aceea, Mircea Ivănescu afirma că: „Radu Ciobanu este ... unul dintre scriitorii care-și desăvârșesc, cu o superbă și elegantă discreție, lucrarea, gândindu-și și trăindu-și arta cu acea seriozitate și marele calm sufletesc dintotdeauna, constituind marca artistului autentic”.

HISTORIA HEMOGRAPHICA...

Termenul din titlu nu știu dacă există în vreun dicționar. Îmi place să cred că l-am inventat eu acum, în urma lecturii celui mai recent roman al lui Ilie Șandru, *Ani de zbucium*, Editura „Vatra Veche”, 2016. Nu-i mai puțin adevărat că, mereu și mereu, unii – cu desăvârșire alții decât cei care ar avea legitimitatea! – (re)inventează, cu pretenții protocroniste, tot felul de obiecte, activități, fenomene și (mai ales) istorii, în absența cărora omenirea ar fi viețuit măcar mai senină, dacă nu mai fericită și, cu siguranță, mai... verticală, în fața sieși și a Judecății finale. Putem încadra aici mai toate revoluțiile și războaiele. Desigur, depinde din ce unghi privim lucrurile, căci totul e relativ, vorba superbului dascăl al minților deschise luminii, Einstein, reamintind eu o frază, de uluitoare profunzime, pe care nu cred că aș putea-o uita vreodată: „Dumnezeu nu joacă zaruri cu Universul”. Superb, nu?

Într-adevăr, „Dumnezeu nu joacă zaruri cu Universul”. Dar (ne)oamenii, fiarele, demonii, aceștia joacă, și... uneori chiar câștigă. Totul e relativ, însă, nu? O luptă câștigată e doar... un fragment dintr-un război, care niciodată nu știm *dacă* și *unde* se va sfârși. Judecata finală va funcționa însă, sunt convinsă, pentru toți, și, mai ales, pentru fiecare în parte.

Revenind la titlu - pentru a nu produce disconfort și confuzii în percepția neștiutorilor, a indiferenților, ori a acelor care, ca să fie „trendy”, detestă Limba Română „cea frumoasă ca o duminică” (sintagmă ce mi-l amintește pe blondul înger Nichita, de care îmi este și îmi va fi mereu dor) -, voi explica: Hemografia este scrierea cu sine, cu propriul sânge.

Desigur, termenul derivă din medicalul hemogramă, definind „un examen de laborator ce evaluează, cantitativ și calitativ, celulele din sânge, furnizând informații despre numărul tuturor tipurilor de celule, mărimea, forma și alte caracteristici fizice ale acestora.... Pentru efectuarea unei hemograme complete este necesară recoltarea unei mici cantități de sânge venos, de regulă prin puncție la nivelul unei vene superficiale. O hemogramă parțială se poate realiza și

dintr-o picătură de sânge periferic.” Se știe.

Să nu o confundăm cu hemo-grafia – scrierea cu sine, cu propriul „sânge”, ieșirea din matrix cu întreaga ființă, cu verticalitate, cu orice risc, în numele Adevărului așezat sub arcul de lumină al superbului îndemn astrist: „Nimic pentru tine însuși, totul pentru Credință, Neam și Țară”. O, tempora!

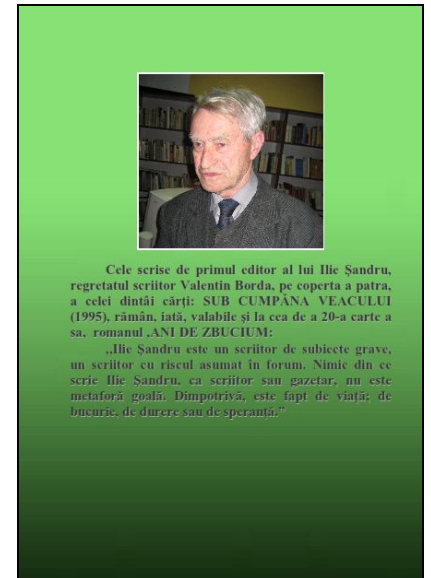
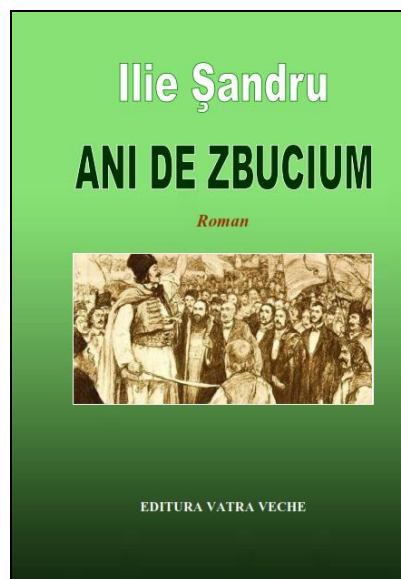
Pentru o hemografie completă, e nevoie de o viață... completă, precum cea a lui Ilie Șandru – Omul, Gazetarul, Conștiința, „Instituția Ilie Șandru”. Ilie Șandru – Românul! Sau, ca să nu fiu acuzată din nou de naționalism, „samuraiul” contemporan Ilie Șandru!

De ce am scris titlul modestului meu exercițiu de admirație și solidaritate de breaslă... „latinește”? În primul rând, fiindcă așa am simțit acele vremuri zbuciumate, din „cenușa Imperiului”, descrise fără încrâncenare, lucid, dar cu durerea din lacrima românească mereu amânată, de Ilie Șandru, într-o carte ce se cerea scrisă cu orice preț. Ca să nu se uite! Fiindcă Adevărul trebuie cunoscut!

Mai totdeauna, istoria ne-a fost siluită, cu pana muiată în sânge românesc, a învingătorului (criminal, adesea impostor și profitor cu asupra de măsură de bunătatea și răbdarea noastră proverbială), indiferent de epocă, simbol sau culoarea flammurii năvălitoare.

Așadar, „Ani de zbucium”, de Ilie Șandru, încă o carte despre 1848-49?

De ce? – vor mormăi, cu sigu-

Cele scrise de primul editor al lui Ilie Șandru, regetatul scriitor Valentin Borda, pe coperta a patra, a celei dintâi cărți SUB CUMPARA VEACULUI (1995), rămân, iată, valabile și la cea de a 20-a carte a sa, romanul ANI DE ZBUCIUM:

„Ilie Șandru este un scriitor de subiecte grave, un scriitor cu riscul asumat în forum. Nimic din ce scrie Ilie Șandru, ca scriitor sau gazetar, nu este metaforă goală. Dimpotrivă, este fapt de viață, de bucurie, de durere sau de speranță.”

ranță, unii iritați, aceiași, din tagma celor pe care-i știm.

E adevărat, după 1848, până acum, s-a tot scris despre agonia acelei Europe imperiale. Dar nu cu dreaptă măsură, și nici cu hemografie despre Transilvania și martirii ei pe baricada idealurilor însuflețitoare: „Libertate! Egalitate! Fraternitate!”

Încercam, mai sus, să explic titlul „latinesc” inventat de mine și atribuit acestui *Cuvânt de întâmpinare*, stabilind a priori o numerotare a argumentelor.

Dacă în primul rând invocam o coordonată emoțională, în al doilea rând și, de altfel, înainte de orice, termenul constituit ad-hoc l-am pus „la înaintare” considerând, cu sinceritate, că „hemographia historica” pe care o „comite” Ilie Șandru este un gest eroic.

Uneori, pana scriitorului poate fi – și trebuie să fie! - la fel de tăioasă ca spada oșteanului. Ilie Șandru dovedește cu prisosință acest echilibru între nervul gazetarului, verticalitatea Omului contemporan al Cetății și hemografia creației.

Ar mai fi ceva, și asta ține de... hemografia mea: cred că, deși am pășit în mileniul 3, Revoluția de la 1848-1849, în Transilvania, nu s-a încheiat. De fapt, nimic pământean nu este veșnic.

Doar Eroii sunt nemuritori. Ei viețuiesc în lumină, acolo, Sus, și în adâncul inimilor noastre.

Vreți să citiți o carte minunată? Nu trebuie decât să dați filele în continuare.

MARIANA CRISTESCU

Despre romanul "Celor iubiți..."

Sunt cărți pe care le pătrunzi cu mintea, altele pe care le trăiești cu inima și unele, mai rare, care te obsedează mult timp după ce lectura s-a săvârșit, fiindcă ele răscolesc focul abisal al inconștientului nostru.

Acestea din urmă te determină la o continuare a actului estetic, fiindcă: ce ar fi creația fără receptarea ei comprehensivă? Astfel că o "critică la persoana întâi", fie și rapsodică, poate strălumina, sub alt unghi, liniile de forță ale operei ca atare.

Ultimul roman al scriitorului Iuliu Ionaș face parte din categoria cărților obsedante, atât prin dramatismul ontic, cât și prin capacitatea de regenerare existențială pe care o actualizează cei doi 'Pădureni', tatăl și fiul, în jurul cărora se țese povestirea, ca reprezentare a unei viziuni complexe asupra "dimensiunilor românești ale existenței..."

Dacă dragostea e principiul care susține și generează narațiunea, pentru că iubirea dezvăluie profunzimile și altitudinea umanului, tema e misterul existenței umane (de ce nu se trăiește oricum?), fiindcă omul, ca subiect al libertății, devine pentru om, nesfârșită sursă de îngrijorare, de teamă, de incertitudine și de amenințare, iar de altă parte: suport, model, călăuză inițiativă, sursă de splendoare.

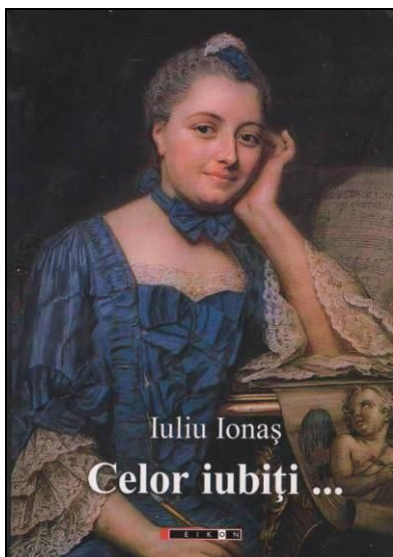
Omul, pe care îl descrie Iuliu Ionaș, este contradictoriu în alt fel, deoarece lumea în care supraviețuiește pare desacralizată, raționalizată după un scop, pe cât de vag, pe atât de îndepărtat: "fericirea tuturor".

Destinul omului ca societate nu se mai definește prin libertate ci, printr-o constrângere agresivă întru impunerea binelui colectiv, care degenerează în rău.

Cornel Pădureanu, profesor de matematică și scriitor e victima unei împrejurări nefericite, având ca fundal un sistem social care face din justiție un act arbitrar și subiectiv, iar din lume, una doar "aparent normală".

Creștin, pus în situații limită, el nu mai înțelege sensul împrejurărilor și pune în act "*libertas minor*" (cum spune Augustin) adică libertatea opțiunii binelui, legată de posibilitatea păcatului.

Violatorul soției sale scapă de pedeapsa din "lipsă de probe", deși probele erau evidente.

Minerva, soția lui Cornel Pădureanu, asemenea Justinei, personajul marchizului de Sade, intră într-o instituție culturală (în acest caz, inspectoratul școlar) și aici trăiește coșmarul unei agresiuni sexuale.

Deși refăcută fizic și psihic, ea alege sinuciderea pentru salvarea morală a celor doi iubiți ai săi: soțul și fiul.

Cornel Pădureanu îl aruncă de pe un pod în apa Arieșului pe violator, dar acesta scapă și îl acuză de tentativă de omor, pentru care el e condamnat la opt ani de închisoare, lăsând în seama părinților și a socrilor creșterea și educația fiului Nucu, în vârstă de 6 ani.

Cornel Pădureanu e omul revoltat, acela care nu mai crede nici în justiția umană, nici în cea divină, fiindcă ambele l-au cutremurat existențial și spiritual.

Să ieși din închisoare, să te miri de strălucirea soarelui când înainte de asta tu ai scris "Soare pentru toți...", să ieși din închisoare și din întâmplare să dai peste un om, șofer de Bucegi, care empatizează cu tine și arată un chip demn al omeniei

Să ieși din închisoare și să simți că libertatea nu se poate identifica cu binele, adevărul, desăvârșirea.

Să ieși din închisoare și să te grăbești să-ți vezi fiul, părinții, socrii, mormântul soției și să recitești ultima scrisoare a soției: "către cei iubiți..."

Să fii liber și să simți dorința de a-l căuta pe cel care ți-a distrus viața, să-l privești în ochi pentru a distinge o cât de palidă remușcare.

Să ai curajul să te construiești ca model și să discuți cu fiul tău despre sacrificiul mamei lui, despre ne-

norocirea lor de bărbați: fără soție și fără mamă.

Să ieși din subterană cu gândul sacrificiului pentru fiul tău, care trebuie să poarte mai departe un sens deplin al omeniei veritabile; iată suficiente motive pentru a continua să exiști...

Romanul domnului Ionaș dedublează povestea tatălui și povestea fiului, chiar dacă una este temei pentru cealaltă, când dintr-o parte, când din alta, în momente diferite.

În căutarea lui Boarcă la Câmpeni, Cornel Pădureanu nu știe că destinul l-a trimis pentru a destrăma, mai târziu o farsă. El află, deocamdată, că cei care aleg răul se aleg cu rău, iar povestea celor răi se află întotdeauna prin cei buni.

Autorul cultivă contrapunctul pentru a spori efectul cathartic al narațiunii și portretizează, în diferite momente, trei tipuri de oameni: cei care aleg binele și refuza răul, cei care aleg răul pentru rău din nărav, ori din interes și cei care aleg binele și ascund răul (cazul familiei Ghilezan, ori prietenul lui Nucu, Grigore).

Încercarea lui Cornel Pădureanu de a reveni la catedră este respinsă de sistem printr-un alt inspector, dubios ca om. Alege un post oarecare (merceolog), colaborează la "Gazeta de matematică", meditează elevi, scrie la un roman cu titlu fierbinte: "Clocotul vieții" și publică un volum de poeme, al doilea: "Lacrima Stelei". Volumul avea să fie pretextul unui episod pe cât de fascinant, pe atât de dramatic: întâlnirea cu Aneta Cernea.

Sfătuit de fiu să iasă din sihăstrie și să mai atenueze epuizarea prin muncă, numai așa, Cornel este atent la chemarea Anetei Cernea.

Să privești în ochii femeii care te iubește și te-a ales cu o ultimă puțință de alegere și să ai evocarea căprioarei care murea plângând la o vânătoare stupidă... iată o scenă demnă de un mare autor.

Dragostea aceasta, târzie și neașteptată, între un bărbat a cărui poveste era publică și o femeie, care trăise în devoțiunea pentru familie, ca o roabă, o străină în căsătorie, datorită lipsei de tandrețe a soțului, avea să fie o frumoasă scenă și o sublimă poveste.

Seara aniversării este cu adevărat o seară a nunții, cu gesturi și vorbe cu ecou din „Cântarea cântărilor”.

Plecarea la Cluj pentru →

GHEORGHE CUTIERU

investigații, avea să fie pentru totdeauna, iar scrisoarea de adio a Anei este un alt motiv al cutremurării existenței lui Cornel.

Povestea acestuia trece în fundal iar povestea fiului său Nucu începe de asemenea cu o iubire.

Similitudinea celor două povești și destine constă în opțiune: atât tatăl, cât și fiul aleg să fie aleși, recunoscând în femeia care alege aleasa de fapt.

Veti, fata unor medici, colega lui Nucu din clasele mici, vrea să devină medic și încearcă să îl determine și pe Nucu pentru aceeași opțiune, pentru a rămâne împreună. Nucu optase deja, din datorie pentru mama și tatăl său și pentru a diminua in justiția din lume, pentru profesiunea de jurist.

Nu poate exista bine, adevăr, frumos, ordine și armonie decât acolo unde există dreptate, iar cei care au chemare pentru asta trebuie să dețină, măcar ca intuiție, sensul datoriei („suntem datori infinitul celor iubii...”).

Iubirea pentru Veti are conotație trubadurescă, fiindcă dăruirea sufletului celui alt este necondiționată și pentru totdeauna.

Nucu Pădureanu, student eminent la Facultatea de Drept și sportiv de excepție trăiește primele dezamăgiri profesionale: unii profesori erau de fapt „nuliți cu pile”, mulți studenți erau pilele unor politrucii, iar unele studente treceau examenele grație farmecelor feminine.

Spre stupefacția lui Nucu, este solicitat de un maior să devină colaborator al Securității, ca o condiție pentru realizarea sa profesională. I se dezvăluie că mulți profesori, oameni de știință, fețe bisericești sunt colaboratori, dar Nucu refuză orice imixtiune care i-ar pune în pericol echilibrul interior.

Relativizarea relațiilor umane, „suntem la sfârșitul secolului 20” (Veti), este motiv de reflecție și totodată mobil al acceptării experienței erotice cu Veti, care, înaintea plecării la Paris, spera să consolideze astfel relația lor.

Plecarea acesteia la Paris, corespondența, interdicția impusă de Securitate de a nu mai părăsi țara, apariția unui nou bărbat în viața lui Veti sunt cauze ale încetării relației lor.

Dar viața, sau autorul care reflectă viața, intuește că devenirea se petrece după o schemă universală

care „numără în baza trei: ființă, devenire, devenire întru ființă” (Constantin Noica). A doua dragoste, pentru Anca Ghilezan ar fi suficientă pentru un roman de sine stătător, pentru că se poate intui în această relație ceva din conflictul dramatic shakespearian.

O fiică ce seamănă fizic cu mama și pare a avea ceva din temperamentul tatălui, o ființă plină de energie și pe de-a dreptul prădătoare. Intriga e fascinantă pentru că Nucu se îndrăgostește de fata violatorului mamei sale.

Povestea acestei uimitoare iubiri poate fi surprinsă concis prin metafora valului: mișcare de neînțeles a unei ape care nu curge nicăieri. Această poveste care se stinge dramatic prin recunoașterea mamei în fotografia fiicei de către tatăl lui Nucu are ceva din opera bufă.

A treia iubire a lui Nucu se întâmplă undeva în Germania, unde acesta își realizează studiile doctorale. Lara Kruger îl alege pentru originalitatea și spiritul său.

Așa cum recunoșteam trei tipuri de personaje și trei momente ale conceptului existenței, recunoaștem și trei tipuri de iubire (forțând definiția nominală a termenilor): apolitică - Veti, dionisiacă - Anca și teoretică - Lara, urmându-l aici, mai degrabă, pe Nietzsche decât pe Denis de Rougemont („eros și agape”).

Iată ce-i declară Nucu Larei, înlesnindu-i destăinuirea: „...noi doi suntem oameni inteligenți, raționali și practici... și în același timp suntem romantici, sentimentali și visători” - un paradox care nu încapă ca formă decât în rațiunea teoretică pură.

Iubire imposibilă, pentru că Nucu iubeste mai presus de femeie datoria față de memoria mamei sale, iar Lara respectă datoria față de familia ei. Cu astfel de juriști lumea ar fi mai dreaptă! Dar cum „inima are rațiuni pe care rațiunea nu le cunoaște” (Blaise Pascal), fructul iubirii dintre Nucu și Lara este un fiu care nu își va cunoaște tatăl real, o nouă poveste dramatică în fond.

Dacă povestea lui Cornel Pădureanu este o repetabilă dramă care însoțește un destin creator, povestea lui Nucu este aceea a unei monogamii seriale ce conduce în mod magic la dragostea dintâi. Dar dacă e destin cine poartă responsabilitatea? Și dacă omul este liber să aleagă, cum e cu puțință să alegi să fii ales?

Geamăt

Pentru Güner Akmolla

Răsună-o muzică târzie,
Ce-o vor strivi-n amurg nohai
Pe sub copitele de cai,
În drumul lor spre pribegie.

Deznodămîntul le e moartea,
Arcașii oacheși tac în cor.
În iurta care li-i cetatea
E plînsul tătariilor.

Ieri în ilic și în caftane,
Știa de bir și de alai,
Dar azi, uitînd de buzdugane,
Cu tot cu hoga-s fără grai.

Ieri aveau lumea la picioare,
Tot ieri, cu lăncile la brîu,
Treceau, cîntînd, înot călare
Prin apele oricărui rîu.

Ieri tot ce fost-a bucurie
De dimineață nu-i decît
O nesfîrșită tragedie
Ca o săgeată-nfîptă-n gît!

De-atîta foame-apun pe cale,
Convoiul pierde-se prin munți,
Părinții deportați au boale
De care fiii li-s cărunți.

Nu mai au vise - doar pustie
Citești pe palidul obraz.
Inima lor e o geamie
De din Crimeea în Caucaz.

Doar un pruncuț la pieptul mamei
Rîde în somn, prinde-a visa
Că-n zori, spălați de iadul dramei,
Tătarii toți vor învia!

24 ianuarie 2016

TRAIAN VASILCĂU

Poveste din mai multe povești ca în celebrele basme orientale, amalgamând previzibilul cu imprevizibilul, plauzibilul cu adevărul și ceea ce este cu ceea ce trebuie să fie a rezultat o operă „aproape perfectă”.

Dar de ce nu este perfectă? aceasta este o altă poveste...

Prețul singurătății

Un roman de cinci sute de pagini te poate speria înainte de a pătrunde în miezul lui. În lumea noastră grăbită, când filmul a bătut alte forme de artă, când cuvântul obosește, când copiii și tinerii citesc doar în goana internetului, romanul „clasic” al construcției răbdătoare, îndelungi, are mai puține șanse să ajungă la cititori.

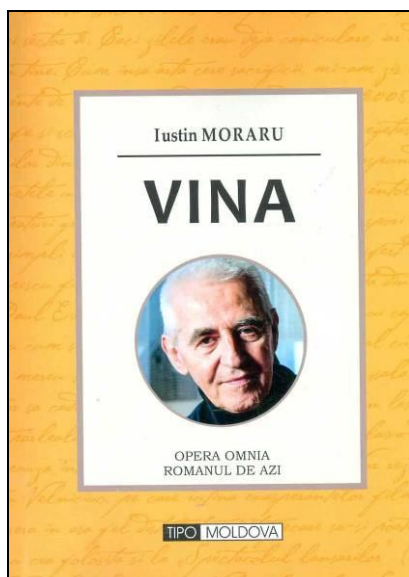
Așa am privit la început o carte reeditată la Tipo Moldova, editură ieșeană cu ștaif, de către prietenul meu, poetul, gazetarul, ardeleanul Iustin Moraru. Cartea se cheamă *Vina*. Tema nici măcar nu e originală. Dar, după ce pătrunzi în poveste, îți dai seama că e vorba de un roman puternic, încâpățanat în tensiunea unor dezastre ale sufletului, ale timpului, ale istoriei.

Demolarea lumii țărănești, plecarea țăranilor care-și caută o altfel de viață se petrece sub semnul vinei, al conștiinței bolnave de singurătate. Vină pentru pierderea părinților care erau stâlpii casei, pentru pierderea iubirii (sacrificiu necesar, dar de neiertat), vina pentru moartea unui prieten tânăr, copil aproape, care-și făcuse un idol din tine și care încearcă disperat să-ți răzbune o amintire cumplită, greșind, cum ai greșit și tu și plătind absolut.

Totul povestit așezat, legând amintirile cu lacrimă și cu obidă, derulând încet, ardeleneste, poate uneori prea ardeleneste, firul unui ghem din care s-a tors istoria satului din nord.

De unde vine romancierul Iustin Moraru? Din asimilarea unor lecturi fundamentale, a unui spirit fundamental al podișului transilvan, din *Mara* lui Slavici, proscrisul, ciudatul care și-a dus literatura la o graniță a imperiilor și a disperării, din drumurile scrâșnite ale lui Ioan Lăncrăjan, prozatorul interzis de ai lui și de ai lor, răstignit pe credința lui de toți cei care nu l-au înțeles niciodată.

Și mai vine Iustin Moraru din lumea marilor siberieni ai literaturii ruse, din depărtarea luminoasă a lumii lui Valentin Rasputin, cel care s-a despărțit de Matiora, mutând-o în vis, cel care a trăit doar ca să ia aminte la toate legile sfinte ale pământului natal.

Nu știu dacă ați văzut vreodată o pâine ardelenescă rotundă, uriașă, neagră și aromată ca un dar al pământului.

Așa e romanul lui Moraru. Poți tăia felii din el, te pătrunde mirosul amintirii, al copilăriei într-un sat primordial. Partea din mijloc, aceea în care tânărul Trăian al Larului, devenit dulgher pe un mare șantier din sudul țării, se întoarce la el în sat și nu-și mai găsește părinții, plecații în moarte, doar câinele curții, bătrânul, se bucură de întoarcerea lui, în care își regăsește iubirea dintâi și se împlinesc-te cu ea doar în vis, în casa pustie și rece, aceasta dă un mare echilibru unui roman despre vina de a fi, de a trăda lumea ta pentru un ideal care nu se știe dacă există. Traian pornește spre Niraja, orașul iluziilor, marele șantier pe care va încerca să-și găsească un rost.

Și nu-și va găsi, pentru că el este vinovat pentru totdeauna, vinovat pentru că s-a născut în această lume pierdută în istorie, vinovat pentru că un taur nebun, Zimbör, i-a ucis tatăl, pentru că un râu ciudat, Râul Leneș, i-a ucis prietenul tânăr care era toată familia lui de acum, vinovat pentru că Arina, femeie din sud, mama copilului lui, se depărtase în uitare.

Nu v-am povestit o carte. De fapt, o carte nu se poate povesti de către altcineva. Ea se scrie din nou, ori de câte ori o citești. Eu, doar, mi-am imaginat că o retrăiesc.

Faceți efortul, prieteni, de a citi această carte de cinci sute de pagini. Eu cred că merită...

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Dragul meu turnător

un "roman" autobiografic

Ideea scrierii cărții *Dragul meu turnător* (Ed. Humanitas, 2013) i-a venit scriitorului și filosofului român Gabriel Liiceanu după lectura "Dosarului de urmărire informativă", recuperat printr-o cerere la CNSAS, în 2006. Deschis de autoritățile române începând cu 1971, dosarul urmărea destinul unui tânăr (Gabriel Liiceanu) care privea filosofia ca libertate a gândirii și suport pentru fapte menite să contribuie la construirea unei lumi mai bune. Asta după vreo șase ani de așa-zisă liberalizare a structurilor de conducere a societății, când se credea că România se reîntoarce către valorile care o consacraseră înainte de "obsedantul deceniu", impus de consilierii sovietici cu ajutorul "cozilor de topor autohtone". Acțiunile din ultimii ani de "domnie" și de viață ai lui Gh. Gh. Dej și aplecarea spre popor a noului lider păreau să deschidă o fanță de lumină către libertatea și limpezirea minților. Însă era doar o iluzie. Vizita noului lider roșu în China lui Mao și Coreea lui Kim Ir Sen a însemnat reîntoarcerea la guvernarea obișnuită, la adăptul tenebrelor staliniste din partea fostului cizmar ajuns la conducerea României. Se cunosc "tezele" expuse de Nicolae Ceaușescu la plenara din 6 iulie 1971. Atunci "groparul filosofiei românești", C. I. Gulian, avea să afirme: "Noi avem nevoie de tovarăși de nădejde, de propagandiști". Institutul de Filosofie redevenise anexa la marea propagandă a Partidului, în scopul măcinării în gol a cuvintelor și a falsificării unei realități ce nu-și mai găsea sensul. Atunci începe acțiunea secretă a celor 14.300 de salariați ai poliției politice și a celor 450 000 de informatori pentru obturarea luminii gândurilor și faptelor celor ce începuseră să creadă în libertate. O acțiune masivă, dusă cu cerbicie, cu fonduri nelimitate. Asta pentru ce? Pentru a surprinde gândul liber și a-l aduce la tăcere sub ideea atât de încâpătoare. Cum aceasta? Pentru găsirea (sau fabricarea) unor motive de "uneltire contra ordinii de stat" (art. 209, p. 1 din Codul Penal) pentru care se prevedeau "10 ani de muncă silnică". →

GEO CONSTANTINESCU

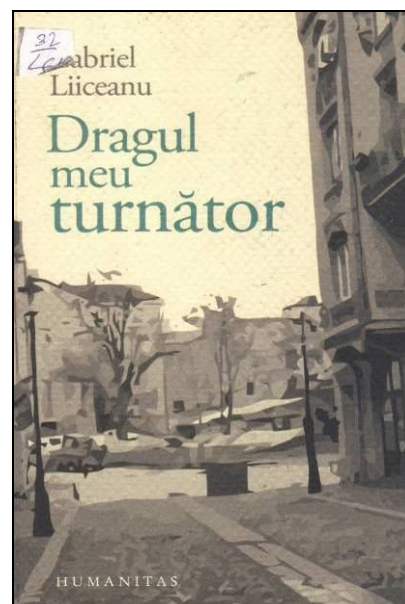
Prin urmare, se pune în mișcare un întreg aparat de ascultare "tehnic-operativă" cu oamenii care-l deserveau, dar mai era nevoie și de cineva din imediată apropiere care să provoace și să preia tot ce exprima "obiectivul", (cum era denumită victima) în viața de zi cu zi. Aici era munca "dezinteresată" a celor 450 000 de "patrioți".

Astfel, Gabriel Liiceanu, promițător tânăr pornit în lumea ideilor, cercetător la Institutul de filosofie, primește o bursă de studii, în Germania de Vest, țara filosofiei. Dar contactul cu lumea liberă constituie suficient motiv să se pornească o acțiune de urmărire a vieții sale timp de două decenii. Luând cunoștință cu această campanie secretă a Securității, autorul face cunoștință cu cei care mânăți de nestăvilite elanuri "patriotice" scriau periodic rapoartele către maiorul Ion Pătrulescu (din 1974 cu gradul de locotenent colonel). Unul era informatorul "Marian" ale cărui "scrieri" "mustesc de ură, complexe și frustrări. Sunt teribil de pătimase. Și trădează o prostie atavică". Acesta este unul din cei 100 de foști colegi de facultate ai autorului, care au intrat "cu bun dosar", dar fără elementară vocație, față de cei trei "fără dosar corespunzător" care avuseseră o concurență la admitere de 16 pe loc. Acest înverșunat informator face epocala descoperire, de a-l învinui pe filosoful David Armeanul (care a trăit în secolul V d. C.) în a cărui *Introducere în filosofie*, tradusă pentru prima oară în țara noastră de tânărul cercetător Gabriel Liiceanu, nu găsim nicio "orientare materialistă".

Dar, totodată, cu această ocazie, îl descoperă pe O. C., fostul coleg mai în vârstă, de la Institutul de Filosofie al Academiei de Științe Sociale, Absolvent al Școlii Superioare de Științe Sociale A. A. Jdanov, redactor-șef al *Revistei de Filosofie*, expert în "ateism-științific", om fără operă, dar care timp de două decenii dădea informări "pertinente" imbecililor de la Securitate, care-și urmăreau drumul lor. Descoperindu-l pe acest om, fost redactor-șef mai apoi al Editurii Politice, care se va transforma după 1990 în Editura Humanitas, autorul dorește niște explicații. Mai ales că în locul lui, în calitate de director, va veni însuși Gabriel Liiceanu și cu care va mai lucra încă doi ani, în timpuri de deplină libertate a expresiei. Le pri-

mește târziu, când fostul "ateist-științific" a venit la Editură pentru a-și încasa dividendele pentru anii lucrați sub șefia celui pe care-l turnase cu osârdie timp de două decenii. Întâlnirea se desfășoară sub semnul celei mai alese politeți, dar lui O. C., fiind pus în fața cunoașterii adevărului faptelor sale, "nu i-a tresărit niciun mușchi"... "Părea că tot ce auzise nu îl privește, că purtăm o dicuție oarecare." Din acest moment, i-a venit autorului ideea de a face o carte prezentându-se pe sine și pe acești oameni între copertile unei cărți. Să fie o mărturie de viață a unei lumi și a unui sistem care au funcționat pe aceste meleaguri, iar cititorii să aibă prilejul să o judece. Modul de reprezentare e retrospectiv, autorul scriindu-și propriile amintiri, dar și punctele de vedere ale celor ce-i violau cu atâta dezinvoltură și nerușinare identitatea. El își scrie cartea sub formă epistolară. Se adresează prin scrisori "turnătorului" său consecvent, fostului coleg, fostului șef și mai apoi subaltern, fără să aibă pretenția de a obține vreun răspuns. Știa că "...tot ce auzise nu îl privește..." El îmbrățișase un rol în această lume, pentru asta lăsase la ușa spațiului unde își compunea delatiunile tot ce ce înseamnă conținut uman: nevoia de adevăr, sentimentele de prietenie, omnia. Gândurile de a-și scrie propria operă, de a fi el însuși, toate acestea dispăruseră. O. C., informatorul "Cristian", era o fantează. O unealtă a securiștilor care își căutau victime pentru a continua să existe. Pentru a-și însuși imensele fonduri pe care Dictatorul li le oferea pentru reducerea la tăcere a poporului, deci "pentru liniștea lui". Ca cercetător la Institut și redactor șef al Revistei de filosofie "nu publica nimic". "Stilul lui se formase pe denunțuri pe marginea articolelor și cărților noastre. Le explica securiștilor de ce anume tot ce scriam noi nu era *pe linie*, de ce era *învechit*, *evazionist* și, până la urmă un pericol pentru *orânduirea socială*".

Pentru aceasta "romanul" lui Gabriel Liiceanu devine una din cele mai izbutite cărți morale ale literaturii ultimilor ani. Ne prezintă cu o forță a evocării uluitoarele mecanisme de suprimare a conștiințelor, acțiuni tipice comunismului, tocmai atunci când se bănuia că acestea căpătaseră o oarecare "față umană". Dar cel mai

interesanți sunt acești zeloși "lucrători din umbră", acești oameni goi de conținut, turnătorii, cei care deveneau ei înșiși doar în spațiile izolate unde își depuneau mărturiile tainice. Prin această carte, sterilul O. C., harnicul delator "Cristian", iese din anonimul care i-a slujit drept destin. Dar iese așa cum este, nu cum ar fi vrut să fie.

În finalul intervederii cu autorul, bătrânul O. C., vajnicul ateist, îi face o mărturisire dureroasă, clipind săgalnic: "...la câțiva timp, după operație (de prostată, n. n., G. C.) m-au chemat iar la spital și m-au castrat!" E o mărturisire-simbol făcută de turnător nu doar pentru autor, ci, cu această carte, pentru posteritate. Acesta este adevăratul lor destin, de eunuci ai vieții și ai cunoașterii. Prin această carte, filosoful Gabriel Liiceanu a coborât din "templul de gheață" al gândirii și, alături de *Jurnalul de la Pălmiș* (care la vremea lui m-a impresionat profund), și-a spus părerea pertinentă despre lumea în care a trăit și... (vorba cronicarului) "cură". Mai ales că acum, la 26 de ani de la Revoluție știm că ex-securistul Ion Pătrulescu și confrății domniei sale se bucură de liniște în sânul familiilor lor și de pensii grase, iar torționarilor care au exterminat elitele românești în perioada mai veche, când pușcăriile și lagărele ce "conduceau" cu cruzime erau pline, rămân în continuare... așisderea. Nu mai vorbim de criminalii Revoluției însăși, a căror judecată prelungită până în pânzele albe s-a pierdut pe drum...

Sub semnul lecturii

Eseurile domnului Mircea Moț din volumul *Însemnări din La Mancha*, apărut anul trecut la Editura Academiei Române, sunt precedate de trei texte semnificative, care contribuie nu doar la motivarea titlului, cât mai ales, la evidențierea perspectivei de lectură pentru care optează autorul. În acest sens, o semnificație deosebită are ultimul citat, cel din Eugen Negrici. Fragmentul ales nu neagă importanța intenției autorului și a operei („de intenția autorului sau de intenția operei poți ține seama”), ci îi acordă importanța cuvenită cititorului, interpretului, intenției textului în primul rând.

Citatul din *Mobilitatea privirii* îi servește drept argument lui Mircea Moț pentru a valorifica interpretativ detaliile cărora le asigură o configurație convingătoare.

Cu un titlu ademenitor, cartea conține lecturi dedicate unor cunoscute opere literare românești.

Mircea Moț scrie despre I.L. Caragiale, Ion Creangă, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, dar și despre Marin Preda.

Totul sub semnul interpretării, care, de multe ori, reține atenția prin imaginație, dar și prin evidenta plăcere a descoperirii unor sensuri posibile, autorul oferind de fiecare dată modele posibile ale operei abordate.

Eseul *Comentarii la Legenda lui Negru Vodă* are în centru balada *Monastirea Argeșului*. Lectura baladei are în atenție ideea că balada își construiește semnificațiile nu în jurul lui Manole, ci al lui Negru Vodă, pe care Mircea Moț îl consideră un „nedreptățit”. Eseistul insistă asupra descrierii mănăstirii, ale cărei detalii nu fac referire la „condiția estetică a acesteia, deocamdată frumosul fiind exclus în favoarea altor atribute majore ale creației: <<naltă>> și <<cum n-a mai fost altă>>”. De aici derivă că Negru Vodă nu vine să se închine la arhitectura clădirii, la creația ei estetică, ci la arta creației în sine.

Cel de-al doilea eseu este dedicat unui Alecsandri, îngrijorat de „anotimpul hibernal”, perioadă care îi impune retragerea în interioare proiectoare. Dar nu interioarele îl

salvează pe poet de frigusul iernii și de capriciile naturii, ci retragerea în imaginar, pentru poetul de la Mircești natura devenind o galerie de tablouri, de opere de artă, pe care poetul le comentează cu o nereștinută plăcere.

Lectura eminesciană este concretizată în *Eminescu Forever*. Așadar, *Eminescu pentru totdeauna!*

Autorul *Însemnărilor din La Mancha* dă dovadă de o „sete” inepuizabilă de a interpreta textul până la cele mai mici detalii. Afirm aceasta având în vedere eseul *Despre Cătălin și Cătălina*, în care Mircea Moț își îndreaptă atenția asupra celor două „personaje” din planul terestru, evidențind frumusețea și profunzimea umanului.

Surprinzătoare mi se pare și perspectiva asupra lui Caragiale, cea din *Odiusul nume propriu*, în cadrul căreia se pune accentul pe numele personajelor, ajungându-se, în final, până la „tălmăcirea” semnificațiilor literelor ce compun numele.

Era imposibil ca „admirabilul exeget al *Amintirilor din copilărie*” (Dan Damaschin) să nu trădeze măcar puțin slăbiciunea și/sau admirația pentru Ion Creangă și operele sale. În acest fel, texte precum *Povestea lui Dănilă Prepeleac*, *Povestea unui om leneș*, *Povestea lui Harap-Alb*, *Punguța cu doi bani* au trecut prin filtrul imaginației domnului Moț care le-a „mărunțit” bine de tot.

Acestor creații li se mai adaugă și atenta observare a faptului că Ion Creangă își semnează lucrările – „autoriu”, dar și o analiză detaliată a *Prefeței la poveștile mele*.

Menționarea lui Don Quijote apare în *Soldatul și bunul Dumnezeu*: „Dobândind nemurirea, însă ca o pedeapsă, Ivan Turbincă împrumută în registru parodic ceva din Sfântul Gheorghe ori din Don Quijote, rămânând cu siguranță un mare naiv al literaturii române.”

Deci, asemănarea celor două personaje decurge din faptul că Ivan, ca și Don Quijote, ori nu este conștient de realitate, ori nu dorește acest lucru, el trăind conform propriei sale gândiri, propriilor principii și reguli.

Celelalte eseuri conțin tot felul de curiozități, să spun așa, în legătură cu textele alese drept obiect al analizei, și pe care Mircea Moț și le-a satisfăcut privindu-le și analizându-le din diferite unghiuri.

În acest sens merită menționate motivul poveștilor de la Hanu Ancuței (*Sub semnul imaginarii*), lecturile lui Ion al Glanetașului (*Un personaj și lecturile sale*), cititul ziarului de către Ilie Moromete (*Moromete citind ziarul*).

Însemnări din La Mancha se încheie cu două eseuri dedicate filosofului și scriitorului român, Emil Cioran: *La anul '36. Cioran la Brașov și Teza de doctorat și bicicleta*.

Cel din urmă abordează o temă interesantă și chiar „simpatcă”, dacă îmi este permis să o numesc așa, și anume reticența lui Emil Cioran față de călătorie și de mijloacele de transport, temă pe care domnul Mircea Moț o abordează cu o foarte mare seriozitate. Bicicleta va constitui singurul vehicul de transport agreat de filozof, deoarece ea „devine modalitatea prin care Cioran se abandonează naturalului, sustrăgându-se în felul acesta mecanismului rigid al lumii”.

Străbaterea întregii Franțe pe bicicletă, lucru „demn de toată lauda”, este considerat a fi mai important decât teza de doctorat: „E mai bine să faci Franța pe bicicletă decât o teză de doctorat” (*Convorbiri cu Cioran*).

După cum am mai zis, o temă chiar interesantă abordată în ultimele pagini ale cărții care merită citită cu atenție.

Până la urmă, *Însemnările din La Mancha* sunt însemnările unui cititor dispus să se abandoneze textului, uitând orgoliile, justificate de altfel, ale autorului.

ALINA CAMELIA STANCIU

Receptarea poeziei

Poezia – cea fără de timp, ascunzându-și sensurile în fiecare cuvânt-răsuflare, se lasă spusă, reflectată, inspirată (ca moleculele de aer) și decantată mai apoi în cartea Victoriei Huiban, *Receptarea poeziei*. Apărut la Editura Corgal Press Bacău în noiembrie 2015, volumul propune o reînțoarcere a omului civilizației moderne, tehnologizate, la „frântura sacră de lumină dăruită de Dumnezeu”: *Poezia*.

Pledoaria pentru poezie este construită ca o uvertură pentru întreaga carte – nu în zadar a fost înțeleasă/ numită/ privită poezia de-a lungul timpului ca muzică a spiritului. Ea poartă cititorul pe tărâmurile poetice, făcându-l să pornească din „zorii culturii universale” (Sapho și Catullus), să treacă prin *Purgatoriul* lui Dante, să-și pună hamletiana întrebare sau, ca Faust al lui Goethe, să exclame: *Frumoasă ești, nu trece-n zbor* – până ajunge la „miezul incandescent al lirismului” din epoca romantică (Novalis, Lermontov, Eminescu sau Victor Hugo), despre care autoarea spune că „va influența, într-un fel sau altul, orice creație în versuri apărută ulterior”.

Cartea se adresează tuturor celor care apreciază poezia, dar în special profesorilor și elevilor. De aceea, capitole distincte sunt grupate sub titluri care să ghideze; unele propun interpretări de texte poetice (**Poveste despre iubire și singurătate: *Luceafărul*, Poezia emblematică a liricii bacoviene: *Plumb***), altele creionează demersuri didactice (***Odă (în metru antic)* – demers didactic, Sugestii didactice vizând receptarea și interpretarea unui pastel**), iar altele argumentează harul profesoral al autoarei prin fluentă, claritatea și adecvarea sugestiilor metodice aduse (**Demers metodic: un algoritm de abordare/ interpretare a textului literar, *George Bacovia*, *Amurg violet* – sugestii metodice**).

Literatura poetică română este prezentată și analizată în diacronie, fiind selectați pentru studiu autori dintre cei canonici, din programa școlară, pornindu-se de la Alecsandri, trecând prin romantism (Mihai Eminescu) și simbolism (George Bacovia), ajungându-se la modernism (Tudor Ar-

ghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu) și neomodernism (Nichita Stănescu). Poeziile alese sunt dintre cele reprezentative pentru scriitorii numiți: *Luceafărul, Plumb, Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* etc. – oferind cititorilor aflați la vârsta adolescenței posibilitatea inițierii în interpretarea textului liric, iar celorlalți adevărate delicii intelectuale, deschizându-le noi posibilități de receptare.

Caracterul științific, rigurozitatea și valoarea cărții sunt probate și de bibliografia bogată, cuprinzând nume importante ale criticii sau teoriei literare - românești și universale (Ion Bălu, Zoe Dumitrescu Bușulenga, G. Călinescu, I. Lotman, Marcel Raymond), ale eseisticii (Miguel de Unamuno) și filosofiei (Soren Kierkegaard, Friedrich Nietzsche, Arthur Schopenhauer).

Cartea, adresându-se unor categorii diferite de cititori, stilul studiilor și analizelor care o compun este eterogen, limbajul critic – științific și riguros – alternând cu unul aproape poetic, ce trădează sensibilitatea autoarei, „contaminată”, cu siguranță, de lirismul lumii în care se lansează și pe care dorește să-l împărtășească și cititorilor. Astfel, pe de o parte, sunt inserate subtil (atât cât să nu pună în dificultate lectorul adolescent, aflat în curs de inițiere în receptarea poeziei) afirmații din critica literară: G. Călinescu, Eugen Simion, George Gană, Nicolae Balotă etc. Pe de alta, limbajul poetic al autoarei declanșează fiorul artistic și creează cititorului starea de spirit necesară cuprinderii sensurilor poeziilor analizate: „Orice

culori ar răsfrânge poezia, frântură de curcubeu înflorind în zarea sufletului nostru, ea rămâne adevărata cale către frumusețe, *jerbă de lumină pe rana unui crin* (F.Garcia Lorca), strălucire astrală care ne mântuie de umbrele și tenebrele vieții noastre...” (p. 13).

Suitele de interogații retorice conduc cititorul pas cu pas, lăsându-i impresia că descoperă singur semnificațiile textului: „Ce impresii ne provoacă lectura acestei poezii? Admirație în fața acestei reci frumuseți a iernii, ca un fior de spaimă, în consonanță cu trăirile eului liric, sau, dimpotrivă, impresia de artificialitate, desuetudine, cu un accentuat gust de patetic și înduioșătoare naivitate? (...) Care ar fi prima idee, imagine care se cristalizează odată cu receptarea poeziei?” (p. 22).

Afirmațiile critice ale autoarei („În sensul kantian al nemărginirii spiritului (...), se cristalizează viziunea unei extensiuni a cunoașterii intelective prin metaforele gândirii...” (p. 38); „Astfel, Erosul devine mai puternic decât eternitatea însăși, la care e dispus să renunțe cel care iubește mai mult” (p. 75)) alternează cu formulările interogativ-aforistice („Este, oare, iubirea albastru nostru care ne dăruiește iluzia eternității? -p. 37), facilitând pătrunderea în orizontul poetic.

Trimiterile mitologice, probând erudiția (Nyx, Hypnos, Oneiros, Thanatos), alternează cu limbajul sensibil, pe alocuri încărcat de epitete: „accente halucinante”, „aparențe strălucitoare, fascinante ale lumii”, „limpezimea de cristal a conștiinței”, „oglindea rece a revelației sfârșitului”, „copleșitoare trăiri” etc.

Titlurile – dintre care unele metaforice (**Poetul cu suflet de plumb: *George Bacovia*, *Călătorie pe apele poeziei argeziene*, *Un Don Quijote în căutarea poeziei pure: Ion Barbu*) – sunt repere în călătoria interpretativă.**

Se remarcă unele capitole, fie pentru rigurozitatea demersului științific, fie pentru pasiunea cu care este evocată figura vreunui poet.

Capitolul **În căutarea fericirii: *Floare albastră*** îmbină pertinenta analiză de text cu inerentele – având în vedere tema poeziei – glisări meditative, exprimate uneori în tensiunante gradații: „În măsura în care *situația mitică fundamentală* a →

LĂCRĂMIOARA SOLOMON

O expediție română în Africa

Aventura africană a boierilor
Nicolae și Dimitrie Ghika-
Comănești la sfârșitul secolului
XIX, la Editura Polirom

„Povestirea călătoriei lui Dimitrie Ghika în Africa Orientală nu depășește întru nimic dimensiunile sau rezultatele unei reușite expediții de vânătoare și de observații etnologice din acea vreme, dar exprimă un potențial și o disponibilitate remarcabile pentru o țară mică și o cultură încă tânără; și, desigur, o calitate deosebită, intelectuală și morală, a unei familii care a dat vieții noastre culturale și politice mai mulți descendenți de valoare.” (Mircea Anghelescu)

O expediție română în Africa de Dimitrie Ghika-Comănești, cel mai nou titlu al colecției „Biblioteca Memoria. Jurnale, autobiografii, amintiri”, cu o prefață semnată de Mircea Anghelescu, e disponibilă în librăriile din toată țara și pe www.polirom.ro, în curând și în ediție digitală.

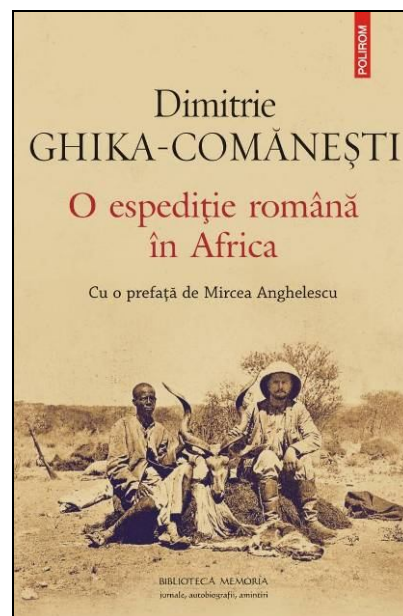
Pe 3 octombrie 1895, boierul moldovean Dimitrie Ghika-Comănești și fiul său Nicolae plecau de la Trieste într-o expediție în Africa

Orientală. Își propuseseră să vâneze animale sălbatice și să se întoarcă acasă cu trofee, dar și să adune informații științifice despre regiuni mai puțin explorate pînă la acea vreme.

Întreaga expediție a fost plănuită și finanțată de cei doi boieri, care în prealabil s-au documentat la Londra, luând lecții de botanică, zoologie și cartografie. În aventura lor africană, care avea să dureze patru luni, Dimitrie și Nicolae Ghika au fost însoțiți de o caravană formată din 59 de oameni, 72 de cămile, patru cai, doi cătâri abisinieni și 15 oi. Pe parcurs, au inventariat fauna și flora, au făcut observații meteorologice și hidrologice și au cartografiat terenul.

La întoarcere, au prezentat rezultatele expediției la importante societăți științifice din Europa, între care și Royal Geographical Society din Londra, și au scris două cărți – tatăl, pe cea de față, în română, care insistă asupra peripeziilor călătoriei și vânătorii și care conține o hartă și numeroase fotografii făcute în timpul expediției, iar fiul, o carte în franceză, ce a circulat în străinătate în epocă.

Dimitrie Ghika-Comănești (1839-1923) este descendentul unei familii ilustre, care a dat, începând cu secolul al XVII-lea, mai mulți domni ai

Moldovei și Țării Românești. Și-a luat doctoratul în Drept la Berlin, a fost magistrat și deputat. Pasionat de vânătoare și de natură, a devenit membru al Societății Române Regale de Geografie. A călătorit mult în România și în străinătate, cea mai cunoscută călătorie a sa rămânând cea întreprinsă împreună cu fiul său Nicolae, în Cornul Africii, în urma căreia a scris *O expediție română în Africa*.

CLAUDIA FITCOSCHI

RECEPTAREA POEZIEI

→condiției umane (Nicolae Balotă) este căutarea, nicio alta nu este mai aventuroasă, mai intensă, mai răspândită, mai obsedantă și mai imprevizibilă decât cea a fericirii.” (p. 36). Considerațiile pe tema fericirii, a frumuseții, a efemerității condiției umane provoacă – inevitabil – în cititor dorința descoperirii de sine, incită la meditație.

Astfel, analiza propusă își atinge scopul: cititorul își descoperă ipostaza de *homo interrogator*, iar poezia devine calea spre esența lucrurilor. Este, poate, cel mai echilibrat capitol al cărții, armonizând apolinicul și dionisiacul (cele două ipostaze ale autoarei înseși), îmbinând caracterul științific cu valențele artistice și care se încheie într-o plăcută notă optimistă: „Și totuși, prin creație, clipa de fericire la care aspiră acest spirit faustic se înveșmântează în eternitate și astfel, umbra Euridicei nu se mai risipește în tenebrele Hadesului, ci

rămâne să strălucească veșnic, prin logos, în cântecul acestui Orfeu îndrăgostit de himere, veșnic în căutarea fericirii...” (p. 46).

Capitolul dedicat lui George Bacovia este un portret realizat în tușe blânde, luminos – în contrapondere cu plumburiul cvasigeneralizat al lumii bacoviene – și care aduce note originale în exegeza bacoviană. Unele formulări sunt adevărate definiții metaforice sintetizatoare: „De vreme ce omul nu poate concepe absolutul decât ca neant, Bacovia este cel mai iscusit regizor al poetizării neantului...” (p. 97).

După cum anunță și titlul – **Omul – între iluzia nemuririi și conștiința efemerității** -, capitolul care analizează poezia *Odă (în metru antic)* se dezvăluie a fi un pretext pentru considerații filosofice pe tema morții, cu trimiteri contrapunctice la importante nume ale filosofiei universale: Seneca, Arthur Schopenhauer sau Friedrich Nietzsche.

Se evidențiază aici originala interpretare a „ochilor turburători” (*Piară-mi ochii turburători din cale-mi*) printr-o copleșitoare imagine a Îngerului Morții – al lui Lev Șestov (v. *Revelațiile morții*).

În oricare dintre capitolele cărții, fie prin formulări aproape aforistice referitoare la poezii studiate (Ion Barbu „...își dezvăluie sufletul dionisiac în armonia desăvârșită a melosului apolinic” – p. 156), fie prin citatele alese cu grijă din teoria literară, referitoare la curentele literare reprezentate de aceștia („Romantismul a cântat doar scelpiri și scoici și mici insecte care vin în roiuri ca de nisip.

Naturalismul a numărat fiecare fir de nisip, dar viitoarea generație de scriitori, după ce s-a jucat suficient în acest nisip, îl va sufla departe pentru a descoperi simbolul ascuns în el.” p. 88 – Saint-Pol-Roux, *Simbolismul*), autoarea dovedește spirit cultural, un condei iscusit și – mai ales – pasiunea pentru poezie.

În liturghia ierbii

Moto: „A fi simplu nu este o treabă ușoară. A fi simplu înseamnă să mori câte puțin în fiecare zi, în numele celor mulți, până când te preschimbi în iarbă. Iar mai simplu ca iarbă ce poate fi?” (Grigore Vieru)

Am ales ca *moto* cuvintele poetului basarabean Grigore Vieru, frate întru simțire românească și sensibilitate artistică al poetului Valentin Marica, pentru a îndrăzni să-mi explic titlul volumului de interviuri *În liturghia ierbii*. (Editura Vatra Veche, Colecția „Marea Unire – 100”, nr. 11, Târgu-Mureș, 2015)

Ce putem fi noi, oamenii, atât de efemeri, raportându-ne la incomensurabilitatea universului, la veșnicie, decât niște *muști de o zi* (M. Eminescu) sau *fire de iarbă*?

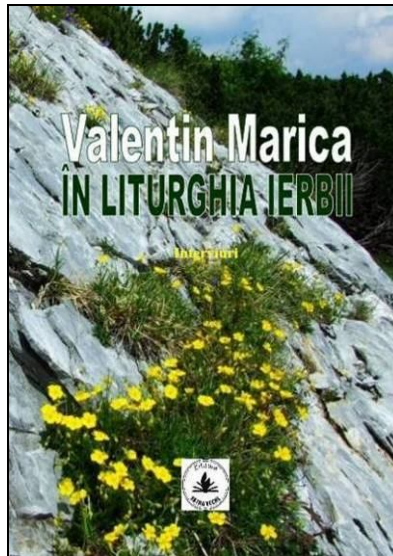
Valentin Marica e un scormonitor în profunzimile fiecărui cuvânt al limbii române, simplu, în aparență, precum *iarba*, și-i descoperă sensuri nebănuite.

Dacă în volumul reprezentând autobiografia lirică a sa, publicat la împlinirea a 65 de ani, *Frigul visului* (2014), cuvântul *iarbă* e o metaforă-cheie, iată-l prezent în chiar titlurile volumelor ulterioare – *Iarba Golgotei* și *În liturghia ierbii* –, publicate în anul 2015.

Poetul, având har divin – „lumină spirituală” –, oficiază zilnic liturghia cuvântului ziditor, căci „prin cuvânt, binele - crede poetul - se înmulțește precum pâinea și vinul în evanghelie” (p. 6). Actul de creație literară amintește de cel al oficierii unei liturghii, al transformării pâinii și vinului în trupul și sângele Mântuitorului.

Inițial profesor de limba și literatura română, jurnalistul radio a schimbat sala de clasă cu „un amfiteatru imens al Transilvaniei” (p. 33), iar Studioul de radio târgumureșean a devenit amvonul de la care a vorbit ascultătorilor despre „Tărâmul de iubire, Cuvântul”, despre „Cina eternă”..., convins că reporterul radio are misiunea de a le transmite „în minte o idee și în suflet un sentiment” (p. 39) Da, cuvântul are putere magică: „Invoc puterea cuvintelor de a ordona spiritul, precum sunetele de toacă din *Arca lui Noe* de Lucian Blaga sunt invocate înspre a ordona universul.” (p. 68)

Trăind la o margine de lume, departe de un mediu cultural elevat,

așteptam cu nerăbdare emisiunile sale culturale și le ascultam cu curiozitate, bucurie și admirație, fiindcă ne vorbea despre oameni aleși sau convorbea cu aceștia. Pentru o clipă, cât mi se părea timpul de emisie, aveam acces într-o altfel de lume și îmi hrăneam mintea și sufletul cu fărâme de cultură.

Acum, vibrația vocii sale o regăsim în litera scrisă a cărților. Mă bucur să i le citesc. În acest fel particip, și eu, la *liturghia ierbii*... Am prilejul să pătrund, și eu, în paradisul și profunzimile cuvântului, să poposesc „pe malul care nu se surpă” – împărăția cărților. Având acces la lecturi esențiale, întâlnind oameni adevărați, bucurându-se de arta spectacolului teatral, Valentin Marica ne oferă în cărțile sale chintesențe de spiritualitate, de cultură. Cultura este cea care „ordonează, civilizează sufletul, ne apără în fața agresivității lumii. Se spune că numai atunci va fi bună civilizația lumii când se va civiliza sufletul. Declinul spiritului contemporan vine din dezordine și din ființa fără Dumnezeu. Nu demult, le-am propus ascultătorilor mei, la rubrica *Clipe de reflecție*, cuvintele lui Constantin Noica, din *Rugați-vă pentru fratele Alexandru: Rugați-vă pentru cei ce rătăcesc în viață fără cultură, dar și pentru cei ce rătăcesc în cultură.*” (p. 51)

Mă leagă de Valentin Marica formația noastră universitară, beneficiind de prestația unor intelectuali de „mare finețe”, „zei ai Literelor Clujene”, care au pus în pământul studenților „sămânța roditoare”. Valentin Marica este unul dintre acei care „au știut să primească darul, să-l

apere și să-l statornicească”. (p. 74) La rândul său, ca scriitor și ca jurnalist radio, conștientizând etica scrierii și etica citirii operelor literare, știe să facă „să odrăsească gânduri”. „O creație literară se scrie în lumină spirituală. Este structura ei de rezistență. La fel trebuie receptată. E important să trăiești sentimentul că prin scrierea ta dăruiești, aplanezi, îndrepti, răspunzi, fără să aștepți neapărat răsplată. Constantin Noica ne atrăgea atenția să nu uităm că echilibrul vieții noastre se creează dând totul și *neprimind decât ceva.*” (p. 72)

Valentin Marica e omul și scriitorul care știe să dăruiască totul, dorind, la fel ca și Solomon, „ca slava și bogăția” sa și a familiei „să fie puțină înțelepciune și pricepere”. (p. 78)

În liturghia ierbii este o carte de interviuri realizate cu Valentin Marica de Mariana Cristescu, Nicolae Băciuț, Meniuț Maximilian, Zeno Fodor, Liliana Moldovan, Doina Doboreanu, Mișcarea literară, de fapt o carte de confesiuni privind frământările literare și existențiale ale lui Valentin Marica, om de litere, scriitor și jurnalist. Găsim aici gândurile sale despre scriitor și scriitură, despre relația scriitorului cu critica literară și cititorii, despre bucuria scrisului și a lecturii, despre artă, literatură, teatru, despre educația literară, despre cartea clasică și cartea electronică.

Ce sunt *arta, poezia, teatrul*, în viziunea lui Valentin Marica?

Scriitorul trebuie să cuprindă în scrisul său „estente de viață”. „Eu am scris din durere – mărturisește poetul. Durerea aceea care se prefăce în *cântare*, cum scria Marele Blaga. Îl citez mult, pentru că opera lui îmi este carte sfântă (...) Cezara Codruța e în cărțile mele.” (p. 47)

„Arta este, desigur, nume al lui Dumnezeu și *nesațiu* de veșnicie. Prin artă intri în divinitatea ființei (...) te poți împotrivi răului (...), căci „lumea nu se va schimba în bine fără înălțarea spirituală a ființei.” (p. 19) „Vreau, spune poetul, să așez răul pe muchia Cuvântului.” (p. 47)

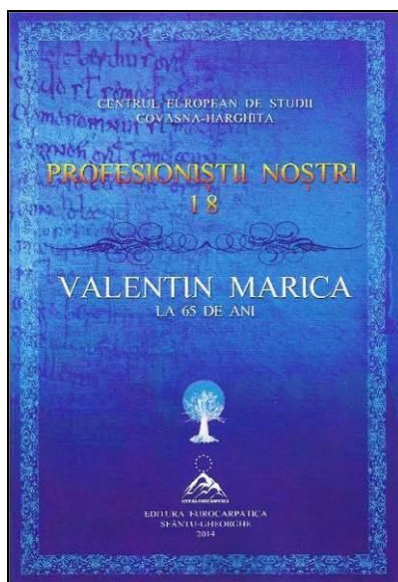
„Arta e *text și suflet*, e viață prin care punem sufletul să vorbească despre Dumnezeu.” (p. 46)

„Poezia este *civilizare prin înmîmînare*” (p. 16) Prin poezie îmi caut timpul meu propriu, *simt infinitul*, nu mai sunt în prăpastia lumii, despice burta chitului ca Iona, altfel spus, →

DOINA DOBREANU

Profesiștii noștri – **Valentin Marica, la 65 de ani**

Valentin Marica este o prezență aproape singulară în literatura română religioasă a începutului de secol XXI. Fondul sufletesc, de o sensibilitate aparte, marchează diafan frumusețea copleșitoare a versurilor sale. Însă Valentin Marica nu este doar poet religios. Opera sa este vastă, reliefând preocupări majore legate de cultura română contemporană. Publicistica, volumele de interviuri, studiile de literatură și de critică literară completează, într-un mod fericit, poezia autorului. Centrul European de Studii Covasna-Harghita, prin aportul substanțial al celor care au îngrijit ediția, prof. Ligia-Dalila Ghinea și dr. Ioan Lăcătușu, a publicat un volum aniversar, la împlinirea unei vârste a miracolelor, la 65 de ani, în cadrul colecției „Profesiștii noștri”, (Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2015) colecție ajunsă la numărul 18. Într-un impresionant corpus vivendi, care depășește 800 de pagini, e abordată viața și opera unui Om excepțional, care a trăit pentru a scrie și a scris pentru a trăi. Volumul e structurat în trei părți, care urmăresc paliere esențiale ale vârstei scriiturii autorului. Prima parte, intitulată „Mesaje, cuvinte de apreciere și evocări”, reușește să creioneze un portret uman și scriitoricesc de cea mai înaltă calitate. Supranumit „un om frumos” sau „el însuși un poem” sau „un om ca o icoană”, „iconar de suflete”, „apostol al cuvântului”, „vertical OM al Cetății” sau „omul care a șlefuit Cuvântul, făcându-l lacrimă și poezie”, Valentin Marica se conturează, în ochii lectorului, ca o figură de înger căzut între cuvinte pentru alin suflete. Portretul evocă sensibilitatea unui om de cultură integru, cu o personalitate aleasă, luminoasă. Denumit de mai multe ori în volum „Cetățean de Onoare al Poeziei”, el e considerat un poet ales, dar și un model de conduită profesională. Partea a doua a volumului urmărește să ofere cititorilor o privire de ansamblu asupra Operei pe care Valentin Marica a dăruit-o cu generozitate literaturii române de azi. Scriitorul și opera reprezintă o contribuție remarcabilă a criticii, un itinerariu onorant în care se regăsește și subsemnata, menit să adune, laolaltă, (aproape) tot ce s-a scris despre opera autorului.

Mai mult de 400 de pagini sunt dedicate acestui capitol, de care posteritatea va ține cont în demersurile critice ulterioare, deoarece e inevitabilă întâlnirea cu opera lui Valentin Marica fără de aceste extrem de prețioase pagini.

Studii este partea a treia și ultima a volumului. Se completează astfel, într-un mod fericit, portretul cultural al autorului, văzut în termeni elogioși. Abordările științifice, riguroase, ale autorilor studiilor din finalul volumului (Mariana Ploșteanu, Florin Bogdan, Vasile V. Filip, Cornel Sigmirean, Ligia Dalila Ghinea etc.) dovedesc respectul pe care cărturarul-autor, Valentin Marica, îl poartă colegilor, istoriei, patriei, adevărului.

E un volum frumos, precum frumos este întregul demers analitic și critic, demers menit a scoate în evidență personalitatea de excepție a lui Valentin Marica, un scriitor respectat și admirat în peisagistica literară actuală. Cartea e un mod de a-i mulțumi pentru frumusețea nepieritoare pe care, prin operele sale, o imprimă eternității din noi, căutătoare de modele, de sensuri noi, de adevăr și de înțelegere a rostuirii în univers a Ființei iubitoare de semeni.

MARIA DANIELA PĂNĂZAN

(Urmare din p. 36)

învîng.” (p. 8)

Teatrul are ca finalitate „desăvârșirea umanului”. Teatrul care dă satisfacție intelectuală și sufletească, de înaltă valoare estetică, „poate înnoi gândul”. Actul artistic nu e facil, e asemenea unui joc de-a v-ați ascunselea. Dar, plecând de la convingerea că,

TĂINUIRI

• Ochiul Îngerului îmi apasă umărul.
Nu știu dacă e noapte sau zi.
Ochiul îngerului îmi apasă umărul,
umăr de iarbă, umăr de abur,
umăr de fântână,
sângeri,
în fără-de-uitarea unui strigăt,
în fără-de-uitarea
unui sfârșit de vis.

• Din culorile dimineții nu știu ce să iau mai întâi.
Toate mi se leagă de tălpi,
de ieșirea din vis,
de întinderile mâinii spre soarele cel nou.
Sunt prins între surâsul verdelui și mirarea albului.
Mi se așează pe umeri

ca încetinite semne ale crucii
valuri de albastru, de galben.
Le simt văpaia de mir, zvâcnetul și ochii în care privindu-mă sunt dealul cuvântului din cuvânt
pe care urcă îngeri
revărsând gustul Învierii
din harfe de aur.

• Să plângi,
să plângi precum a plâns Iisus.
Să nu râzi,
să nu râzi precum nu a râs Iisus.
Să faci din bobul de grâu
candelă,
vălul nesomnului,
al răscrușilor.
Să plângi,
să plângi precum a plâns Iisus,
să nu treci mut prin
dezmiardarea ierbii,
lecuind dezmiardarea cerului...
Să nu treci mut prin iarbă,
să treci plângând,
precum a plâns Iisus.

VALENTIN MARICA

stând împreună, „împuținând lutul și lărgind cărarea duhului, stând lângă *Fântâna Blanduziei*”, Poetul va descoperi „desăvârșirea și veșnicia”.

„Să tot întineri speranțele și iubirea, fără de care *clopot dogit* suntem...” Este îndemnul poetului pentru sine, dar și pentru noi toți.

Blocat în lift, spre cer

Subtitlul acestei cărți, „Puzzle lirico-est-etic”, transmite ceva din tematica abordată, lucrarea fiind una de memorialistică apropiată atât de jurnal, cât și de literatura revoluționară propusă de noul roman francez și de romanul fluxului conștiinței din literatura de limbă engleză, îndeosebi prin alternarea timpurilor din viața povestitorului.

Narațiunea alternează cu versuri care anticipează ori subliniază ideea fragmentelor autobiografice, metodă folosită azi și de alți scriitori. De-a lungul secolelor, creația artistică a mai cunoscut procedee asemănătoare, de exemplu alternarea momentelor acțiunii, din piesele dramatice, cu intervenția explicativă a corului antic.

Copilăria înseamnă începutul confruntării cu o lume violentă, inițiată în exercitarea răului încă din fragedă vârstă. Astfel, un alt copil îi înfige povestitorului o creangă ascuțită în obraz, fără nicio motivare, sugerându-se apartenența agresorului la un clan cu o droaie de copii, niște „suricate colectivizate cu forța”.

Sfidând cronologia întâmplărilor, Marin Ifrim prezintă scene de la spitalizarea, operația suferită în spital și apoi convalescența sa. Din copilărie, își amintește sprietură provocată de trei țigani zdraveni, bărboși, cu nasturi strălucitori, care bat cu putere în poartă pe când era singur acasă. Chistul la pancreas trebuie să fie operat, iar speranțele de viață ale autorului sunt slabe. Însă cunoaște în spital doctori foarte buni, cu mult suflet și prcepere, pe care îi numește direct, precum și oameni pasionați, ca și el, de literatură. De fapt, în grădiniță, e lovit, tot fără un motiv aparent, cu polonicul în cap, de către bucătăreasa care îi era și rudă, iar la școală, repartizat la clasa a V-a B, alături de hai-manalele satului, copii răi, puși pe harță, dezinteresați de învățatură, pușlamalele școlii. Singura atracție se arată a fi lectura, apoi descoperirea bibliotecii unui coleg cu stare, apoi a bibliotecii comunale. Citește cu plăcere, inclusiv când era cu vaca la păscut, ca și Nicolae Moromete din proza lui Marin Preda.

Din loc în loc, prozatorul și poetul filozofează, arătând că viața nu trebuie să fie risipită, sau își amintește de scriitorii din zonă care au dispărut în ultimii ani: Ion Nicolescu,

Gheorghe Ene, Gheorghe Andrei, George Vioreanu etc.

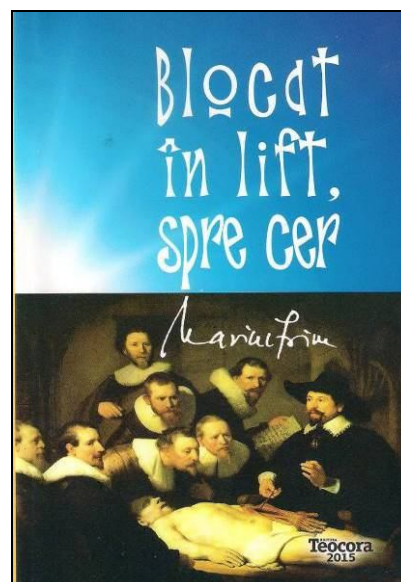
Povestește incidente din școală, despre promovarea la școala profesională din Brăila, apoi despre angajare și despre efectuarea stagiului militar. Prin fața ochilor i se perindă întâmplări și personaje memorabile, unele punându-și amprenta asupra caracterului și educației sale, precum învățătorul, profesoara de limba și literatura română, colegi, maiștri, alți pasionați ai scrisului, precum Marian Ilie, Valentin Cojocaru, Stelian Grigore, Dorin Bocu și Nistor Tănăsescu. Numărul prietenilor autorului, până la momentul înscenării că ar fi fost colaborator al Securității, se înțelege că a fost mult mai mare, însă Marin Ifrim i-a repudiat, observând insinuările și satisfacția ascunsă a unora dintre ei.

Ceea ce nu prezintă autorul, motivând prin lipsa lui de interes față de sexul frumos, care s-a dovedit înșelător în câteva rânduri, e relația, firească la tinerețe, cu fetele de vârsta lui, însă, mai departe, aflăm că autorul are doi copii cu prima soție, care a decedat de tânără, că s-a căsătorit apoi cu o doctoriță care l-a dezamăgit, apoi cu soția actuală, de la care mai are un băiat. Deci împlinirea familială s-a produs mai târziu, ea semnificând deplina integrare socială a celui care fusese, în școală, un copil nesupus.

În pur stil realist, vorbește despre condițiile proaste de cazare și masă, atât ca elev, cât și ca militar în termen, iar mai târziu, plecând din Brăila la Buzău, observă că acest din urmă oraș era mic și murdar. Mai explică, în același spirit, cum „perfecționarea profesională” la o întreprindere din Valea Călugărească nu i-a învățat nimic pe cursanți, ci a însemnat numai băutura, chiul și trocul cu sătenii: pește contra vin și țuică. De asemenea, arată cum, trăgând cu praștia și răbind o persoană în picior, este dat afară din serviciu, iar tatăl trebuie să restituie trei mii de lei, taxa de școlarizare în școala profesională.

Deși acuzația, menționată mai sus, a fost dovedită ca fiind neîntemeiată, cauzată de interese meschine, spune că l-a pus la pământ și că se gândește la legea Talionului, pe care vrea să o aplice prin scris.

Cartea este un document personal credibil prin autenticitatea faptelor și personajelor prezentate, destinul autorului fiind asemănător cu al multor tineri care nu se puteau afirma cultural

înaintea de evenimentele decembriste, iar în prezent ducându-se o vânătoare de valori de către cei rămași la mentalitatea încurajată de comunism: slugărnicie, turnătorie, lașitate, manipulare și hoție.

De menționat că autorul a înființat, în colaborare cu câțiva prieteni, revista *Cartelul metaforelor*, e, de asemenea, redactor-șef la revista *Caietele de la Țințești* și are o rubrică permanentă la ziarul buzoian *Opinia*. Începând cu anul 1986, când a reușit să publice prima carte, intitulată *Spre orașul cu un milion de ferestre*, la „Litera”, singura editură unde se putea publica în regia autorului (următoarea carte abia în 1995), Marin Ifrim a fost urmărit și spune că este în continuare. A scris cărți de versuri, roman, proză scurtă, publicistică, în anul 2014 reușind o frumoasă culegere de interviuri cu doamne ale literaturii române, intitulată *Invitație la vals literar*. Editurile unde a publicat sunt, în majoritate, la Buzău și Râmnicu Sărat, dar a scos cărți și la Galați, Iași și București.

Versurile acompaniază în surdină sau anticipează partea memorialistică, ambele dezvăluind un suflet sensibil, traumatizat și în copilărie și la maturitate, de ființe care sugerează autorul, nu aparțin speciei umane.

O carte scrisă cu multă sinceritate, bazată pe amintirile unui om care a înfruntat viața, ajungând din simplu absolvent de școală profesională, ca atâția alții, un adevărat scriitor, înzestrat cu talent și curaj, care are ce să ne spună.

CORNELIU VASILE

Marin Ifrim, *Blocat în lift, spre cer*, Buzău, Editura Teocora, 2015

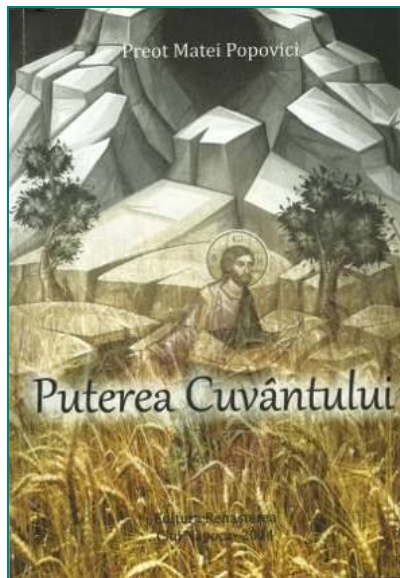
PUTEREA CUVÂNTULUI

SAU DESPRE ÎMPLINIREA PRIN LOGOS

În continuarea cărților anterioare, *Sărbătorile eterne* (2001) și *Bucuria lacrimii* (2010), volumul *Puterea Cuvântului. Cuvântări la Duminicile de peste an* (Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2014), al părintelui Matei Popovici, este o carte a căutării prin sublimare și esențializare, împlinind parcă un triptic sacru al cuvântului scris. Sunt prezentate, în aceste pagini ale actualului volum, cinci episoade definitorii pentru exemplificarea Cuvântului, prin trăirea Logosului. Această alegere nu presupune o limitare, ci o conturare mai accentuată a spațiului sacralizat și sacralizant, de împlinire prin Logos a cuvântului definitoriu pentru persoana umană. În acest volum de eseuri-predici, perspectiva este una de amplificări metodei de cercetare, de investigație culturală, teologică și științifică, pentru o bună dezvoltare a unui limbaj, care să poată formula o încadrare în sfera numinosului a ceea ce reprezintă cea sublimă expresivitate de esență teandric-umană.

Cele patru cuvântări, alături de cea de a cincea, care apare sub o altă denumire (predică), sunt descoperite ca fiind exemplificări ale treptelor de ascensiune spirituală. Acestea prezintă mediul în care Cuvântul rodește, un areal de determinare a Logosului în creație. Ele caracterizează conduita umană, în perspectiva devenirii acesteia, ca proces de obârșie ontologică și cu finalitate eshatologică, insuflând modele de raportare a omului față de Logos.

Sunt caracteristici determinante ale existenței umanității: slăbiciunea trupească – vindecarea slăbănogului (prima cuvântare – Cuvântare la Duminica a VI-a după Rusalii și a II-a după Paști – *Vindecarea slăbănogului din Capernaum*), bunăstarea în raport cu vârsta, neputința de a decide, de a întreprinde o alegere benefică, lipsa fermității (cea de-a doua cuvântare – Cuvântarea la Duminica a XII-a și a XXX-a după Rusalii – *Pilda tânărului bogat*), parabola semănătorului, care apare ca o chintesență a celor patru puncte cardinale în comportamentul uman versus apropierea de Cuvânt, de împlinirea prin Logos, nu întâmplător fiind situată această cuvân-

tare ca punct central al prezentului volum al părintelui Matei Popovici (Cuvântarea la Duminica a XXI-a după Rusalii – *Parabola semănătorului*), lecția oferită de bogatul care i-a rodit țarina, fiind cea de-a patra parte, dar descoperită ca și o predică (Predică la Duminica a XXVI-a după Rusalii – *Pilda bogatului căruia i-a rodit țarina*), modelul fiului risipitor (Cuvântare la Duminica a XXXIV-a după Rusalii – *Pilda Fiului risipitor*), care prezintă, în mod metaforic, o reasumare a modernității din perspectiva paralelei ev biblic – ev contemporan.

Deși apar în tratarea subiectului acestui volum termeni care aparțin sferei teologiei, această lucrare a părintelui Matei Popovici, intitulată *Puterea Cuvântului*, trece dincolo de o simplă catalogare a sa în domeniul teologic, prin modul de abordare care descoperă o eseistică aparte, care cunoaște nuanțe de estetică literară, de lingvistică, prin definire, prin exemplificare, care aduce modele filosofice, care ne vorbește despre curente și reprezentanți de seamă ai gândirii filosofice, sociale, culturale din antichitate și până în contemporaneitate.

Volumul *Puterea Cuvântului*, de preot Matei Popovici, reprezintă un studiu care cunoaște o documentare deosebită. Fiecare filă este îmbogățită cu numeroase note de subsol, cu explicații, trimiteri, indici bibliografici, care conferă o privire complementară exhaustivă asupra subiectelor abordate și oferă numeroase și complexe puncte de vedere de specialitate, care pot fi consultate de lectorii acestei cărți.

Puterea Cuvântului, ca sintagmă simbolizând evoluția forței duhovnicești a omului, se deduce din puterea exemplurilor. Mediul de împlinire este cel cultural – teologic – literesc. Solitudinii umane îi este opusă, de către autor, apropierea prin lucrarea Logosului. Datul uman ființial este împlinit prin semănarea Cuvântului în mediul uman. Această acțiune are un rol de determinare și nu de detașare. O nuanță aparte a cărții *Puterea Cuvântului* o constituie descoperirea implicării umane în relația om – Divinitate.

Timpul contemporan trăit este privit de autor ca fiind un timp al conștientizării și al acțiunii, un timp al re-asumării datului Cuvântului, precum și al împlinirii acestuia. Logosul nu este o expresie a unui Cuvânt static, ci este expresivitatea Cuvântului roditor. Tonul lucrării este unul ardent, modelul oferit fiind cel de acțiune într-o împlinire. Spațiul sacru e cel care poate șterge acțiunea timpului și poate revitaliza gândirea umană. Acest Spațiu al Cuvântului poate reintegra în dialogul ființial omenirea în tărâmul Creatorului său, din perspectiva unei trăiri active în forma conștientizării umane.

Din perspectivă hristologică și antropologică, autorul privește ființa umană ca fiind înscrisă unui areal mistic, o raportare numai și numai la datul rațional uman nefăcând altceva decât să minimalizeze existența umană: „Nu există o așa zisă disciplină antropologică în afara antropologiei creștine, pentru că omul autosuficient sieși nu e doar o făptură infirmă, ci mai degrabă incompletă din punct de vedere ontologic. (...) Omul nu e făcut după chipul și asemănarea lumii, spune unul dintre Sfinții Părinți, ci după chipul și asemănarea lui Dumnezeu – potrivit supravelației biblice.”... Din punct de vedere ontologic, omul nu e complet decât prin raportarea la misterul relației om – Divinitate.

Modelele umane de conduită sunt aceleași, în fiecare secol, deceniu, doar forma de manifestare sau redarea sub forma ușor modificată a unui limbaj diferă, însă ascensiunea spre o accesibilitate a unui timp de grație ar fi o cădere în idealism sau idilism. „Puterea mea se desăvârșește în slăbiciune”, zice Hristos (după Sf. →

dr. VICTOR CONSTANTIN MĂRUȚOIU

Apostol Pavel, II Corinteni 12, 9).

Diferențiatore rămâne raportarea la limbaj. Forma de îmbrăcare a cuvântului poate determina o apropiere de mesagerii cerești sau de îndepărtare, printr-o malefizare a formulării expresivității de redare, omul căzând astfel în determinism și dezrădăcinare.

Inocența umană poate fi detașată prin maleficizarea cuvintelor, ca o rupere prin foamete metafizică și astfel se poate determina moartea sa interioară. Omul, când s-a rupt de divinitate, „s-a rupt și de sine însuși”, spune autorul.

“Ne-ai făcut pe noi pentru Tine, Doamne, și neliniștit este sufletul nostru până ce se va odihni în Tine”, spune și Fericitul Augustin în cartea sa intitulată “Mărturisiri”.

Ideile pot avea uneori, arată autorul, o nuanță creatoare, dar pot constitui și o erodare sufletească umană, în așa fel încât forma de îmbrăcare a ideii în limbaj filosofic poate determina alteori “drumul spre infinite posibilități de rățacire pe care nevoia de absolut a omului trufaș le dogmatizează în ideologii cu soteriologii sinucigașe”.

De aceea, “replica misticilor e implacabilă: omul mândru e sclav al sinelui, iar sclavii, de regulă, vexați și abuzați fiind, sunt plini de patimi subiective, care le consumă orice urmă de luciditate și obiectivitate. Pentru a gândi corect și liber, trebuie să fii liber.”

“Un om poate deveni liber numai când se eliberează de acest tiran care este Egoul, numai când se eliberează de păcat. Această eliberare se poate produce doar prin acceptarea lui Dumnezeu ca Domn al nostru”, afirmă Emil Brunner, în studiul său, intitulat “Temeiurile credinței creștine”.

Lev Șestov, citat în cartea părintelui Matei Popovici, îl explică pe filosoful creștin Blaise Pascal astfel (în lucrarea sa, numită “Noaptea din Grădina Ghetsimani”): “Judecătorul suprem, în toate diferențele, nu este omul, ci Acela care este deasupra oamenilor. Și, prin urmare, pentru a găsi adevărul, trebuie să te eliberezi de ceea ce oamenii consideră de obicei ca fiind adevăr...”

Puterea Cuvântului nu restrânge, nu limitează, nu constrânge, ci oferă o

exemplificare exegetică a necesității asumării modelului Logosului pentru împlinirea metalimbajului într-o societate modernă a transmutărilor și într-o spațialitate transmodernă a existenței umane.

Așa după cum arată și Mircea Muthu, în “Cuvânt înainte”, „Smerenia și respectul față de carte – veritabile mărci de noblete intelectuală – particularizează și un profil autobiografic pe care mai mult îl deducem din filigranul celor cinci învățături biblice docte și, în același timp, puternic afectivizate, mai întâi comunicate *expresis verbis* și apoi așternute pe hârtie pentru cei de astăzi dar și pentru cei de mâine căutând eterna Duminică a Spiritului.”

Edificatoare sunt și cuvintele lui Aurel Sasu, notate pe coperta a patra a cărții *Puterea cuvântului*: “Exegeza părintelui Matei Popovici este o vastă panoramă culturală a ideilor, construită pe câteva modele neotestamentare: fiul risipitor, semănătorul, paralizatul din Capernaum, bogatul nesăbuit și tânărul bogat.

Remarcabilă este, în volum, deschiderea înspre universal a parabolii biblice, inteligența abordărilor sincretice și pluralitatea de sens a interpretărilor metatextuale.

Elegant și discret-polemic, demersul analitic oferă, ca alternativă, falselor convulsii de istorie contemporană, argumentul etern al zidirii omului în Dumnezeu prin cuvântul puterii lui Hristos.”

Zi de ianuarie

Pe palierul nostru,
un bătrân își ascultă boala
cum îi croncăne prin artere;
sprijinit pe cadrul metalic,
privește nimicul
cum umblă
în papucii lui de casă,
în halatul lui de poplin,
prin viața
care încet-încet
nu-i mai aparține.

La mezanin, cofetarul îmbujorat
pune plăcintele la cuptor.
Știe că pe la amiază,
clientela va amușina galantarele
pline de baclavale, marțipan și
turtă dulce.

Undeva departe,
cu aspect de argint polizat,
hibernează, în vizuina lui,
cerul.

Lună la perigeu

În lava lunii ajunse la perigeu
sticlesc spinări de gânduri
cu vaier zimțat, pământiu.

Adâncit într-o floare de lotus,
liniștit,
Uroborus rostește o mantră
deprinsă din vechime.

Se clatină iar totul,
cu nu știu câte grade pe Richter;
încă o noapte în care murim
un pic și încă un pic.
Cineva în jur?
Nimic -

Ridicare din lut

Te logodești c-un munte, în lan
cu iarbă-albastră,
se-adună cerbi când încă e vară
la fereastră.

Pe brațe ți se culcă păduri cu dor
de stele;
zâmbind, le-nmuguresc pe
tâmpile, brumărele.

Curând se face iarnă; în lut
arborii țișă
și, transformați în păsări, din
moarte se ridică.

MIHAELA OANCEA

AUREL DUMITRAȘCU

Corespondență

Borca, 10 mai 1982

Bună ziua, Mili*)

Îți scriu târziu, în ultimul timp am continuat să fiu terfelit de frigul ce nu mai pleca, de așteptarea la care mă supune (de câteva luni) editura "Carea Românească". Pentru că te sature și de așteptat. Acum câțiva ani era mai ușor de suportat; dar după ce-ai scris deja câteva cărți despre care vorbesc foarte mulți oameni care le-au citit, dar aceste cărți sunt doar în manuscris, te inundă un fel de silă, se crispează ceva în seninătatea ta. Nu știu ce e democratic în a supra-nerva pe tinerii poeți (care s-au dovedit buni), făcându-i să tot aștepte. Poate că unii dintre cei care răspund de destinele culturale ale țării în mod oficial ar trebui să-și amintească mai des că au fost și ei tineri, mulți dintre ei cu mai puțin talent și totuși te fac să stai la coadă în asemenea condiții. Am rămas aici în nevoia de liniște. Dacă n-ar fi scrisorile marilor mei prieteni de peste tot, oboseala singurătății ar fi în stare să mă ducă în pragul disperării. Borca e și un spațiu în care oamenii habar n-au despre profunzimea unor lucruri, gesturile și

opțiunile lor sunt formale, mereu minate de incompetență și pustiiri de gânduri. Despre lipsa de bun simț aproape generală, ce să mai vorbim? M-a impresionat plăcut epistola ta! E bine că ți-e dor de cărți, de frumusețea aceea netrufașă, nesimulată, neplictisitoare. Eu ador Ardealul! M-am simțit întotdeauna grozav acolo. Și oamenii mi-au părut minunați. Sigur, am cunoscut Ardealul prin filieră clujeană, ca să zic așa, totuși sunt sigur că rigoarea lor vine dintr-un plus de gândire, în timp ce oamenii Moldovei sunt mai rezezi și mai puțin cugetați. Totuși, mai profunzi - și asta vine dintr-o sărăcie lucie și dintr-o obișnuință cu nuanțele pustiului de aici. Caută să-mi vorbești despre Ardeal, despre oameni, despre prejudecăți. Dacă se poate. Trăiesc un timp în care până și prietenii îi substitui scrisului - fiecare prieten apare într-un fel sau altul, în ceea ce scriu. Cărțile mele sunt neliniștite și triste, mi se spune chiar și că întind prea tare coarda, de aici riscul nebuniei. Pot fi liniștiți, voi rămâne sănătos! Cel mult pot muri! Sper că nu de silă, cum se moare acum în special.

Nici o grijă, vei primi cartea mea atunci când o să apară. Celelalte or să apară mai repede. Va fi cum voi dori, sper! Deși mi se va cere să renunț la anumite texte, din motive politice. Nu știu ce-i cu ei, eu sunt un bun român,

nu o lichea. Dar poți fi înțeles greșit, se pare. Mai ales acum, când, vorba unui prieten, riscăm să batem din palme și prin somn.

Îmi petrec timpul citind numai în franceză, multe cărți rare aduse de la oameni deosebiți (Coranul, Emil Cioran etc). Aștept vara! Aici, în munți e cald de pe 3 mai! N-am mai trăit luni așa reci niciodată. Oi pleca la mare, sper. Oricum voi pleca. Mi-e dor de mulți oameni și de multe locuri rare.

A a părut "Ist. lit....! a lui Călinescu, poate-o procur prin D.R. Popescu. E o carte care nu trebuie să lipsească din biblioteca nimănu. Vei constata, nu mai sunt ca pe vremuri. Dar sunt eu pe un drum pe care-l aprofundez zi de zi!

Îți doresc pace și bucurie acolo!

Aurel Dumitrașcu

*) **Emilia Amariei**

Despre cetitul cărților

„Căci nu este alta, mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților”, spunea cărturarul Miron Costin în lucrarea sa „De neamul moldovenilor și din ce țară au ieșit strămoșii lor.”

Aceste cuvinte pline de tâlc m-au călăuzit încă din copilărie, dar le-am pătruns miezul când am înțeles că nu mai pot trăi fără cărți. Șansa mea a fost să cresc și să trăiesc printre cărți, iar meseria sufletului meu s-a născut tot din această iubire neîntinată față de carte. Milioanele și milioanele de file în care am poposit și în care de multe ori m-am regăsit mi-au luminat destinul, deschizându-mi ochii și sufletul. Mă rog CĂRȚII să dăruiască și altora din ce mi-au dăruit mie: lumină, înțelepciune, miez de cuvinte, frumusețe.

Astăzi, cetitul cărților nu mai este o zăbavă, iar spectacolul lumii contemporane este dezarmant: ne diseminăm, ne risipim, am pierdut plăcerea de a citi cărți. Uităm cine suntem și încotro ne îndreptăm.

Din păcate, în lipsa unor repere, rapiditatea cu care se răspândește o nouă formă de lectură, a devenit evidentă.

Cetitul cărților se formează doar în copilărie și se transformă ulterior într-o bucurie. Bucuria o simți atunci când te apropii emoțional de text, când te muți în lumea lor.

Cum să-i convingi pe cei care nu citesc că în lumea cărților se trăiește mult mai intens și semnificativ, că lectura îi face pe oameni mai frumoși, pentru că pur și simplu în capul unui *homo lector*, prostia și bătărania își pierd puterile, pier.

Ce sfat să le dăm copiilor noștri pentru a citi, pentru a descoperi această neprețuită preocupare?

Șoptindu-le cuvintele lui Nicolae Manolescu din *Viață și cărți*: « Am nevoie să citesc așa cum am nevoie să mănânc și să beau. Hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca și cea materială. Resimt fiecare zi fără o carte ca pe o zi pierdută. »

CRISTINA AIVĂNESEI

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI

(XIII)

Explicarea diversității națiunilor. Națiunea română - unitate socială în diversitate

Unul dintre aspectele sociologice semnificative reliefate de Mihail Diaconescu în romanul capodoperă *Sacrificiul* este *diversitatea* mediilor sociale, politice și naționale aflate într-un ireconciliabil conflict deschis, de imense proporții, cu structurile organizatorice, administrative și propagandistice ale Imperiului bicefal. Națiunile oprimite ale Imperiului bicefal sunt *diferite* sub aspect social, tradițional, cultural și istoric, dar *unite* în lupta lor cu puterea opresoare.

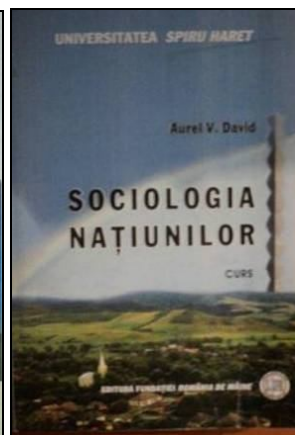
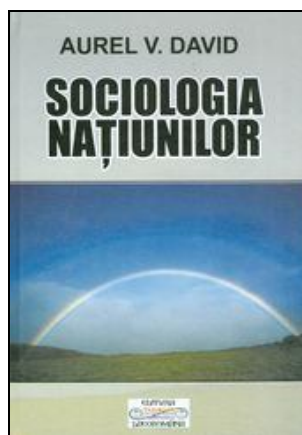
Interesul pentru destinul națiunilor europene a redevenit astăzi o preocupare a oamenilor conștienți de consecințele pe care le-ar putea genera topirea acestora într-un creuzet comunitarist, vecin cu sovietismul și comunalismul. Chiar și unii adepți înfocați ai așa-numitei globalizări, au început să oscileze în explicațiile lor partizane privind configurația viitoare a Europei. Din puținele lucrări științifice referitoare la națiuni, care astăzi circulă în „*Europa comunitară*”, aceștia au acceptat, vrând, nevrând, ideea conform căreia națiunile s-au născut în medii comunitare (etno-organizări) unitare sau eterogene. În situațiile când au luat ființă în medii eterogene, funcționarea organizațiilor sociale specializate a fost afectată, ca urmare a eterogenității simbolurilor etno-organizărilor („*gînțile*”).

Pentru națiuni au fost benefice doar organizațiile cu finalități productive, integratoare și gestionare. Acestea au generat, prin gândire și acțiune socială, îngemănarea organică a „*genezei*” cu „*patria*”. În decursul istoriei, construcțiile mecanice - imperii și feude - construite din interes și motivații ideologice, au încercat să profite de *diferențierea națiunilor prin „geneză” și prin „patrie”*, pentru a le controla, domina sau alunga de la resurse sau din spațiul de viațuire.

Romanul *Sacrificiul* evocă, mai ales, mediile sociale românești din satele și orașele de pe Valea Crișului Negru. Evocă, de asemenea, unele dintre mediile sociale și politice ale maghiarilor, austrieților, cehilor și slovacilor. În acest sens, acțiunea romanului se desfășoară nu numai în ținutul Crișului Negru, ci și la Budapesta, Viena și Praga. Se mai desfășoară pe frontul italian din primul război mondial, pe frontul românesc din Carpații Meridionali și pe frontul de est al Puterilor Centrale.

Alte capitole ale romanului, conceput și realizat ca o amplă epopee eroică, se desfășoară în orașele București, Râmnicu-Vâlcea, Iași, Sibiu, Arad, Alba-Iulia, evocate în descrieri pline de accente dramatice și simbolice.

Desfășurările epopeice ale romanului, organizate epic într-o compoziție artistică unitară și revelatoare, țin mereu treaz interesul cititorului. Lectura romanului este acaparantă.

Sacrificiul oferă lectorului o explicație istorică, psihosocială și sociologică a diversității națiunilor din Imperiul dualist. *Sacrificiul* vorbește, de asemenea, de națiunea română ca unitate în diversitate.

În acest sens, este necesar să subliniem faptul că diferențierea națiunilor este firească. Așa a fost din străvechime.

Diferențierea națiunilor este expresia și consecința modalităților și posibilităților neechivalente de procesare socială a informațiilor. Națiunile, ca organizări sociale derivate, sunt dependente de modalitățile în care interpretorii încorporați procesează informația socială. În corpul fiecărei națiuni se dezvoltă procese interrogative, dar ele nu pot fi similare și nu pot să dezvolte consecințe sociale similare sau echivalente. De aceea, națiunile nu se pot constitui în modalități similare sau echivalente. Ele sunt însă întreținute de procese sociale similare sau echivalente. Fiecare comunitate (etno-organizare) din care a derivat națiunea a avut o anumită capacitate de procesare interrogativă, efectuată, la limită, în modalități simbolice și conceptuale, generând un anumit tip de nevoi și posibilități de interogare a „*sinelui*”. Așa se explică de ce nu toate etno-organizările („*gînțile*”) au fost capabile să genereze, în același timp, procese sociale interrogative. Primele **interogări** care au diferențiat națiunile au fost **simbolice**, legate de cele două elemente nucleare ale națiunii: „*geneza*” și „*patria*”. Acestea au facilitat sau au afectat interogările conceptuale, dar mai ales pe cele interrogative, necesare identității și construirii „*conștiinței de sine*” a națiunilor. *Resursele națiunii* și posibilitățile de a le transforma în *capital național* depind de calitatea și diversitatea acestora. Națiunile se diferențiază în raport de:

- *capacitatea de a asimila și utiliza resursele create în folos propriu, pentru satisfacerea necesităților sociale și generarea valorilor naționale;*

- *caracteristicile etno-organizării din care decurg, ale altor etno-organizări pe care sunt capabile să le înglobeze și conexiunile pe care le asigură între acestea;*

- *condiționarea socială generată de proprietățile comunităților (etno-organizările) din care se dezvoltă;*

- *modalitățile în care s-au particularizat raporturile dintre procesările figurative și cele verbale, dar, în mod deosebit, raporturile care se dezvoltă în etno-organizări între procesările simbolice și cele operațional-analitice;*

- *momentul în care fiecare atinge nivelul de performanță care transcende etno-organizarea din care →*

AUREL V. DAVID

decurge;

-particularitățile geo-fizice ale spațio-temporalităților care se manifestă în zona resurselor fiecărei națiuni.

Consecințele sociale ale acestor raporturi confirmă că națiunile nu s-au constituit în modalități similare, capacitățile lor de interogare fiind *neechivalente*, iar raporturile *asimetrice*. De aceea se vorbește de *specificul național*.

Diferențierea cu cele mai importante consecințe sociale pe planul asigurării conexiunilor între procesele sociale cu finalități productive, integratoare și gestionare, este exprimată de capacitatea asimetrică de a produce și utiliza resurse, începând cu cele „*primare*” și terminând cu cele mediate de interogări. Decalajul se produce atât pe planul producerii și utilizării resurselor mediate de interogări simbolice, cât și pe planul resurselor mediate de teoretizări (scientizări). Diferențierile între națiuni decurg și din faptul că este puțin probabil ca o națiune să se constituie în limitele unei anumite etno-organizări.

De-a lungul timpului, o națiune poate să înglobeze mai multe etno-organizări conexe prin numeroase tipuri de relații, care au anumite proprietăți informaționale comune sau similare, ca urmare a coființării lor îndelungate, a schimburilor frecvente de resurse informaționale, energetice sau umane. Națiunile au beneficiat de aceste evoluții produse în etno-organizările anterioare și, pe măsură ce s-au dezvoltat, le-au amplificat prin acțiuni sociale. Națiunile au construit mediul integrator pentru etniile care au pătruns, în timp istoric definit, în spațiul de viațuire al „*etnicului fondator*” și au defavorizat devenirea „*întru sine*” a acestor etnii.

Națiunile s-au constituit prin resocializarea oamenilor într-un mediu social mai performant decât cel întreținut de către comunități (etno-organizări), în care procesarea informațiilor a conturat alte situații și modalități de reglare a relațiilor dintre oameni. Procesul de constituire a națiunilor a fost îndelungat, diferențiat în funcție de caracteristicile capacității de raportare la „*geneză*” și de fizionomia „*patriei*”, conținând, în multe cazuri și situații conflictuale.

Fondul etnic nu a împiedicat situațiile conflictuale, datorită necesităților concrete ale existenței individuale și de grup, conștientizate ca nevoi și concretizate în interese, atitudini și comportamente diferite, adesea conflictuale.

Cele mai frecvente situații conflictuale s-au produs în procesul de constituire și ființare a statelor, ca organizații cu funcții gestionare. Spre deosebire de imperii și feude, națiunile au produs noi organizații gestionare, prin care au integrat etno-organizările și nu le-au asimilat, ca în cazul construcțiilor mecanice.

*

În acest mediu social, s-a regăsit și națiunea română. Aceasta s-a afirmat în aria sa de viațuire în funcție de formele și intensitatea proceselor interogative, precum și de impactul acestora asupra etno-organizărilor înglobate. Afirmarea națiunii române a fost posibilă pe măsură ce etno-organizările cu identitate asumată și recunoscută au reușit să prevină presiunea construcțiilor mecanice - imperiile și feudele. Individualitatea națiunii române a fost asigurată perpetuu de către „*corpus*”-ul social producător de resurse („*poporul*”). Acesta a revitalizat în permanență *tradițiile istorice și culturale*, a apărut spațiul de viațuire al națiunii și a conservat capacitățile productive cu finalități integratoare.

Veress Zsuzsa, „Fidelitate”

Despre tradițiile istorice, etnografice, politice, științifice și spirituale ale românilor de pretutindeni se vorbește în fiecare dintre capitolele romanului *Sacrificiul*. Personajele principale ale romanului, atent portretizate de Mihail Diaconescu, fac din trăirea tradițiilor naționale românești un mod firesc de a fi.

Este deosebit de semnificativ în acest sens faptul că în diverse articole, interviuri, eseuri, exegeze dedicate unor opere de artă plastică, tratate științifice sau teoretice, Mihail Diaconescu a dezvoltat o doctrină estetică și culturologică tradiționalistă. Tradiționalismul său este militant. Revista *Argeș*, pe care a fondat-o și condus-o, s-a impus în cultura română de azi drept cea mai importantă publicație cu program tradiționalist. În jurul ei s-a construit evolutiv și o grupare intelectuală tradiționalistă, care a influențat profund și în variate moduri evoluția culturii române actuale.

Procesele sociale explică, pe fond, de ce, la fel ca toate națiunile lumii, națiunea română s-a aflat, de la geneză, într-o permanentă *stare dinamică „departe de echilibru”*. Națiunea română, ca organizare socială și unitate socială ale procesualității sociale, este rezultatul unei evoluții în care „*sentimentul de sine*” al oamenilor pe care-i încorporează s-a transformat în „*sinele social*” exprimat în „*sinele național*”. Acesta are o componentă energetică și una psiho-spirituală sau mentală, exprimate în „*viața comunicativă*” legată de fluxul energetic al vieții comune și de interacțiunile dintre oameni. El este un „*sine reflectat*” sau „*gândit*”, care conferă oamenilor capacitatea de a se reconstrui „*pe sine*”, ca „*ființă socială*”, într-o unitate socială diferențiată, conștientă „*de sine*”, numită „*organizare socială*”.

Credem că unul dintre cele mai importante merite artistice ale romanului capodoperă *Sacrificiul* este modul cum el evocă *sentimentul de sine* al românilor din Imperiul bicefal, sentiment transformat evolutiv în *sinele social*, iar ulterior în *sinele național*.

În acest sens, evocările epice sunt suprasaturate de semnificații psihologice și sociologice. Vocația epică a lui Mihail Diaconescu este susținută de cea de istoric, de sociolog și de psiholog.

Națiunea română s-a aflat în continuă devenire, construindu-și identitatea într-un îndelungat proces istoric, ca rezultat al posibilității oamenilor de a procesa informațiile sociale. Națiunea română a creat *elite sociale*, ca garanție a generării valorilor sociale, dar și organizații care au conservat și au afirmat fiecare om, ca „*ființă socială*”. Ea a reușit să integreze etno-organizările, dar și etniile care au intrat, în timp istoric, în spațiul de viațuire al etnicului fondator. Astfel, prin capacitatea de a crea „*poporul*”, națiunea română a devenit unitate socială perenă a procesualității sociale, cu o dinamică specifică, fapt ce explică starea ei „*departe de echilibru*”. →

„Poporul” reprezintă nivelul maxim de realizare și exprimare a voinței organice a națiunii române, întrucât a fost construit din necesități sociale pentru a asigura „ordinea socială” și „concordia” între oameni în cadrul „patriei”.

„Poporul român” a devenit expresia unității națiunii române, întrucât a avut ca model de organizare *familia*, iar cadrul de manifestare, *organizarea teritorială* în care funcționează comunitatea de reguli și de sentimente, de reprezentări, de experiențe sociale și profesionale.

Prin „poporul român”, națiunea română a transformat oamenii în *semeni* care și-au făurit în comun o identitate asumată și a creat elitele „organice” care au contribuit la menținerea voinței organice. Prin „popor”, națiunea a dus îndelungatele conflicte cu construcțiile mecanice - imperiile și feudele. Națiunea română a reușit să-și impună „dreptul la existență” în momentul în care a fost capabilă să-și construiască „statul” - ca organizație de gestionare publică a necesităților sociale, în interiorul cărora oamenii au devenit „cetățeni” (lat. *cives*), adică oameni cu „drept de cetate”.

Nu întâmplător, oamenii politici portretizați în romanul *Sacrificiul* luptă pentru realizarea statului român unitar. Și nu întâmplător momentul culminant al romanului este Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, când românii din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, mobilizați pe cale plebiscitară, au proclamat definitive și irevocabil Marea Unire cu patria mamă România.

Prin „popor” și prin gestionarul construit prin „popor” (statul național), ca **putere a poporului** („*democrația*”), națiunea română a devenit puternică. Ea nu s-a mai lăsat îngruncheată de imperii sau feude. Relațiile sociale de conlucrare au menținut „*corpus*”-ul social, ca singura și veritabila bogăție a națiunii române, iar convergența acțiunilor sociale a menținut umanitatea în „*stare de civilizație*”.

În devenirea istorică a umanității, națiunea română și-a asigurat perenitatea prin **continua capacitate de reproducere**. Prin aceasta și-a reprodus capacitatea funcțională, dar s-au reprodus și organizațiile și oamenii care s-au raportat la națiunea română. În pofida diversității lor firești, **națiunile nu dezvoltă tendințe expansioniste și anexioniste**.

Însă, acestea pot fi generate de către statele care le administrează, în contextul în care se transformă în „*centre de putere*” și dezvoltă raporturi de forță cu alte

state. În asemenea situații, națiunile pot fi implicate forțat în conflictele dintre state, iar la reîmpărțirea „*sferelor de influență*” pot fi agresate și suferi consecințe dezorganizante.

*

Aceste realități sociale sunt genial exprimate de Mihail Diaconescu în romanul *Sacrificiul*, caracterizat, pe bună dreptate de către eminentul sociolog Ilie Bădescu drept o „*scriere despre un sfârșit și o renaștere*”, adică despre sfârșitul imperiului Austro-Ungar și renașterea neamurilor eliberate prin jertfă din temnițele aceluiași imperiu.

Romanul *Sacrificiul* confirmă că societatea omenească nu poate exista fără organizările sociale, iar națiunile, prin diversitatea lor, întrețin organizarea și funcționarea umanității.

Mihail Diaconescu conștientizează faptul că diversitatea națională constituie un *patrimoniu comun* al umanității și că trebuie ocrotită și păstrată în beneficiul tuturor.

Romanul, de la un capăt la altul, face un rechizitoriu sever așa-numitelor elite generate de imperii, în speță de putredul și anacronicul Imperiu austro-ungar, precum și ideii de superioritate a anumitor națiuni, în spatele cărora s-au aflat „*centre de putere*”.

Romancierul, folosind ca studiu de caz partea națiunii române aflate în suferință, sub stăpânirea austro-ungară, reconfirmă constatarea conform căreia specificitatea națională și etno-spirituală creează o lume variată și diversă, care mărește numărul opțiunilor și îmbogățește capacitățile și valorile umane.

Prin urmare, crede romancierul, diversitatea națiunilor, ca organizări sociale, constituie principalul resort al dezvoltării sociale durabile a comunităților, organizațiilor și popoarelor, precum și perenității națiunilor.

Sociologia, știința a socialului, și sociografia, ca ramură a cunoașterii sociologice, confirmă ideile, evocările epice, analizele psihologice, simbolurile și argumentele cu care Mihail Diaconescu operează în paginile de neuitat pe care le dedică evocării artistice a Marii Uniri a Românilor.

Romanul *Sacrificiul* reamintește astfel celor de astăzi, aflați sub presiunea globalizării, că diversitatea etno-spirituală este posibilă numai în cadrul democrației, toleranței, justiției sociale și respectului reciproc dintre neamuri și culturile lor specifice.

Aceasta este indispensabilă pentru pacea și securitatea lumii, în ansamblu, dar mai ales a națiunilor, țintele predilecte ale celor care încearcă astăzi să readucă pe crestele Carpaților himera blestemată și hidoasă a Imperiului austro-ungar.

Romancierul este convins că în devenirea sa istorică, națiunea română și-a asigurat perenitatea prin **continua capacitate de reproducere**.

În condițiile opresiunii imperiale austro-ungare, națiunea română și-a reprodus atât capacitatea funcțională, cât și organizațiile și oamenii care s-au raportat la aceasta.

Veress Zsuzsa, „Orizont”

Ioan al Banatului

„Hristos a venit în lume întemeind o școală a veșniciei.” (1)

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în toamna anului 2015, în cadrul *Congresului Internațional de Teologie* de la București, ați prezentat expunerea „*Învățământul religios: comuniune sau segregare*”. Ca motto, ați citat cuvintele Sfântului Apostol Matei: „*Voi însă să nu vă numiți rabi, că unul este Învățătorul vostru: Hristos, iar voi toți sunteți frați.*” (Matei 23, 8). Acum, vă rog să-mi îngăduiți să pun în fața Înaltpreasfinției Voastre replica unui personaj-profesor din comedia „*Moarte cu bocluc*” de Romulus Cioflec (1882-1955): „*Popoarele ce nu cred în El și nu se adapă din inima Lui – chiar dacă-L socotesc un simplu pământean – n-au nici pedagogi adevărați, n-au nici învățători! N-au nici profesori! Ele n-au nici oameni de stat, nici oameni de știință, n-au nici eroi! Au destui oameni de nimic! Fără iubirea Acestui mare Învățător, din care să izvorească truda și jertfa, nu se poate construi nimic.*”

Rugămintea mea este să ne vorbiți despre Învățătorul Hristos, despre lumina și iubirea transmisă de dascăli elevilor săi.

Î.P.S. Ioan: Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat din Fecioara Maria, a fost cunoscut în lume mai întâi ca Învățător. El a adus acea învățătură care îi conferă omului posibilitatea cunoașterii lui Dumnezeu, Creatorul său. **Hristos a venit în lume întemeind astfel o școală a veșniciei.** În *Vechiul Testament* învățătura și înțelepciunea sunt puse într-o raportare directă cu Dumnezeu: „*Frica de Dumnezeu este învățătură și înțelepciune.*” (Pilde 15, 33).

Hristos pune pe o nouă temelie relația dintre învățătură și înțelepciune. Pentru El, la baza învățaturii și înțelepciunii stau iubirea și jertfa Sa. Hristos a învățat mulțimile de oameni în sinagogă, pe Muntele Ferișilor, pe malul Mării Galileii, dar și pe Cruce. Aici a grăit una din cele mai importante învățături pe care a vrut să o lase oamenilor și anume iertarea.

Pentru Hristos, Crucea a fost al-

tar de jertfă, dar și ultimul amvon din viața Sa pământească. Hristos ne-a învățat să ne jertfăm, să iertăm și să iubim. Aceste virtuți stau la baza învățaturii creștine.

Verbele „a învăța” și „a educa” au apărut chiar în zorii culturii și ai civilizației, la popoarele antice. Astfel, învățământul a fost vectorul care a dat sens unei culturi. De-a lungul vremii, s-a dovedit că setea de cunoaștere și de căutare a adevărului a fost un element de progres. Cunoașterea s-a îndreptat, pe de o parte, spre cercetarea lumii, a legilor fizicii și ale biologiei, iar pe de altă parte, spre căutarea adevărului existențial al omului și al vieții în general.

Iată cum a apărut, chiar în zorii civilizației, setea de adevăr a omului. Omul, coroană a creației, căzând din înălțimea la care-l așezase Dumnezeu, a încercat, prin puterile sale, să ajungă din nou în Paradisul pierdut. Dar întunericul se așezase în mintea sa, încât omul nu mai putea afla singur „*Calea, Adevărul și Viața.*” (Ioan 14, 6). Pierduse și Calea și Adevărul și Viața, adică Îl pierduse pe Dumnezeu, Creatorul Său. Hristos îl învață pe om cum să găsească acea cale spre Adevăr și Aceasta îl va face liber, adică nemuritor.

Iată ce școală a întemeiat Hristos pe pământ: **școala nemuririi!** În școlile noastre creștine, tânărul trebuie conștientizat că sensul învățaturii creștine este îndreptat către nemurire, către veșnicie.

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite Părinte, cum se poate realiza aceasta? Ce fel de veșnicie?

Î.P.S. Ioan: Ce fel de veșnicie?! Aceasta rămâne la alegerea sa: „*Dacă*

vrea cineva să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie.” (Matei 16, 24).

Făcând o radiografie sociologică vedem că pe niciun frontispiciu al vreunei instituții pământene nu scrie: Școala nemuririi. Și totuși ea există în societatea umană, îndeosebi în cea creștină, în Sfânta Biserică și apoi, sub un accentuat semn de întrebare, în unitățile de învățământ.

Este important de studiat științele pozitive, căci prin ele, într-un fel, se descoperă o parte din minunata lucrare a lui Dumnezeu în creația Sa. Dumnezeu îi descoperă omului energiile Sale puse la temelia materiei. Omul, ca ființă dihotomică, este și el în centrul cercetării științelor pozitive care, în unele cazuri, se opresc la un orizont pe care îl numim, atât de straniu, cenușă. Științele pozitive pot naufragia de multe ori pe un țarm plin cu cenușă.

Dumnezeu n-a creat pământul pentru a deveni un muzeu de antropologie. Ce trist ar fi ca pământul să fi rămas cel mai mare cimitir din univers. Fizicianului care, la candela credinței, studiază tainele din spațiul subatomic, Dumnezeu îi descoperă puterea cuvântului Său așezat în aceste spații subatomice din momentul creației. Sunt fascinante teoriile referitoare la curbarea timpului și a spațiului, dar dacă nu sunt prezentate tânărului în lumina credinței într-un Dumnezeu Atotputernic în lucrarea Sa creatoare, ele pot rămâne doar o informație rece în arhiva timpului.

O cercetare științifică făcută fără lumina de la candela credinței nu va putea înțelege sensul profund al luminii.

Lumina studiată doar sub aspect fonic nu va putea explica niciodată taina luminii de pe Tabor, taina luminii celei dumnezeiești. „*Eu sunt Lumina lumii; cel care Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții.*” (Ioan 8, 12).

Sfinții Apostoli au văzut umbra luminii lui Dumnezeu. Ce fel de lumină pun astăzi dascălii în mintea tinerilor?! Lumină de esență fonică sau lumina lui Hristos, Care este Lumina luminii?

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Măi, ce face dracul!

Trăim într-o perioadă în care manipularea este peste tot: pe scenă, la televizor, la radio, în presă, pe net etc. Că suntem manipulați zi de zi prin diferite mijloace, cred că o știe orice persoană cu un grad minim de inteligență. Manipularea a reușit să aducă pe culmile succesului unele persoane și în contrast, i-a aruncat pe alții în prăpastie. Atunci când cineva încearcă să ne schimbe opiniile, atitudinile, emoțiile sau chiar credințele, fără acordul nostru, vorbim de manipulare.

Nu trebuie să uităm faptul că, primul mare manipulator a fost chiar diavolul, care i-a convins pe Adam și Eva să mănânce fructul oprit și de atunci ca un spion, a dobândit experiență în lupta cu omul. El vede cum se mișcă omul, către ce tinde, ce slăbiciuni are și pe baza acestor

informații, îi poate distra atenția de la lucrurile bune, la cele care i se par bune. O, dacă l-ați vedea pe diavolul cum se mișcă! Nu l-ați văzut și de aceea poate nu pricepeți unele lucruri, ne avertiza Părintele Cleopa. Însă, dacă omul ar învăța cum lucrează diavolul, s-ar elibera de multe lucruri.

Subiectul mi se pare foarte interesant și pentru că omul se află într-un permanent război cu diavolul, vă propun să citiți următoarea povestire, care conține lucruri mai puțin cunoscute despre marele dușman al omului.

Lângă o barieră coborâtă pe calea ferată s-a oprit să aștepte, până va trece trenul, un motociclist. Din urma lui a venit o căruță, iar apoi un automobil. Tot lângă barieră, pe marginea drumului, un om își păștea capra. Calul de la căruță întindea capul din când în când și adulmeca casheta verde a motociclistului, fapt ce trezea hazul celor care se aflau în mașina din urma căruței. Când calul a întins capul încă o dată spre urechea motociclistului, șoferul din automobil a scos capul afară pe fereastră și a strigat:

-Trage-i, măi, una în bot!

Motociclistul a făcut un gest cu mâna spre cal, iar acela speriindu-se, s-a răscuit înapoi, lovind cu oiștea în automobil și spărgându-i acesteia un bec. Ce tâmbălu s-a ridicat! Șoferul țipa la căruțaș, căruțașul la motociclist, iar motociclistul la șofer.

În acest timp, omul cu capra, a legat-o pe aceasta de barieră și s-a dus să-i despartă. Între timp, trece un tren și acarul ridică bariera, neobservând că de ea este legată o capră. Când a observat acest lucru, a început să-l înjure pe stăpânul caprei și acum se sfădeau cu toții, spre satisfacția celui viclean.

Trebuie să știm un lucru foarte interesant: omul rupt de Dumnezeu este stăpânit de diavoli, iar aceștia nu se luptă niciodată deschis. Cea mai bună metoda pentru a evita manipularea lor, este să ne rugăm Bunului Dumnezeu să ne lumineze mintea. Cu alte cuvinte, trebuie să fim preocupați și însetați de Dumnezeu, să ne umplem de prezența Lui, ca să nu mai găsească diavolul loc de sălășluire în sufletele noastre.

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

BĂTĂI ÎN UȘA TINDEI

Ingenios ca-ntotdeauna în a da titluri cărților sale, părintele dr. Gheorghe Nicolae Șincan, mai face o provocare, într-o ofertă nelimitată: ne poartă în „Tinda Raiului” (Editura Vatra veche, 2016, inclusă în seria „100 de cărți pentru Marea Unire – 1918-2018”).

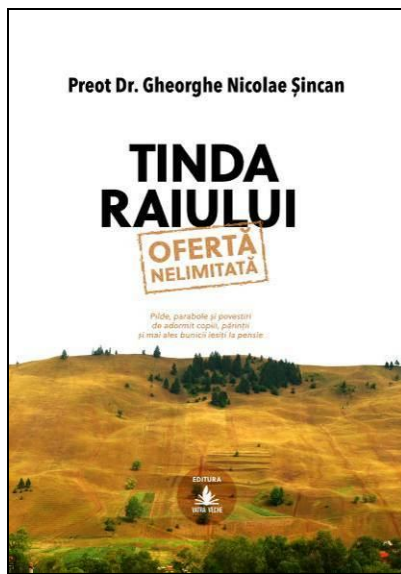
Sintagma devenită titlu de carte ne întoarce în trecut, în tindă, la valorile moral-creștine tradiționale, într-un spațiu limitat ca geografie, pentru a putea aspira întru mântuirea noastră, spre largul Împărăției Cerurilor, spre Raiul veșniciei.

Tinda este antecamera Raiului, locul pregătirii pentru a putea intra, cum altădată, în „casa dinainte”, în odăile în strai de sărbătoare, loc al rugăciunii, al bucuriei și speranței.

Hrana spirituală pe care o propune părintele Gheorghe Nicolae Șincan este, și de această dată, diversă, din toate sortimentele care ne-ar putea astâmpăra foamea noastră de Rai.

Bucatele sufletești sunt pregătite iarăși în buna rânduială a ospățului, pentru că trebuie să ne hrănim sănătos nu doar trupul, ci și mintea și inima!

Iar pentru această sănătate, pu-

tem alege din toate câte ceva, ce ni se potrivește sau din care am gustat prea puțin, ori chiar am uitat să mai gustăm. Până la urmă tot o să avem, pe săturate, din ceea ce ne e necesar în credința noastră, pentru a ne înțelege mai bine pe noi înșine, pentru a-i putea aduce alături și pe ceilalți, ca împreună să ne limpezim lucruri care, oricât ar părea de simple la prima vedere, au un adânc al lor care așteaptă să fie pătruns.

Moralist fără ostentație, șagalnic

fără răutăți, stăruitor fără sufocare, exigent fără încrâncenare, înțelegător fără compromisuri, cu arta-i oratorică binecunoscută, pr. Gheorghe Nicolae Șincan devine, încet, o instituție.

Cărțile sale din ultimul deceniu ni-l recomandă drept cel mai trudnic slujitor al bisericii ortodoxe în spațiul mureșean, cu o activitate prodigioasă, de mare folos pentru cei care se află în „tinda Raiului”, dar și pentru cei care n-au găsit încă ușa acesteia.

Sursele de inspirație ale părintelui Gheorghe Nicolae Șincan sunt în primul rând în realitatea imediată, nelipsind nici referințele livești, într-o conjugare a învățăturilor creștine cu trăirea religioasă autentică.

Pe măsură ce înaintează în demersul său, stilul auctorial se rafinează, subtilitatea punerii în ecuație a unor teme confirmă vocația de narator în sensul cel mai bun al acestei condiții. Când povestitorul este și Învățător, câștigul celor care ascultă/citesc este cu atât mai mare.

Prin „Pilde, parabile și povestiri de adormit copiii, părinții și mai ales bunicii ieseți la pensie”, pr. dr. Gheorghe Nicolae Șincan aduce raiul mai aproape. Te pregătește să intri, să ai încredere să bați în ușa tindei.

NICOLAE BĂCIUȚ

Ion Ciurea-Weidner la 75 de ani

Centrul European de Studii Covasna-Harghita, împreună cu Centrul Ecleziastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan”, sub patronajul Înaltpreasfințitului IOAN SELEJAN, Arhiepiscopul Covasnei și Harghitei, azi Mitropolitul Banatului, și-au propus să cinstească pe cei născuți pe meleagurile Covasnei și Harghitei, sau pe cei care au activat timp îndelungat pe aceste meleaguri și au fost alături de noi în activitatea și demersurile întreprinse pentru cunoașterea și promovarea tradițiilor și intereselor specifice acestei zone geografice și istorice și care s-au remarcat totodată prin desfășurarea unei apreciate activități culturale și științifice de real interes public.

Astfel, se urmărește să se pună în fața tinerilor modele profesionale prin prezentarea unor secvențe semnificative din viața și activitatea celor pe care urmează să-i înlocuiască. Drept urmare, în cadrul Editurii Eurocarpatica, a fost inițiată colecția „Profesioniștii noștri”, ajunsă astăzi la cel de-al 17-lea volum.

Continuând această activitate devenită o reală tradiție, a apărut volumul *Profesioniștii noștri 17. Ion Ciurea-Weidner profesor universitar, jurnalist și poet la 75 de ani*, ediție îngrijită de Catinca Agache și Ioan Lăcătușu. De această dată ne aflăm în fața unui distins intelectual român, născut în orașul-stațiune balneo-climaterică Covasna, absolvent al Facultății de Istorie-Filozofie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, cu o strălucită carieră universitară la Catedra de Științe Sociale, din cadrul Institutul Politehnic din Cluj (1963-1980) și obține titlul de Doctor în Filozofie. Odată ajuns în vârful piramidei profesionale, în anul 1980 (împreună cu soția sa Rodica Weidner-Ciurea, distins cadru didactic universitar) se refugiază în Germania Federală, „blamând prin gestul său ideologia comunistă și regimul totalitar comunist”. Depășind cu bine greutățile inerente integrării în societatea germană, în perioada 1983/2003 va activa ca jurnalist la Postul Internațional de Radio „Deutsche Welle”, redacția română, cu sediul la Köln. După 1989, vine frecvent în țară, de care a rămas strâns legat în toți acești

ani, fiind un om care „a fost plecat, dar niciodată dus”, afirmându-se ca poet și jurnalist, între Köln și Covasna. Prin prestațiile sale publice de înaltă ținută științifică și probitate morală, Ion Ciurea este recunoscut ca un analist de marcă și un observator avizat al realităților politice românești postdecembriste. În paralel, cu o rodnică activitate publicistică, a excelat și în domeniul literar, debutând editorial în anul 1998, volumele sale de poezii fiind bine primite de critica literară și răsplătite cu premii. Criticii literari care s-au aplecat asupra poeziilor lui Ion Ciurea au evidențiat principalele valențe ale opere sale lirice. Este pusă în evidență diversitatea tematică, precum și faptul că „dincolo de forma care o îmbracă”, opera sa poetică exprimă un grad înalt de „conștiință umanistă, de credință în virtuțile morale, ca soluții de salvare a umanității”, filozoful, poetul și jurnalistul conlucrând benefic, la definitivarea întregii sale opere.

Din perspectiva exegeților săi, poezia lui Ion Ciurea este „una filozofică prin excelență, vizând cosmogonia, osmoza om-univers, taina Facerii însăși a universului „reverberat în forme și culori”. Conștiință poetică modernă, Ion Ciurea, „atașat obsedantei căutări a sensurilor existenței umane într-o lume care se rostogolește, aflată în pericol de pierdere a esenței divine, propune prin întregul său discurs liric o întoarcere a umanității spre valorile sale perene”. Poet meditativ, Ion Ciurea deschide noi orizonturi prin peregrinările sale astrale, invitându-te să „străbați spații cu gândul, dimensiuni astrale ale macrouniversului, să reflectezi la eternitate și la destinul uman tragic dar și înălțător totodată”.

În același timp, Ion Ciurea, cultivă o poezie religioasă, „remarcabilă prin sinceritate și marea forță de sugestie, o poezie ce impresionează prin simplitatea expresiei, prin pioșenia gândurilor exteriorizate”. Oricât de departe ar cutreiera veșnicia în planul filozofic, Ion Ciurea rămâne legat de leagănul copilăriei sale, de satul de leagăn, „de un loc rămas Paradis în memorie, și în care sufletul îl îndeamnă mereu să revină”. Criticii literari au evidențiat „cromatica inconfundabilă a românescului dor de țara-mamă, devenit sunet fundamental al poeziei lui Ion Ciurea. Cele șapte cărți ale sale stau sub semnul dorului, semnul nobil al iubirii de țară. Pe Ion Ciurea, îl doare țara, îl preocupă *România încotro?*, iar în poeziile sale transpare febra legăturii cu Țara. Pentru Ion Ciurea, Țara „nu se abandonează la restriște, cum nu-ți poți părăsi mama, fiindcă ea este, așa cum susținea Gilbert Durant, mama primordială, arhetipul”.

În versurile sale, „calmul, reveria, dialogul celest se întrepătrund, ici-colo, cu răbufniri tumultuoase de revoltă, de drastică culpabilizare a răului, a nedreptății, sperjurului” etc. Ca bun român, Ion Ciurea nu suportă trădarea față de destinul Patriei. De aceea el își fixează drept motto pentru poezia „Plânge istoria în mine” câteva versuri care definesc „trădătorii”: Un exemplu concret îl constituie poziția sa față de distrugerea fără noimă a pădurilor, acțiune nesăbuită care stârnește revolta poetului: „*De o vreme se uită/ Înțeleptele cuvinte/ Iar copacii se tăiară/ De netrebnici fără minte*”. Conștient de necesitatea conservării acestei imense bogății, Ion Ciurea blamează pe toți „netrebnicii” care „*vând copacii țării*”/ „*Dând din mână astfel cheia/ Vieții înseși, germinării*”.

Volumul de față păstrează structura gândită pentru întreaga colecție „Profesioniștii noștri”. După secvențele autobiografice intitulate *În loc de clasica autobiografie* urmează o cuprinzătoare *Notă bibliografică* întocmită de buna și statornică sa prietenă dr. Catinca Agache, o excelentă cunosătoare a omului și opere jurnalistului și poetului Ion Ciurea-Weidner. Capitolul *Gânduri despre Ion Ciurea - la aniversare* cuprinde sub forma unor mesaje, cuvinte de apreciere redactate de foști colegi și de →

Dr. IOAN LĂCĂTUȘU

personalități ale vieții științifice, culturale, literare și publice românești, care l-au cunoscut în diferite împrejurări în îndelungata și prolifică sa activitate, pusă în slujba binelui public.

Cronologic, materialele din acest capitol, purtând girul profesionalismului și notorietății celor care le-au redactat, dar și mesajele acestora, încărcate de afectivitate și prețuire sinceră, prezintă portretul celui omagiat, începând cu anii de formare profesională, ca elev, la Sighișoara, și student, la Cluj, continuând cu o carieră universitară de excepție la Catedra de Științe Sociale de la Institutul Politehnic din Cluj-Napoca, întreruptă prin plecarea din țară, în anul 1980, urmând apoi cu cei 20 de ani când a fost jurnalist la Postul de Radio Deutsche Welle din Köln, publicist recunoscut pentru prestația sa elevată și echilibrată și, în final, cu perioada anilor din urmă, când, după o viață de muncă rodnică, ajuns în postura de pensionar activ, a găsit răgazul necesar pentru aprofundarea activității de creație literară și jurnalistică.

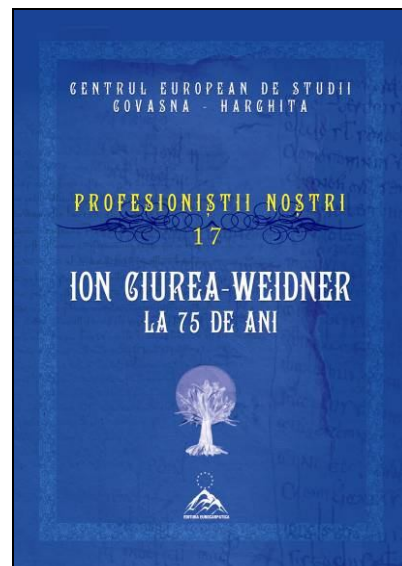
Capitolul *Ion Ciurea-jurnalistul* cuprinde opinii și considerații despre profesia de jurnalist, în viziunea omului care s-a afirmat, cu atâta dăruire și competență, atât în presa audio, cât și în cea scrisă. Tot aici este publicată o selecție din articolele publicate de autorul omagiat, din motive de spațiu nu foarte cuprinzătoare, dar sugestivă pentru temele abordate cu prioritate de experimentatul analist al realităților românești și europene, din rândul cărora nu lipsesc probleme precum *integrarea României în structurile europene, globalizarea și păstrarea identității, normalizarea conviețuirii interetnice în județele Covasna și Harghita etc.*

Paginile referitoare la poetul Ion Ciurea sunt cele mai extinse, fiind grupate într-o cuprinzătoare și substanțială *Microantologie de poezie*, în selecția autorului, în care poeziile sunt grupate tematic, sub genericul *Doruri*, după cum urmează: *țara, cerul, pământul, omul, sinele, dor și inedite.*

Acest capitol este prefăcut de crezul său privind locul și rolul poeziei, în societatea contemporană: *“Poezia are și va avea un cuvânt de spus în continuarea deplinătății*

omului. Sunt lucruri care pot fi spuse numai sub formă de poezie. Apoi, sunt lucruri care sună ca poezie... Criza poeziei? Pun sub semnul întrebării acest calificativ. Există un deficit în citirea poeziei, sunt căutări noi, încercări noi de a formula mesajul poetic, de a turna în tipare poetice consacrate mesaje noi; de aceea, peste tot în lume există, legat de poezie, un ceva...”

Urmează capitolul *Ion Ciurea în critica literară, referințe și interviuri*, în care sunt redate principalele cronici, articole, prefețe și postfețe la unele volume, semnale editoriale etc. semnate de cunoscuți critici literari, profesori, publiciști, bibliotecari, editori și alți intelectuali cititori avizați de poezie, sub titluri edificatoare, precum: *Căutări neliniștitoare, Ion Ciurea - Poet al sufletului românesc, Ion Ciurea - Ipostaze poetice, Ion Ciurea - poet religios, Ion Ciurea - Veșnicia trecerii, Ion Ciurea Weidner sau Iubirea ca destin, Ion Ciurea, poet al meditației, Un cognito cu reverberații celeste, Ion Ciurea și cele șapte trepte către sine, Poezia în calde ploii de simțuri, Legătura cu țara oglindită în poezia lui Ion Ciurea, Ion Ciurea, un poet al iubirii de departe a țării, Ion Ciurea - scriitor și om al datoriei exemplare, Ion Ciurea-poet al limbii române ș.a., sau interviuri intitulate „Mă doare Țara-n sufletul pribeag” și „Omul este o furnică într-un balon*

de sticlă”. Capitolul se încheie cu Duelul epigramatic între Emil Iordache, Lucian Vasiliu, Spiridon Maria Cassian și Ion Ciurea care a avut loc la Muzeul Literaturii Române din Iași, cu alte citate extrase din cronici și recenzii referitoare la poezia celui omagiat.

În final, sunt redate selectiv, o parte din însemnele de prețuire și recunoștință primite de-a lungul anilor de profesorul universitar, jurnalistul și poetul Ion Ciurea, respectiv, diplome și autografe, precum și un bogat material ilustrativ format din fotografii și facsimile care vin să întregescă, prin imagini și documente, cuprinsul volumului dedicat distinsului omagiat.

Prin tot ce a făcut de-a lungul vieții pentru promovarea limbii române și a valorilor perene ale istoriei și culturii românești, omul de spirit și trăire românească autentică Ion Ciurea și-a câștigat un loc pe deplin meritat în elita personalităților născute în curbură interioară a Carpaților, în această zonă binecuvântată din inima României, volumul de față înscriindu-l la loc de cinste în galeria marilor bărbați pe care această parte de țară i-a dat Neamului Românesc. La cei 75 de ani de viață împliniți, trăiți în muncă rodnică, cinste și demnitate, nu ne rămâne decât să-i adresăm Omului Ion Ciurea, și cu acest prilej, urări de sănătate, har și noi împliniri, alături de distinsa lui familie și de toți cei dragi și apropiați, în rândul cărora suntem onorați a ne afla și noi, îngrijitorii prezentei ediții.

Exodul musulman

din Orientul Mijlociu și Africa
reprezintă cea mai mare
provocare umanitară pentru
Europa de la cel de-al Doilea
Război Mondial până astăzi –
interviu cu sociologul și
profesorul

Dan Dungaci

(I)

Câteva repere bio-bibliografice

Domnul Dan Gheorghe Dungaci s-a născut la data de 3 octombrie anul 1968, în municipiul Târgu-Mureș; este un sociolog și geopolitician român, fost consilier al președintelui interimar al Republicii Moldova Mihai Ghimpu, pentru problemele integrării europene a acestei țări. Are și cetățenia Republicii Moldova.

Domnul Dan Dungaci este profesor universitar la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București și Directorul Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române (ISPRI).

A studiat sau a lucrat ca cercetător asociat în diverse instituții occidentale: Fernand Braudel Institute (SUA), Max Weber Centre for Advanced Cultural and Social Study (Germania), Law, Economics and Political Sciences' School of Athens (Grecia), Central European University (Ungaria), Department of Social Studies, Polytechnic University (Marea Britanie), Institut für die Wissenschaften vom Menschen (Austria), Max Planck Institute for Social Anthropology (Germania).

Este membru al mai multor asociații naționale și internaționale de profil și laureat al premiului Dimitrie Gusti pentru sociologie al Academiei Române (1995) și al Premiului Internațional pentru Sociologie al Universității din Istanbul - Turcia (2001).

Dintre lucrările și cărțile publicate amintim câteva:

Sociologia și geopolitica frontierei (coautor), 2 volume, 1995, *Istoria sociologiei. Teorii contemporane* (coautor), 1996, *"Rețelele omeniei" și rețelele mistificării*, 1997, *Enciclopedia valorilor reprimite*, 2 volume, 2000 (coautor), *Statul și comunitatea morală. Memorii* (1904-1910), *Traian Brăileanu*, (ediție îngrijită, studiu introductiv și repere bibliografice de Dan Dungaci),

2002, *Sociologia românească interbelică în context european*, 2002, *Națiunea și provocările (post)modernității*, 2002, *Moldova ante portas*, 2005, *Cine suntem noi? Cronici de la Est de Vest*, *Editura Cartier*, *Colecția Cartier Istoric*, 2009, și multe altele...

*

Exodul musulman din Orientul Mijlociu și Africa reprezintă cea mai mare provocare umanitară pentru Europa de la cel de-al Doilea Război Mondial până astăzi. Aflat sub presiunea imigranților care vin în număr tot mai mare pe bătrânul continent, proiectul european se află în impas. Care va fi soluția aleasă de europeni pentru a rezolva chestiunea în cauză rămâne de văzut. Despre problemele pe care le ridică integrarea celor care vin acum în Europa am vorbit cu domnul prof. univ. dr. Dan Dungaci - Directorul Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române.

Așadar, problema refugiaților din Orientul Mijlociu și Africa este departe de a se fi încheiat. Soluțiile propuse pentru rezolvarea acestei crize - relocarea oamenilor, împărțirea lor pe cote obligatorii între statele europene, acordarea de sprijin financiar consistent țărilor care au pe teritoriul lor un număr mare de emigranți - nu par a stopa exodul musulman. Dimpotrivă. Numai atunci când în țările de origine ale emigranților lucrurile se vor așeza, putem spera la o schimbare de situație. În consecință, domnul profesor Dan Dungaci ne vorbește despre cauzele care au stat la baza acestei crize și despre multiculturalism ca politică falimentară în Europa.

*

- *Stimate domnule profesor, cine sunt cei care bat azi la porțile Europei? Care este statutul lor? Sunt emigranți, refugiați din calea războiului?*

- Sunt întrebări foarte importante. Statutul de migrant este unul foarte

discutat în spațiul european astăzi. Dintre cei care au venit în Europa în anul 2014, 122.000 au fost sirieni, 41.000 afgani, 47.000 din Kosovo.

Deci nu sunt toți din zonele de conflict, ci și din Balcanii de Vest. Atunci, lumea este foarte atentă să facă o clarificare în ceea ce privește cel puțin zona Balcanilor de Vest. Germania, în noiembrie 2014, a votat o lege prin care state precum Bosnia - Herțegovina, Macedonia și Serbia sunt „state sigure”.

Altminteri spus, oricine vine de acolo nu se mai califică pentru statutul de refugiat. Poți fi imigrant economic, care te califici pentru ședere într-un stat ca Germania sau nu. În acest moment, 99% dintre cetățenii țărilor de mai sus nu se mai califică pentru ședere în Germania. Germania vrea să introducă același statut pentru Albania, Kosovo și Muntenegru. Asta înseamnă că aproape nimeni care pleacă din Balcanii de Vest nu va mai putea intra în Germania sau să-și legalizeze situația acolo.

Asta sigur reduce presiunea migrației în Occident, pentru că, în primele luni ale anului 2015, circa 26% din cei care au aplicat pentru spațiul Uniunii Europene sunt din Kosovo, 4% din Albania, 3% din Serbia. Din Siria și Afganistan sunt 23%.

Deci, cifrele sunt aproape la egalitate. Dacă Germania „scapă” de Balcanii de Vest, înseamnă că 40% din migranți nu mai intră în discuție. Ce se întâmplă cu cei din Orientul Mijlociu, acolo lucrurile sunt mult mai limpezi. Ei sunt refugiați și se află sub incidența legislației internaționale, a Convenției de la Geneva din anul 1951 și alte acte aferente care stipulează că statele ce îi primesc trebuie să se ocupe de ei ca de niște refugiați de război.

- *Care este identitatea religioasă a celor nou-veniți?*

- Aici cred că lucrurile sunt evidente. Dar aș face o nuanță. Nu este vorba că sunt musulmani sunniți sau șiiți. Ci mă refer la intensitatea religioasă a trăirii islamului. În România, de pildă, vedem, dacă ne uităm la comunitatea musulmană de la noi, două tipuri, două atitudini. Una este musulmană turcică și alta e cea a musulmanilor arabi care s-au mutat mai recent în țara noastră.

Aceștia au un alt fel de raportare la religie și la rolul religiei în →

STELIAN GOMBOȘ

societate. Dacă vorbim despre musulmanii turci sau tătari de la noi, observăm o acomodare, o acceptare a unor norme politice existente la noi. Pe când ceilalți sunt mai insurgenți și mai puțin dispuși să se așeze sub o autoritate recunoscută, care este statul român. Așa se întâmplă și în cazul acestei migrații. Sigur că aproape toți sunt musulmani, dar tipul de abordare, intensitatea religioasă, de relaționare cu noul establishment politic dintr-o țară sau alta diferă în cazul lor. Este adevărat, nici Turcia nu mai e cea care aplica cândva spre integrarea europeană, dar e cert că tipul de islam pe care îl practică cei veniți din Afganistan, Siria, Libia, Irak e unul diferit, care trebuie tratat ca atare.

Prin urmare, ne vom confrunta cu o situație nouă. Și aceasta, pentru că nici islamul din Occident nu mai este așa cum îl cunoșteam cu ceva vreme în urmă. Este evident că islamul va produce, nu neapărat acum, ci pe termen mediu, efecte pe care în clipa de față nu le intuim. Mulți spun că migrații veniți acum nu sunt automat teroriști, pentru că teroriștii s-ar putea infiltra în spațiul european prin alte mecanisme.

Dar noi nu vorbim acum doar de azi, ci și de ziua de mâine și de poimâine. În aceste condiții, cred că inclusiv chestiunea preconizatei moschei din București ar trebui revizuită.

- Care este strategia europeană față de valul imigranților veniți din Orient? Se observă o lipsă de coerență în privința acestei politici. Vedem cum vecinii unguri ridică garduri în calea invadatorilor, în Germania se fac mitinguri umanitare, de compasiune pentru situația celor veniți, Polonia refuză din start imigrații, Slovacia ar primi, dar numai de credință creștină.

- Nu există o strategie europeană pe acest subiect. Ne place sau nu, asta este un fapt. Europa nu are în acest moment un mecanism de abordare a acestei chestiuni. Europa nu are soluții și nu trebuie să fim excesivi de optimiști. Sigur, europenii au anunțat că pe 14 septembrie va fi o reuniune de urgență. A fost un pic amuzant că s-a anunțat cu trei săptămâni în urmă că va fi o reuniune de urgență... Angela Merkel, la rândul ei, a spus că pe 24 septembrie va veni cu un plan privind imigrații. Acum este un haos, iar valul de imigranți a trecut ca

o vijelie și a ajuns până în Germania cu mici blocaje pe frontiera ungaro-austriacă, și aceasta, în pofida reglementărilor Uniunii Europene. Pentru că în momentul în care austriecii au pus un blocaj și au controlat neapărat frontiera, ci autostrada care merge spre Germania, este clar că se întâmplă ceva, adică libera circulație a intrat într-o oarecare criză.

Repet, în această clipă nu există o soluție. Va fi o provocare pentru modul în care Uniunea Europeană va gestiona de aici înainte chestiunea. Ideea că fiecare stat va primi cote a fost deja respinsă odată. România a acceptat aceste cote dincolo de norma europeană. Era doar sugestie, nu o normă europeană. Această propunere nu cred că este o idee fezabilă. Pentru că trebuie să spui: Ce cote primim? Timp de câți ani? Ce se va întâmpla peste un an de zile? Dar peste doi ani? Și cine știe cine va fi atunci la guvernare în România? Dar în Europa? Dacă nu există stipulări clare și totul este lăsat la discreția unora sau altora, nu avem soluții, ci improvizații.

Subliniez din nou, sunt întrebări care trebuie să ne dea de gândit. Situația este una dinamică. Noi vorbim astăzi cu liderii europeni, dar nu știm cum va arăta inclusiv Germania în anul 2017, după alegerile de acolo. Nu este vorba aici de extrema dreaptă. Mă refer la partide de tipul Alternativa pentru Germania. Acest partid, la ultimele alegeri din anul 2013, a câștigat 4,7% din sufragii, iar la europarlamentare a luat 7%. Pragul pentru intrarea în Parlamentul german este de 5%.

Deci, sunt aproape. Acest partid nu este „extrema dreaptă”, este un partid de intelectuali, de universitari

Veress Zsuzsa, „Grațiere”

și are ca proiect inclusiv ieșirea din zona euro, dacă va fi cazul, susținând evident și blocarea valului imigranților. Astfel de partide, care sunt mici în procente, nu știm cum vor evolua în viitor.

Ca aceste partide de tip Alternativa pentru Germania să nu crească, partidele din mainstream vor fi obligate să adopte tipul de valori pe care partidele mici le practică pentru ca să și păstreze electoratul. La fel s-a întâmplat și în Marea Britanie cu David Cameron, în Franța cu Sarkozy, în Danemarca, în Suedia etc.

Dacă așa stau lucrurile și migrația devine temă de campanie, sigur că politica europeană se va schimba. Pentru că tu, ca partid care guvernezi, trebuie să fii atent să nu dai muniție adversarului politic. S-ar putea ca Europa, în timp, dacă nu gestionează bine această chestiune, să ajungă realmente o fortăreață care să se închidă, care să suspende acordurile Schengen, în care, Doamne ferește, să apară două viteze, pe de o parte, Occidentul puternic vrea să se apere de imigranți, pe de altă parte, esticii, care nu vor fi în stare, vor rămâne în altă parte, deși formal, în Uniunea Europeană, dar nu ca parte a deciziei mari, vor fi „europeni de a doua categorie”.

De aceea trebuie generată o politică inclusivă care trebuie să-i cuprindă pe toți, nu doar pe unii, și în același timp realistă. Cum va arăta ea? Greu de spus. Nu știu spre ce vom merge. Spre o politică de tip american, în care americanii, prin Immigration Act din anul 1990, acceptă anual 700.000 de oameni, nici mai mult, nici mai puțin. Pentru că ei au făcut un calcul din care a rezultat că America poate absorbi pe lângă imigrația ilegală acest număr de persoane. Europa nu are aceste politici de limitare.

Aici, cine reușește să intre este bine intrat. Germania este entuziastă, ați spus.

Nu știu dacă este chiar așa. Pentru că, de obicei, manifestațiile împotriva imigranților nu se dau la televizor. Acolo apar doar părțile bune, frumoase. Noi nu știm cum gândește populația sau cum va gândi mâine. Ministrul de interne german a vorbit deja despre o regândire a acordurilor Schengen. Germania în curând va bloca imigrația din Balcanii de Vest.

Ancheta Vatra veche

Exilul românesc

MILENA MUNTEANU

(I)

Milena Munteanu, căsătorită Lițoiu, locuiește în Canada și e absolventă a Universităților din Craiova și Toronto.

Milena este autoarea cărților: *Departate de Țara cu Dor* și *Amintiri din Țara Soarelui Răsare*.

În cadrul rubricii sale permanente la revista *Observatorul din Toronto*, ea adresează teme de actualitate sau perene, veșnic umane. Milena este o colaboratoare frecventă la *Revista Internațională STARPRESS*, *Confluente Literare* și *Revista de Recenzii*. A fost publicată și în revistele *Cetea lui Bucur*, *Vatra veche*, *Confluente Românești*, *Clipa*, *Miorița*, *Singur*, *ProLitera*, *Gândacul de Colorado*, *Un izvor de cultură*, *Armonii Culturale*, *Radio ProDiaspora*, *Candela de Montreal* și altele.

Milena este inclusă în diverse antologii ale scriitorilor români, din țară și străinătate: *Antologia Scriitorilor Români din Întreaga lume*, edițiile româno-italiană și româno-spaniolă STARPRESS 2014, antologia de poezie și proză *Limba noastră cea română*, STARPRESS 2014, antologiile literar-artistice *Mierle intr-un lan cu maci* și *Pe cărările toamnei*, Editura Napoca Nova, 2014, antologia SCRIPTA MANENT, 2014, volumele 3/4, editura Anamarol 2014/2015, *Antologia de proză românească contemporană*, editura Scrisul Contemporan, 2014, volumul *Intâlniri semnificative*, semnat de doamna Cezarina Adamescu, editura InfoRapArt 2015.

Milena a obținut premii literare la diverse concursuri, printre care Marele Premiu al Concursului de literatură „Rezonanțe Udeștene”, ediția 2013, secțiunea Reportaj literar. Concursul s-a desfășurat în cadrul Festivalului European al Artelor „Ciprian Porumbescu”.

Milena a fost premiată recent la Concursul Internațional de poezie și proză “STARPRESS 2014” și a fost distinsă de către revista *Observatorul* pentru „reportaje valoroase” (15 ianuarie 2015).

-1.Exilul a rupt, geografic, familiei în două – o parte a rămas în țară, cealaltă s-a stabilit peste Ocean. Ce

suferințe particulare ale acestei rupturi aduce exilul? Indiferent de motivele lui?

-Stimate domnule Băciuț, în primul rând aș vrea să vă mulțumesc pentru invitația de a participa la ancheta pe care ați inițiat-o. Interesantă topică și tot mai relevantă, având în vedere exodul tot mai numeros al românilor. Indiferent de motivul ce a determinat plecarea, ca emigrant lași în urmă oameni dragi, familie, prieteni, precum și locuri dragi. Obiceiuri. Obişnuințe. Ajungi să duci dorul, să-l porți oriunde ai fi. Când am scris cartea *Departate de țara cu dor*, mă refeream tocmai la faptul că rămâi cu gândul la ce ți-e drag. De departe înveți să vezi lucrurile cu altă înțelegere, cu altă îngăduință și altă căldură. Poate că în țara te iritau anumite lucruri. De departe, însă, vezi acești factori ca mai puțin agravanți, înțelegi realitatea de acasă prin alte filtre. Câștigi, de fapt, o nouă perspectivă, influențată și de distanță. Revenind însă la întrebarea despre familia ruptă în două, pe de o parte îți lipsesc cei dragi de acasă, dar ajungi să lipsești și tu de la momentele importante din viața lor.

Un moment pe care l-am conștientizat este momentul în care ajungi să-ți înmormântezi părinții în locurile de adopție. Pentru mine a fost când tatăl meu, în loc să fie înmormântat în cimitirul din Grui din Săliștea Sibiului, lângă ai săi, și-a găsit locul de veci în cimitirul Mount Pleasant din Toronto, care a fost, în clipa morții sale neașteptate, cel mai aproape.

Bunicul meu, tatăl tatălui meu, plecase în America înainte de primul război mondial. El a stat acolo circa 10 ani, apoi a revenit în țară. Familia lui a trăit la Săliștea Sibiului, iar el a fost înmormântat tot acolo.

Tatăl meu a plecat la copii în Canada. Cum a sosit, a avut o mare neșansă. E probabil primul din neamul nostru care e înmormântat altundeva

decât acasă. Mi se pare un fapt semnificativ. Noi aprindem mai des o lumânare la cimitirul Mount Pleasant din Toronto decât la cimitirul din Săliște, unde sunt toți ceilalți, de generații, până la cei din negura timpului.

-2. Care sunt vămile exilului? Ce praguri sunt mai greu de trecut de către un exilat?

-Nu știu dacă sunt aceleași vămi pentru toată lumea. Probabil că fiecare experiență e diferită. Depinde, desigur, de momentul, locul și condițiile emigrării, ce e sigur e că plonjezi într-o lume foarte diferită de cea de acasă.

În mod clar, există un prag cultural, care nu e ușor de trecut. În primul rând, pentru că trebuie să realizezi că cei din jurul tău înțeleg altfel lumea înconjurătoare. Apoi, trebuie să încerci să-i înțelegi. Apoi, să încerci să te faci înțeles. E vorba despre crearea unor poduri de înțelegere umană și nu este totdeauna simplu să le construiești.

Sunt convinsă că sunt și alte praguri, în unele cazuri vorbim de praguri de subzistentă, dar eu nu pot să vorbesc despre asta. La noi nu s-a pus problema. Am fost suficient de norocoși să plecăm în condițiile în care am avut totdeauna ce mânca. Nici n-am dormit pe sub poduri. Sunt unii care au emigrat trecând Dunărea înot sau traversând granița pe jos. În câte unii s-a și tras și câțiva nici nu au ajuns pe malul celălalt. Din fericire, eu n-am avut o astfel de experiență.

Dar, chiar și așa, chiar având un statut legal la sosire (care nu e puțin lucru), totuși, începutul nu a fost simplu nici așa. De ce? Pentru că la început ești derutat de ceea ce te înconjoară, căci nu înțelegi complet lumea adoptivă. La vremea plecării noastre nici nu era atâta informație disponibilă cum este acum și n-am prea știut la ce să ne așteptăm.

Un prag necesar este găsirea unui loc de muncă. Aici depinde de meseria fiecăruia, dacă e ușor să pătrunzi în domeniu, sau dacă trebuie s-o iei de la început.

Cred că există și niște praguri sentimentale. De dor. Legate de amintirile pe care le ai din vremea copilăriei. Este dorul de muzica de buciucium, cum spun unii...Este dorul de societatea tradițională care probabil că nu mai e intactă nici acasă, ea trăind acum mai mult în amintirile noastre. →

NICOLAE BĂCIUȚ

ÎNTĂLNIRI ÎN SPAȚIUL VIRTUAL

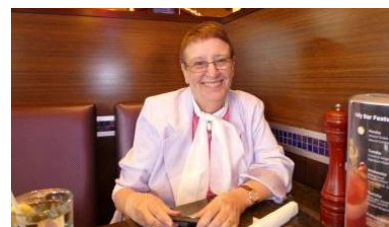
Când am terminat volumul *Oameni pe care i-am cunoscut*, care cuprinde materialele publicate în revista *Vatra veche* în ultimii trei ani, am realizat că, de fapt, contactele mele cu lumea culturală s-au îmbogățit considerabil în ultimii zece ani, după apariția Internetului ca mijloc de comunicare rapid și eficient. De fapt, din Canada, de unde mă aflu, nici nu știu cum aș fi putut rămâne în contact cu fenomenele literare și artistice din România dacă nu s-ar fi inventat mijlocul tehnic de a-i aduna pe toți vorbitorii aceleiași limbi din întreaga lume.

Cam cu zece ani în urmă, au început să apară și primele site-uri literare, unde poeți și scriitori își postau propriile creații, iar ceilalți le citeau și comentau. Când m-am înscris și eu pe asemenea site-uri, nici prin gând nu mi-a trecut că legăturile între poeți și scriitori vor fi atât de intime și puternice, în ciuda comunicării numai prin corespondență electronică. Am fost și editor și chiar și administrator pe asemenea site-

uri și acolo am cunoscut oameni care m-au marcat profund. Uneori mi s-a părut că un schimb de idei, în scris, apropie oamenii mai mult decât ar face-o prezența lor fizică. Poate că distanța are un efect protector, care mărește deschiderea și sinceritatea partenerilor într-un dialog. Sau poate că ușurința cu care se poate purta o discuție în limba română între oameni aflați nu numai în localități diferite ale României, dar în țări sau chiar pe continente diferite, conștientizează și chiar stimulează participării la întreținerea comunicării în buni termeni.

Am rămas cu amintiri puternice și cu prietenii trainice de pe urma colaborărilor pe aceste site-uri. Între timp, unele site-uri au dispărut, altele s-au transformat. Evoluția tehnicii a continuat rapid, ceea ce a fost acum cinci ani, astăzi e deja istorie, iar Facebook-ul a luat o asemenea amploare, încât mulți din membrii fostelor site-uri și-au creat grupuri pe acest site uriaș și la îndemâna tuturor.

Am hotărât ca, în lunile ce urmează, să îmi continui seria de portrete din

cartea *Oameni pe care i-am cunoscut*, cu cei pe care i-am întâlnit în lumea virtuală pe care o frecventez de vreo zece ani. Îmi voi aminti cu tandrețe de începuturile mele literare alături de oameni cu care am avut afinități de sensibilitate, voi povesti cum am evoluat împreună. Din păcate, unii poeți, prieteni dragi mie, au dispărut prematur, voi descrie cu respect, durere și admirație moștenirea lor literară.

Nu pot decât să-i mulțumesc din nou poetului, scriitorului și editorului Nicolae Băciuș pentru găzduirea viitoarei mele serii de articole cu tema *Întâlniri în spațiul virtual* în paginile revistei *Vatra veche*, pe care, cu dragoste de cultură, de limbă, și de țară o conduce.

VERONICA PAVEL LERNER

→Milena Munteanu

-3.E diferit modul de asumare și manifestare a exilului românesc, comparat cu exilanții altor țări europene? Nu doar din perioada comunistă, ci și înainte și după aceasta!

-Cred că și în cadrul emigrației românești sunt diferențe, care au de-a face cu țara, chiar și cu orașul de destinație. Cu momentul emigrării. S-a remarcat corect că motivațiile din perioada emigrației au determinat chiar compoziția exilului. Modul de comportare. Bănuiesc că diversele comunități românești au avut de răzbătut în mod diferit, în funcție de condițiile oferite de societățile adoptive. Exilul (de oriunde) ajunge deci să funcționeze în condiții foarte diverse, care depind de o grămadă de factori.

Totuși, indiferent de aceste variabile, mi-ar place să cred că emigrația română păstrează același gen de implicare cu țara mamă și aceeași coeziune, ca alte etnii care migrează prin lume. Mi-ar place să cred că emigrația noastră va ține rândurile aproape, că se va crea o comunitate românească puternică, care își aduce aminte de interesele țării, pe care le sprijină. Devine cu atât mai important, cu cât proporția de români care trăiesc acum

în afara granițelor țării a crescut așa mult în ultimii ani.

-4.Ce șanse are scriitorul român care pleacă în exil? Dar omul de știință? Dar omul fără pretenții intelectuale, fără mari nevoi culturale?

-Aici vorbesc doar din scurta mea experiență scriitoricească de la Toronto. Probabil că dacă nu plecam de acasă, n-aș fi ajuns să mă mărturisesc pe hârtie. Scrisul mi se trage de la dorul de casă. Este adevărat că avusem întotdeauna o ușurință, luasem premii la olimpiade, învățasem limbi străine și citisem mult. Scriam cu plăcere, de plăcere, pentru sufletul meu, dar nu mă gândisem să public. La un moment dat, mi s-a oferit o rubrică permanentă la revista *Observatorul din Toronto*, dar acolo scriam să servesc comunitatea, simțeam că am ceva de restituit... Recent, am fost chiar luată pe sus de reacția surprinzător de pozitivă, emoțională chiar, la cartea mea *Depart de țara cu dor*.

Ce șanse are un scriitor român care pleacă în exil? Depinde. Probabil că bariera de limbă va persista, pentru cei ce nu gândesc în limba țării de adopție. Întrebarea este dacă ai aceeași abilitate, dacă poți exprima nuanțele în aceeași măsură... Sigur că

există întotdeauna opțiunea traducerii din limba maternă... sau chiar a scrierii numai în limba maternă, așa cum o fac mulți, adresându-te românului de acasă sau celui plecat. Pe scurt, românului. De oriunde.

Printre scriitorii plecați există realități și recunoașteri remarcabile ca cele ale lui Cioran, Ionesco etc. Sunt rare, însă. Cazul Herthei Muller, deși notabil, este diferit prin aceea că a scris direct în limba sa maternă (germana).

Întrebați care sunt șansele omului de știință. Noi am plecat din țară ca oameni de știință. Studiasem calculatoarele. În caz că lucrezi într-un domeniu în care se caută știința ta de carte și ești bine pregătit, este relativ ușor să pătrunzi în domeniul științelor exacte. Mult mai ușor decât în ale scrisului. La venirea în Canada, după trei interviuri în trei orașe, eu am avut trei oferte de serviciu. Ați putea spune că nu poate fi mai ușor decât atât, nu-i așa? Așa este. Totuși, nu tuturor le-a venit la fel de ușor. Depinde și de noroc. Alții, cu aceeași meserie, doar pentru că au emigrat pe timpul recesiunii, au stat fără slujbă cu anii.

Indiferent de meserie, este important să fii pregătit pentru momentul deschiderii porțiței spre următorul pas pe care îl ai de făcut. Înainte.

Picături de Vatră Veche (12) MANUALUL OMULUI

ÎMPREUNĂ, CERUL ȘI PĂMÂNTUL

S-a spus deja că nimic nu este mai tulburător pentru ființa umană decât obsesia Veșniciei (re)Întoarceri, decât abisala tendință a revenirii la Originile Matricei, la Începutul Tuturor Începuturilor... Gândul lui Mircea Eliade nu face decât să numească o aspirație care – pentru noi, oamenii – echivalează cu Întoarcerea la Dumnezeu, în varii chipuri împlinită: prin Mântuire sau prin Înălțare-Ascensiune, prin identificarea Valorilor Absolute cu existența însăși, prin fuziunea Logosului cu Ontosul și reciproc, prin alegerea și înfăptuirea Binelui Maxim și prin trăirea Actelor Armonice impuse trupului, sufletului și spiritului de o inexorabilă lege a creșterii în frecvență.

Toate acestea, subordonate uneia și aceleiași obsedante meniri: ÎNTOARCEREA ACASĂ. Adică, întoarcerea în acea STARE DE FI ale cărei vibrații este imposibil să le trăim omenește, în vibrațiile unei LUMI EDENICE sau LUMI A IDEILOR, ale cărei sensuri memoria noastră lăuntrică nu le poate uita, recuperându-le prin revelație sau *anamnesis*, cum numea Platon acest proces. Căci, atare sensuri vizează înturnarea Darului în Dar, a Luminii Create în Lumina Necreată, a Spiritului Individual în matca Spiritului Absolut, a Creaturii în Creator. Sau, altfel spus, ele presupun ÎNTOARCEREA OMULUI ÎN DUMNEZEU prin *actul (re)îndumnezeirii* sale. O astfel de întoarcere a devenit cu puțință acum, mai mult decât oricând, când Pământul și pământeni săi s-a definit ca o proiectivă Substanțializare a Cerului și a entităților sale locuitoare, prin actul de Facere Creatoare îngăduit de un absolut și cuprinzător: EU SUNT.

Despre toate acestea într-o arhetipală Carte de Învățătură, o alta din seria deja începută a MANUALULUI OMULUI... O tulburătoare istorie de viață identificată – prin simplitatea exemplară a interpretării sale – cu un MIC TRATAT DE ÎNȚELEPCIUNE IUBITOARE. Căci, sublimarea în cunoștință

de cauză a stării de iubire, semnul cel mai elocvent al prezenței lui Dumnezeu în lume, reprezintă tema implicită pe care o configurează și dăruiește mai departe, în varii chipuri, cartea. Spunând IUBIRE, autorii – subiecți ai propriei lor povești de trăire înțeleasă, Aritia & Traian – au avut în vedere un INTEGRATOR ÎMPREUNĂ, începând de la acela al fuziunii primelor particule care, unindu-se iubitor, au născut cosmosul din haos, până la iubirea umană, generând bucuria de a fi în trup, în emoție și gând. Este bucuria prin care Dumnezeu însuși se așează între oameni, atunci când cel puțin doi se întâlnesc sub Numele Lui. Aceasta este Noima Tuturor Noimelor, pe care – dacă omenirea întreagă o va putea înțelege și o va iniția la unison – va vibra sub semnul unuia și aceluiași CURCUBEU PLANETAR, configurat ca un câmp informațional colectiv, ca un câmp unificator de stare luminos-iubitoare înălțat în frecvență, pulsând nu numai simbolic deasupra Pământului-Mamă. Căci, creșterea în frecvență a “ființei noastre de lumină” se împlinește atât prin jertfa hristică, cât și prin sacralizarea trăirilor noastre biopsiho-logice, sublimator-creatoare, străbătând – după moarte până acum, poate și altfel de acum înainte – VOALUL dintre lume și metaleme.

O atare obiectivă urcare în susul scării de valori-frecvențe echivalează – simbolic vorbind – cu procesul de MÂNTUIRE sau de ÎNĂLȚARE UMANĂ, proces pe care deja din timpurile apostolice îl propovăduiesc toți inițiații lumii. Din păcate, însă, o dispută dogmatică cu privire la modurile omenesc-complementare prin care ar trebui asumat acest proces încă

mai afectează unitatea de credință a spiritului actual. Aceasta, printr-un reflex al căderii în trup a Omului Arhetipal (Adam Kadmon) și al pierderii comuniunii prin Limbaj-Lumină cu Dumnezeu, pe de o parte, prin dispersarea Omului Mundan în Limbaj-Babel, pe de altă parte.

Iată o „dublă cădere” pe care Dumnezeu a îngăduit-o cumva omului, prin darul liberului arbitru, al alegerii binelui și nebinelui. Or, tocmai o atare simbolică opțiune – pe care poate impropriu o numim astăzi “păcat originar” – fiind permisă de Dumnezeu (care neîndoielnic că ar fi putut opri actul mușcării din măr, dar ar fi blocat astfel experiența atât de complexă a întrupării) – a devenit ulterior premiza unei posibile și necesare mântuirii de greșeală.

Căci, în acest chip înțeleasă, mântuirea devine un proces care ar trebui deopotrivă împlinit prin sacrificiul divino-hristic, deja pulsând *dinapoia* vieții noastre, cât și prin actele de credință actuale, motivate de existența lui Dumnezeu *înaintea* vieții noastre.

Tocmai această unificatoare înțelegere ar trebui să stingă disputele protestan(tis)te din sânul creștinismului, bunăoară, acceptând că Dumnezeu a existat atât înainte, cât și după conștientizarea nevoii de mântuire umană.

Înfăptuind cu toții în armonie starea de (re)îndumnezeire, ierarhia CERURILOR s-ar deschide mai degrabă pentru noi, pământeni, prin filtrul CURCUBEULUI-VOAL înălțător de frecvență, ajungându-se astfel la o inimaginabilă vibrație de unde-gând.

Îmbogățind prin această creștere în frecvență memoria unui univers meta-cosmic, încârcat cu informație inteligentă, un univers în care substanța fizică a fost transformată în energie pură, pulsând prin atributele unei materii eteric-plasmatică, îngăduind ca realitatea lucrurilor să fie modelată în forme matriciale doar prin actul gândului creator. Generând, așa cum Cartea Cărților spune că ar fi făcut Marele Creator – prin ipostasurile sale – toate formele lumii, spre a le dăruia omului.

Pentru a le întoarce mai apoi la origini, îmbogățite prin experiența propriei sale trăiri în trup și a purificării sale în spirit.

Îngăduind, astfel, Cerului și Pământului să fie din nou împreună.

**TRAIAN DINOREL D.
STĂNCIULESCU**

Problema *traducerii* nu a *trădării* originalului dintr-o limbă sau alta în limba română a preocupat din vechime pe eminenții noștri literați, rezolvarea acesteia fiind capitală pentru prezentarea spiritului operei autorului străin, specific în arhitectonica cultural-națională și universală, păstrându-i individualitatea creației acestuia prin efortul conștient de a găsi echivalențele artistice românești ale originalului, fără divagații concretizate în *adăugiri* sau *omisiuni* care să altereze conținutul plăsmuirii referentului literar inițial, obținându-se o versiune, de cele mai multe ori, cu pierderea unor valori estetice.

În demonstrarea ideii cuprinse în titlul studiului de față, subliniez, nu am în vedere decât relația *original-transpunere în limba română* fără nicio notă de *istorie comparată* a literaturii.

Prezint originalul în limba franceză a unei fabule de La Fontaine, apoi comentez corespondențele în limba română, semnate de Aurel Tita și Tudor Măinescu.

La Fontaine

LA GRENOUILLE

QUI SE VEUT FAIRE AUSSI
GROSSE QUE LE BŒUF

Une grenouille vid un bœuf
Qui luy sembla de belle taille.
Elle, qui n'estoit pas grosse en tout
comme un œuf,
Envieuse s'étend, et s'enfle, et se
travaille

Pour égaler l'animal en grosseur,
Disant: «Regardez bien, ma sœur,
Est-ce assez? dites-moy. N'y suis-je
point encore?

– Nenny. – M'y voicy donc? – Point
du tout. M'y voilà?

– Vous n'en approchez point.» La
chetive pecore

S'enfla si bien qu'elle creva.
Le monde est plein de gens qui ne
sont pas plus sages:

Tout bourgeois veut bastir comme les
grands seigneurs;

Tout petit prince a des ambassadeurs;
Tout marquis veut avoir des pages.

Aurel Tita

BROASCA ȘI BOUL*

Văzând *pe pajiște* un Bou
voinic, o Broască oarecare
– cam de mărimea unui ou –
se opintea s-ajungă și ea cât el de
mare.

– „*Suratelor*, le spuse, *luându-și-l
model*,

mai am, mai am, mai am nițel s-ajung
cât el?”

– „Mai ai!...” – „Și-acum!...” – „Tot
ai!...”

– „Mai sunt departe?”

– „Ești, surioară dragă, tot pitică...”

S-a mai umflat o dată, pe viață și pe
moarte,
și a plesnit ca o bășică.

*Au câți, cuprinși de chinurile grijii
de-a fi mai breji, nu-și ies și azi din
minți?*

Nu țin să aibă soli atâția prinți?
Burghezii-și fac palate. Vor paji mai
toți *marchizii*...

* Titlul original: „La granouille qui se
veut faire aussi grosse que la beuf”
(Broasca ce vrea s-ajungă la fel de
mare ca boul”).

Tudor Măinescu

BROASCA ȘI BOUL

O broască, de mărimea unui ou,
Văzând *pe câmp pascănd* un bou,
Pizmașă cum era din fire,
S-a pomenit cuprinsă de-o poftă de
mărire,

Și-n râvna ei prostească

S-a apucat să crească.

Și-a înfoiat bojocii, s-a-ntins, s-a
opintit:

–Ia spune, soră dragă, așa-i c-am
izbutit?

Crescui cât boul? – Nu prea. –
Așteaptă...

- Lipsește mult și bine. – Privește! –
Nicidecum.

Și-atât broscuța s-a umflat,

Că pân' la urmă a crăpat!

Găsim lipsiți de minte și oameni
deseori;

Burghezii-și fac palate *ca cei mai
mari* seniori;

Ambasadori, azi, are oricare prințșor,
Iar toți marchizii *noștri* și paji, să
aibă, vor.

Ce observ? Cele două transpuneri
din franceză sunt versiuni care repre-
zintă diferențe masive cu originalul și
care pot foarte bine să fie considerate
denaturări ale textului de referință
prin prezența «*adausurilor*» și efectua-
rea unor «*omisiuni*». Prezentate ast-
fel, cititorii români își fac o idee in-
exactă asupra aspectelor existente în
structura și în expunerea originalului.
Trăsăturile caracteristice de mentali-
tate franțuzească și de cuprindere într-
un mediu național specific sunt oco-
lite în cele două transpuneri în limba
română. Este evident că avem a face
cu, să zicem așa, o «*colaborare*» între
autorii în limba noastră și La Fon-
taine, care se concretizează într-o
denaturare a originalului, încât auten-
ticitatea creației franceze se pierde
prin modificările arbitrare ale „*tradu-
cătorilor*”. Cele două versiuni în ro-
mânește se prezintă ca niște *traduceri
libere*. Astfel, secvențele lingvistice:
„*pe pajiște*; - *Suratelor!*; *luându-și-l
model*; *mai am, mai am, mai am
nițel*” sunt adăugiri la Aurel Tita. La
fel prezintă aspecte în plus Tudor
Măinescu: „*pe câmp*; *pizmașă cum
era din fire*; *Și-n râvna ei prostească*;
S-a apucat să crească; *Și-a înfoiat
bojocii*”, formulări care scaldă cele
relatate într-un umor popular/rural
romănesc, depărtându-le de prezen-
tarea critică sobră prin sugerarea încă
din primele două versuri a discrepan-
ței în asocierea ținutei (!) celor două
ființe.

La Fontaine spune: „*Une gre-
nouille vid un bœuf/ Qui luy sembla
de belle taille*”. Cei doi autori români
adaugă: «*pe pajiște*» (Aurel Tita) și
«*pe câmp*» (Tudor Măinescu), deși
în original localizarea personajelor nu
interesează, deci avem a face cu o
schimbare de scenariu. La Aurel →

DORIN N. URITESCU

Tita: «O broască a văzut un bou/voinic», substantivul *bou* este determinat pleonastic: *voinic, robust, zdravăn, viguros, vânjos, puternic; corpulent, voluminos, mătăhălos, mare*, trăsătură firească, definitorie pentru animalul numit, departe de cum zice **La Fontaine** în titlul fabulei utilizând adj. **grosse**... cu semnul figurat (!) *important*, pentru care în limba română avem sinonimul *distins*, cu efect psihologic asupra celor care îl privesc, căci în sintagma „*belle taille*” adj. *belle* cu sensul *nobilă, taille*, în rom. *statură*.

La **Tudor Măinescu**, adverbul „*păscând*” este un adaos nepotrivit imaginii artistice create în original, întrucât *boul* (*bivolul, taurul*) cu capul plecat (!) deoarece paște este o imagine care prezintă inadecvat intenția poetului francez, ascunzând *pieptul* animalului-personaj, semn al *măreției* acestuia, al unei *prezențe impunătoare, mărirea* propriu-zisă trecând pe planul doi. Astfel, în traducere, ambiția stupidă a personajului-broască este stârnită de trăsătura cantitativă a personajului-bou nu de distincția calitativă a acestuia, *măreția* lui.

Vocativul „- Suratelor!”, în loc de traducerea *sora mea* („*ma soeur*”), plasează sub forma de plural personajul-broască, o individă oarecare din specia numită, în ipostaza oarecum de „*lideră*”, ceea ce nu a fost în intenția lui **La Fontaine**, care o prezintă comparativ cu *ou* („*comme un oeuf*”), suficient pentru a sugera imposibilitatea creșterii, având dimensiuni stabile reduse determinate de factorii rostului ei natural.

Un adaos: „*luându-și-l model*” este de două ori nepotrivit, o dată că se abate de la găsirea echivalențelor semantice/lexicale ale originalului și, a doua oară, că mută atitudinea broaștei ca personaj din planul impulsului instantaneu, al iluziei, în cel psihologic superior al „*proiectului*” – ceea ce contrazice morala fabulei, puterea ei analogică din punct de vedere social.

La Fontaine nu zice: „*mai am, mai am, mai am nițel*”, ci „*Est-ce assez? dites moi; n'y suis-je grand encore?*” subliniind substituirea aspectului calitativ (*măreția*) cu cel cantitativ (*mărimii propriu-zise*), percepere eronată a broaștei, care crede că prin *mărire* se obține *măreția*.

La **Tudor Măinescu**, „*umplutura*”: „*Pizmașă cum era din fire*” este o remarcă fantezistă care întinde trăsătura de caracter, imprudent, asupra întregii specii („*din fire*” – inutilă și falsă prezentare, căci broasca se prezintă *ignorantă și stupidă* numai).

Un adaos extins: „*Și-n râvna ei prostească/ S-a apucat să crească/ Și-a înfoiat bojocii [...]*” nu creează o imagine artistică bogată stilistic prin risipa de aspecte închipuite, ba, mai mult, intră în contrast cu înțelesul versului: „*S-a pomenit cuprinsă de-o poftă de mărire*”, întrucât conține alegerea neinspirată a substantivului *mărire* într-un context („*cuprinsă de-o poftă*”) consacrat prin utilizarea frecventă în vorbire cu sensul calitativ, de *loc de frunte într-o anumită ierarhie* (socială), *rang, demnitate*, nu cel cantitativ marcând dimensional o creștere a cuiva sau a ceva, mai puțin dorită pentru diferențierea personală față de membrii colectivității care cuprinde ființa.

O greșală impardonabilă este „*românizarea moralei*” căci în ultimul vers autorul introduce ca determinant al substantivului „*marchizii*” pe adjectivul posesiv de plural „*noștri*”, or, se știe, noi nu am avut/cunoscut astfel de *măririi*, ceea ce pare ușor ridicol ca referire istorică.

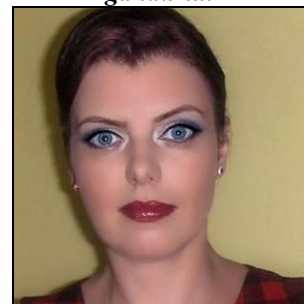
La **Aurel Tita**, versurile care exprimă morala fabulei sunt jumătate din ele adaosuri: „*(Au) câți, cuprinși adesea de chinurile grijii/ De-a fi mai breji, nu-și ies și azi din minți*” pentru exprimarea simplă, concisă, clară din franceză: „*Le monde est plein de gens qui ne sont pas plus sages*”.

Șocantă este folosirea rimei la „*grijii*” cu o ipostază flexionară greșit-ridicolă: „*marchiji*”.

Veress Zsuzsa, “Natură statică cu flori”

Bucăți de suflet, frânturi de gânduri...

Lacrimile tale...

Lacrimile tale-mi străpung sufletul
Ca picăturile de ploaie,
toamna...
Necunosându-te...
Îmi regăsesc liniștea pierdută-n
stelele
Renăscute
din marea-nvolburată...

Zbor de fluturi...

Întinde-ți brațele să mă cuprinzi
În zborul fluturilor de primăvară!...
Să-ți simt parfumul dulce
În razele dimineții,
Când lacrimile îngerilor ne mângâie
obrajii-nfierbântați de sărutări...

Autumnală...

E toamnă-n noi
și multă fericire
Se revarsă-n dor
de zbor...
Pe culmile iubirii!...

Ploaia...

Printre picături de ploaie
ai apărut în viața mea
Și cu raze de iubire
mi-ai mângâiat inima!...
Din soapte de îngeri
te-ai întrupat în visul meu
Și cu raze de lumină
Ai țesut destinul!...

Oprește-te o clipă
și-ascultă
cântecul stelelor în amurg!...
E tresărirea de aripi
a sufletului
însetat de atingerea ta!...

MAGDA HĂRĂBOR

BIBLIOTECA BABEL

Alejandro Drewes

Notă biografică

Născut în Buenos Aires (1963), **Alejandro Drewes** este poet, traducător, critic literar, eseist și profesor universitar.

Coordonează Centrul de Studii Poetice "Alétheia", împreună cu Dr. Graciela Maturo.

Este specialist în Poezia Nordică a secolului XX. Este deținător a numeroase premii și distincții literare printre care amintim:

Premio Hugo Paulo de Oliveira (Rio das Ostras, Brasil, 2007) Premio "Pluma de Plata", Fundación Argentina para la Poesía (2014). Opera sa este reprezentată în reviste literare și antologii atât în Argentina cât și în exterior.

Printre numeroasele volume de poezie publicate de Alejandro Drewes amintim:

-Uvas del Paraíso (poemario, Editorial Francachela, 2007).

-Lugares de la noche (poemario, Ed. La Luna Que, 2013).

-En tierra extranjera / I fremmed land (poemario bilingv castellanodanés). La Plata, Talleres Lizual, 2015. Col. "Cuadernos de Casa Bermeja", dirección: Dr. Guillermo Pilía. Trad.: Karen Sparholt.

-Mar de fondo (poemario). Sevilla, Ediciones de la isla de Siltolá, 2015.

Adâncimea mării (fragment)

Partea I

Umbra timpului

Marină

I

Ți-a fost dat să trăiești
într-o lume în plină buimăceală
aici pe pământ sub un cer
falimentar. Sperai
poate altceva
dar asta-i ceea ce există
totuși, așa că taci.

II

Eram precum vapoarele
ce trec prin ceață
fără a se atinge cel puțin
eram ca aceste vapoare
pe fundul valului neîntrerupt

sub ochiul impasibil
de lună plină
în această densă
marină de Turner*

*Joseph Mallord William Turner—
pictor englez (1775-1851)

Copacul

La umbra ta se odihnește
drumețul când se-apropie
de sfârșitul călătoriei

Din când în când, se aude
vântul fluierând din flautu-i
de argint, și care anunță
ultima iarnă a lumii

Dar spune-mi câte
secole ți-au traversat frunzele
și câte incendii așteaptă încă
memoria păstrătoare
de amante-himere a lemnului tău,
păstrătoare de legiuni întunecate
precum însuși suflul
inevitabilei nopți

În manieră veche chineză

Câte unul toarnă în pahare cele mai
frumoase
innuri la lumina lunii
pentru curtezanii
încă trei pe care banchetul din zori
îi lasă
falimentari; pentru prietenul
acela dintre vise,
care-i aproape întotdeauna băut;
sau pentru imbecilul care nu-și știe
nici măcar ora morții

Mai toarnă și-n cinstea a doi sau trei
poeți
nerăscumpărați, care stau cu fața la
cer
precum stelele pierdute
precum umbrele din regescul
spațiu al casei

Scrierile nopții

Scriind în noapte
sau poate înscriind
în fiecare dintre noi noaptea
liniile tăcerii
vântul fantasmelor

pentru Zeiță și vălurile sale
atât de ușoare, atât de limpezi:

aceeași muzică repetată mereu

Și la sfârșit imensul
lac nemișcat al ochilor tăi

Zbuciumul nopții

Sus pe cer și-n oraș
există o liniște ciudată în noaptea
aceasta
trece în vântul instabil
al visului: nu e un semn
al zeilor. Atinge numai
inima unor mașini
târzii, innuri de praf
și cenușă lentă: nimic
așadar, nu va rămâne din această oră
sub roata infinită

- o scânteiere albastră abia percepută
urmele naufragiului, pierdute în
largul mării
sub constelații -

Și...

Și uite-așa trece timpul

Timpul tău, timpul atâr
ceasuri golite de sens. Azi
plouă cu foc în Palestina
și două femei au murit
de frig; nimic nu se-ntâmplă
de două ori. Dar ceva
te neliniștește și nu se mai aude
la malul mării cântecul
sirenelor. Dezamăgirea
își găsește locul în suflul vântului
aspru, care vuieste și trece

Și așa trece vremea
precum fazele lunii înghețate și grave
din Hamlet

precum se sparg cristalele
somniaului sub loviturile zoriilor

Traducere și prezentare de
FLAVIA COSMA

O PARALELĂ POSIBILĂ: TEOLOGIE, FILOSOFIE ȘI ARTĂ LITERARĂ LA HERMANN HESSE ȘI MIHAIL DIACONESCU

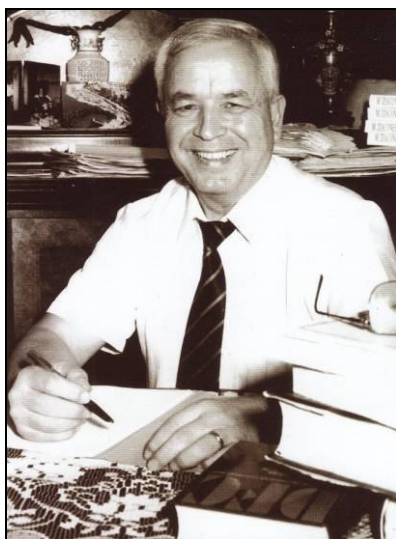
(VI)

- Voi mărturisi, spre sfârșitul interviului, cărui scop se datorește această documentare. Acum aș dori să insistăm, însă, tot asupra ideii de paralelism în literatură... Și în romanele lui Hermann Hesse, și în cele ale lui Mihail Diaconescu, cele mai importante personaje sunt intelectuali. Ei sunt sensibili, fragili, vulnerabili, dar acționează ludic, inteligent, insistent, provocator, pentru că, de fapt, știu cum să surprindă și să contemple frumusețea și dramatismul vieții, descoperind și identificând conexiuni inedite în prezent și asocieri îndepărtate în dinamica evenimentelor. În acest sens, savantul comparatist Valeriu Filimon a analizat în volumul său **Critica arhetipală și fenomenologia narativă** (2004) modul în care în romanele cu intelectuali ale lui Mihail Diaconescu, din ciclul „**fenomenologiei epice a spiritului românesc**”, este înnoită arta literară.

Din diverse studii, pe care le-am citit înainte de a vă solicita acest interviu, am aflat că Hermann Hesse a fost contemporan cu marele teolog și filosof existențialist Karl Barth (1886-1968). Pentru că inițial a fost destinat unei cariere eclesiale, nerealizate însă, deși a studiat la seminarul luteran de la Maulbronn, iar apoi, de-a lungul întregii sale vieți, a citit și a recitat diverse lucrări de teologie, Hermann Hesse a cunoscut lucrările care l-au făcut celebru pe Karl Barth, respectiv **Epistola către romani (Römerbrief, 1922)**, **Dogmatica bisericească (Kirchliche Dogmatik, 1931)**, **Teologia protestantă în secolul al XIX-lea. Preistoria și istoria ei (Die protestantische Theologie im 19. Jahr hundert, Ihre Vorgeschichte und ihre Geschichte, 1947)**, pe care știu că și Mihail Diaconescu o apreciază mult, și altele.

Dezbaterile moralizatoare și sugestiile speculative oferite de proza lui Hermann Hesse au, în mod evident, o strânsă legătură cu frecventarea operei lui Karl Barth.

Pornind de la traseul metafizic și spiritual religios parcurs de Hesse, vă rog, domnule Mihail Diaconescu,

să spuneți câteva cuvinte despre apropierea Dumnevoastră de domeniul teologiei!

- Scrisul meu e profund îndatorat unor mari teologi. Pe lângă frecventarea tot mai atentă a operei lui Nichifor Crainic, pe care eu îl invoc, de altfel, în mod repetat, cu o admirație profundă, în lucrările *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* (1996; ediția a II-a, revizuită și adăugită, 2009) și în *Teologia ortodoxă și arta cuvântului. Introducere în teoria literaturii* (2013), m-am apropiat evolutiv de vasta operă teologică și filosofică a părintelui Dumitru Stăniloae, care mi-a devenit un îndreptar. În acest sens, *Filocalia* tradusă și editată de Părintele Stăniloae, precum și celelalte lucrări ale sale, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, *Teologia dogmatică ortodoxă* și altele, apărute în numeroase ediții, sunt repere decisive ale evoluției mele ca romancier, istoric literar și estetician.

De opera de teolog a lui Karl Barth, pe care, de altfel, Părintele Stăniloae îl citează în *Teologia dogmatică ortodoxă*, când scrie despre marele mister al kenoziei și al enipostazierii, m-am atașat gradual în anii când am fost *Gastdozent* la Institutul de Romanistică al Universității Humboldt-Berlin0000000000.

Alți teologi – ortodocși, catolici, luterani, anglicani și calvini – ale căror scrieri am dorit să le cunosc sunt Petru Abelard, Soeren Kirkegaard, Moritz von Aberle, Karl Adam, Ioannis Zizoulas, Thoma de Aquino, Savva Aguridis, Ernst Troeltsch, David Friedrich Strauss, Kallistos Ware, pe care l-am citat insistent în *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, Alfons

Auer, Hans Urs von Balthasar, autorul magnificei scrieri *Karl Barth, Prezentarea și semnificația teologiei sale (Karl Barth. Darstellung und Deutung seiner Theologie, 1951)*, cu semnificative și ordonatoare pagini despre principiile dialecticii și analogiei în teologie, Benedict de Nursia, unul dintre cei mai importanți continuatori ai marelui scriitor dacoroman Sfântul Ioan Cassian din Școala Literară de la Tomis, despre care am scris pe larg în tratatul meu *Istoria literaturii dacoromane*, Wolfhard Pannenberg, Dietrich Bonhoeffer, mărturisitor cu viața sa al credinței creștine, cu lucrări în domeniul hristologiei, implicat în mișcarea de rezistență contra lui Hitler, închis de Gestapo în lagărul de concentrare de la Buchenwald, condamnat la moarte și spânzurat în lagărul de concentrare de la Flössenbürg, la 9 aprilie 1945; Marie-Dominique Chenu, Olivier Clement, pe care am avut bucuria să-l cunosc personal la Paris, la Institutul Ortodox Saint Serge, unde am dialogat pe diverse teme literare, culturale și filosofice, Yves Marie-Joseph Congar, Oscar Cullmann, apreciat în mod deosebit de strălucitul teolog și istoric bisericesc Antonie Plămădeală Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, unul dintre comentatorii cei mai atenți ai scrierilor mele, Jean Daniélou, Henri De Lubac, Pavel Evdokimov, G. V. Florenski, Reginald Garrigou-Lagrange, un activ promotor al neotomismului, Reinhold Niebuhr, Nikos Nissiotis și alții. Perioada șederii la Berlin a fost deosebit de prielnică pentru dorința mea de a mă apropia de scrierile unor mari teologi. Ulterior, interesul meu pentru scrierile teologilor europeni a devenit deosebit de activ și mai departe.

Frecventând operele teologice fundamentale, am putut înțelege mai bine motivele pentru care, în prezent, numeroase și importante personalități ale culturii occidentale contemporane se convertesc la Ortodoxie. Într-adevăr, teologia ortodoxă este cea mai pură formă de exprimare a doctrinei, tradiției și valorilor creștine. Șirul lung al acestor personalități convertite la Ortodoxie a fost pus într-un dicționar special de prietenul meu și eminentul teolog Prof. Univ. Dr. →

TANȚA ROTĂRESCU,
muzicolog, conf. univ. dr. la
UNIVERSITATEA PITEȘTI

Gheorghe I. Drăgulin. A-i aminti pe toți acești convertiți la Ortodoxie ar însemna să reproduc dicționarul Părintelui Drăgulin.

Nu trebuie să uitați faptul că eu am ținut cursuri și am condus seminarii pentru studenți și masteranzi la Facultatea de Teologie Ortodoxă Sfânta Muceniță Filoftea a Universității din Pitești. Unele dintre capitolele tratatului *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* au fost inițial cursuri ținute în fața studenților și masteranzilor de la această Facultate. Interesul meu pentru teologii din diverse culturi europene e strâns legat de activitatea didactică la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Pitești, dar și la Facultatea de Sociologie, Psihologie și Pedagogie a Universității din București, unde am ținut prelegeri și am condus seminarii de filosofia culturii.

Amintindu-i pe acești erudiți teologi, este necesar să menționez și faptul că în istoria culturii române, germane și europene, de la începutul secolului al XX-lea există o grupare de școli de filosofie care practică preocupări subiectiviste, idealiste și neoromantice, legate de așa-numitul act al „trăirii”. În cultura germană, gruparea este cunoscută sub numele de „*Lebensphilosophie*”.

Personalități precum Wilhelm Dilthey, Eduard Spranger, Oswald Spengler, Hermann von Keyserling și alții ilustrează această grupare. În Franța, personalități ca Alfred Jules Emile Fouillé, Marie Jean Guyau, care este și un estetician interesant, dar și un sociolog remarcabil, Jean Gaspard Felix Ravaisson-Mollien, Emile Boutroux, și alții reprezintă, și ei, „*Filosofia vieții*”. În cultura spaniolă, „*Filosofia vieții*” este reflectată în paginile unor cugetători și scriitori ca Miguel de Unamuno, José Ortega y Gasset și alții.

Faptul că Hermann Hesse era la curent cu dezbaterile, principiile, ideile și demonstrațiile celor care ilustrează „*Lebensphilosophie*” este pe deplin demonstrat de romanele și nuvelele sale.

Pentru mine, frecventarea operelor cu caracter spiritualist, realizate în diverse culturi europene de personalitățile care au dat contur și sens „*Filosofiei vieții*”, a însemnat o nouă etapă în propria mea creație. Am fost interesat, bineînțeles, mai ales de „*Trăirism*” – varianta românească a „*Filosofiei vieții*”.

Cămașa de s(o)are

Ruginește lacrima înfipță în sare
ca o sabie în teacă
ruginesc inima și iubirea
și tot mai des
văd trecând pe străzi
oameni strălucind în armuri

îmbrăcată în cămașă de s(o)are
pe la colțuri de lume
lumina crește ca un bocet
fără să o știe nimeni.

Hămesită de lumină

Oarbă-mi este așteptarea
hămesită de lumină
vântur stele pe-nserarea
cerului crescut în tină

mă prefac să nu-mi văd noaptea
dau cu norii de pământ
izvorăsc din ei speranța
unui rost adus de vânt

sorb amarul, simt dulceața
răstignesc o rană-adâncă
și spun "bună dimineața"
zorilor iviți din stâncă.

Între străini închin singurătatea

Șoptesc icoane pe la colțuri
în limba neamului uitat
ferestrele se sparg în cioburi
de-al cucuvelelor cântat

mă sfredelesc cuvinte goale
în mine crește un lung oftat
mătăniei fac negrelor țoale
mi-ascund un zâmbet amputat

sub dom plâng rugi mistuitoare
dorul de-acasă neîmpăcat
așteaptă ploii mântuitoare
să-i spele fruntea de păcat.

Zvon

E doar un zvon
cum că de te arăți
așa cum ești cu adevărat
acolo în adâncul oglinzii
devii un fiu al ploii.

În mine o mie de fântâni
ard și erup în tăcere.
Pitit sub haina scribului mărunț
învăț să stau comod
în banca mea de oase
și poate
cine știe...

Cândva...
cineva mă va recunoaște
în lumina care
cioplea în răni
duminica...

Furtună de lacrimi

Trec printr-o furtună
de primăvară nevăzută
florile scuturate
de singurătăți
aștern pe umeri
tăceri prea grele
să le pot duce

dincolo de malul inimii
nimeni nu m-așteaptă
cu pâine și sare.

Unde să-mi spovedesc, Doamne,
îngerii triști
în ce ape să le scufund
lacrimile neplânse
să nu cutremure pământul?

La masa Învierii, păgânii.

Roasă de un blestem

Nici umbra nu mai are poftă de
trăit
nici viața.
Încerc să adun un răsărit în
fiecare zi
îl pierd în valuri
marea mă strânge furioasă
nisipul biciuie neîncetat
soarele mușcă
am obosit să tac...
Cu ultimul rest de iubire
mă abandonez veșniciei
de a fi umbra din frunzare
prin care năvălește
din când în când
cerul.

MIHAELA AIONESEI

Lauda limbii române, la Melbourne

La Școala etnică română din Melbourne. O sală plină, profesori, elevi mari și mici. Ar vrea să le vorbesc despre „Importanța limbii române pentru diaspora”. Eu îmi amintesc despre înaintași care au făcut elogiul satului român și lauda țaranului român. Așadar e locul laudei limbii române.

Cineastul Ben Todică a început să filmeze.

Pornesc casetofonul pe care am înregistrat clopotele de la mănăstirea Putna. Ritmul clopotelor e special, o cadență care poate fi asociată de un stih. Ritmul special al clopotelor evocă stihul „Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare”. Le spun asta și ei aud clopotul: sunet și stih... Nu-i o sugestie hipnotică, ci este arta vechilor făuritori de clopote, a iscusinței de a trage clopotul. Urmează expunerea, pe care o reconstitui după o înregistrare pe casetofon.

Limba este un aspect al sângelui

Am o rudă, o româncă din satul meu natal rămas în Bucovina ocupată. Ea seamăna la chip cu mine, leit. S-a măritat cu un ucrainean, s-a mutat la Kiev. Vorbește limba ucraineană, de 25 de ani. Acum ea arată acum la chip ca o ucraineană. Limba i-a modelat nu doar mentalitatea, ci și fizionomia.

Pentru cei din emigrație, limba română este fapt de identitate, de memorie abisală, de personalitate.

Voi trăiți între englezi. Vorbiți și engleza. Româna are ceva în comun cu engleza? Da, au multe în comun, fac parte din aceleași familii de limbi.

Există câteva familii de limbi pe Planetă și una dintre familii, impor-

tantă pentru noi, că ne-am născut în ea, este familia *indo-europeană*. Din ea fac parte limbile sanscrită, latină, greaca, persana, slava, germana.

Matricea limbii române are, în abisal, și ecouri ancestrale din acest fond arian.

E revigorant psihic să știți că există interes pentru limba română și la străini. Unii o învață din motive practice, alții din motive idealiste, pentru strălucirea unor texte scrise în ea.

Am întrebat-o pe Amita Bhowe, indiană din Bengal, de ce a învățat româna?

Mi-a răspuns: ca să-l citească pe Eminescu în românește. Să citească *Luceafărul* în românește.

E un motiv spiritual. Nu o interesa postul la catedra de orientalistă din București, avea un soț bogat, diplomat, n-o interesa un salariu. Vroia să-l citească pe Eminescu în românește.

Îl citiți pe Eminescu. În casele românești din Australia, în care am intrat, l-am văzut pe Eminescu lângă Biblie sau lângă Patrick White, mare scriitor australian. Eminescu e mare nu doar prin strălucirea limbii române, ci și prin puterea ce-o răscolește în noi rostirea sa.

Ei bine, Amita Bhowe a învățat româna, grea pentru un indian; și-a perfecționat-o la Universitatea din București. Apoi soțul ei a plecat, au divorțat, iar Amita Bhowe a rămas la noi, captiva limbii române, a cerut cetățenie română.

Amita Bhowe a tradus pe Eminescu în bengali – una din limbile cele mai răspândite în India. A scris 3

**Clopotul mare, zis Buga, 1484,
Mănăstirea Putna**

cărți despre Eminescu. L-a comparat pe Eminescu cu Rabindranath Tagore, poet și înțelept indian. A găsit în Eminescu idei din *Vedanta* indiană. Oare Eminescu s-a inspirat din *Vedanta*? El cunoștea și *Vedanta*, dar mai ales el avea revelații geniale, ale lui, care explodau în idei vedantine. El ajungea cu mintea sa la sursa care a generat *Vedanta*. Pentru Eminescu, Amita Bhowe a investit o parte din viața ei să învețe românește!

L-am cunoscut pe Carlo Tagliavini, savant italian, l-am întrebat și pe el de ce-a învățat româna. Zice că din interes pentru structurile logice ale limbii române. Carlo Tagliavini este un italian care cunoaște 127 de limbi străine. L-am întâlnit la un congres de filologie, în 1974 și l-am întrebat secretul învățării limbilor străine. Mi l-a spus: secretul este pasiunea și motivația psihică. (Mai târziu, eu am descoperit încă un secret: Începe prin a încerca să vorbești o limbă străină învățând doar 100 de cuvinte din acea limbă. Apoi consolidează, memorând fericirile și ecteniile din N. T., în care se găsesc toate cuvintele bazine ale unei limbi.)

Carlo Tagliavini învățase și româna din interes științific, pentru că el făcea gramatică comparată, iar limba română îi dădea cele mai interesante argumente de comparativism neolatin. El spunea că în românește s-au păstrat expresii și construcții sintactice apropiate de latină, pe care alte limbi romanice le-au pierdut. Româna îl interesa din punct de vedere al vigoriei logice de calibrul latinesc.

Pentru generația născută aici, în Australia, româna vă este de folos, întâi, că vă ușurează situația școlară, vi se îngăduie să susțineți un bacalaureat în română. Dar, mai întâi, pentru că e limba maternă, în casă vorbiți românește. Creșteți în limba română. Mintea voastră e mai vastă având, pe lângă engleza învățată aici, o bază lingvistică ancestrală, româna.

Să vorbiți și engleza! Un om bilingv are o gândire mai vastă. Aromânii, neamul nostru, sunt toți bilingvi sau trilingvi. Încă nu se lasă asimilați de Balcani. Ei sunt europeni ai primei ore. Că în Europa, care merge spre „unificare”, toți suntem bilingvi, iar cei care nu sunt încă, vor fi! →

VASILE ANDRU

... Român și nu barbar

Făcând elogiul limbii române, nu sunt xenofob. Nu am alergii la „străini”. De altfel, asta este o trăsătură a omului din mediu rural. La început de veac 20, mama lui Ioan Slavici – alt mare scriitor român - îi spunea fiului ei: „Când întâlnești în calea ta un român, îmi zecea mama, să-i zici „Bună ziua!”, dar maghiarului să-i zici „Jo napof”, iar neamțului „Guten Tag” și treaba fiecăruia e cum îți dă un răspuns. Tu datorită să ți-o faci și față de cei ce nu și-o fac pe a lor față de tine...”

Și mai zicea despre străini: „Sărării de ei - nu sunt vinovați că n-au avut parte să fie români!”

Este ca și cum, adoptând un adagiul aristotelic, eu aș zice: „Mulțumesc Domnului că m-am născut român și nu barbar... creștin și nu păgân... navigator până la capătul lumii (la antipozii!), și nu inert!”

Austriacul și bucovineanca

Alte motive pentru un străin să învețe româna sunt conjuncturale, de pildă mariajele interetnice.

Un vienez, într-o călătorie turistică la noi, se îndrăgostește de o bucovineancă. Ea nu avea aptitudini pentru limbi, așa că austriacul începe să-nvețe el românește. Își găsește un job în Suceava, rămâne un an în Bucovina ca să-nvețe românește ca să poată comunica cu iubita lui, care era sau leneșă sau patriotă... să mai învețe germana. Neamțu' a făcut acest efort din dragoste. După un an s-au căsătorit și eu i-am întâlnit în trenul spre Viena. M-am urcat în tren și neamțul mi-a spus în românește povestea lui, că o duce la Viena pe mireasa lui, care nu a catadicsit să învețe nicio boabă nemțește.

Acum vă spun că nici tatăl meu n-a vrut să vorbească limbile minorităților etnice din satul meu bucovinean multietnic. Când îl întrebam *de ce*, el îmi răspundea: „Să învețe ei românește!” Și tata era om căutat în sat, făcea servicii veterinare, îl cheamau și minoritarii etnici, tata răspundea prompt dacă îi vorbeau pe românește! Pe mine însă m-a îndemnat să învăț limbile minoritarilor din sat. Zicea: „Da. Tu trebuie să știi multe limbi, tu vei umbla prin lume.” Nu știu cum a putut el prevedea că voi umbla prin lume.

Eu v-am dat niște exemple de străini care au învățat românește, din

motive, fie idealiste, fie practice, fie sentimentale, fie filologice. Și-n Paris, și-n Universitatea din Mexic sunt catedre de limba română, unde localnicii învață din interes filologic. Oricare ar fi, motivul respectiv este și un argument al vigoriei, al personalității limbii române.

Există limbi sacre și profane?

Cele mai „puternice” limbi sunt cele care au ca temei o hierofanie. Există în tradiție un termen pentru aceasta: limbi sacre.

Care sunt limbile sacre, de bază, să zicem așa? Sunt limbile în care s-au scris texte *revelate*, texte în care a vorbit divinitatea. Ebraica, sanscrita, greaca și latina. În aceste limbi s-au scris texte revelate de divinitate.

Lui Moise i s-a revelat Numele și Legea divină în ebraică. Apostolii au scris Biblia în aramaică și grecește. Sfântul Ambrozie a avut revelații și le-a scris în latină.

Cartea *Chilam Balam* (Cartea profețiilor) a mayașilor precolumbieni a fost revelată în limba nahuatl.

Latina, are și ea o pecete sacră, Hristos a vorbit latinește. Câte limbi vorbea Hristos? Hristos vorbea patru limbi: aramaica evreilor, limba sa natală, latina, greaca și coptica. Sigur, Hristos înțelegea toate limbile, pentru că era Fiul lui Dumnezeu. De la minte la minte, el știa tot ce gândești, el era în contact cu orice vorbitor etnic, prin mintal, comunica în toate limbile; dar fonetic se exprima în patru limbi. În limba coptică, limba vechilor egipteni, s-a scris *Evanghelia după Toma*.

Se știe că în fața lui Pilat din Pont, Hristos a vorbit în latinește. A rămas atestat și-n Biblie, când Pilat din Pont l-a întrebat pe Hristos: *Qvid est veritas?* - ce este adevărul? Discuția s-a dus în latinește, deci. Sigur, Iudeea, pe vremea aceea, era provincie romană și vorbea latina.

O paranteză la întrebarea: *Qvid est veritas?* - Ce este adevărul? Cum am răspunde astăzi? (din sală voci). D-na profesoară, a spus, deci un lucru istoric. Un candidat la premiul Nobel, nu știa ce-i adevărul... Răspunsul biblic este Iisus, „Calea, adevărul și viața”. Tot restul e adevăr personal. Faptul că viteza luminii este de 300000 km pe secundă e o „constantă astronomică”, nu un adevăr.

Să revenim la afirmația că limba română are sacralitate și hieratism. Trăirea religioasă conferă hieratism

Scriitorul Vasile Andru și prof. George Popp din Australia caută locul amplasării unei statui Eminescu pe mal de Pacific

limbii și, prin ea minții. Popoarele creștine au minți creștine.

Într-o statistică, s-a constatat că SUA, de pildă, este printre marile țări religioase ale lumii. India este cea mai religioasă țară a lumii. Apoi Polonia, Israelul. În România, doar un procent neînsemnat se declară ateii, iar alții, circa 3% se declară „fără religie”. Dar procentul de religioși practicanți, râvnitori e mic. Descreștinarea e în toi, mascată sub sfiele bigote sau sub rafinatele intelectuale.

Hieratismul limbii române se mai păstrează astăzi în câteva enclave, în zone izolate, necorupte. Aceștia mențin româna la sacralitate. Părinții voștri, provin oare din asemenea enclave? Redescoperiți-le. Bucovina, Țara Lăpușului, Țara Loviștei... Și mai sunt, peste tot, uneori tănuite, alteori uitate.

Sacralitate are limba în care s-au scris opere inspirate de înțelepciunea divină. În română s-au scris astfel de opere? Epistolele lui Calinic de la Cernica, textele călugărului Gherasim Putneanu de la Roman. Dar și opere muzicale, divin inspirate, precum aceluia *Magnus Cantus Caelestius* de Ioan Căianu Valachus (sec. 17) de la Mânăstirea Șumuleu din Ardeal, lucrare considerată „logos cântat”.

Înăuntru și-n afara granițelor

Ne referim acum la un aspect „cantitativ”: extinderea și circulația limbii române. Câți oameni vorbesc româna astăzi în țară și în lume?

În România, 22 milioane. Ceva mai mult decât populația Australiei. Populația Australiei a ajuns la 20 de milioane. Mai există 12 milioane de vorbitori de limbă română, în afara granițelor istorice. În Basarabia sunt 4 milioane de vorbitori de limba română. Mai sunt în Bucovina ocupată. Jumătate din Bucovina sfâșiată de Stalin a rămas azi plocon Ucrainei!

Satul în care m-am născut, Bahri-nești, a rămas integrat în Ucraina. Dar în acel sat toți vorbesc românește. Și se vorbește o română bună, neinvadată de slavisme. Ucrainenii însă, azi, fac presiuni brutale de deznaționalizare.

Mai sunt vorbitori de limba română în Banatul sârbesc, în estul Ungariei, în Vidinul bulgăresc. În Balcani sunt peste tot comunități de vlahi.

Vlahii supraviețuiesc în chip exemplar. Turcii i-au tăiat cu sabia. Grecii îi obligă să se declare greci... bulgarii îi declară inexistenți. Iar ei, au rezistat și nimicirii și asimilării și au rămas vorbitori de limba părintească. Sunt bilingvi: aromâna și limba țării unde adăstează. Limba aromânilor îmi pare adolescența limbii române.

La emigranți, româna se ține proaspătă prin biserică. În lume, la 1995, erau 300 de comunități religioase românești, mai unite, mai dezbinat, unele se scarmână între ele, dar important este că se scarmână în limba română!

Eminescu spunea că limba română este „o limbă înțeleaptă”. Ce înseamnă limbă înțeleaptă? Înseamnă o limbă în care s-au bătătorit căi de înțelepciune. Când vorbești o limbă înțeleaptă, devii mai înțelept? Oricum, nu poți fi stupid vorbind o limbă înțeleaptă.

Întrebări din sală (de la profesori mai ales)

Întrebare: Spuneți-ne despre cărțile dvoastră. Sunt moderniste, cum am citit pe un *site*? Ați scris și-n limba română hieratică?

Răspuns: De la prima mea proză, *Colindul dificil*, apoi la romanul *Mirele*, folosesc o românească deprinsă în Bucovina, într-un sat din nord, Mușenița, sat cu numele de la o mucenică. O enclavă, așa zice, unde se vorbește o *română mușatină*, voievodală, necoruptă.

Bucovina a fost ducată austriacă o vreme, dar până și cuvintele austriece care s-au strecurat în limba română au fost din acelea cândva comune, indo-europene. Romanul *Mirele* poate fi și un etno-roman... Modernismul meu este un mod de a aduce din vechime aceste relicv magic, puterea nunții postume; este o deschidere spre calea străbunilor, spre comunicare, între lumi de aici și de dincolo. Româna în enclavele cu rădăcini românești...

folosește un limbaj adesea polimorf, cu înțelesuri multe, unele se nasc din vorbire, pe loc...

Când îmi povestesc călătoriile, sunt marcat de stilul Împăratului Traian: *Inde Berzobium deinde Aizi processimus*. Adică direct, fără înflorituri. E o altă calitate a limbii române, de a evita ambiguitatea, înfloriturile.

Întrebare: De când ați început să scrieți?

Răspuns: Prima poezie, satirică, inspirată din viața școlii, am scris-o în clasa a III-a. În clasa a VI-a, la 13 ani, am publicat în „Scânteia Pionierului” o poezie și câteva epigrame. Proza a venit mai târziu.

Întrebare: Sadoveanu oferă un model de limbă română „veche și înțeleaptă”?

Răspuns: Limbajul lui Sadoveanu reflectă un adevăr: că matricea stilistică a românilor înglobează ecouri orientale balcanice dinspre popoarele ortodoxe. Sadoveanu e scriitorul cu cele mai multe slavisme în opera sa.

Politic vorbind, Sadoveanu a fost pro-sovietic. Prosovietismul său se explică și prin această premisă psihologică de origine slavă. De aici, și respinge Occidentul, pe care-l socoate diferit de noi, ca simțire.

Eminescu, invers, e un „occidental”. Româna lui se articulează la rădăcina latină... Are atâta limpezime în vocabularul din fondul latin, încât unii au demonstrat prin asta că este *catolic!* (voci, sala). Dar nu-i catolic. O singură dată a spus: După ce mă însor cu Veronica, mă convertesc la catolicism, ca să nu mai putem divorța niciodată!

În privința opțiunii religioase între Orient și Occident, notez și o mirare a lui Petre Țuțea: „Treabă-i asta, măi Ioane, originea de la Roma și biserica de la bulgari!”

Întrebare: Ce alte cărți „inspirate de sacru” au pus amprenta pe limba română? Sau se regăsesc în „subconștientul limbii române”, cum v-ați exprimat la un moment dat.

Răspuns: Putem adăuga un text original, intitulat „Viața omului, ca iarba zilele lui...”. Trebuie citit așa cum a fost scris, nediortosit, cu expresii din secolul 18. Limba română veche nu-i doar o arhivare de informații istorice sau document etnic, ci este și o terapie vibratorie...

Întrebare: Am auzit spunându-se că românii sunt francofoni. Adică vorbesc franceza?

IARNA CITIND

iarnă-i – țin lampa-aprinsă ca pururi căpătâi
citesc cu-nverșunare – cer și pământ rânind
răzgâie-mă și patul – visările dintâi
dar nu-n huzur mi-e forța – ci buzele-mi rânind

trezesc slove-nțelepte – din alte ierni și lumi
cu care numai noaptea e bine să te-aduni:
și tainele se-ntrupă – străjeri cu fulger negru
zăpezile de-afară aprind în marș funebru

stau răstignit pe iarnă – spre-a mântui lumini
citesc din Tine – Criste – ceaslov fără de vini:
Tu-ți lași în rana minții-mi văpăile de spini

...o – boreale nimburi – alai senin și trist
lacrimi de sânge frângu-mi toiagul de-ametist:
deasupra tuturor stă cer – Palma Lui Crist!

POET DE TABĂRĂ

sunt generalul – și vă cânt războinic precum umili poeți au mai făcut-o prin tabere de glorie și pieire
mărirea Lui Hristos am mai crescut-o

nu țin vreun stih prin buzunare
ci – roze – vi le-nfig la butoniere:
în liturghii v-amestec și turbare
cum și-alinări cetăților mizere

prin stihul dăruit cad ziduri 'nalte
în praf și-n pulberi am târât trufia!
din slove înfloresc grădini învoalte

aceleași slove sunt săgeți – cu mia!
...simt mâna Lui Hristos pe mâna mea:
Patriei-i dăltuiesc îngeri de nea!

ADRIAN BOTEZ

Răspuns: Francofonia la noi este o legendă pašoptistă. Nu suntem francofoni. Am fost, cel mult francofili; prieteni de limbă franceză. Prieteni ereditari. Azi mai puțin. Azi suntem singuri, fără prieteni, ci doar cu mulți poftitori să ne înghită, de la Nistru până la Beijing. O insulă de latinitate într-o mare de principate slave. Dar pecetea limbii române ne dă acest firesc sentiment că nu suntem singuri, ci *singulari*.

STRĂINUL DIN OGLINDĂ

(II)

Ca mai toți oamenii muncii – sintagmă veche și mereu valabilă-, din România perioadei postdecembriste, lucra și el cinci zile pe săptămână, adică de lunea și până vinerea, având o zi program dimineața, iar în ziua următoare, după-amiaza. Această alternanță îi perturba puțin bioritmul, deoarece după-amiaza în care lucra i se părea efectiv sudată de dimineața următoare, când trebuia s-o ia din nou de la capăt. Astfel i se părea că între momentele amintite ale zilei nu se mai interpunea niciodată noaptea și deci nicio oră de odihnă. Și acest lucru i se întâmpla pentru că nu reușea să se deconecteze și să uite de problemele cu care se confruntase la serviciu. Mereu își propusese să lase totul în urmă de cum înclua ușa cabinetului, dar fără să reușească, deoarece veneau, ca în ecou, peste el toate cele pe care le auzise și le văzuse în ziua respectivă, urmărindu-l cu precădere poveștile triste de viață, care nu erau puține la număr. Fără de vrere, se încărca cu o sumedenie de lucruri, pe care le ducea apoi cu el, purtându-le în cap, în suflet și, de ce nu, și în cărcă, de parcă ar fi fost poveri adevărate. De exemplu, în după-amiaza zilei precedente îi fusese dat să audă o poveste care îl făcuse să se clatine pe picioare. Și dacă ar fi fost doar poveste, dar nu fusese astfel, ci realitatea cea mai evidentă, însoțită de acte și de documente medicale...

Pe fata care intrase în cabinet o chema Melisa și o cunoștea de când era atât de mică încât nu ajungea până la înălțimea biroului său, iar dacă se mai și apleca de spate în timp ce o consulta, așa cum făceau mai toți prichindeii, aproape că o pierdea din ochi. Venea la cabinet adusă de către bunica paternă și întotdeauna însoțită de Alin, fratele său mai mic. Acesta nu se desprindea niciodată de Melisa și o ținea strâns de mână cât dura consultul.

-Copiii ăștia așa stau mereu, nedeslipiți unul de celălalt? E un obicei destul de nesănătos, îi atrăsese el atenția bunicii.

-Ei, domnule doctor, sunt mici. Încă nu știu ce e pe lumea asta, dar să vă spun de unde li se trage.

-???, din curiozitate ridicase el o sprânceană între doi timpi ai consultației.

- Taică-so le-a spus că avea să vină de ziua lui Alin. Nici vorbă că ar fi venit să-i aducă băiatului vreun cadou sau măcar ceva de-ale gurii, ci doar că venea să-i vadă. Și copiii l-au așteptat o după-amiază întreagă. Au fost de neclintit de pe scăunelele pe care și le-au dus în holul de la intrare, ca să-l întâmpine de cum avea să sosească. Au tresărit de câte ori au auzit pași pe holul blocului. "Vine tata!", șoptea Alin și se strângea lângă Melisa, apucând-o strâns de mână. Avea mari emoții bietul băiat și nici n-a vrut să mănânce în ziua aia, ca să nu-și murdărească hainele de sărbătoare, dar dacă ați venit dvs., a venit și taică-său. Un derbedeu, pentru că a putut să-i uite pe acești doi copii frumoși ca două flori și să plece în lumea largă cu o stricată...

Desigur că aceste detalii nu puteau fi trecute în fișa copilului, dar în mintea sa de medic rămăseseră bine întipărite, fiind relevante și predictive: "*Deci băiatul este și mai bolnav decât fata, chiar dacă la prima vedere el pare mai robust și mai rezistent la infecțiile respiratorii pe care sora sa le face în mod repetat. De fapt, nici fetița nu face infecțiile astea pe o imunitate scăzută a organismului, ci pe fondul unei anemii severe*", mersese raționamentul său medical în paralel cu sporovăiala femeii.

-Domnule doctor, e băiatul meu, dar dacă așa avea o putere mare, n-aș pregea nicio clipă și l-aș strânge de gât cu propriile-mi mâini.

Nu fusese nevoie ca bătrâna să-și încarce sufletul și cu această cumplită povară, pentru că *derbedeul* o făcuse singur câțiva ani mai târziu, punându-și capăt zilelor. Bietai femeii îi ajungea până peste cap grija celor doi co-

pii mici, de care ajunsese să se ocupe aproape în exclusivitate.

-Dar de ce veniți numai dvs. cu copiii la consult, iar maică-sa nu-i însoțește niciodată sau i-a părăsit și ea?

-Cine să vină, domnule doctor, că maică-sa stă numai beată de când fiul meu s-a înhăitat cu stricata aia. Mai-că-sa mai e prezentă în casă doar cu numele. N-o mai interesează decât să golească sticlă după sticlă. Dacă nu i-am aduce băutură câtă vrea ea, ar fi în stare să bage cuțitul în noi sau să ne strângă de gât. E și ea pe calea pierzaniei și ar trebui s-o dau afară pe scări, ca să nu mă mai amărăsc și din cauza ei, dar îi gălesc o scuză, că nu era chiar așa înainte să plece el. O s-o mai rabd cât o s-o mai rabd, dar până la urmă, tot asta îi va fi soarta, că nu vrea să se îndrepte, iar eu nu pot să mai fac față situației. Copiii au rămas numai în grija mea, datoriile, la fel, și cu pensia mea de numai cinci milioane, la ce să mă gândesc și ce să fac mai întâi? Zile amărate, domnule doctor...

Așadar, tabloul era complet. Alte detalii ar fi fost chiar de prisos.

-Am înțeles. Să revenim la copii, o scurtase medicul. Fetița răcește des, pentru că e anemică, iar anemia asta nu se corectează numai cu sirop pe bază de fier. Din asta, eu pot să-i dau și o farmacie întreagă, dar dacă dvs. nu-i veți asigura și o alimentație corespunzătoare, bogată în carne și în ficat de pasăre, mai ales, tot degeaba, pentru că ea va răci în continuare, iar eu o voi trata cu toate antibioticele posibile, până când, într-un final, nu va mai răspunde la niciunul.

-Ce ficat, domnule doctor? Nici vorbă! Amintiți de lucruri imposibile, pentru că eu de-abia am avut cu ce să le cumpăr de Sfintele Paște o pungă de tacâmuri, ca să nu uite copiii ăștia de tot cum mai este gustul cărnii.

Fără comentariu, nu? Cu toate acestea, Melisa crescuse și chiar se făcuse o fată frumoasă. Singurul stigmat al unei copilării lipsite de o alimentație corespunzătoare rămăsesse străvezimea pielii sale, prin subțiriimea căreia se putea vedea orice vinișoară de sânge. Obrajii nu i se îmbujorau niciodată, nici când avea trăiri puternice, în asemenea momente doar ochii devenindu-i mai jucăuși și privirea puțin mai ageră. Orice bucurie i se ștergea însă repede de pe chip, locul acesteia fiind luat de tristețe, →

DOINA CHERECHEȘ

IEȘIREA DIN CÂNTEC

Ies din cântec
pană albastră
aripă

ies din cântec
pasăre pe creangă înflorită
zbor

ies din cântec
ciripit pe petală de floare
culoare

ies din cântec
tril pe picuri de ploaie
lumină

ies din cântec
pană/ pasăre
ciripit/ tril

ies din cântec
aripă/ zbor
culoare/ lumină

V I S

Se făcea că
am pierdut inelul de logodnă
pe front
lapovița nemilos
iar eu alergam printre alice
la trompetist/ zbierându-i
implorându-l să oprească lupta
să pot căuta inelul de logodnă
lapovița nemilos
împreună cu camarazii mei
căutam inelul de logodnă
inamicul indignat
a început să caute și el
inelul de logodnă
norii s-au mai răzbunat
toți căutam inelul de logodnă
căutam într-un suflet
inelul de logodnă
uitând de ce suntem acolo
când m-am trezit
copii din cartier
presărau petale de trandafir
în calea unei mirese

ÎȚI Scriu NUMELE

Pe trunchiul unui mestecăan
îți scriu numele
cu unghia degetului arătător
îți scriu numele
alerg la un alt trunchi de mestecăan
și-ți scriu numele
cu unghia degetului arătător
și tot așa
alerg de la un mestecăan la altul
și-ți scriu numele
cu unghia degetului arătător
pe o pădure de mesteceni
îți scriu numele
cu unghia degetului arătător
însângerat deget arătător
însângerată pădure
flacără de iubire
numele tău

26.07.2014

DUMITRU D. SILITRĂ

STRĂINUL DIN OGLINDĂ

→dar nu de orișice fel de tristețe, ci de una aparte, decentă și bine stăpânită, chiar greu de descifrat la prima vedere, așa încât ai fi spus că fata era doar serioasă. De fapt, așa și era, motiv pentru care medicul Dinu Simionescu o aprecia foarte mult.

Melisa rezistase cu brio la tot ce-i rezervase viața și nu erau puține cele cărora trebuise să le facă față și după ce mai crescuse. Între timp, bunica sa murise, maică-sa nu-și mai revenise din beție, motiv pentru care nu avusesese de ales și o părăsise, lăsând-o să locuiască în cuibul nefericitei sale copilării, iar ea se mutase cu chirie. Ba chiar își găsisese și de lucru, într-un bar, unde făcea numai schimbul de noapte, pentru ca ziua să se poată duce la școală și astfel terminase liceul, cu bacalaureat cu tot. Ca o palmă zdravănă peste obrazul ei de copil greu încercat, mai venise și moartea fratelui său. Acesta fusese găsit mort sub un pod, în Spania, unde plecase să-și găsească de lucru, dar, din păcate, nu-și găsisese decât obștescul sfârșit. Fusese înmormântat tot acolo, pentru că Melisa de-abia își ducea zilele și nici vorbă să se poată ocupa de o problema atât de complicată precum era aceea a repatrierii unui trup neînsuflețit și a respectării tuturor datinilor creștinești ortodoxe.

În general, refuza să discute despre acest subiect.

Cu greu și doar o singură dată, medicul Dinu Simionescu reușise să-i dezlege limba, dar fără să poată scoate mare lucru de la ea. Venise la cabinet pentru că avea o anumită suferință gastrică. Problema cu anemia și-o mai rezolvase cât de cât, pentru că deja își câștiga singură existența și putea chiar să economisească și ceva bănuți, ciugulind mâncarea ce rămânea neatinsă prin fărfuliile de la bar. Totuși, din cauza programului încărcat, și muncă, și școală, a meselor neregulate, precum și a vieții sale zbuciumate, fata ajunsese să facă o gastrită.

-Draga mea copilă, dacă ar fi Alin aici, el te-ar ține strâns de mână și astfel ți-ar trece toate durerile de care te plângi tu acum, o abordase și pe linie psihologică, după ce, fizic, o consultase cu multă atenție.

Ținuse la o astfel de abordare complexă, dorind să știe cât de adânci erau urmele pe care i le lăsase în suflet moartea fratelui său.

Prima dată, fata nu spusese nimic, ci doar se încruntase puțin, semn de indispoziție și de ușoară iritare sau poate de îndârjire, ca să se țină tare și să nu răspundă oricărei provocări. Perspicace, medicul mersese însă mai departe, încercând să-i amintească lucruri frumoase în legătură cu fratele

său, ceva care să-i facă plăcere și s-o ajute să treacă peste durerea unei pierderi atât de mari. Procedase astfel deoarece bănuia că Melisa înăbușise amintirea lui Alin cât mai adânc în sufletul ei, mângăind-o și mototolind-o ca pe o hârtie bună de aruncat la coș. Și toate astea din simplul motiv ca să-l uite mai repede, ceea ce era, de fapt, un proces forțat, artificial și care nu putea să ducă la o vindecare completă.

-Alin era asociatul meu în probleme de terapie. Când erai mică, el te ajuta să te vindeci mai repede, ca eu să nu fiu nevoit să te îndop cu toate medicamentele posibile și imposibile, încercase medicul să foreze și mai adânc în sufletul Melisei, ca un bun psiholog, știind să curețe și să aseptizeze rănilor infectate de o prea mare singurătate și lipsă de mângâiere.

Operase cu multă atenție și delicatețe în sufletul bolnav al Melisei, iar, la sfârșit, o privise drept în ochi și zâmbetul său calin se proiectase radiant înspre ea, ajutând-o să prindă curaj.

-Da, Alin... spusese Melisa cu voce ușor tremurată și chipul i se luminase treptat, ca un boboc ce se deschide sub razele mângâietoare ale unei dimineți senine.

Alexandria, 20 ianuarie, 2016

EGOMETRIE

Pașii îmi îngenunchează de atâta
rătăcit prin propria mea geometrie
*- labirintul acesta pietros de cicatrici
fosilizate -*
îmi rănesc atât de tare atingerile
cu colțurile lor ascuțite
că nu mai știu de unde începe ființa
mea în acest abis
de căutări...
Drumul tumultuos se luminează când
capătă forma spiralei și
zborul se reînnoadă ca să se înalțe
prin cuvânt.

ECOURI

Îți ascult tăcerile
- din nopțile tale de insomnii -
se rostogolesc prin căderea stelelor
cu teamă ca să nu le atingă lumina.
În timp ce tu îți faci turnuri și ziduri
din lumi care nu există.
Și invoci ploile ca să îți redea
curcubeul
zilelor care nu au fost însemnate în
calendar.

Îți ascult tăcerile
*- din zilele acelea care nu au avut
nici un cer -*
se plâng că le lipsec cuvintele
care ar fi putut să-mi țeasă poemul.
În timp ce tu alegi fulgi de pădăie
ca să le furi iluzia și zborul
și îi pironesti pe o dorință
neîmplinită.
Apoi invoci uitarea
zilelor care ar fi putut să fie.

Îți ascult tăcerile
-de-a lungul unei clipe-
și e atâta chin în ele
că timpul a renunțat să o mai măsoare
de teamă ca nu cumva să le frângă.
Îți ascult tăcerile încăpățănate
cum se rostogolesc pe făgașul
lacrimilor.

SFINX

Ai venit ca o hieratică fantasmă
*-înveșmântat în reverențe, ceremonie
și deliruri-*
când înserarea își aduna echilibrul
în tremurătoare coarde de vioară.

Pășeai atât de solemn pe lumină de
stele
- într-o rătăcire pe harta stelară .-
Pierdută în gânduri eram țesându-mi

zestrea cu simetrii de tăceri.
Nici măcar nu m-ai privit în ochi
*- ai venit doar să-mi măsoari
răzvrătirea -*
ca să mă înlănțui cu tăcerea-ți
suverană.
Să iei cu tine timpul păsărilor
și să încaleci pe spinarea zborului
înapoi la regatul tău guvernat de
absențe.

VÂNZĂTORUL DE HOLOGRAME

Mereu călătoreai
cu cufărul tău plin de miraje
pentru a picta peisajele după pofta ta.

Mai seducător decât un vis,
- te-ai apropiat ca o legănare -
poleit cu înțelepciune și simțire,
cu mișcări diafane.
Ziceai că ești fiul unui Dumnezeu!
Dar nu te-am crezut atunci.

Mi-a trebuit multă vreme
ca să-mi dau seama
că erai fiul lui Loki.

"ARCIMBOLDO"

Am aflat foarte târziu
că mi-ai făcut un portret
- manieris t-
și îl purtai cu multă grijă
în buzunarul de la piept.

FIICA LUI IDMON

Moartea îmi dansa pe mătuștaie
în timp ce parcele
nu se puteau hotărî pe unde să taie
firul ce se făcuse pânză de păianjen.

PANORAMĂ SUFLETEASCĂ

Ea nu se mai întoarce la tărâmul tău
cu demoni.

Umbli singur prin deșerturile
sufletului tău
te însoțește umbra-ți vlăguită
și cuvintele înveșmântate în muțenie.

Ea nu se mai întoarce la tărâmul tău
cu demoni.

În van îți muști zăbala delirurilor
zborul nu-ți sporește sub greutatea
nisipului
și a fășiilor de promisiuni putrede.

DISPROPORȚIE

Cuvintele tale, naufragiate pe țărâmul
poemului
îmi strigă numele ascuns dincolo
fâșia semănată
cu pustiul care separă realitatea mea
de a ta.

PASIUNE

Sunt focul ce arde din el însuși.
Propriul meu nume mă incendiază
până la catarsis.

PIERDEREA CHIBZUIELII

Când a început să-ți lipsească ecoul
râsului meu
te-ai înecat în nămolul propriilor tale
cuvinte.
Apoi au venit sucubii ca să-ți țină
companie.

ISTORIA ISTORIEI

Utilajele istoriei brăzdează făgașuri
pentru mulțime.
Fiecare își târăște cum poate propriul
său hău.
E foarte periculos să-ți privești chipul
în oglindă
când ceasurile nu se mai alimentează
cu nisip
iar nemărginirea cerului se vinde în
cupoane.

FAPTIC

Conștiința lucrurilor și eternitatea
se răzbuună prin însăși firea lor.
Lumea se clatină pe propria sa axă
sub crampele istoriei.

ELISABETA BOȚAN

Pagini de jurnal

De la agheazma cu crenguțe de busuioc la colecția de clowni

În ajun de Bobotează, m-a vizitat Mariana Danciu (Ușurelu) venind din „Calea Șagului” încărcată cu merinde. Ființa aceasta este inundată de lumină, are har și vocația dăruirii și a darurilor.

Incepem un joc sacru tacit, liniștitor, decorarea unei mese, pentru pomenire în care punctul principal este un sfeșnic ceramic cu trei brațe, glazurat în stropi mici de albastru *ceruleum* cu alb și o statueta veche, patinată a sfintei Fecioare pe care scrie *Sf. Lourd*, din colecția mea de „antichități” recuperate de la „comercianții” așezați sporadic pe malul Begăi.

Fructe parcă prea colorate pentru luna ianuarie, agheazmă cu crenguțe de busuioc, un vin roșu „de Oltenia” într-o sticlă de cristal mai roșu decât roșu sângeului. Alte bunătăți preparate din carne de curcan de la Vâlcea și legume, toate proiectate perspectival pe spătarul lăzii vechi de zestre pictată în anii 1800. Am cumpărat-o cu 100 de dolari de la Nora Novak, după revoluție. Era dăruită ei de Doamna Fakner Hildegard, minunata graficiană plecând definitiv în Germania în 1989.

Fereastra, mai mult lată decât înaltă a apartamentului meu (locuiesc la bloc, cu tavanul în cap precum cariatidele arhitecturii antice) permite „spargerea” vizuală a peretelui pentru a privi deschis „grădina” din spatele blocului a cărei terminație este în șirul de uși de tablă gri ca niște ghetouri ale garajelor locatarilor. Un stâlp pentru electricitate e situat în mijlocul ferestrei. Lumina artificială de la acest stâlp e uneori ca un far țintind privirea către el mereu când nu pot dormi. Un far într-un spațiu terestru. Călătoresc undeva în înalt atunci când simt că întunericul sau singuratarea mă apasă până la rătăcire. Dacă becul e stins, pare un catarg într-un naufragiu de noapte, periculos, în furtuna temătoare, clătănându-se, stânga-dreapta în abisul negurei. Spațiul imaginat este acela care îmi asigură zborul și locuirea în vis în alte locuri îndepărtate, necunoscute. E un mod de salvare al existenței fizice când un om, un artist constrâns ar dori să viețuiască într-un spațiu mai larg, luminos și încălzit.

De lipsa acestui spațiu sufăr împreună cu mine, creațiile, colecțiile, amintirile. Este o boală dobândită conjunctural asemenea atelierelor de creație situate fie sus la mansardă fie jos la subsol.

După prânzul sărbătoresc discret și pomenit în numele rudelor dragi ale Mariane, plecate în „călătoria cea mare”, am deschis lada cu colecția de dantele, țesături și cusături vechi lucrate „de mână”. Fascinată, fosta mea elevă de la Liceul de Artă din Craiova, fotografia emoționată fiecare piesă. Improviză broboade din fețe de masă dantelate, se înfășura cu ele, le așeza deasupra ușilor. Jocul de-a tradiția era intens și sincer, transformându-se într-o piesă de teatru în care tot noi eram actori, scenografi și spectatori.

Am pus în joc și măștile de lemn, mult prea îndepărtate de folclorul românesc pe care le-am cumpărat de la Paris în 2005 sau le-am primit de la minunatul prieten Alexander Gerdanovits, din Klagenfurt, Austria. S-a creat pe neașteptate o stare de mister odată cu lăsarea amurgului melancolic trăind un timp recuperat prin frumusețile lăsate de strămoșii noștri. Încercam să rememorez istoria fiecărui lucru trecut prin mâini măiestre și anonime în același timp. Nedreaptă însemnare! Voiam să știu, când și cât, de ce?... Un amestec „etno” între Bucovina, Transilvania, Oltenia, Banat dar și multe „orientisme.” Toate aceste minunății îmi desopereau trecutul, locurile unde am trăit în fericita-nefericita nomadie profesională către adevărul vieții artistice și al vieții ca ideal pe care încă nu l-am găsit. Răscolitor, sentimentul de sondare a „zestrei” din lada pictată a Doamnei Hildegard Fakner mi-a creat senti-

mentul că nu sunt în propria locuință ci în vizită, undeva într-o casă a Muzeului Satului din Timișoara, din Suceava, Cluj sau București, la Muzeul Țăranului Român, capodopera concepută și înființată de Horia Bernea. Nedrept, această instituție culturală de notorietate internațională se află uneori în instabilitate prin metalități agresive la nivel politic-administrativ al statului român.

Forând, Mariana găsește în adâncul lăzii câteva cusături naive după desene pline de farmec însoțite de texte de o candoare afectivă impresionantă. O tânără anonimă îndrăgostită de soțul ei a cusut cu ață roșie după un desen naiv următorul text: „Cine-i mai fericit și bine ca bărbatul meu cu mine” sau iată un bărbat „amorezat”: „Ți-am adus această floare și o inimă iubitoare. Dă-mi și tu mâna ta și să fii soția mea”. Celelalte colecții cu texte asemănătoare scrise în limba maghiară și în limba germană (scrierea gotică) sunt legate cu o ață groasă de fuior și nu le mai desfăcăm acum, spre seară. Însă aventura explorării „lăzi cu zestre” continuă cu vrafal de perdeluțe ale căror motive principale sunt păsările.

Am iubit păsările de când mă știu. O biată vrăbiuță cu pene gri-albăstrui fără suflare își găsisese odihna lângă o creangă uscată de măr în spatele casei bătrânești (locul meu de refugiu în copilărie). I-am pregătit un ceremonial de înmormântare îmbălsămand-o. Am chemat câțiva copii din vecini, am regizat totul la o primă repetiție. Cimitirul păsărilor avea să fie în „dâmb”, așa am numit noi, frații, dealul micuț din capătul uliței bifurcată la rândul-i în două drumuri: unul înfundat la Nicolae Macovei și altul la ieșirea din Sus spre apa Moldovei, care despărțea Baia de Bogata, satul „de pădure”, de pe celălalt mal. Acolo am fost învățătoare la 18 ani, timp de un an, după ce „căzusem sub linie” la admiterea la sculptură de la „Grigorescu”. Zilnic parcurgeam în grabă patru kilometri peste podul de lemn al Moldovei unde de fiecare dată aveam impresia că una din bărnele șubrede se va disloca, iar apele repezi involburate ale Moldovei mă vor înghiți. Așa am văzut eu de sus, printre bărne cum se zbat valurile... Așadar de la pasărea îmbălsămată din copilărie la păsările cusute sau țesute ale colecționarului-artist, acum după →

SUZANA FÂNTÂNARIU

Oglinda spartă

Când m-am trezit,
Oglinda era spartă,
De ploile căzute în ajun,
Sau poate-un sloi de gheață,
A ucis-o, strivind imaginea,
Chircită de nesomn.
Trec trenuri surde,
Peste-oglindea spartă,
Și cioburile ei rănesc.
Sunt călători în gară,
Călătorind spre Marea Moartă,
Cu cioburi în bagaje,
Croindu-și altă soartă,
Și noi cu ei,
Cu ciobu-nfipt în coastă,
Dansam același dans,
Ce îl dansam odată,
Purtând și noi, în noi,
Oglinda spartă,
Și trenuri vin și trec.

Umbre în noapte

Două mâini împreunate,
Îngemădate, încătușate
Și pământul,
E un ghem de lână,
Pe firul lui călătoresc,

Spre tine.
Te cuprinde tăcerea,
Te înecă,
Parfumul ei te îmbăta.
E un ghem iubirea,
Un ghem de lână colorată,
Aș chema norii să te ascundă,
Pădurile să ne îmbrace-n verde,
Salcâmi mei de-acasă,
Să ne îmbete,
Cu miros de primăvară.
E un soare afară!
Umbra ta se prelinge pe trepte.

Mereu

Îi este sete nopții de conturul,
Diafan al dimineții,
Cu parfum de cafea,
Râșnita, zdrobită,
De pietrele iubirii,
Neconsumate în noapte.
Dor îi este gândului,
Să-l înecă muțenia,
Să rămână zidit,
În pereții sufletului,
Să putrezească,
În nemurirea luminii.
Foame îi este pământului,
De lacrimi fierbinți,

Îmbrățișări tănuite,
De soare îi este,
De un surâs inocent,
Să-i crească trup și aripi.
Sete, dor, foame îi este iubirii,
Să ardă în noapte, gând și pământ.

Din cioburi

Atârnată între cer și pământ trăiesc,
Gustând toamne, ierni, primăveri,
Cu zâmbetul chircit pe buze pășesc,
Agățată, parcă, de ziua de ieri.
Mi-e târziu, mi-e devreme, mi-e
netihă,
Mă iau pe mine de mână și la drum
plec.
Mă doare tare trupul de tină,
Și sufletul cioburi din lut îl culeg.
E un țipăt ce sfâșie a cerului boltă,
Stele reci, înghețate cad pe pământ.
Tăcerea Ta e ca și o daltă,
În tăceri îmi pari și mai sfânt.
Ești aici, ești departe, ești și nu ești,
Stai ascuns, învelit într-un nor.
Obosită, infrantă, aștept, dă-mi o
veste,
De-o colindă, Doamne, mi-e dor.

CORINA MOLDOVAN

PAGINI DE JURNAL

→vreo 50 de ani, totul adunat în lada pictată cu motive săsești a Doamnei Hildegard Fakner.

Am descoperit în ladă (al cărui capac mereu se închidea!), un prosop, singurul de la bunicii mei (părinții tatălui, Nică și Floarea) pe care nu i-am cunoscut niciodată. Murise la 60 de ani de tifos „la car”, în Burdujeni, la marginea Sucevei unde erau evacuați toți sătenii pe timp de război pentru o perioadă. Acest prosop cu forme geometrice unite (octogon și cruce dublă în mijloc) cusute cu ață violet picurat pe alocuri cu cruciulițe verzi, este rafinat, greu de întâlnit în colecții sau muzee. Îmi amintesc că mama îl așeza mereu pe dulapul vopsit în verde smarald. Acest dulap înalt de lemn ținea loc și de masă de scris lecțiile, în genunchi la capătul patului cu coatele pe scândurica din mijlocul celor două corpuri meșteșugite de tâmplarul satului. Aveam și „șansa” ca lampa cu gaz să fie așezată într-un cui deasupra patului. Aveam lumină...

Explorăm. Găsim câteva mileuri albastre (asemănarea culorii cu „albastru de Voroneț” este uimitoare!)

sau alte forme decorative croșetate din lână create de sora mea, Aneta, învățătoare pe atunci, apoi profesoară de istorie. Spirit nemțesc, figură interesantă, cu nasul subțire, ușor coroiat, cu piele fină, pistrii pe obrajii alungiți și păr roșcat, avea darul lucrului de mână și al împodobirii interioarelor, o desăvârșită iubitoare de ordine și frumos.

E noapte. Ieșim în oraș, intrăm într-un magazin, mare, ca un tunel întunecos și neamenajat în care poți privi de la *kitsch*-uri la lucruri unicate de valoare, fie noi fie vechi toate aruncate într-o dizordine care îi conferă magazinului un statut de „piață închisă”. Patronul este un arab cu trup masiv, cumsecade, care privește la televizorul cocoțat spre tavan pe niște rafturi pline cu haine „sclipicioase”. Pe teigheaua lui se aflau câteva fructe, cutii de carton cu bani mărunți sau „boluri” pline cu gablonțuri. Program oriental, muzică asurzitoare... O clipă m-am simțit ca în Emiratele Arabe Unite, unde am fost de trei ori cu expoziții oficiale. Amintirile îmi apăsă sufletul și melancolia mă demobilizează. Îmi amintesc de Tallal Moual-

la, directorul bienalei din Sharjah, pictor, poet, jurnalist crainic de televiziune care a vizitat Timișoara în 1997 după ce la Bienala internațională din Sharjah obținusem Premiul I. Un intelectual rasat, distins cu o privire adâncă și tristă. Îmi amintesc și de Cecille Massard din Belgia, cu care am deschis o expoziție de grup europeană la Muzeul de Artă din Sharjah în următorul an, 1998.

Pentru că îmi tremură sub pleoape o lacrimă, îmi cumpăr din acest „magazin” fără aer, un arleghin cu salopetă de mătase imprimată, jumătate în tablă de șah, jumătate în alb. „Afișat” pe un stâlp, vesel, mă privea direct în ochi. Fraternalizez cu el, zâmbesc și cei doi clowni părăsesc magazinul-ambulant. Da, suntem niste clowni, am o colecție numeroasă în holul frigurosului meu apartament din Badea Cârțan-legendarul.

Între timp, Mariana a dispărut către un taxi „Tudo”, spre Calea Șagului, pe strada Vulturilor, aproape de cimitir.

7 ianuarie, 2012, orele 3, Timișoara

În România, muzeele editează diverse anuare sau reviste de specialitate, însă constatăm că muzeele memoriale literare nu editează reviste de specialitate, respectiv, reviste de literatură. Existența unor asemenea reviste ar constitui repere în înțelegerea patrimoniului literar aflat în muzeul memorial de scriitor care editează revista.

În legătura cu *viața* acestora, se ridică problema redactării, a colaboratorilor, a suportului financiar etc. Se impune existența unui colectiv de redacție, o necesară unitate în conceperea unui conținut adecvat muzeului, un specific în funcție de tipul de genuri literare asociate patronului muzeului, contribuții la valorificarea și promovarea operei, receptarea scriitorului în timp, relațiile cu diverse personalități, ecoul operelor în perioade de timp diferite ori valorificarea istoriei literare locale, trezirea interesului pentru patrimoniu muzeal prin rubrici inedite. La toate acestea, adăugăm și existența unei literaturi contemporane originale în paginile revistei, de preferat în legătură cu evenimentele literare desfășurate la casa sau muzeul memorial respectiv.

Având în vedere cele enumerate mai sus, ar fi oportună existența revistelor de literatură în cadrul muzeelor literare memoriale. Din cauza dificultăților financiare, considerăm însă că e firească problema inexistenței revistelor de o asemenea factură. Totuși sunt excepții. Cele două mari muzee literare din România au reviste de literatură. În ce măsură au caracter muzeal sau în ce măsură sunt ele specifice muzeelor, rămâne de văzut.

Muzeul Național al Literaturii Române din București, ca unitate-etalon în acest domeniu (se află, nu-i așa? în Capitală), coordonează trei reviste literare: *Manuscriptum* (cu o prestigioasă vechime, ce apare trimestrial din 1969, director fondator fiind D. Panaitescu-Perpessicus), *Caietele avangardei* (apare de doar câțiva ani), *Diverstate și identitate culturală în Europa* (în limba franceză). Fără a cerceta mai multe numere din aceste reviste, afirmăm că toate sunt publicații de literatură care au în vedere

interpretarea filologică, estetică și teoretică a unor texte inedite ce formează patrimoniul literar al muzeului, și nu numai, contribuind la dezvoltarea și promovarea literaturii române în general.

Muzeul Național al Literaturii Române din Iași, ce are în administrarea sa 13 muzee memoriale de scriitori, editează o revistă de literatură română cu evident specific muzeal și în legătură cu activitatea concretă a muzeului. Este vorba despre *Dacia literară* (cea care, prin seria începută în 1840, de Mihail Kogălniceanu, a dat direcția de dezvoltare a literaturii române moderne), aflată în anul XXVI de apariție (serie nouă din 1990). În cele ce urmează, vom face referire la nr. 3 (138), toamna 2015. Preocuparea pentru apariție este clar evidențiată pe coperta a treia, prin notarea datelor de apariție: primăvara – 15 martie; vara – 15 iunie; toamna – 15 septembrie; iarna – 15 decembrie.

Colectivul de redacție are următoarea componență: director - Dan Lungu; redactor șef - Călin Ciobotari; secretar general de redacție - Iulian Pruteanu; redactori asociați - Amelia Gheorghîță, Monica Salvan.

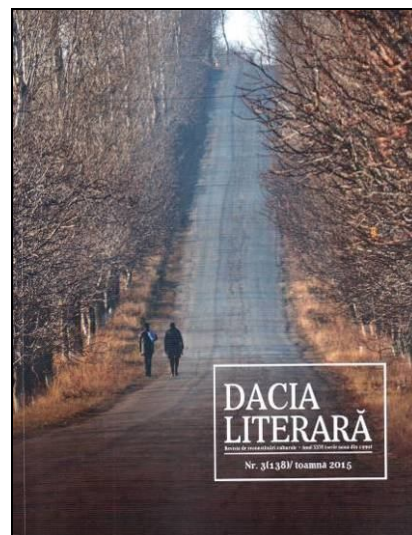
Partener în editarea revistei *Dacia literară* este *Direcția pentru Cultură Iași*.

Lectura revistei ne-a surprins plăcut încă de la început, prin titlurile rubricilor adecvate unei publicații editate de un muzeu memorial, de fapt de un complex de case memoriale.

Notăm câteva dintre ele: „S.O.S. Patrimoniu”, „Restituiri culturale”, „Epistola regăsită”, „Fotografia regăsită”, „Filmul regăsit”, „D’ale traducătorilor”, „Corespondențe”, „Câmp cultural” (interesantă ancheta

Veress Zsuzsa, „Dorințele tinereții”

sociologică privind consumul de servicii muzeale ale elevilor de liceu din Iași), „Obiectul anotimpului”, „Estul nostru de ieri” (nu se poate să nu remarcăm un consistent studiu intitulat „Prin literatura anilor 50. Modelul copilului-erou” de Simona Preda), „Dialoguri sentimentale”, „Proiectul anotimpului”, „Management de pe vremea bunicului”, „Rafturi cu ecouri” (ex. librăriile de literatură în muzee, atelierele FILIT pentru traducători ori invitația adresată ieșenilor de a contribui la scrierea istoriei).

Deosebit de interesantă, de-a dreptul cuceritoare este prima parte, cele 60 de pagini (din totalul de 195) care se constituie într-un dosar dedicat romanului polițist, propunere a directorului Dan Lungu.

Titlul dosarului este „Enigmatică poveste a romanului polițist românesc”. Cuprinde câteva secvențe indicate de la început, care trezesc curiozitatea prin denumirea lor: „Scena crimei”, „Martorii implicați”, „Evaluarea probelor”, „Interogatorii literare”, „Depoziția experților străini”, „Verdict amânat”, „Suspecții de serviciu”.

Asemenea titluri ne pun în față filmul desfășurării unui eveniment literar muzeal de amploare.

Surpriza pentru cititori, totodată un punct forte pentru lectură, o constituie... autorii: „dosar instrumentat de Alexandru Arion, George Arion, George Arion jr., Alice Gherman și Liliana Petruș”.

De fapt „dosarul” tratează teme demne de o istorie a romanului polițist românesc, precum →

LUMINIȚA CORNEA

„Singurătatea romanului polițist românesc”, „Romanul polițist românesc în comunism”, „Anchetă printre editori, critici și istorici literari, scriitori, oameni de cultură, actori” (modalitate extraordinară de a afla părerea, privind tema, unor personalități, de ex., ale criticii literare, precum Dan C. Mihăilescu, Alex Ștefănescu, Ion Bogdan Lefter, Caius Dobrescu, Radu Voinescu).

La „Evaluarea probelor”, câteva titluri pot fi considerate concluzii: „Valul Balcanic?”, „Virtuțile acestui gen literar nu au nevoie de nicio explicație”, „Nimic nu se compară cu o poveste bună”, „Aproape orice carte valoroasă a avut de rezolvat un mister”. La „Depoziția experților străini”, criticul Claude Mesplède, în dialogul cu George Arion, afirmă hotărât: „Scriitorii români de polițier trebuie să știe că nu fac paraliteratură, ci literatură.” Ultima pagină a „dosarului” indică 10 cărți polițiste românești de referință, publicate în ultimii 25 de ani. Și numai pentru această pagină, merită citită revista. În concluzie, acest demers se constituie într-un adevărat studiu asupra romanului polițist românesc, un gen literar neglijat pe nedrept. Nu numai foarte interesant modul de prezentare, dar chiar captivant pentru un obișnuit vizitator - cititor mai vechi de romane polițiste. Cum se explică? Probabil prin „scenariul” realizării „dosarului”, prin numele autorilor de romane polițiste, prin colaboratorii acestora (nume cunoscute în domeniu) ș.a., toate ce te îndeamnă categoric la lectură.

Revista *Dacia literară* are meritul de a atenționa lectorii, într-un mod aparte, corelând elemente de istoria literaturii cu elemente de muzeologie, asupra unor cărări ce par a se închide în cultura românească.

Într-un spațiu mult prea mic nu reușim să insistăm asupra mai multor pagini din acest excelent număr al revistei, cu autori pe măsură. Considerăm că întru totul revista *Dacia literară* este o adevărată publicație de literatură cu specific muzeal, așa cum se cuvine, ca emblemă a celui mai mare complex de case memoriale de scriitori din țară, *Muzeul Național al Literaturii Române* din Iași.

Felicitări colectivului de redacție și succes în continuare!

Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”

Concursul Național de Creație Literară *Ion Creangă*, organizat de Școala Gimnazială „Ion Creangă” Brăila, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Brăila, Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila și Muzeul Brăilei, se află la ediția a XI-a, reușind să descopere talente literare incontestabile de-a lungul celor 10 ediții. La ediția a X-a la concurs, au participat aproximativ 2000 de lucrări din aproape toate județele țării și din Republica Moldova. Concursul este înscris în Calendarul Concursurilor Naționale Școlare din MECȘ (Nr.26364/21.01.2015).

Invitatul de onoare al ediției a-XI-a va fi *scriitorul și publicistul Nicolae Băciut* din Tg. Mureș, membru al Uniunii Scriitorilor din România, în calitate de președinte al juriului.

La Concurs pot participa elevi din clasele II-XII din țară și din străinătate la oricare dintre secțiuni. Concursul se va finaliza în perioada „Școala altfel”, 2016. Lucrările se vor expedia electronic până la data de 15.III.2016.

Secțiunile Concursului: A. Creație literară; **I. Ciclu primar, clasele II-IV:**
1. Proză scurtă - *Povești la gura sobei* sau *Dascălul (Învățătorul) meu drag!* (o compunere liberă de 1-2 pagini);
2. Poezie - tema propusă: *Vers de cântec, vers de joc* (obligatoriu 3 poezii).

II. Ciclu gimnazial, clasele V-VI:
1. Proză scurtă - Elaborarea unei compuneri cu un titlu la alegere (1-2 pagini), având ca temă *Copilăria, Mama, Prietenia, Timpul*, putând fi inspirată și de următoarele fragmente din opera lui Creangă: *“Ce-i pasă copilului, când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-i frământă alte gânduri pline de îngrijire...”* “*Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice...*”, **2. Poezie** - teme propuse: *Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Copilăria* (3 poezii, indiferent de tema aleasă). **Clasele VII-VIII:** **1. Proză scurtă** - Elaborarea unei compuneri cu un titlu la alegere (1-2... pagini) inspirată de una dintre următoarele teme: *Timpul, Aventura, Călătorii imaginare, Prietenia, Vârstele*; **2. Poezie** - teme propuse: *Timpul, Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Vârstele*. (3 poezii cu aceeași temă).

Pentru secțiunea *Creații literare* (clasele II-VIII), lucrările vor fi expediate electronic pe adresa e-mail: ioncreanga1889@yahoo.com, până la data de 15.III.2016.

Lucrările vor fi tehnoredactate cu font

Times New Roman 12 la 1 1/2 rânduri, obligatoriu cu diacritice (lucrările fără diacritice vor fi eliminate din concurs!), iar în partea de sus a lucrării (partea dreaptă) va fi scris numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului îndrumător, adresa de e-mail a profesorului, precum și un număr de telefon pentru a putea fi contactați de către organizatori, în eventualitatea anunțării premiului.

De asemenea, pentru participanții la secțiunea poezie este important de reținut că cele 3 poezii trebuie scrise în același document, nu în 3 documente separate!

B. Interpretare critică a unui text poetic contemporan (se adresează elevilor din clasele VIII- XII). La această secțiune, elevii vor interpreta critic, într-un eseu (fără restricții legate de nr. de pagini), unul dintre textele poetului contemporan Nicolae Băciut, scriitor optzecist, membruUSR, președintele concursului „*Ion Creangă*” din anul 2009. Textul poetic va fi selectat din volumul de versuri *La taclale cu Dumnezeu*, apărut în 2015 la Editura Vatra Veche (volumul va fi anexat la regulament!). Lucrările semnate în colțul din dreapta sus cu toate datele de identificare (numele și prenumele elevului, clasa, școala, localitatea, județul, numele profesorului îndrumător, o adresă de e-mail a profesorului, un număr de telefon), la care se va adăuga și **poza inserată direct (nu separat)** în lucrare, se vor trimite electronic pe adresa de e-mail poeziile_lui_baciut@yahoo.com, până la data de 15 .III 2016. Lucrările participanților vor fi publicate într-o antologie care va fi trimisă electronic tuturor participanților (sau ar putea fi comandată la aceeași adresa de e-mail). **Notă! Folderul cu lucrări va fi semnat cu numele participantului, clasa și secțiunea la care participă. Nu se percepe taxă de participare ! Diplomele elevilor vor fi trimise prin poștă/electronic; Persoană de contact : prof. inițiator Angela Olaru:** olaru_angi2006@yahoo.com, ioncreanga1889@yahoo.com/poeziile_lui_baciut@yahoo.com; site concurs «*Ion Creangă*»:<http://creanga.webs.com>; site școală: <http://scoalaioncreanga.scoli.edu.ro>.

Concursul va fi postat și pe adresa cadrelor didactice: didactic.ro.

Coordonatori concurs: prof. Angela Olaru, prof. Mariana Simion, prof. Carmen Vlad. Secretar de concurs: bibliotecar Dorina Damian. (N.B.)

A murit încă un actor din trupele de elită ale Teatrului „George Ciprian”:

Theodor Danetti

Când am citit comunicatul dat de Uniunea Teatrală din România (UNITER), în care era anunțată moartea venerabilului actor Theodor Danetti, la vârsta de 90 de ani, l-am sunat pe Grigore Meica, actualul regizorul tehnic al Teatrului „George Ciprian” din Buzău, pentru a mă asigura că nu greșesc în privința piesei în care acest actor a jucat pe scena noastră. E vorba despre „Alegeri anticipate”, de Tudor Popescu, în regia regretatului Dinu Manolache. O piesă care a avut un succes notabil, fiind jucată de peste 300 de ori la Buzău și încă de vreo 20 de ori în București sau în alte orașe din țară. O piesă în care Theodor Danetti a jucat foarte precis, elegant și profesionist un rol atractiv, alături de Nicolae Urs, Radu Panamarenco și Tamara Buciuceanu. Țin minte că am dat o reprezentație și pe scena Casei de Cultură din orașul Pucioasa. Cea mai pregnantă amintire din teatru, legată direct de Theodor Danetti, ține de domeniul corectitudinii sale ireproșabile.

Eram în turneu cu piesa *Alegeri anticipate*. Am făcut o pauză de vreo jumătate de oră, undeva în centrul orașului Bacău. Autocarul a rămas aproape gol, majoritatea actorilor și personalului intrând într-un magazin mare, pentru aprovizionare cu alimente ieftine și de calitate. Eram în treilea an de la înființarea Teatrului „George Ciprian”, în 1998. Am coborât și eu din autocar, cumpărând din imediata apropiere câteva reviste literare. Pe drum, noapte fiind, am citit ore în șir la lumina chioară din autocar. La un moment dat, puțin după ce am plecat din Bacău, Theodor Danetti, care aducea mai degrabă a profesor universitar sau a doctor chirurg, decât a actor, m-a rugat să-i dau o revistă. Cu mare

plăcere. Și-a tot citit până ce am ajuns la Buzău, noi, tehnicienii, trebuind să coborâm, iar actorii să-și continue drumul până la București. Cu puțin timp, înainte de a mă da jos din mașină, cu o voce tare suavă, m-a rugat să-i las revista pe care i-o dădusem, să termine de citit un eseu, promițând că mi-o va înapoia la primul spectacol ce trebuia să aibă loc la Buzău, adică peste două săptămâni. Am făcut pariu cu colegii mei că, la data respectivă, când va sosi la Buzău, primul gest pe care-l va face actorul nostru va fi acela de a-mi aduce revista. Exact așa s-a întâmplat. Rar am văzut atâta bunătațe și eleganță în conduita zilnică a unui om, fie el și actor. De asemenea, m-a uimit și bine dispus și faptul că Nicolae Urs, un actor fabulos, un mare caracter, ținea la Theodor Danetti mai ceva decât la un frate bun, ba chiar avea senzația că îl protejează, inclusiv în timpul spectacolelor. Acum 18 ani, când avea 70 de ani, respectivul actor părea destul de plăpând și, sincer să fiu, uneori eram convins că nu mai e de mult în viață. Dumnezeu l-a iubit ca pe toate ființele alese să răspândească frumusețe în jur. Iată ce carieră deosebită a avut Theodor Danetti, conform ziarului Cotidianul.ro: „Actorul Theodor Danetti s-a născut în 1926, în orașul dunărean Corabia. A absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” din București și a debutat la Teatrul de Stat din Baia Mare. Vreme de zece ani (1965-1975) a fost angajat al Teatrului Tineretului din Piatra Neamț și apoi în Capitală, la Teatrul Bulandra și Teatrul Evreiesc de Stat. Theodor Danetti a lucrat cu Mircea Albulescu, Victor Rebengiuc, Tatiana Iekel, Marcel Iureș, Vlad Ivanov, Maia Morgenstern, cu Ștefan Iordache, Gheorghe Dinică, Adrian Pintea, Gheorghe Cozorici, Lucian Pintilie, Sergiu Nicolaescu, Ion Cojar și multe alte nume importante ale teatrului și filmului românesc. A avut peste 40 de roluri în filme, interpretând cu aceeași conștiinciozitate rolul inginerului Codin Mocanu - un pensionar ce-și rotunjea veniturile dând mărturii false la tribunal - în 'Divorț... din dragoste', film românesc din 1992, regizat de Andrei Blaier, cât și pe Renoir, alături de Andy Garcia în 'Modigliani' (2004), în regia lui Mick Davis, menționează UNITER. Din activitatea în domeniul filmului: 'Bunraku'

Uniunea Scriitorilor Cluj

SCRIITORUL ÎN CETATE AGENDĂ

- *Recitându-l/Recitându-l pe Mihai Eminescu* – Șezătoare literară. – Lansări de carte (exegeză eminesciană). Ziua Culturii Naționale. Lansarea Proiectului.
- *Seria de conferințe SCRITORUL ÎN CETATE*, alternativ cu *Seria Istorie și literatură*, lunar (întâlniri cu Ion Vlad, Ion Pop, Visky Andras, Carmen Vlad, Ioan-Aurel Pop, Mihaela Mudure etc.)
- Continuarea Concursului de debut al Filialei, Colecția *Biblioteca tânărului scriitor*; înscrieri 1 martie 2015,
- martie - *Reuniunea de primăvară a doamnelor* – impresii de călătorie. Cu proiecții video.
- *Rondul de primăvară al poezilor* (de Ziua Internațională a Poeziei, 21 martie) – Recital. Poezia română în traduceri. Lansarea antologiei alcătuite de Ruxandra Cesereanu (*Moods & Women&Men&Once again Moods*)
- 1-7 aprilie - Săptămâna *Lecturii și a Cărții pentru Copii*; Ziua Internațională a Cărții pentru Copii (2 aprilie) În colab. cu Biblioteca Județeană Cluj

(2010), regia Guy Moshe; 'Marea Neagră' (2009), regia Federico Bondi; 'Hellhounds' (2009), regia Ricky Schroder; 'The Dot Man' (2008), regia Bruno Coppola; 'Pentru o lume mai bună' (2005), regia Charles Martin Smith; 'Regina războinică' (2003), regia Bill Anderson; 'Maria' (2003), regia Călin Peter Netzer; 'Trenul vieții' (1998), regia Radu Mihăileanu; Amen (2002), regia Costa-Gavras; 'Little Ghost' (1997), regia Linda Shayne; 'The Midas Touch' (1997), regia Peter Manoogian; 'In fiecare zi e noapte' (1995), regia Alexandru Maftai; 'E pericoloso sporgersi' (1993), regia Nae Caranfil; Teenage Space Vampires (1990), regia Martin Wood; 'Momentul adevărului' (1989), regia Andrei Blaier; 'Cuibul de viespi' (1987), regia Horea Popescu; 'Ciuleandra' (1985), regia Sergiu Nicolaescu; Concurs (1982), regia Dan Pița”. Actorul a fost înmormântat duminică, 17 ianuarie 2016, la ora 12,30, la Cimitirul Evreiesc de rit sefard. Fie-i țărâna ușoară!

MARIN IFRIM

Cartea de teatru

Cehov, personajul lui Troyat

(I)

„Cînd îl citesc pe Cehov, am impresia că un prieten foarte drag îmi vorbește în șoaptă” : este confesiunea lui Henri Troyat pe care am formulat-o și noi, aproape identic, cu peste douăzeci de ani în urmă, tot într-o carte. De aceea am vrut afită să citesc volumul membrului Academiei Franceze, dedicat clasicului rus. Am ajuns destul de greu și tîrziu, la el (prin amabilitatea Sorinei Bălănescu): dar așteptarea a făcut lectura recentă mult mai pasionantă.

Fiindcă Troyat (nume real – Lev Tarasov) este, pe de-o parte, pasionat de figurile ilustre ale artei & istoriei ruse (a scris despre Petru cel Mare, Ivan cel Groaznic, Dostoievski, Pușkin, Tolstoi, Gogol, Turgheniev, Ceaikovski); pe de alta, este inegalabil în abordarea unui gen dificil – romanul monografic.

Ce documentare colosală cere această subspecie a beletristicii (ori a criticii?) ! Ce artă a conexiunii și a fluenței! Ce talent de eseist! Cărțile ruso-francezului rămîn unice prin aliajul de delectabil și informație, de afecțiune față de erou și obiectivitate.

Nici un aspect al vieții și operii marelui scriitor rus, nu-i scapă biografului: de la copilărie, pînă la moartea lui Cehov; de la mizantropia sa, pînă la dragostea față de apropiați – ori năpăstuiți ai soartei ; de la duioșia-i discretă, pînă la sarcasmul-i notoriu; de la eșecurile literar-teatrale, pînă la glorie. Paradoxalul Anton Pavlovici este perfect prins în tușele portretistului Troyat. Iar cartea te acroșează prin atîtea fire documentare și nu numai, încît simți nevoia s-o ...rescrii, măcar rezumînd-o...

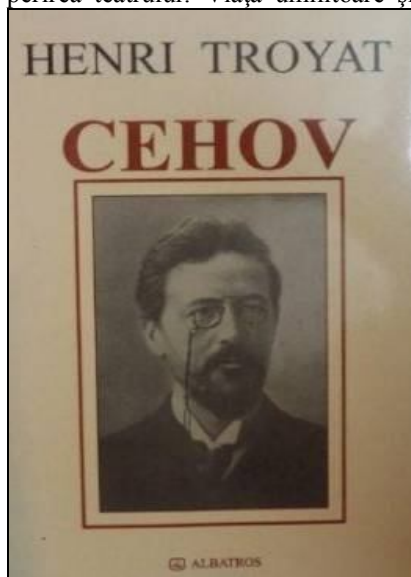
Familia. Pentru autorul de mai tîrziu al Stepei, familia a însemnat o ghiulea agățată de picior, din copilărie, pînă-n ultimele clipe. Poate că una dintre cauzele morții sale timpurii există și în această grijă permanentă pentru rezolvarea situației financiare a părinților, fraților și nepoților săi. Rareori, pînă la împlinirea vârstei de 30 de ani, Cehov și-a permis să fie relaxat; se gîndea, zilnic, la greutățile avalanșante care apărea în jurul celor dragi. El rămînea, tot timpul vieții, salvatorul lor. Ceea ce-i cerea, pe de-o parte, eforturi sporite și, vai!, vlaguitoare; pe de alta, îl obligau la amor-

țirea autoexigenței, scriind uneori, nu doar pentru plăcere și prestanță literară, ci și pentru bani. E, de altfel, cunoscut interesul clasicului pentru suma cu care îi era plătit fiecare rînd, de către reviste (și din carte reiese, treptat, satisfacția pragmaticului foiletonist, care se bucură de creșterea rîndului publicat, de la numai patru copeici, pînă la o rublă!).

Și în treacănt fie spus, numai două dintre persoanele pentru care trudea suplimentar, meritau efortul – mama și sora sa. Cu multă sugestivitate descrie Troyat băcănăia în care era obligat să servească micul Antoșa, prăvălie imundă în care copilul era „spectatorul privilegiat al mizeriei, al urîteniei, al lenei și prostiei”. Și cît de... dickensian e portretul tatălui: ”În mod curios, în cazul lui Pavel Egorîci, credința foarte mare îi accentua înclinația spre tirania domestică.[...] În sufletul lui Anton, coșmarul băcănăiei era însoțit de coșmarul bisericii. Îi obliga pe fiii lui să participe, alături de el, la principalele slujbe de peste zi”.

Ca să arate cît de credincios era bătrînul strîns la pungă, autorul reamintește episodul – savuros! - cu butoiul din prăvălie :”Într-o bună zi, un șobolan s-a înecat într-un butoi cu ulei, iar pe proprietar nu l-a lăsat inima să arunce produsul infestat. Cum să împace totuși cinstea, de care trebuia să dea dovadă orice bun creștin, cu grija de-a evita o pagubă considerabilă? Luminat de Cel de Sus, Pavel Egorîci a adus un preot, pe care l-a pus să citească rugăciuni purificatoare deasupra butoiului profanat”...

Dar în 1875, Anton va trăi experiența care-i va marca destinul: descoperirea teatrului! Viața umilitoare și

PERSONAJUL PRINCIPAL

Târziu, în noapte, bat clopote arămii
Personajul principal intră în poveste
Aripi ciudate îi maschează fața
Spune ceva despre secunda următoare
Spune ceva despre metafora serii
Eu îl ascult în vreme ce mestec semințe
Nu înțeleg ce spune, dar îmi place vocea lui

Și gesturile lui, de femeie tristă
Mă bucur că mi-a intrat în casă
personajul principal
Mă voi afișa mâine cu el la muncă
Toți mă vor invidia ca pe o carte nouă,
Celebră, pe care nu o voi scrie
niciodată.

L-am așteptat de mult și acum e aici
Îi tremură vocea și aproape plînge
Mi-l imaginam mai înalt și mai sigur pe sine

El îmi spune bolborosind ceva depre vreme

Și despre păsări călătoare
Mă las furat de privirea lui fixă
Și-ncerc să țin pasul cu vocea
Apoi, deodată, îmi dau seama că mă
enervează puțin,

Apoi mă plictisește, apoi îmi vine să-l
zbor pe geam,

Vai de el personaj principal,
A ieșit din carte să-mi termine nervii
Să mă ducă în lumea lui paralelă
Și să-mi spună ce vreau să aud
Închid ochii minții cu mâna pe
telecomandă,

Poate voi adormi sau voi da la alt
personaj principal.

GEORGE TERZIU

cenușie din familie, coroborată cu viața dezamăgitoare a tîrgului Taganrog (în care parcă nici nu existau cărți și reviste!), trec în umbra descoperirii teatrului municipal, unde adolescentul de treisprezece-patrusprezece ani are șansa să vadă *Frumoasa Elena*, *Hamlet*, *Revizorul*, *Prea multă minte strică* ș.a. De-aici, dorința imediată a junelui de-a juca :”E imposibil de închipuit rîsul homeric al asistenței, ori de cîte ori Anton intra în scenă; își juca magistral rolul!”- spune un prieten al său, din copilărie.

Dar de la aceste prime experiențe, diletante, pînă la afirmarea marelui dramaturg, va trece o jumătate de carte. Fiindcă, Cehov de Troyat mai are un merit : descrie viața nedrept de scurtă a scriitorului, ca pe existența unui Matusalem al artei, întrebîndu-te, nu o dată, pe parcursul lecturii, cum de-au încăput atîtea varii evenimente, experiențe literare, eșecuri profesionale și sentimentale, în numai patruzecișipatru de ani...

BOGDAN ULMU

Din istoria

Teatrului „George Ciprian”

Tineri și viforoși, în bătrâna lume a lui Caragiale

Una dintre cele mai spumoase comedii jucate vreodată pe scena buzoiană, s-a desfășurat în al doilea an după înființarea Teatrului „George Ciprian”, în stagiunea 1997-1998. E vorba despre comedia „D’ale Carnavalului” de I.L.Caragiale, în regia lui Puiu Șerban, cu o distribuție alcătuită din proaspăt absolvenți ai IATC: Gheorghe Ifrim (Nae Girimea), Constantin Crețu, Marius Florea (Crăcănel), Vlad Zamfirescu, Florin Grigoraș, Marcelo Cobzaru, Nadiana Sălăjan, Adriana Zaharia, Marilena Chelaru (Mița Baston) și Mihai Brătilă. Trei dintre aceștia - Crețu, Florea și Ifrim -, deja erau familiarizați cu scena noastră, căci, în prima stagiune buzoiană, cu un an în urmă, ei și-au dat aici examenul de absolvire, jucând în „A douăsprezecea noapte” de William Shakespeare, atent supravegheați de profesorii lor, regizorii Gelu Colceag și Radu Gabri-

el (secund). Un spectacol al tinereții, despre bătrâna și hârșita lume din vremurile lui Caragiale, având în vedere că și regizorul Puiu Șerban, ca și scenografele Rodica Garștea și Ana-Maria Ioneci erau de vârste apropiate cu cele ale actorilor. Nu am o evidență strictă a tuturor montărilor acestei piese de patrimoniu, însă nu mă îndoiesc că, începând din 1885, când „D’ale Carnavalului” a fost prezentată pentru prima oară, și până în anul de grație 1998, într-un interval de 113 ani, într-o eventuală evaluare calitativă a tuturor reprezentațiilor, trupa de la Buzău nu ar avea cum să nu treacă chiar și peste cele mai exigente pretenții ale criticii teatrale dintotdeauna. Ca să nu mai pomenesc de spectatorii obișnuiți, cei fără de care teatrul nu ar

avea niciun sens. Încă nu eram obișnuit cu alcătuirea pliantelor pentru sală, chiar dacă venisem în teatru de la un ziar local. Atunci, văzând verva tinerilor actori, foamea lor vizibilă și firească de spațiu scenic, împreună cu Paul Ioachim, și cu colega mea Gina Chivulescu, am conceput un pliant în care, pe lângă distribuție și echipa tehnică, tot spațiul celor 12 pagini să fie dedicat marelui dramaturg I. L. Caragiale. După o prezentare esențializată a acestuia, am apelat la pasaje critice din opera lui Șerban Cioculescu și la un fragment din volumul „Caragiale, comersant la Buzău”, al buzoianului Nicolae Peneș, neuitând să redăm și un citat semnificativ din volumul „Un drum în teatru”, al cunoscutului regizor Sică Alexandrescu. Ultima pagină am rezervat-o unor aforisme excepționale, aparținând genialului nostru dramaturg. Iată o mostră: „O mare durere e să iubești: o mare nenorocire să scapi de această durere”.

MARIN IFRIM

Literatură și film

Auto-interviu cu usturoi

Măcar la acest final de an să vină cineva să mă întrebe despre revelațiile mele cinemate, nu? Că doar filmul e hipnoza mea insașiabilă. Bine... nu se înghesuie nimeni, atunci îmi pot adresa eu niște întrebări.

1. Dacă e sfârșit de an, spune un final de film care te obsedează.

- Păi ar fi cel din *Anul soarelui liniștit* de Zanussi, adică dansul mut al celor doi îndrăgostiți pe o platformă deșertică, într-un vârtej cu iz de epitaf.

2. Ai văzut recent filmul lui Joachim Trier – *Înapoi acasă* - și ar fi bine să descrii scena preferată.

- Știu... acolo lângă mașina nocturnă, când fata amețită de băutură face pipi, iar firul de urină aleargă spre pantofii lui Conrad. Emblematic pentru privirea fiului aflat în război cu o lume deabusolată și perversă.

3. Există vreun film pe care îl revezi periodic?

- Da, adică *Fanny și Alexander* de Bergman, pe care îl admir în fiecare ajun de Crăciun.

4. Aștepti premiera cărui film?

- Vreau să văd *Youth* de Sorrentino.

5. Ți-a plăcut filmul *Usturoi* pe care l-ai văzut recent?

- Cu siguranță, da. Un film independent, inteligent, cu umor frust și compoziție modernă. Am citit, desigur, despre truda la acest film, despre implicarea totală și despre extazul necenzurat al reușitei. Scenaristul și producătorul Radu Băzăvan urcă pe scenă, înaintea proiecției, fără vreo umbră de emfază, secondat de Elena Ivanca și de carismaticul Sebastian Topan. Ca să promoveze un film empatic, neaș, de-al nostru, cu găselnițe ce asigură filmului un ritm de invidiat. Iată că osatura filmului e compozită în sens pozitiv: acțiunile sunt anunțate ori comentate de așa-zisele interviuri, care își arogă funcția de liant. Cei doi copii, cu vorbirea lor necenzurată, dintr-un Ardeal mereu legendar, te cuceresc definitiv. Lumea prezentată e credibilă, iar maniera de cine-vérité dă bine la grila poveștii. Regizorul Lucian Alexandrescu a reușit să propună altceva, să evite minimalismul la modă, să surmonteze șabloanele.

Actrița Elena Ivanca e colorată, nuanțată, cu inflexiuni nebănuite. Ce păcat că e atât de puțin folosită pe scena Naționalului Clujean! O revedem pe Ileana Negru în rolul vrăjitoarei – nicio notă falsă în interpretare! Apoi vin neprofesioniștii – adică toți ceilalți – aleși la un casting responsabil, perfect asumat. Poate că uneori muzica e excedentară, plus câteva redundanțe...însă n-are rost să caut pete în soare, după ce am ieșit din sala arhiplină cu suflet plutitor de satisfacție. L-am revăzut afară pe neobositul Radu Băzăvan, care a cheltuit banii din care trebuia să-și cumpere o casă pentru ființarea acestui film. Am încălecat pe un scenariu norocos și am terminat auto-interviul cu arome de usturoi.

ALEXANDRU JURCAN

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț, vă mulțumesc pentru trimiterea și a ultimului număr din revista *Vatra veche* din anul 2015, vă felicit, și/dar:

Nu-i o vorbă spusă-n van,

Chiar e fără de pereche:

Am intrat în Noul An,

Tot cu-aceiași *Vatră... veche!*

Vasile Larco

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Îmi cer scuze că revin, v-am trimis acum 2 zile o cronică pentru cartea lui Adrian Lesenciuc, *Coliba de sange*, dar am omis să vă spun ceea ce era mai important: nu a mai fost publicată în altă parte. De aceea, când aveți timp, aș dori să-mi spuneți dacă este publicabilă. Vă mulțumesc, Cu stimă,

Maria Postu

Vă mulțumesc foarte mult și vreau să vă spun că urmăresc cu plăcere activitatea dvs. culturală, pentru care vă transmit admirația mea sinceră și necondiționată.

Sunt foarte onorată de accept și vă doresc Crăciun fericit și Sărbători cu pace și bunăstare launtrică!

Cu prețuire,

Maria Postu

Mulțumesc pentru revistă! Să fie cu noroc și 2016, fiindcă revista s-a împlinit, are colaboratori variați și de prin multe locuri, adică exprimă o bună parte din ființa noastră, a tuturor...

Ce cele mai bune gânduri,

Ecaterina Țarlungă

Vă mulțumim și ne bucurăm că vă vom citi și în anul care începe așa cum v-am citit în cel ce s-a terminat.

La mulți ani!

AB+RR

La mulți ani!! Felicitări!!! Mulțumesc pentru revistă.

Cornel Ungureanu

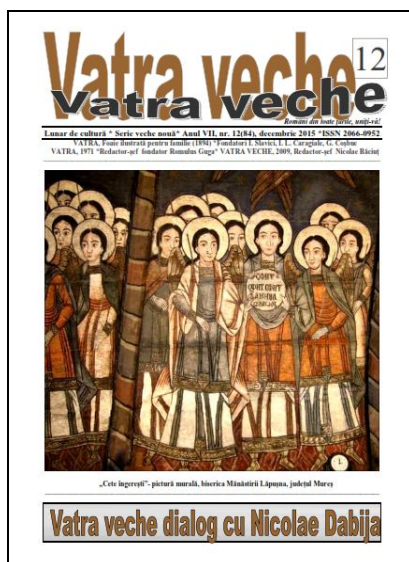
Mulțumesc pentru trimiterea revistei „Vatra veche”, la care și eu colaborez.

Vă trimit altă recenzie. Vă rog să-mi confirmați prin e-mail când primiți cartea mea recentă, „În umbra literei” (recenzii), expediată azi prin poștă.

Cu multă stimă,

Corneliu Vasile

Vă mulțumesc foarte mult d-nule Băciuț, pentru acest număr nou din revista „Vatra Veche” și vă urez acum, la început de an nou, multă sănătate, noroc și fericire, să aveți pe mai departe

putere de muncă pentru a edita și în acest an, frumoasa d-voastră revistă.

Nicolette Orghidan

Dragă Domnule Băciuț, Mulțumesc pentru "Apofazele Nașterii Domnului" din ultimul număr de *Vatra veche*. Vă rog trimiteți-mi un grupaj de poeme pentru LL1/16.

Poate ne întâlnim, în sfârșit(!) în martie, când o să vin în țară pentru "Zilele Lumina Lina".

Frățești îmbrățișări de peste ocean,

Theodor Damian

Un an nou cu bucuri, domnule Băciuț! Vă mulțumesc frumos pentru noul număr din *Vatra veche*, și mă bucur tare mult că aveți atât energie încât, cred, că sunteți primul care iese în anul nou cu număr nou de revistă.

Vă doresc tot ce e mai bun pe lume. Bucurii alături de cei dragi și sănătate!

Melania

Și în acest an un debut promițător. Iar după cum știu, *Vatra veche* când promite se și ține de cuvânt. Felicitări și La Mulți Ani! Cu cele mai bune gânduri, din Iași,

Mihai Batog-Bujeniță

Felicitari !Ești un om de toată isprava, iar revista este o supraviețuitoare !

Ileana Ioana Ștefco

Acum am terminat lectura cărții tale, un cadou nesperat, iar afară ninge concordant... A te felicita sună banal. E un volum unitar, percutant, minunat. Aștept ziua când voi putea sublinia atâtea versuri care mi-au revigorat sufletul.

Imediat îți trimit articolul pentru revistă.

A.Jurcan

Stimate și dragă domnule (și frate întru Duh) Nicolae Băciuț,

...Vă mulțumesc mult, cu adâncă reverență, pentru trimiterea excelentei reviste a domniei voastre, *VATRA*

VECHE", nr. 12/2015! La muți ani, senini și blânzi, sub Zodia Botezătorului, Adevătorului Celui venit întru Mântuirea Umanității - din toate locurile, din toate timpurile, din toate nădejduirile! ...Multă, multă sănătate! Doamne,-ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfântă Lumina Ta! Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Domnule Băciuț, îmi cer iertare că prinsă în treburile cotidiene am tot amânat să vă răspund la mesaje. Vă mulțumesc pentru urările de bine pe care vi le întorc înmii, să aveți sănătate și spor în toate. Am primit și revista, ieri am avut timp și să o parcurg. M-am bucurat ca de obicei de toată bogăția sufletească și literară pe care am găsit-o. Tot respectul și admirația pentru munca depusă felicitări și inspirație autorilor. Am primit și neașteptatul dar de carte care m-a copleșit. Mă bucur întotdeauna când am ocazia să vă citesc... vă felicit pentru „îndrăzneala” de a sta „la taclale cu Dumnezeu”, nu oricine își permite. Ați început anul foarte frumos. Vă doresc să continuați la fel de frumos.

Îndrăznesc să vă trimit un poem care a luat recent o mențiune la un concurs pe un site de literatură în speranța că poate își va găsi un loc în numerele următoare... Cu prețuire,

Mihaela Aionesei

Dragă Nicolae, La Mulți Ani, de sfinții Nicolae și Vasile &, acum, și Ioan! - altfel, calendaristic, onomastici trecute. Dar ele reprezintă îmbârligătura fericită dintre ani: trei sfinți și toate cele, fiecare cu postata lui.

Dar ceea ce rămâne, rămâne. Id est: Citesc, chiar acum, cu plăcere numărul 12/2015 al revistei tale. Iată imboldul de a sări/arde etape, mai mici, of course, și de a-ți scrie despre soliditatea strădaniei tale de a edita/face o revistă în bună tradiție ardelenescă. Te invidiez că mai poți. Dar nu te lăsa. Cu multă afinitate structurală și de ambăt,

Vasile

Mulțumesc pentru articolul meu. Este un număr dens și variat tematic. Ai ce citi! Oare ar fi bune în partea a II-a la *Ion Alexandru, colegul nostru* niște poze din anii studenției noastre la Cluj, dar nu am decât fără Ion în ele? Sau un portret al meu, cum văd că ai la alți autori?

Anca Sîrghie

Vă mulțumesc din suflet, domnule Nicolae Băciuț! Cu stimă și doriri de bine,

Ben Todică

Încă o prezență vie, atrăgătoare, în peisajul (în bună parte dezolant) al presei noastre culturale. Felicitări !

Vă doresc un an bun, rodnic, sănătate și puterea de a continua. Toate cele bune !

Doru Moțoc

Mulțumiri pentru nr. 12/2015 al revistei *Vatra veche*. Noul An, 2016, să fie un an cu sănătate și cu împliniri frumoase pentru dumneavoastră, domnule Nicolae Băciuț, și pentru toți colaboratorii.

Veronica Oșorheian

Stimate Domnule Băciuț,

Reîntoarsă de peste Ocean, vă urez cu întârziere, An Nou binecuvântat, cu sănătate și cu multe împliniri, aceeași energie benefică răspândirii actului de cultură, de care acum avem multă nevoie ! La mulți ani !!!

Atașez o cronică literară și coperta respectivei cărți, lăsând la aprecierea Dv. publicarea. Nu știu să separ prima copertă de a patra...

Cu statornică prețuire și cu mulțumiri,

Livia Fumurescu

Dragă Poete,

În primul rând doresc, Dumitale și Frumosei Reviste pe care o faci, un An plin de succese.

Te rog, totodată, să primești din partea D-nei Lina Codreanu, de la Huși, soția lui Theodor Codreanu, ea însăși critic literar, o însemnare despre cartea mea de proză, "Lambretta", apărută în 2015, pe care ți-am trimis-o la redacție. Dacă-ți convine, aș fi onorat s-o publici.

Cu mulțumiri prietenești,

Nicolae Dan Frunteletă

Dle Nicolae Băciuț,

La început de an, tradiționala urare "La mulți ani!" din partea hușenilor. Pentru revista "Vatra veche" trimit o cronică literară. E vorba despre cartea "Lambretta" (proză scurtă) a prozatorului Nicolae Dan Frunteletă, care, fără doar și poate, lasă urme în conștiința cititorului. Personal, m-am regăsit în atmosfera narativă.

Sper ca paginile revistei pe care o diriguieți și care poartă amprenta personalității Dv. culturale să găzduiască și aceste impresii de lectură. Respectuos,

Lina Codreanu

Mulțumesc respectuos pentru efortul de editare și trimitere a importantei dv. reviste. Cu stimă,

Vasile Mesaroș

Mulțumesc! Revista Dumneavoastră îmi place nu doar pentru faptul că este una dintre cele mai bune reviste de cultură din România, ci și pentru că în paginile ei găsesc mulți prieteni.

prof. Ioan Neacșu

Vă mulțumesc, domnule Băciuț, pentru această onoare de a fi publicat în una

din cele mai de seamă reviste literare din România!

Dumitru Ichim

Vă mulțumesc din toată inima pentru revista frumoasă pe care o primesc lună de lună. Vă doresc un an bun, rodnic, sănătate și să ne bucurăm în continuare cu ~las bellas letras~. Cu toată stima,

Emilia Velcescu

Asistent Ambasador, Ambasada Republicii Cuba - protocol

Mulțumesc din inimă pentru revistă - mereu interesantă, plăcută la lectură! Vă urez la mulți ani și la noi numere de *Vatră veche*, cu sănătate, succes și bucurii!

Ion Cristofor

O revistă reușită, densă!

Constantin Stancu

Vatra veche - o revistă de elită a literaturii și culturii românești. Mult respect și onoare colaboratorilor ei și dv., Nicolae Băciuț.

Balint Ica Floare

Onorată Redacție,

Vă mulțumesc pentru publicarea interviului luat mie de neobositul român Ben Todică, cu care îmi împărtășesc opiniile. Fie ca noul an, în care abia am intrat, să aducă României mai multe mai multe bucurii, dar asta nu se poate realiza decât dacă va aduce și diriguitorilor ei mai multă înțelepciune... Pentru că se apropie Ziua Eminescu, vă trimit și un madrigal scris în 1989 în memoria marelui poet național Eminescu.

Geniu,Forță,Vis,Lumină,

Soare între aștrii mari,

La mormântul Tău se-nchină

"Împărați și proletari."

Ionel Iacob-Bencei

PS. Felicitări pentru conținutul revistei.

Vă mulțumim pentru „Vatra veche”! Un an mai bun, mai rodnic, multă sănătate și împliniri!

Carmen Sima

http://issuu.com/emanuelpope/docs/vatra_veche_12_2015 Felicitări !

Emanuel Pope

Mulțumiri sufletești pentru excelenta revistă (și felicitări pentru continuitatea ei)!

Dăncuș

Mulțumiri pentru revistă și un călduros, cu bucurii și împliniri An Nou 2016!

Cu drag,

Ștefan Melancu

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă și pentru publicarea fragmentului de proză. Pot să vă mai trimit un fragment din aceeași lucrare și, eventual, o poză mai la zi? Cea pe care ati publicat-o are deja vreo

șapte ani și nu vreau să mă dau ceea ce nu mai sunt. M-am mirat că o mai aveți. Dacă aș avea un tezaur, vi l-aș da în păstrare, pentru că sunteți un om de toată isprava și toată încrederea.

Vă doresc să aveți un an bun din toate punctele de vedere! Cu drag,

Doina Cherecheș

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru aprecierea pe care o dați crației mele, publicând mereu fragmente din ea. Cert este că în fiecare lună aștept nerăbdător revista *Vatra veche* pentru a mai lua contact, prin ceea ce scriu, cu numeroși oameni de cultură. Cred că revista dvs. ocupă un loc important în publicațiile de cultură ale țării, fiind indispensabilă menținerii spiritualității românești la nivelul frumosului din noi, ca popor. Acest lucru e posibil, cred, datorită a trei calități pe care publicația *Vatra veche* le are: **valoarea oamenilor de cultură pe care i-a strâns în jurul său, multitudinea subiectelor abordate și modul de scoatere în evidență a specificului național**, toate crișonând un portret durabil și necesar al unei reviste ce se vrea a rămâne în mentalitatea spațiului intim al identității noastre naționale.

P.S. Vă urez ca în noul an să aveți puterea a menține *Vatra veche* la nivelul calitativ la care a ajuns, să șlefuiți număr de număr durabilitatea spiritului românesc și să atrageți câți mai muți cititori pentru ca apoi să se rostuiască un current de opinie care să impună societății actuale un sistem de valori ce lipsește din firea noastră de aproape un secol.

George Baci

Mulțumesc! Am primit și iar mulțumesc pentru pagina rezervată. Succes, sănătate și noroc.

Vasile Larco

Felicitari pentru dumneavoastră și pentru toți care și-au adus contribuția la apariția acestui nou număr. Felicitări și împliniri tuturor !

Ioan Tarța

1. Mulțumesc pentru VATRA VECHE asta și celelalte citite cu plăcere.

2.M-oi încumeta să trimit cate ceva... dacă se va... "preta" !

3. În *Meridianul Cultural Românesc* am să prezint pentru "internaționalii noștri" și *Vatra veche*...

4.Vă expediez curând M.C.R.

5.Vă invidiez pozitiv pentru ce, cât și cum faceți.

Cu toată simpatia și prețuirea, de altfel meritate,

Prof. dr. Dumitru V. Marin – Vaslui

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr. 12/2015, un număr reușit de sfârșit de an și început de ninsori eterne. Scriitori importanți, teme profunde, o concluzie pentru un an bun din punct de vedere literar! Vă felicit pentru efortul depus, pentru perseverență, pentru bucuria de a pune la un loc valorile românești într-o vreme în care arta urâtului se vrea frumoasă!
Vă trimit un ciclu de poeme, ca o scurtă concluzie a gândurilor atinse de lumini.
Cordial,

C.Stancu

Multumesc, ca de obicei, un număr deosebit!!!! La mulți ani și multe alte reviste!!

Mariana Tănase

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Dat fiind că lucrez la traducerea unei cărți în limba spaniolă, plătite în avans, care îmi ocupă tot timpul, de această dată vă trimit spre publicare un grupaj de poeme scrise de mine.
Cu aleasă prețuire,

Elisabeta Boțan

D-le Băciuț, vă trimit un material pentru revistă. Un interviu cu d-na Maria Mierluț. A fost angajată a Teatrului de păpuși din Targu-Mureș, când era Zeno Fodor director. Cred că o cunoașteți. Vă trimit și câteva fotografii. Interviu l-am realizat, pentru că a făcut parte din juriul Festivalului de la Teatrul Tândărică, din noiembrie 2015. Este un fel de cronică dialogată a festivalului. Sper să vă fie util. Dacă îl publicați, vă rog dați-mi de știre în ce număr va apărea. Interviu se află și în LiterNet. Mulțumesc mult. Cu drag,

Tamara Constantinescu

Mulțumim, un an nou bun. Poate faceți un număr special închinat lui Mihai Sin. Mi-e ciudă că a murit așa de repede. Asta e. Fum, zgură, cenușă.

Bedros

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Multumesc foarte mult pentru generozitatea de a-mi trimite revista *Vatra veche*, pe care o citesc cu bucurie și viu interes.

Vin cu rugămintea, dacă e posibil să-mi publicați recenzia la un volum de versuri al poetei Ana Urma, din Vaslui.
Cu mulțumiri și aleasă considerație,

Vasilica Grigoraș

Domnule Băciuț,
Doresc să vă împărtășesc o veste îmbucurătoare: am primit ieri, într-un cadru festiv, alături de alți distinși laureați, un premiu special pentru activitatea mea jurnalistică. Anexez ceva fotografii, care, ca de obicei, spun

mai mult decât cuvintele. A fost foarte frumos. A fost deci Gala de Excelență organizată pentru românii din diaspora spaniolă de ziarul *Occidentul Românesc*, unde mi s-a decernat un Premiu de Excelență (în jurnalism). Au fost de față personalități importante, Doamna Ministru pentru relația cu românii din străinătate, domnul Consul de la Castellon, secundul ambasadorului de la Madrid, doi prezentatori de la Radio de la București, doamna profesoară Iliescu de la Universitatea Alicante, oameni de afaceri, mulți români din Spania, Germania, Portugalia, SUA, România, Germania, Italia, Austria.
La sfârșit ne-a (în)cântat Nicu Covaci cu patru piese de PHOENIX (*Strunga, Mugur de fluier, Andri Popa, yummmm ...*)

Știu că premiile sunt doar un fel de "joacă", dar mă bucură recunoașterea, chiar dacă nu se materializează în beneficii financiare.

Acum trec la treabă și pregătesc o prezentare în limba germană a basmului românesc "Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte", pentru nemții pasionați de cultură de aici, de pe Costa Blanca. S-au scris până și doctorate pe tema poveștii acesteia! Sper să iasă bine seara mea "de poveste".

O iarnă frumoasă în continuare!

Cu prietenie și stimă, aceeași

Gabriela

Vă mulțumesc pentru amabilitatea cu care mi-ați răspuns.

Deranjul ar fi prea mare pentru ceea ce am eu nevoie..

Vă doresc un an deosebit și numere de revistă foarte asemănătoare cu ceea ce ați reușit până acum. Din ceea ce am reușit eu să citesc pe net, sunteți un om foarte apreciat. Și laude fără suport nu prea sunt azi. Vă felicit pentru lampa pe care o țineți aprinsă pentru lumina de care are atâta nevoie cultura. Rar așa oameni. Nu laud, constat. Și încă ceva,

În clipa în care îmi voi mai găsi un pic de curaj, am să vă trimit câte ceva din preocupările mele literare, ca o posibilă colaborare cu revista care a găzduit două materiale ale lui Octavian Curpaș despre mine (Corina Petrescu).

Cu prețuire și prietenie,

Cornelia

Stimate domnule Băciuț,
Împreună cu mulțumirile pentru „surpriza” din nr.12, vă trimit și rugămintea de a merge înainte cu abonamentul, în-tocmai ca în anul care a trecut. De aceea vă rog să-mi comunicați dacă trebuie să trimit aceeași sumă, sau a intervenit vreo schimbare.

Sper să fiu în stare să mai adaug câteva cărțuții la numărul celor deja apărute; și zic „sper”... pentru că, în ultima vreme, mai mult am lăncezet nefiind în stare de altceva decât să corectez primul volum de „memorii”, cartea urmând să apară anul acesta. O veți avea și poate se va găsi cineva „să dea cu pietre” într-o viață de om „bătut de soartă”... Sau poate că alta îmi va fi surpriza... Vom vedea !...

Vă doresc un an bun, cu sănătate și reușite ! Aștept răspunsul Dvs. !

George L. Nimigeanu

Mulțumesc pentru revistă și felicitări !
Apreciez, în mod deosebit, cele două evocări consacrate lui Ioan Alexandru, precum și faptul că "ați inaugurat" consemnarea ("Tribuna Sibiului" și-a propus un adevărat program publicistic, pe care vrea să-l susțină pe tot parcursul anului 2016) împlinirii a 150 de ani de la nașterea marelui poet transilvănean, care e George Coșbuc, pe care (din păcate) manualele școlare din zilele noastre îl tratează cu superficialitate.

N.S.

Dragă domnule Băciuț și iubite al meu preten, cum ar zice un personaj al lui Titus Popovici, mai înainte de toate dă-mi voie să-ți urez un An Nou plin de reușite literare și nu numai, de sănătate și bucurii alături de toți cei dragi. În al doilea rând vreau să-ți spun că mi-ai produs o mare surpriză trimițându-mi revista, frumoasa revistă *Vatra veche*, pe care până acum o primeam pe internet și o citeam cu mare plăcere. Faci o revistă consistentă și foarte bine articulată. De-a mai mare dragul. În paginile acestui număr, 12 pe anul trecut, am găsit o cronică semnată de Rodica Lăzărescu la cartea mea despre D.R. Popescu; foarte bună cronică, doamna Rodica fiind o drăguță și galantă cronicărească. I-am scris și i-am mulțumit dar vreau să-ți mulțumesc deopotrivă pentru găzduire și pentru atenție. Cândva, prefațându-i o carte Liliane Moldovan, am vorbit că așa fi

dorit să scriu și să semnez în paginile revistei. Mi-a comunicat că a-ți discutat despre asta și că urmează să-mi dai de știre ce și cum. Se vede că alte treburi te-au aglomerat și ai uitat. Atunci. Acum vin din nou și îți spun că dacă n-ai nimic împotriva, din când în când ți-aș trimite câte un comentariu la vreo carte de poezie. Mi-ar face plăcere o asemenea colaborare. Până atunci, te rog să primești din partea mea cele mai sincere sentimente de prețuire și prietenie.

Constatin Cubleşan

Vă mulțumesc, stimate Doamnă Nicolae Băciuț, pentru "colinde-merinde"-le cu care ați încheiat frumos anul: o simplă "răsfoire" a revistei trezește interes și cere o citire atentă, în tihnă. Vă doresc D-voastră și tuturor colaboratorilor multă sănătate, pace sufletească, plăcerea de a ne dăruți în continuare bucuriile spirituale cu care ne-ați obișnuit! La mulți ani! Cu stimă,

Sânziana Batiște

P. S. Mulțumiri și pentru publicarea schiței din ediția recentă a volumului meu de proză scurtă.

Stimate domnule Nicolae Băciuț, În semn de sinceră prețuire, primiți, vă rog, modestele noastre rânduri dedicate unicului și eternului Mihai Eminescu. Folosesc acest prilej spre a-mi exprima admirația pentru prestigioasa publicație *Vatra veche* și pentru a vă dori un an binecuvântat.

Cu deosebită considerație,

Traian Gh. Cristea

P.S. Rog frumos confirmați primirea textului. Mulțumiri anticipate!

Mulțumesc frumos pt.nr.12 al revistei! La mulți ani cu noroc și sănătate!

Laurian Lodoabă

Revista Banat, Lugoj.

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Am primit revista. Mulțumesc pentru poezia publicată și La Mulți Ani din nou pe 2016! Chiar dacă nu ne cunoaștem fizic, cred că pot să-mi permit să "vă zic vre'o două": Ca întotdeauna, revista *Vatra veche* nu se dezmințe. E o realizare de excepție plină de conținut. Dacă în continuare îmi permiteți, voi fi colaboratorul dvs. atunci când veți mai găsi spațiu redacțional și pentru mine. Nu vreau să vă agasez, așa că vă voi trimite materialele când îmi veți semnala dvs. că acest lucru este posibil.

Cu respect și drag,

Nicu Doftoreanu

Doamnă Băciuț, vă mulțumesc pentru nr. 12 al revistei unde citesc cu plăcere, un interviu cu dl Dabija. Recent am republicat, la o editură unde sunt

acționar, *Detectiv literar*, o carte a dumnealui. Poate vă interesează cronica ce i-am scris-o. Cu respect,

Nencescu

Bună ziua, stimat dle. Băciuț!

Mulțumesc, din nou, pentru un număr variat și incitant. Eu stau de ceva vreme mai mult în RO/Cluj+București...

V-am trimis, prin 15 decembrie, o cronică teatrală la piesa lui Sorin Misișianu – T.N.Cluj - Menage à trois... Ați primit-o? Numai bine!

Eugen C.

Cu atât mai mult îți dorim de pe acum LA MULȚI ANI!

Ana Blandiana

Vă trimit câteva note literare la cartea dvs. Atâta zic: Felicitări!
Cordial,

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

Veress Zsuzsa, "Suflet"

Frumoasele versuri și preafrumoasele imagini se contopesc cu frumusețea spiritului Domniei Voastre, doamnă Nicolae Băciuț! Spun acest lucru, fiindcă vă cunosc personal de ani și ani... Nu numai prin expozițiile mele pe care Domnia Voastră mi le-a organizat la Tg.-Mureș, ori prin cărțile mele editate acolo, DAR MAI ALES, cât de mult sunteți iubit aici la Brăila de sute și sute de elevi talentați care au avut ce învăța de la Domnia Voastră, de profesori, și iubitori de frumos. Din acest motiv scriu aceste rânduri, fiindcă vă admir și vă prețuiesc. Vă postez și eu un ghioceț... Nu sunt crescuți în grădina casei mele; sunt din grădina Domnului !

Constanța Abălașei Donosă

Vă mulțumesc pentru ultimele mesaje. răspund mai greu pentru că lucrez la ceva... v-am urmărit la TV chiar dacă mai târziu, până m-am prins că era TV Mureș). Ce mult ne-ar folosi să vedem mai multe astfel de emisiuni. Aseară am avut o trupă de teatru din Târgu-Mureș.

a fost o seară de neuitat. românii de aici sunt flămânzi de spectacole în limba română. Ppot număra pe degetele de la o mână câte spectacole de teatru românesc au avut în ultimii 10 ani. Am început să avem curaj... Dumnezeu este cu noi! Voi anunța școlile și despre concurs. Mulțumesc pentru tot, doamnă Băciuț. Sănătate și spor în toate. Cu prețuire,

Mihaela A.

Stimate doamnă Băciuț, Sunt tot pe drumuri. Abia am venit și mâine dim plec la Cluj, la o înmormântare, preot Grigore Soporan, nașul meu și apropiat al familiei mele - marți înmormântarea. Voi reveni miercuri. Tare aș fi vrut să scriu despre cartea dnei Codruța. Rămâne pentru numărul viitor.

Am primit un material Cioflec foarte dens și inedit de la un cercetător din Iași. M-aș bucura dacă îi veți găsi un loc în *Vatra veche*. Știu este prea lung, nu știu ce să vă spun în această privință. Sunt convinsă că vă veți descurca. Mulțumesc frumos.

Numai gânduri bune,

Luminița Cornea

Vă scriu cu mare emoție. Proiectele mele de anul acesta încep să ia contur încet, încet. Duminică trecută am trimis o propunere de editare unei edituri care a lansat o ofertă foarte atractivă de publicare. Nu îmi fac mari speranțe, pentru că sunt persoane sus puse, foarte critici, dar mi-am încercat șansa... săp-tămâna viitoare voi afla răspunsul. Duminică aceasta mi-am propus să mai trimit un volum pentru că e aproape gata. Așa că îndrăznesc să vin cu această propunere de volum pentru colecția celor 100 de volume ale poeziilor mureșeni. Mi-ați spus că puteți face o excepție și eu am ținut cont de asta. Nu aș vrea să-mi dați un răspuns imediat, ci să citiți volumul când aveți timp să vedeți dacă se ridică cât de cât la nivelul colecției pe care vreți să o publicați și apoi putem discuta despre preț, conținut, copertă etc.

În altă ordine de idei, vă spun că dosarul meu pentru USR, a fost respins la București, pe motiv că nu are cronici făcute de critici recunoscuți și nici apariții în reviste USR recunoscute de ei... Dar nu m-au descurajat, oricum îmi știu calea, cu sau fără ei voi merge înainte! Mulțumiri pentru susținere, sănătate și spor în toate.

Cu toată prețuirea,

Mihaela

Stimate doamnă redactor-șef Nicolae Băciuț, Mă numesc Florin T. Roman și sunt din loc. Sebiș, jud. Arad. Vă trimit alăturat

un scurt CV literar și câteva poezii scrise de mine, cu nădejdea că veți găsi oportunități publicarea lor în paginile prestigioasei reviste *Vatra veche*, pe care o citesc de ceva vreme.

Vă mulțumesc pentru faptul că îmi trimiteți fiecare număr pe mail, vă rog să continuați acest obicei, e o revistă de o înaltă ținută calitativă. M-aș bucura să devin colaboratorul dvs.

Vă doresc un AN Nou plin de sănătate și bucurie!

Florin T. Roman

Doamne, ajută! Mulțumindu-vă pentru frumoasa colaborare din 2015 și pentru mereu mai incitantele numere de revistă oferite lună de lună, vă doresc un an mai bogat în împliniri și în 2016, când sper, la rândul-mi, să vă răsplătesc încrederea ce mi-ați acordat-o cu generozitate, trimițându-vă texte din sfera mea de interes. Pentru început, o recenzie la volumul de debut al profesoarei Mariana Velisar-Codrescu, descendentă din familia Eminescului nemuritor. Toate cele bune,

Cornel

Am descoperit o poetă, aș dori să citiți și să decideți dacă o publicați sau nu. Eu o consider talentată și cred că va crește! Se numește Corina Moldovan, e din Meștera. Soțul ei este Valer Moldovan, poet și solist, locuiește la M. Ciuc, sunt despărțiți.

Emilia Amariei

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Îmi pare rău că nu am putut să vă ascult în emisiunea difuzată la TV. Sper că a fost înregistrată și voi putea ajunge să o ascult.

Vă trimit spre publicare o cronică a unui volum, "Muntele din vis", semnat de Domnița Neaga, o poetă pe cât de talentată, pe atât de retrasă, chiar timidă, aș mai putea adăuga. Vă trimit cu acordul ei și câteva poezii spre publicare, dacă socotiți de cuviință. Despre această poetă, a cărei poezie s-a născut sub privirea și îndrumarea lui G. Tomozei, puteți afla mai multe de pe internet sau transmise de însăși Domnița Neaga, pe numele de botez Florica. DOMNITA NEAGA (floricaneaga@yahoo.com)

Nu în ultimul rând, vă mulțumesc pentru atenția cu care îmi oferiți "Vatra veche", pe care se coace hrana noastră cea de suflet.

Cu aleasă prețuire,

Elena Buica - Toronto

PS. Cronică este inedită, nu a mai fost publicată în alte reviste.

Onorată Redacție,
Ocazional am avut plăcerea de a răsfoi paginile publicației dumneavoastră.

Cu surprindere plăcută m-am hrănit cu proză și versuri, ca atunci când, pri-

mești ceva bun și-l deguști cu încetincitorul, pentru a-i păstra gustul...

Pentru efortul de a realiza astfel de "bunătăți", vă mulțumesc.

Alături vă trimit, câteva versuri, din ceea ce scriu, în eventualitatea ca poate fi publicat și poate aduce bucurie și altor flamânzi într-ale cuvintelor.

Să aveți un an îmbelșugat în scrieri de valoare, să aveți inspirație și fie ca efortul dumneavoastră să trezească tot mai multe sensibilități și conștiințe.

De asemenea vă doresc sănătate cu majuscule fiecăruia dintre cei care participă la realizarea revistei dumneavoastră. cu respect,

Elena Balog

Dragi mei,

Doamna Florica Ranta Candea a publicat un nou volum de poezie "Clipe retrăite." Alăturat, vă vog, un mic articol spre publicare, Cu deosebite mulțumiri!

Sifora Sava

Stimate Domnule Băciuț,

Nu sunt sigură dacă îl cunoașteți pe dl. Nicolae Stan Petruțiu din Sălișteștea Sibului. În caz că nu, poate că articolul atașat reprezintă o introducere pentru revista *Vatra veche*.

În caz că vă cunoașteți, atunci veți ști despre ce este vorba...

Cu prețuire și mulțumiri,

Milena Munteanu

Felicitări pentru această excelentă revistă! Vă mulțumesc mult.

Ilie Gorjan

Bună ziua și La mulți ani Dv. și revistei! Cu mulțumiri pentru efortul de a vedea și citi *Vatra veche*!

Mi se pare, după ce am parcurs vreo 10 numere, o revistă care, cu voie sau fără, are un anume profil și o anume ținută; ceea ce firește o identifică în această lume extrem de diversă ca fiind o apariție interesantă și, sper eu, de durată! Aș avea și câteva curiozități: -dacă, cumva, colaboratorii sunt plătiți; -în ce condiții se scrie o recenzie/ cronică despre o carte apărută anul trecut; -care este e-mailul doamnei prof. Luminița Cornea; -dacă aș trimite un grupaj de poezii, cam în cât timp s-ar publica. Mulțumiri încă o dată!

**Adrian Costache,
București**

Stimate Domnule Băciuț,

Mulțumesc pentru faptul că-mi trimiteți mereu revista "Vatra veche", o publicație serioasă, plină de miez, care mă bucură de fiecare dată.

Și pentru că îmi place poezia îndrăznesc, iată, să vă trimit spre evaluare câteva versuri.

E prima dată când fac un asemenea pas, căci trebuie să existe o primă

dată, și sunt cu atât mai emoționată, deși prietenii apropiați mi-au mai citit poeziile. Sper să vă placă.

Încă o dată vă mulțumesc!

Cu un zâmbet printre nămeți,

Simona Bușoi

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru atenția constantă pe care mi-o acordați trimițându-mi revista dumneavoastră de care m-am legat încă din vremurile trecute când era – cred - tutelată de Romulus Guga, iar eu licean fascinat de magia scrisului.

Vă trimit câteva materiale (un eseu etnologic și câteva poeme) spre publicare, în măsura în care ele vor fi în acord cu spiritul revistei și cu noua direcție culturală pe care, cu gust, exigență și dragoste față de cultura română ați dat-o publicației și grupului de scriitori din preajma dumneavoastră. Cu considerație și mulțumiri fraterne,

Valentin Emil Mușat

Stimate d-le Băciuț,

Multe mulțumiri pentru bogatul și frumosul număr 12 / 2015 al revistei *Vatra veche*. Materialele alese cu migală și bun gust mi-au oferit nu numai bucuria lecturii, dar și prilejul unor întâlniri spirituale: poezia dv "La început" mi-a amintit de o poezie proprie, scrisă cu ani în urmă, "Cuvântul meu"....

Felicitări din toată inima și spor la lucru pentru 2016.

Cu respect,

**Veronica Pavel Lerner
Canada**

Mulțumesc mult, mult pentru carte. Vă felicit din toată inima!!! Doamne, ce poezii frumoase. Am citit câteva și o să le iau pe rând, încetișor, să le savurez!

Am primit și *Vatra veche* și v-am citit și acolo poeziile. O să vă scriu la *Vatra veche*. Am fost foarte impresionată de faptul ca una din poeziile dv. din *Vatra veche* atinge o idee dintr-o poezie a mea mai veche. Poezia dv. e mai delicată, descrie esența, a mea e mai lungă, exprimă durerea mea la ajungerea într-o țară cu altă limbă.

Vă trimit poezia dv și, sub ea, poezia mea. Veți găsi, cu siguranță, punctele comune....

LA ÎNCEPUT

Aștept cuvântul -
cel dintâi -
căci la-nceput
a fost cuvântul,
ca pe zăpada-ntâia
să-l sărut,
să-mi fie frig,
să-mi fie cald,

să-mi fie iarnă
ca și vară.
Aștept cuvântul -
cel dintâi -
ca să se nască-n mine-o
primăvară.

Și iat-o pe a mea:

CUVÂNTUL MEU

Când m-am născut
Am lepădat membrana
Ce mă înfășura
Și-am respirat atunci cu trupul
Cuvintele de căpătâi,
Cuvintele pământului dintâi.

Dar când apoi
Ajuns-am pe un alt pamânt
Am împletit membrane noi
Din altele cuvinte
Ca trup nou să se nască
Ce-n respirație să aleagă
Necunoscutele cuvinte
Și-ncet să uite voalul
Pământului dintâi.

Cu vremea doar,
Fisuri au șubreziț împletitura
Nerezistentă, mare,
Nicum nemuritoare
A voalului străin,
Eu peticind membrana
Cu vorbe noi, nesfinte
Pe când tot nu uitam
Străbunele cuvinte.

Astăzi prea multele fisuri
Au destrămat membrana
Pământului cel nou
Pâna s-a rupt și dus
Pe drumul de apus.

Iar trupul meu neprotejat
S-a-ntors din nou la căpătâi,
La vorba locului dintâi,
La cântecul lui Dumnezeu,
Suflarea Lui, cuvântul meu.

Veronica Pavel Lerner

AMÂNDOI, ÎN ABURUL PĂINII

Fundația Culturală „Cezara Codruța Marica” și Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru” din Târgu-Mureș, în parteneriat cu revista „Vatra veche”, organizează a XII-a ediție a Concursului Național de Creație Artistică AMÂNDOI, ÎN ABURUL PĂINII, dedicat zilelor de 1 și 8 Martie. Concursul are trei secțiuni: Creația artistică a elevilor din ciclul primar, din ciclul gimnazial, din ciclul liceal. Concurenții vor trimite pe adresa Fun-

dației Culturale „Cezara Codruța Marica”, B-dul Cetății nr.13, 540089 Târgu-Mureș, sau pe adresa de e-mail valentin_marica@yahoo.it, până la data de 15 februarie 2016, creații originale, versuri, pagini de proză literară sau desene care exprimă frumusețea, sinceritatea, bucuria, speranța ce luminează la vârsta copilăriei sau a adolescenței relațiile de viață, în special cele educative, dintre copil sau adolescent și mamă. Textele sau desenele vor fi însoțite de o fișă cu datele personale ale concurenților, menționând numele și prenumele, clasa, școala la care învață, domiciliul, număr de telefon sau adresă de e-mail, profesorul îndrumător. Informații suplimentare la telefon 0744 70 55 27, Valentin Marica, președintele Fundației Culturale „Cezara Codruța Marica”.

George Coșbuc, INTERPRETĂRI sau NOUA LECTURĂ

Fundația Culturală Cezara, Centrul de Studii Literare Grigore Vieru din Târgu-Mureș, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Mureș și revista *Vatra veche* inițiază proiectul George Coșbuc, Interpretări, prilejuit de împlinirea a 150 de ani de la nașterea scriitorului. Va fi editat volumul *George Coșbuc, Interpretări*, cuprinzând comentarii cu precădere ale profesorilor de limba și literatura română asupra poeziei preferate din creația lirică a lui George Coșbuc, stimulând, astfel, interpretarea textului liric propiu-zis, prin noua lectură, care să nu reia clișeele și convențiile critice ce l-au însoțit pe scriitor în timp. Volumul va intra în programul Editurii Cezara din Tg.Mureș, urmând, după tipărire, o Caravană de popularizare prin importante localități ale României, argumentând ideea că George Coșbuc e un adevărat clasic al literaturii române. Interpretările – comentariile asupra poeziilor preferate de semnatari din lirica coșbuciană – vor fi trimise până la data de 15 mai 2016 pe adresa Fundația Culturală Cezara, B-dul Cetății nr.13, Tg.Mureș, sau pe adresa de e-mail

Veress Zsuzsa, „Leșirea din Labirint”

valentin_marica@yahoo.it. Informații la telefon 0744 70 55 27.

FESTIVALUL NAȚIONAL DE EPIGRAMĂ “CÂT E BUZĂUL DE MARE”

Centrul cultural “Alexandru Marghiloman” al municipiului Buzău și Cenaclul umoriștilor “Nicolae Grigore Mihăescu - Nigrim” organizează Ediția a XVII-a a Festivalului Național de Epigramă “Cât e Buzăul de mare”, în perioada 06 - 08 mai 2016.

Cu această ocazie sunt lansate următoarele concursuri: 1. Concurs Național de Epigramă cu temele: (1) “Interesul poartă fesul” și (2) “Precum în cer și pe pământ”, câte două epigrame inedite, nepublicate, la fiecare temă.

Lucrările vor fi trimise în două exemplare, cu moto și plic închis în care se va arăta identitatea, adresa, telefoanele, adresă de e-mail, CNP-ul, seria și nr. cărții de identitate (pentru cazare și contabilitate), până cel târziu la 04 aprilie 2016, data poștei, pe adresa: Sălcuțan Mihai, Buzău, str. 13 Decembrie, nr.10A, cod poștal 120.217. Sunt excluse trimerile recomandate, care nu vor fi ridicate de la poștă.

2. Concurs Național de Creație Literară - carte de epigramă și de literatură umoristică.

Participă cărțile de epigramă și de literatură umoristică apărute după 01 mai 2015.

Lucrările vor fi trimise în două exemplare pe adresa: Biblioteca Județeană “V. Voiculescu” str. Unirii nr. 140, municipiul Buzău, cod poștal 120.238, județul Buzău, cu menționarea adresei de domiciliu, telefonului, având ca dată de expediere cel târziu 04 aprilie 2016, data poștei.

Cărțile participante la concurs rămân în patrimoniul bibliotecii.

Câștigătorii concursurilor vor fi invitați la festival și recompensați cu premii, invitațiile, programul și detaliile urmând a le fi transmise personal.

La Buzău vor fi invitați și laureații Premiilor UER pe anul 2015 și ai Concursului de epigramă „Mircea Trifu” 2016, organizat de prof. univ. dr. Elis Răpeanu.

Informații suplimentare se pot obține de la președintele cenaclului, Sălcuțan Mihai, la tel. 0745/760.015(mobil), tel. 0338/105.222(fix), sau pe e-mail mihaisalcutan@yahoo.com.

Correspondența fiind adresată cu precădere președinților de cenaclu și posesorilor de e-mail, vă rugăm a populariza concursurile noastre confracților din zonă, în timp util.

Viața la o sută de ani

Bună ziua, de ceva timp, vă citesc revista și acum, când am un membru al familiei care împlinește vârsta de 100 de ani, îndrăznesc să vă trimit un modest articol.

Cu deosebită considerație,

Mariana Soporan

VASILE SOPORAN - 100

A asculta istoria trăită a celui deal doilea război mondial din gura unui veteran de război, a-i vedea ochii înlăcrimați și barba tremurândă, a-i vedea efortul de a trece peste episoade în care văzuse moartea cu propriii ochi, e un fapt care merită consemnat.

Merită să-l cunoașteți pe acest minunat om, Soporan Vasile, la venerabila vârstă de 100 de ani.

Așadar, Soporan Vasile s-a născut la data de 26 ianuarie 1916, în comuna Zau de Câmpie, județul Mureș, a avut opt copii și, dat fiind locul de muncă, la Combinatul "Industria Sârmei", Câmpia Turzii, și-a schimbat domiciliul în Câmpia Turzii.

La vârsta de 100 de ani, are probleme de sănătate, dar psihic are o luciditate și o memorie în frumidat. Și, în plus, are un suflet frumos, cu principii morale remarcabile.

Și, pentru că e printre ultimii veterani de război de la care puteți "citi" istorie trăită, vă invit să-l "ascultați":

"Am primit ordin de concentrare în anul 1940. Acasă am lăsat jale mare. Am fost dus la Timișoara, la Sâmpetru Mare, unde supravegheam eventualul atac al ungarilor.

În 1941, am fost dus pe câmpul de luptă, contra rușilor. Prima luptă la care am participat a fost la Chișinău, când, sub comanda nemților, trupele române înaintau, mutându-și mereu poziția, pe jos sau în camioane.

Am luptat ca agent semnalizator și, ceea ce aparatul ne transmitea prin alfabetul morse, transmiteam altor puncte de observare, fie prin aparat, fie cu ajutorul fanionului, litera A - mișcare linie și un gest-punct. Le comunicam: inamicul e la distanța x, cota y, vin pe jos etc. După luptă, înaintam sau ne retrăgeam și întotdeauna, acolo, rămâneau sanitarii și groparii...

La 24 octombrie 1941, am ocupat Odessa și în noiembrie am fost trimiși acasă, pentru refăcere.

În 1942, am primit iarăși ordin de concentrare și, de data aceasta, am

fost dus la Cotul Donului, unde am luptat ca pușcaș la mitralieră.

Eram în tranșee, tunurile bubuia, avioanele bombardau și în jurul nostru moartea era o realitate, viața, o întâmplare. O bombă a căzut la vreo cinci metri, a făcut o gaură cât o fântână și zgomotul mi-a spart timpanul. Pământul mă acoperise, dar trăiam, văzusem moartea cu propriii ochi, dar ceilalți camarazi, aflați mai sus, în raza de acțiune a schijelor, au fost răniți sau omorâți.

Venise un frig mare, încă din noiembrie și pentru că mi-au înghețat picioarele (și acum mă dor !!!) am primit niște pâslari ceva mai calduroși. Trei ore luptam în tranșee, șase ore ne odihneam, mâncam. Nemții ne dădeau mâncare bună, două feluri, carne de oaie, de vită, conserve, ciorbe în câni curate și, uneori, prăjituri. Fumătorii primeau zece țigări, nefumătorii primeau bomboane, ciocolată, struguri...

Când au venit americanii și englezii, ne-am schimbat poziția și comanda. Se întorseseră armele!

S-au dat lupte grele. Morții erau ca snopii, români, nemți, cine mai știe... A fost carnagiu!

Mai târziu, am aflat că și fratele meu, Alexandru, de 17 ani, se înrolase voluntar și murise la Tiroaskaia, lângă Odessa.

Americanii ne-au dus la Rostov, într-un cămin cultural, unde ne-au făcut control medical și, pentru că aveam picioarele degerate și timpanul spart, am fost transferat, ca mobilizat de război, la Fabrica Industria Sârmei, unde, sub severitatea armei, se lucra pentru război."

*

ora de deșteptare

prietene, au bătut ceasurile
ora de deșteptare,
până au lăsat-o zăcând
într-o baltă de-angoasă,
i-au amputat până și
ultimile reziduuri de speranță,
încrederea în sine și tot ce
mai era clar în ea...

și astfel, înaintea-i, s-au așezat
un vid și-o noapte mută
timorând re-deșteptarea
noastră...

întâlnirea

față-n față cu
acea pasăre mare albă,
aripile ei desfăcute în lumină
continuă să vânture eterul cu
încetinitorul

cumva, fără cuvinte,
îi dai toată povara vieții tale...

și-apoi tu,
cel din spatele privirii,
te ridici deasupra, ...oriunde
privești, aduci lumină
îți simți puterea de-a pătrunde
dincolo de cotloanele întunecate
ale spațiului

apoi îți primești toată povara vieții
înapoi
însă din ea a rămas „viața”,
restul – un club de binoame
spre rezolvare

ELENA BALOG

Evident, și eu i-am ascultat istoria, m-a impresionat, compasiunea amestecându-se cu respectul, cu recunoștința și o propoziție m-a marcat: "am văzut moartea cu propriii ochi".

Trecut prin proba de foc a vieții, eroul nostru știe să se bucure de prezența celor dragi, știe să-și manifeste iubirea, este bun, cinstit, înțelept, și întotdeauna are un discurs prin care ne "învață" omenia.

Și, Doamne, ce drag îmi este să-i aud blânda cuvântare, să fim buni, să ne iubim, să fim iertători și răbdători. Mă-nfioară! Vorbele lui au rezonanța meditației și te obligă să-ți potrivești, cu respect, vibrația sufletului. Ecoul îți spune: "Oprește-te, omule! Bucură-te de fiecare răsărit de soare! Zâmbește! Bucură-te de puținul pe care-l ai, e mult!

MARIANA SOPORAN

LUMEA LUI LARCO

LUNA IANUARIE

E prima lună-n calendar,
Acoperit cu nea e-ntreg ogorul,
Țăranii-n sat stau ca pe jar,
Să nu apară... receptorul.

TATĂ GRIJULIU

Cum de vicii lumea-i plină,
Grijă de fecior el are;
Ca bețiv să nu-i devină,
Bea și pe-ale lui pahare.

CĂCIULA

(fabulă)

**O căciulă brumărie
Se plângea la grea mânie:**

- Știu să mă înfrunt cu gerul,
Baciului de cald îi țin,
Însă m-a furat (ce chin!)
Cel c-un deal de vii, vierul.
M-a ținut o vară-ntreagă,
Cine să-l mai înțelegă?
Nu pe capul lui sărac,
Ci în vârful de arac,
Permanent de oaie-o fac!

M-aș fi vrut într-un cuier
Să mă-admire musafirii,
Nu s-arăt ca trandafirii
Lepădați în cruntul ger!

Unde nu e rânduială,
Pe acolo-i și-o **morală:**

O-nțeleg ce mult îndură
Și de tânga ei s-o scap,
O îndes pe propriu-mi cap
Ca să-i fie pe măsură.

EPITAFUL ALTRUISTULUI

Fiindu-mi veșnicia-n față,
Doresc să fiu convingător:
Renunț la Raiul cu verdeață,
Știind că nu-s... rumeșător!

AVARIȚIE

Muncește omul, e grăbit,
Averi adună pe pământ,
Dar e atâta de zgârcit...
Că-și ia și umbra în mormânt!

COSTATARE CONJUGALĂ

Vorba poate să mi-o-ntoarne

Orișicare soț în vervă:
Taurii se ține de coarne,
Iar amanții... de rezervă!

REMARCĂ FISCALĂ

Vreau să afirm, n-am încotro,
Chiar dacă sare pun pe rană;
Că beciurile toate-s o...
Economie subterană!

RONDEL ÎN MEMORIAM

A fost un om deosebit,
Deosebit de cei din jur,
Un domn aparte, nu prea dur,
Dar nici prea moale, potrivit.

Când îi spuneai de vreun cusur
Cu drag îți mulțumea, spășit...
A fost un om deosebit,
Deosebit de cei din jur.

Prilejul când i s-a ivit,
Trecându-i zilele prin ciur,
Plecând spre cer, ne-a spus: Bonjur,
Mai sunt și alții de bârfit!

A fost un om deosebit.

2016 - ANUL CONSTANTIN BRÂNCUȘI

În minunata noastră vatră
Sărbători-vom an de an
Pe marele artist în piatră
Născut în leagănul gorjean.

Îi pomenim azi măicuțița,
Rămâne-o sfântă, asta-i cert,
Ce i-a dat naștere-n *Hobița*
Acuma peste-un veac și-un sfert.

Era *Brâncuși* din *Peștișani*
Ce ne-a lăsat *Coloana*, *Masa*
Și *Poarta-n* parcul cu castani
Dar și pe *Pogany*, frumoasa.

De mic a fost plin de talent,
Sculptând pe bănci întâia oară,
Apoi cu mult rafinement

A construit și o vioară.

Iar după cum lui i-a fost dat
Ajuns-a-n *Franța* peste ani,
Dar niciodată n-a uitat
C-a fost țăran din *Peștișani*.

Cu dalta și ciocanu-n mână
Trudea. N-a stat nici o clipită
Ca pe vecie să rămână
O operă desăvârșită.

Ca pentr-un sfânt vom ține post
Și-om pune-ntruna flori în glastre
Să nu uităm de cel ce-a fost
Părintele sculpturii noastre!

VASILE LARCO

De la Păstorel citire:

NADĂ

E o mare desfătare
Să bei vin în crâșma sa,
Când și crâșmărița are
Vinu-ncoa!

RECIPROCĂ

Când simți că ești mai mult decât
„ciupit”
Și, ca să fii mai clar, când ești
„făcut”,
Nu-i oportun să bei tot ce-ai plătit,
Ci numai să plătești tot ce-ai băut!

RĂSPUNS LA O TELEGRAMĂ

Invitat fiind la cramă,
Eu răspund, ca bun creștin,
Printr-o scurtă telegramă:
VIN!

RESPECT

Păstorel, când vede via
Își ridică pălăria
Și salută cu ardoare
Vinurile... viitoare!

CRONOLOGIE

Originea aperitivului,
Oricât i s-ar părea de stranie
Și chiar de necrezut bețivului,
E, totuși, în împărțășanie!

Veress Zsuzsa

Castelul Bethlen, Criș

Castelul Bethlen, Cetatea de Baltă, Alba

Castelul Ugron, Zau de Câmpie

Veress Zsuzsa e o apariție insolită în peisajul plasticii mureșene. Dacă, în timp, a avut preocupări sporadice de creație plastică, în registre de o blândă cuminenție, în ultimii ani și-a dedicat o bună parte de timp picturii, beneficiind și de emulația unui grup de artiști mureșeni și, în principal, de influența stimulantă a Klarei Pădurean, la rândul ei artist plastic afirmat în ultimii ani.

Autodidactă, Veress Zsuzsa a făcut dovada unui talent puternic, cu un simț rafinat al culorii, cu o forță imaginativă debordantă.

Lucrările ei din ultimii trei ani demonstrează disponibilități artistice într-un orizont tematic și stilistic divers, de la peisajul realist, la compoziția abstractă, cu încărcătură simbolică sugestivă.

Artista are o energie debordantă, lucrează vulcanic, după acumulări, reușind să ajungă într-un timp foarte scurt la performanțe pe care unii cu greu le ating într-o viață.

Cu siguranță, Veress Zsuzsa are un cuvânt de spus cel puțin în arta contemporană mureșeană. Grăitor în acest sens este și albumul pe care l-a realizat de curând, „Spre sine”, apărut la Editura Nico, cuprinzând lucrări din toate etapele sale de creație, ca și albumul „Castele din județul Mureș”, apărut la aceeași editură.

Cu o evoluție spectaculoasă, de la pictura de factură realistă, Veress Zsuzsa a ajuns acum, la un limbaj modern de exprimare, pictura abstractă fiind cel mai recent prag stilistic al său.

A fost prezentă în numeroase tabere de pictură, a expus în țară (la Târgu-Mureș, Reghin, Sighișoara, Baia Mare, Cluj-Napoca, Sibiu etc.) și în Ungaria, convingând cu peste măsură cu arta sa, cu talentul său indiscutabil, repere de valoare identificabile atât în universul său compozițional cât și în rafinamentul cromatic.

Cea mai recentă expoziție a sa, cu titlul „Întorcerea în Labirint”, găzduită pe simezele Instituției Prefectului, Mureș, este o selecție din întreaga sa activitate.

NICOLAE BĂCIUȚ

OCHIUL CICLOPULUI

Veress Zsuzsa, Castelul Bornemisza, de la Gurghiu

Starea prozei

Mâna

Of! A obosit!
Nu mai este vioaie!
Unde odinioară mai ciupea și ea câte ceva pe ici,
pe dincolo..., mai mângâia sâni cruzi și obraznici,

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr

obraji și alte dorsalități, acum.... stă ca muta și privește-n sân.

Se pune streășină la ochi bătrâni cu dioptrii multe pe lentile, care confundă bărbații cu femeile, tinerețea cu bătrânețea... și alte confuzii..., obosite și ele mai ... confundă...

Plânge mereu cu ochii degetelor, scrie rar, apăsător, îngândurat și se-nmoaie-n amintiri lacrimogene.

Veche de când inima, scarpină acum urechea, tâmpla, moalele capului, dar mai ales locul unde cerebelul păstrează (ține la dospit în cufăr de argint) cele pățite și trecute...

Rar o mai vezi sprijinită de câte-un umăr, destul de obosit și el.

Umerii zburdalnici n-o suportă.

Alzheimer-ul a ocolit-o până acum și este mândră de această binefacere, mândră foc, chiar dacă Parkinsonul de la genunchi o supără câteodată....

Ceva probleme ar mai fi cu amigdalele, ficatul și ... circulația....

Circulă cam greșit... și în ultimul timp umblă-n pantaloni scurți.

Certată deseori că și-a pierdut vioiciunea, că nu se mai uită și ea... pe sus, rămâne imună la reproșuri și-și ține privirea-n jos mereu.

Storce lacrimi din ochii-i triști și cu dinții strânși pe condei croșetează cuvinte-n zeamă de coală albă pentru criticii flămânzi de tristă ocazie.

Of, mână, mână!

GHEORGHE RĂDUCAN

Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

